

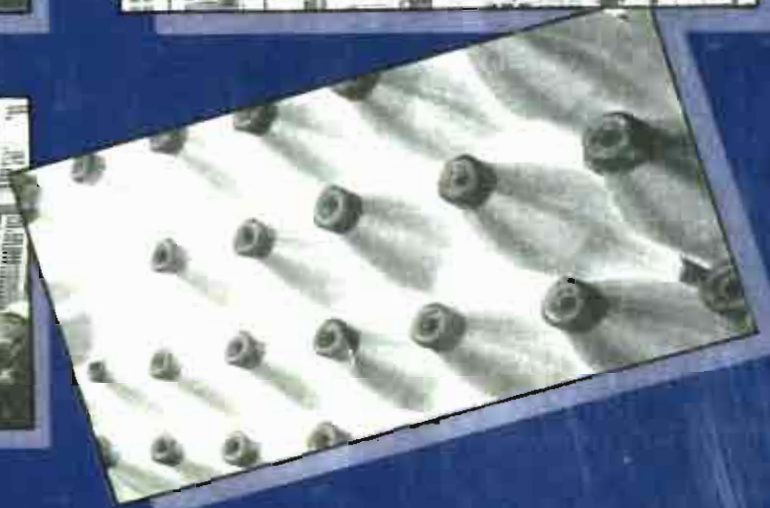
โครงการวิจัยเรื่อง

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

โดย CERC ร่วมกับ IFCT และ KU

รายงานการศึกษาโครงการย่อยที่
ฉบับสมบูรณ์

1

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลิขสิทธิ์ของ
ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัย

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

รายงานการศึกษาโครงการย่อยที่ 1
การวิเคราะห์สถานภาพความสามารถในการแข่งขัน
ของไทยในเศรษฐกิจโลก
(ฉบับสมบูรณ์)

เสนอต่อ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลิขสิทธิ์ของ
ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

30 มิถุนายน 2540

ISBN 974-637-029-4

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก เป็นโครงการวิจัยที่ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแกนกลางในการประสานงานบริหารโครงการโดยรวมกลุ่มนักวิจัยจาก 3 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อพัฒนาโครงร่างโครงการวิจัย โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2538 ใช้เวลาดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นเวลาทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน โดยมี ดร.จารุมา อัสกุล เป็นหัวหน้าโครงการ คณะกรรมการชี้ทิศทางของโครงการวิจัยประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในระดับแนวหน้าของประเทศ ที่มีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี ได้แก่

- ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ (ประธานคณะกรรมการชี้ทิศทาง)
ประธานคณะกรรมการธิการเศรษฐกิจ สภาผู้แทนราษฎร
- คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม
เลขาธิการ สนน.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- คุณเผด็จภัย มีคุณเยี่ยม
ผู้ตรวจราชการกระทรวง กระทรวงอุตสาหกรรม
- คุณกนก พงศ์พิพัฒน์
ประธานกิตติมศักดิ์กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- คุณกมลชัย ภัทโรดม
กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)
- คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล
นายกสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย
- คุณวันชัย สมชิต
ผู้จัดการทั่วไป สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

- คุณพรชัย บุญญกิจจินดา
ผู้อำนวยการอาวุโสฝ่ายโรงงาน
บริษัท ไดสตาร์ อิเล็กทริก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

โครงการวิจัยดังกล่าวแบ่งเป็นโครงการย่อย 8 โครงการ โดยมีคณะผู้ดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1. "การวิเคราะห์สถานการณ์ความสามารถในการแข่งขันของไทย
ในเศรษฐกิจโลก"

นักวิจัย	ดร.จารุมา อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 1) ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส ดร.สันติ ทิรพัฒน์ อ.สมบูรณ์ รัตนพนากุล
ผู้ช่วยวิจัย	คุณระวี สมิตะมาน

2. "นโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ"

นักวิจัย	ดร.ไพฑูรย์ วัฒนชุติกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 2)
ผู้ช่วยวิจัย	คุณจุฑาทิพย์ โอฬาริกวิท คุณวัชริน มีรอด คุณสกนธ์พรรณ เนียมประดิษฐ์

3. "บทบาทของสถาบันในภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่มีต่อการ
เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย"

นักวิจัย	ดร.อรุณ เกียรติสาร (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 3) ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ อ.รศดา เวชฎาพันธุ์
ผู้ช่วยวิจัย	คุณพรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ คุณรัชพันธุ์ เขยจิตร

4. "การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร"

นักวิจัย	ดร. มามะสิริ เชาวกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 4) คุณบุญเต็ม ตีระวัฒนประเสริฐ คุณศานิต แก้วเอียน
ผู้ช่วยวิจัย	คุณฐะปะนี มะลิซ้อน

5. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอ"

นักวิจัย	ดร.ธีระ อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 5) คุณธีรพันธ์ ทันจิตต์ คุณสุมาลี ด้านอ่ำรงกุล คุณกฤติยา ศรีสุนารณ คุณสายสุรีย์ ศิริเลิศพิทักษ์กุล
----------	---

6. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า"

นักวิจัย	ดร.ธีระ อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 6) คุณสุวิสาส์ กลัดแก้ว คุณจิราวิไล ธารณปรกรณ์ คุณเกษม หาญชาญพาณิชย์
----------	--

7. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย"

นักวิจัย	คุณศิริกุล จงธนสารสมบัติ (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 7) คุณเจริญเดช จิตรสกุลเกษ คุณเบญจพล จันทร์เจริญ คุณอรอุมา แววศรี
----------	--

8. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี"

นักวิจัย ดร.พงศา พรชัยวิเศษกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 8)

คุณรัชจรินทร์ พรชัยวิเศษกุล

ผู้ช่วยวิจัย คุณสุรางค์ รุขอนันตกุล

คุณจักรพันธ์ เด่นดวงบริพันธ์

คุณพีรณัฐ แดงสกุล

บทคัดย่อ

ในอดีตที่ผ่านมาภาคการผลิตเพื่อการส่งออกของไทยได้ทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น และนับเป็นจักรกลสำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในระดับที่สูง แต่อย่างไรก็ตามภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงมากขึ้นในโลก การที่ประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคตอันใกล้ได้จึงขึ้นกับความสามารถในการปรับกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ให้สอดคล้องและทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการศึกษามีวัตถุประสงค์หลักที่จะ 1. ศึกษาปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทย 8 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาล โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ว่าไทยมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบในปัจจัยใดบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ตลอดจนลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว 2. เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันต่าง ๆ ดังกล่าว กับประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ จีน ว่าไทยมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไร ในช่วงเวลาที่ผ่านมา 3. เสนอแนะกลยุทธ์ในอันที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งในการแข่งขันของไทยกับนานาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ตามลำดับความสำคัญ ภายในกรอบเวลาอันเหมาะสม

ผลจากการศึกษาโดยวิเคราะห์แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น ทำให้สามารถสรุปได้ว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศด้อยลงในปี 2539 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2537 ในทุกปัจจัยที่พิจารณาและศักยภาพของไทยมีแนวโน้มที่จะเลวลงในอนาคต เนื่องจากปัญหาที่บั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของไทยในอดีตและปัจจุบันไม่มีทีท่าว่าจะได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาลงในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ทับทวีมากขึ้นจนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ รองลงไปได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน รัฐบาล และสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน

เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่งใน 8 ปัจจัยดังกล่าว ปัจจัยที่ประเทศไทยค่อนข้างจะด้อยกว่าประเทศคู่แข่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอุตสาหกรรมใหม่แถบเอเชีย คือ ทรัพยากรมนุษย์ สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจมหภาคและตลาดการเงิน ประเทศไทยมีความด้อยลงไปกว่าในอดีต ส่วนด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ภาครัฐบาล ศักยภาพของไทยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งที่พิจารณา แต่ก็มีมีความด้อยลงใน

ปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้นภาพทิศทางการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของไทยโดยรวมเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ภายใต้สภาพแวดล้อมจึงมีลักษณะเสื่อมถอยลงเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่จะเสื่อมถอยลงไปอีกในอนาคต หากถ้าไม่มีการแก้ไขปัญหอย่างจริงจังโดยเร่งด่วน และถูกจุดในทางปฏิบัติเป็นผลทำให้ช่องว่างระหว่างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียห่างกับไทยมากยิ่งขึ้น โดยมีมาเลเซียแซงหน้าไทยในเกือบทุกปัจจัยที่พิจารณา โดยที่ฟิลิปปินส์และจีนไต้หวันมาติด ๆ

แนวทางเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันที่มีความสำคัญที่สุด 5 อันดับแรก ทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ภาครัฐจะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเร่งด่วนให้แล้วเสร็จใน 5 ปีข้างหน้า วรรณรงค์กระตุ้นให้คนไทยมีการปรับเปลี่ยนให้มีความนิยมที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนให้มีความต่อเนื่องไปในอนาคต ทางด้านเศรษฐกิจมหภาคในระยะสั้น ภาครัฐจะต้องรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการใช้จ่ายของรัฐบาล จำกัดการแทรกแซงทางการเมืองที่มีต่อการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงินของธนาคารชาติ ในระยะปานกลางแผนที่ภาครัฐจะต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนให้แล้วเสร็จในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า ได้แก่ พัฒนาการดำเนินมาตรการทางการเงินในลักษณะ Preemptive พัฒนาการจัดทำงบประมาณในระยะกลางและพัฒนาระบบข้อมูลและความสามารถในการคาดการณ์ด้านเศรษฐกิจมหภาค ทางด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ภาครัฐควรจะต้องส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้นให้ภาคเอกชนเห็นความสำคัญและหันมาใช้ TQM อย่างแพร่หลาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต นอกจากนั้นภาครัฐควรจะต้องกระตุ้นให้ภาคเอกชนมีการเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO 9000 และ ISO 14000 แผนดังกล่าวเป็นแผนดำเนินการในระยะยาวที่จะต้องมีความต่อเนื่องให้แล้วเสร็จตามแผน ข้อเสนอแนะทางด้านภาครัฐบาล ภาครัฐจะต้องพยายามแก้ไขวิกฤตการณ์ขาดความเชื่อมั่นของคน เป็นแผนในระยะสั้นที่สามารถดำเนินการได้ทันทีและจะต้องมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในระยะปานกลาง ภาครัฐจะต้องมีการปฏิรูประบบราชการโดยเร่งด่วน สร้างระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของภาครัฐบาลและภาคเอกชน เร่งให้มีการปฏิรูประบบการเมือง ส่วนในด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐานในระยะยาว ภาครัฐจะต้องเร่งให้มีการปฏิบัติตามแผนแม่บทการพัฒนากิจการโทรคมนาคม ตลอดจนเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความต่อเนื่องให้แล้วเสร็จตามแผนที่กำหนดไว้

Abstract

Thailand's export has been the most important factor that drives the economy to grow at very rapid pace during the last two decades. However under current international trade and investment regime, whether or not the country can smoothly transform itself into a Newly Industrialized Economy in the near future will depend on its ability to adapt to enable the country to better compete in a changing competitiveness environment. Therefore, the main objective of this study is to investigate into the underlying factors affecting Thailand's competitiveness such as macroeconomic situation, financial market, human resource, government, infrastructure, research and development in science and technology, natural resource and environment and management in private sector. In particular, this study analyzed and compared the current situation of Thailand with those of the past to identify areas that have progressed well and areas that have been worsened and become a main obstacle to development. In addition, it also compared the competitiveness situation of Thailand and other countries namely Singapore, South Korea, Taiwan, Malaysia, Indonesia, Philippines and China. By doing so, it is possible to rank and prioritize the aforementioned factors according to their importance and to come up with a set of effective and practical strategies to strengthen the ability of the country to compete worldwide.

To be able to compare the past and present situation concerning the competitiveness of Thailand, the study conducted an opinion survey. The survey result indicated that Thailand's competitiveness in 1996 was worsened comparing to those in 1994 in every factors and the future trend will deteriorate due to the fact that problems that negatively affected Thailand's competitiveness had not been systematically addressed. Therefore problems are likely to accumulate and become

more difficult to solve in the future. Factors affecting Thailand competitiveness, ranking according to their importance are human resource, macroeconomic factor, private sector management, government and infrastructure.

By comparing the situation with other countries, it can be seen that Thailand was considerably weaker than Asian Newly Industrialized Countries in many important areas such as human resource, infrastructure, research and development in science and technology and environment. The study also pointed out that macroeconomic and financial market conditions of Thailand had deteriorated in 1996 as compared to those of two years ago. Therefore, it can be implied that a gap between Thailand and the Asia Newly Industrialized Countries will be widened, and a country that use to be in a similar stage of development such as Malaysia will likely to surpass Thailand while countries that are consider to be lagging behind such as Philippines and Indonesia will quickly close down the differential gaps.

To strengthen Thailand's competitiveness it is recommended that the government should urgently reform the education system within the next five years. Secondly, it is crucial to attain economic stability as quickly as possible by adopting prudent fiscal policy and the Bank of Thailand should be free from political interference. For a longer-term, efforts should be made to strengthen economic monitoring so that preemptive monetary measures can be effectively applied. Moreover, economic data should be made available on a monthly and quarterly basis so that economic condition can be accurately monitored. Thirdly, it is pertinent that private sector management should be streamlined and that modern techniques such as Total Quality Management (TQM) should be promoted. In addition the government should facilitate and promote the use of ISO 9000 and ISO 14000 among business entities. Fourthly, it is recommended that the government should make it a policy to urgently reform the government bureaucracy to make it better responds to the

changing circumstances and to make it conducive for the public and private sectors joint cooperative endeavors. It is also necessary to reform the political system to create a more transparent decision making process. Lastly, the government should come up with a best effort to produce and rectify master plan for infrastructure development particularly for important sectors such as telecommunication and energy.

- These plans should be effectively implemented according to the set out timeframe.

คำนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก” เป็นโครงการย่อยที่ 1 ของโครงการวิจัยชุดใหญ่เรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อยรวม 8 โครงการด้วยกัน โครงการวิจัยชุดนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การวิจัยในเรื่องดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาล โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการบริหารและการจัดการของภาคเอกชนว่า ไทยมีข้อได้เปรียบ เสียเปรียบในปัจจัยใดบ้าง ลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว ตลอดจนวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทยเปรียบเทียบกับประเทศที่มีระดับความสามารถล้ำหน้าไทย ได้แก่ สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ ประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันใกล้เคียงกับไทย ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ประเทศที่มีความสามารถล้ำหลังกว่าไทย ได้แก่ จีน เพื่อดูว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันดังกล่าว ไทยมีข้อได้เปรียบ เสียเปรียบอย่างไรในช่วงเวลาที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งเหล่านี้ รวมทั้งเสนอแนะวิธีปฏิบัติ นโยบาย มาตรการต่าง ๆ ในอันที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งกับนานาประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ตามลำดับความสำคัญภายในเวลาอันเหมาะสม

ในการดำเนินการศึกษาวิจัย คณะผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการชี้ทิศทางโครงการวิจัย ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ (ประธาน) คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม (กรรมการชี้ทิศทางและที่ปรึกษาของโครงการ) คุณเผด็จภัย มีคุณเอี่ยม คุณกนก พงศ์พิพัฒน์ คุณกมลชัย ภัทโรดม คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล คุณวันชัย สมจิต คุณพรชัย บุญญกิจจินดา ทิกรณาเสีย สละเวลาอันมีค่ายิ่ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการวิจัยอย่างใกล้ชิด รวมทั้งให้คำปรึกษาข้อคิดเห็น อันเป็นประโยชน์ยิ่ง แนะนำแนวทางการวิจัยให้ถูกทิศทาง ทำให้การศึกษามีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่เห็นความสำคัญของการวิจัยในเรื่องดังกล่าวและให้การสนับสนุนทางการเงินในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนทุกท่านที่กรุณาให้คณะทำงานได้เข้าสัมภาษณ์ กรอกแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของไทย และท้ายที่สุดขอขอบพระคุณ ดร.ธวัชชัย ยงกิตติกุล และคุณณรงค์ โชควัฒนา ที่ได้กรุณา

เป็นผู้วิจารณ์โครงการวิจัยในส่วนนี้ ทำให้โครงการวิจัยสามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและบรรลุผลตามเป้าหมาย

คณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ ดร.จารุมา อึ้งกุล

นักวิจัย ดร.โสตนธิธร มัลลิกะมาส
 ดร.สันติ กิรพัฒน์
 อ.สมบุญ รัตนพนากุล

ผู้ช่วยวิจัย คุณระวี สมิตะมาน

คณะกรรมการชี้ทิศทาง ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์
 (ประธานคณะกรรมการชี้ทิศทาง)
 คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม
 (กรรมการชี้ทิศทางโครงการย่อยที่ 1)
 คุณเผด็จภัย มีคุณเยี่ยม
 คุณวันชัย สมชิต
 คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล
 คุณกนก พงศ์พิพัฒน์
 คุณพรชัย บุญญกิจจินดา
 คุณกมลชัย ภัทโรดม

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการ เหตุผล และความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1-5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	1-7
 บทที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย	
2.1 ศักยภาพในปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทย	2-2
2.1.1 อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศ	2-4
2.1.1.1 ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ	2-4
2.1.1.2 ท่าเลที่ตั้งของประเทศ	2-7
2.1.1.3 การบริโภค	2-8
2.1.1.4 การลงทุน	2-10
2.1.1.5 การส่งออก	2-14
2.1.2 เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ	2-20
2.1.2.1 เสถียรภาพภายในประเทศ	2-21
2.1.2.2 เสถียรภาพระหว่างประเทศ	2-28
2.1.3 ระดับการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ	2-39
2.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการบริหารเศรษฐกิจมหภาค	2-51
 บทที่ 3 ตลาดการเงินและความสามารถในการแข่งขันของไทย	
3.1 ศักยภาพของตลาดการเงินของไทย	3-1
3.1.1 ระบบสถาบันการเงินโดยรวม	3-3
3.1.2 ธนาคารพาณิชย์	3-4
3.1.3 สถาบันการเงินอื่น ๆ	3-9
3.1.4 ตลาดหลักทรัพย์	3-9
3.1.5 ตลาดพันธบัตร	3-15

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 3	ตลาดการเงินและความสามารถในการแข่งขันของไทย (ต่อ)	
	3.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านตลาดการเงินของไทย	3-17
บทที่ 4	ทรัพยากรมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันของไทย	
	4.1 ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ของไทย	4-1
	4.1.1 คุณลักษณะโดยทั่วไปของประชากร	4-3
	4.1.2 ทักษะคน ค่านิยมและวิถีทัศน์ของประชากร	4-8
	4.1.3 โครงสร้างการทำงานของประชากร	4-9
	4.1.4 การศึกษาของประชากร	4-19
	4.1.5 การสาธารณสุขของประชากร	4-28
	4.1.6 คุณภาพชีวิตของประชากร	4-28
	4.2 นโยบายเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทย	4-36
บทที่ 5	ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย	
	5.1 รัฐบาล	5-1
	5.1.1 ศักยภาพของรัฐบาลไทย	5-2
	5.1.1.1 โครงสร้างรายจ่ายของรัฐบาล	5-4
	5.1.1.2 โครงสร้างรายรับของรัฐบาลและอัตราภาษี	5-6
	5.1.1.3 การแทรกแซงทางการผลิต การลงทุน การออม	
	และการควบคุมราคาของภาครัฐ	5-11
	5.1.1.4 งบประมาณและหนี้สินของภาครัฐ	5-13
	5.1.1.5 ระบบราชการ	5-14
	5.1.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาครัฐบาล	5-19
	5.2 สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน	5-23
	5.2.1 ศักยภาพทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทย	5-23
	5.2.1.1 การคมนาคมขนส่ง	5-25
	5.2.1.2 ระบบโทรคมนาคมและสื่อสาร	5-30
	5.2.1.3 ไฟฟ้า	5-35

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 5	ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย (ต่อ)	
	5.2.1.4 น้ำ	5-35
	5.2.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐานของไทย	5-36
	5.3 การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	5-41
	5.3.1 ศักยภาพด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย	5-41
	5.3.1.1 ค่าใช้จ่ายทางด้านวิจัยและพัฒนา	5-43
	5.3.1.2 บุคลากรทางด้านวิจัยและพัฒนา	5-46
	5.3.1.3 บุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	5-47
	5.3.1.4 สิทธิบัตร	5-49
	5.3.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	5-54
	5.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5-56
	5.4.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย	5-57
	5.4.1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ	5-57
	5.4.1.2 สภาวะสิ่งแวดล้อม	5-59
	5.4.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย	5-63
	5.5 การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน	5-64
	5.5.1 ศักยภาพทางด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน	5-64
	5.5.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทย	5-66
บทที่ 6	บทสรุปจากการสำรวจความคิดเห็นด้านสถานภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก	
	6.1 เปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของไทยปี 2537 กับปี 2539	6-2
	6.2 เปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของไทยปี 2539 กับปี 2542	6-7

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 บทสรุปจากการสำรวจความคิดเห็นด้านสถานภาพความสามารถ (ต่อ)	
6.3 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถใน การแข่งขันของไทย	6-8
บทที่ 7 บทสรุปและเสนอแนะนโยบายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทย	
7.1 ผลสรุปที่ได้จากการศึกษา	7-2
7.2 เสนอแนะนโยบายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทย	7-16
7.2 งานวิจัยในอนาคต	7-22

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF
ตารางที่ 1.2	เปรียบเทียบลำดับความสามารถในการแข่งขันของไทยและ ประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF
ตารางที่ 2.1	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ และการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติของไทยและประเทศ คู่แข่งโดย IMD และ WEF ปีพ.ศ. 2535 - 2539
ตารางที่ 2.2	ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศตามภาคการผลิตของไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.3	ขนาดของประชากรและอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ ประเทศในอินโดจีน
ตารางที่ 2.4	ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศต่อหัวของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.5	การอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.6	การลงทุนเบื้องต้นที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.7	จำนวนในโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิการส่งเสริม การลงทุน (BOI)
ตารางที่ 2.8	ปริมาณเงินทุนของโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิพิเศษ การส่งเสริมลงทุน (BOI)
ตารางที่ 2.9	ปริมาณการส่งออกและอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออก ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.10	มูลค่าการส่งออกของไทยรายอุตสาหกรรมปี 2531 - 2539
ตารางที่ 2.11	อัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกของไทยและสัดส่วน ของการส่งออกตามประเภทอุตสาหกรรมของไทย
ตารางที่ 2.12	ทิศทางการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.13	อัตราเงินเฟ้อของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.14	ดุลการคลังของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง
ตารางที่ 2.15	อัตราการเพิ่มของค่าแรงที่เป็นตัวเงินของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง

สารบัญตาราง (ต่อ)

			หน้า
ตารางที่ 2.16	อัตราการออมประชากรชาติเบื้องต้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-26
ตารางที่ 2.17	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-27
ตารางที่ 2.18	อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-28
ตารางที่ 2.19	ดุลบัญชีเดินสะพัดสัดส่วนต่อ GDP ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-29
ตารางที่ 2.20	เงินสำรองระหว่างประเทศ ณ สิ้นปีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-31
ตารางที่ 2.21	หนี้ต่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-32
ตารางที่ 2.22	หนี้ต่างประเทศระยะสั้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-33
ตารางที่ 2.23	หนี้ต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-33
ตารางที่ 2.24	อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่อ US\$ (ในสิ้นปี) ของไทยและประเทศคู่แข่ง		2-35
ตารางที่ 2.25	ระดับการเปิดของระบบเศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-40
ตารางที่ 2.26	การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยและประเทศคู่แข่ง		2-44
ตารางที่ 2.27	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539		2-46
ตารางที่ 2.28	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539		2-49
ตารางที่ 3.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF		3-2
ตารางที่ 3.2	ปัจจัยบ่งชี้ความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการเงินในช่วงปี 2529 - 2537		3-5
ตารางที่ 3.3	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของตลาดการเงินของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD		3-7

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3.4	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของตลาดการเงินของไทย เทียบกับประเทศคู่แข่ง โดย WEF	3-8
ตารางที่ 3.5	ปัจจัยชี้ความสามารถในการแข่งขันตลาดหลักทรัพย์ใน ช่วงปี 2529 - 2537	3-12
ตารางที่ 3.6	ขนาดตลาดพันธบัตรของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งปี 2537	3-16
ตารางที่ 4.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ ของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF	4-2
ตารางที่ 4.2	สถิติด้านคุณลักษณะของประชากรเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-5
ตารางที่ 4.3	เปรียบเทียบค่าตอบแทนการทำงานต่อเดือนตามอาชีพของไทย กับประเทศคู่แข่งปี 2539	4-11
ตารางที่ 4.4	ค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป	4-11
ตารางที่ 4.5	สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากรเปรียบเทียบ ไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-13
ตารางที่ 4.6	จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ประชากรได้รับการศึกษา	4-20
ตารางที่ 4.7	สถิติด้านการศึกษาเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-24
ตารางที่ 4.8	สถิติด้านการสาธารณสุขเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-29
ตารางที่ 4.9	จำนวนชั่วโมงทำงานต่อปีโดยเฉลี่ยของแรงงานไทยเมื่อเทียบ กับประเทศคู่แข่งปี 2537	4-33
ตารางที่ 4.10	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	4-34
ตารางที่ 4.11	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	4-35
ตารางที่ 4.12	การใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัวในปี 2536	4-37
ตารางที่ 5.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาล ของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF	5-3
ตารางที่ 5.2	ขนาดภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-4

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.3	รายจ่ายของรัฐบาลส่วนกลางตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละของรายจ่ายทั้งหมด และการให้กู้ยืมหักด้วยการ ชำระหนี้ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-5
ตารางที่ 5.4	สัดส่วนรายจ่ายของรัฐบาลส่วนกลางแยกตามลักษณะ งาน (%) ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-6
ตารางที่ 5.5	สัดส่วนรายรับของรัฐบาลส่วนกลาง (%) ของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง	5-7
ตารางที่ 5.6	อัตราภาษีที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-10
ตารางที่ 5.7	การดำเนินงานของภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง	5-12
ตารางที่ 5.8	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาลของไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-17
ตารางที่ 5.9	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาลของไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-18
ตารางที่ 5.2.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF	5-24
ตารางที่ 5.2.2	สถิติด้านการคมนาคมขนส่งเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-28
ตารางที่ 5.2.3	สถิติทางด้านการโทรคมนาคมเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-32
ตารางที่ 5.2.4	ราคาในด้านโทรคมนาคมและสื่อสารเปรียบเทียบไทยกับ ประเทศคู่แข่งปี 2539	5-33
ตารางที่ 5.2.5	สถิติทางด้านไฟฟ้าและน้ำเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-36
ตารางที่ 5.2.6	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-39
ตารางที่ 5.2.7	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-40

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.3.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยและประเทศคู่แข่ง โดย IMD และ WEF	5-42
ตารางที่ 5.3.2	สถิติทางด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-44
ตารางที่ 5.3.3	เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลผลิตรวมภายในประเทศ (GDP) ของไทยและประเทศคู่แข่ง	5-45
ตารางที่ 5.3.4	สัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการวิจัยพัฒนาของไทย	5-46
ตารางที่ 5.3.5	เปรียบเทียบบุคลากรทางการวิจัยและการพัฒนาของไทย (ทำงานเต็มเวลาและบางเวลา) ในช่วงปี 2530-2534 จำแนกตามลักษณะของหน่วยงาน	5-48
ตารางที่ 5.3.6	ทุนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย	5-49
ตารางที่ 5.3.7	จำนวนการออกสิทธิบัตร ระหว่างปี 2524 - 2536	5-51
ตารางที่ 5.3.8	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-52
ตารางที่ 5.3.9	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยีของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-53
ตารางที่ 5.4.1	สถิติด้านทรัพยากรธรรมชาติเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-60
ตารางที่ 5.4.2	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-61
ตารางที่ 5.4.3	รายงานปริมาณกากของเสียที่เป็นอันตรายต่อปีของไทยและประเทศคู่แข่งปี 2536	5-62
ตารางที่ 5.4.4	พยากรณ์มลพิษในอากาศของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-63
ตารางที่ 5.5.1	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-68
ตารางที่ 5.5.2	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-70

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 5.5.3 ผลผลิตภาพในการผลิต ณ ราคาปี 2528 ของภาคการผลิตที่สำคัญของไทยเปรียบเทียบกับคู่แข่ง	5-71
ตารางที่ 6.1 กลุ่มคนที่ตอบแบบสอบถาม	6-2
ตารางที่ 6.2 ข้อสรุปแบบสำรวจความคิดเห็นส่วนที่ 2	6-5
ตารางที่ 6.3 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย	6-9
ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย	7-4
ตารางที่ 7.2 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศคู่แข่ง	7-13

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
รูปที่ 2-1	Real Effective Exchange Rate	2-37
รูปที่ 3-1	อัตราส่วนมูลค่าหลักทรัพย์ภาคเอกชนตามราคาตลาดต่อ GDP	3-11
รูปที่ 3-2	จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	3-11

สารบัญภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1 แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการ เหตุผล และความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.75 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2498-2503 เป็น 9.8 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2538 การที่เศรษฐกิจมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นนี้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita GDP) ก็เพิ่มขึ้นจาก 6,559 บาทในปี พ.ศ. 2493 เป็น 68,646 บาทในปี พ.ศ. 2538 หรือเพิ่มขึ้นถึง 10 เท่าตัว ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.41 ในปี พ.ศ. 2493 เป็นร้อยละ 41.8 ในปี พ.ศ. 2538 ในขณะที่ความสำคัญของภาคเกษตรกรรมได้ลดน้อยลงตลอดมา ผลิตภัณฑ์ของภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 42.97 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี พ.ศ. 2493 แต่สัดส่วนดังกล่าวได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 10.9 ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม

ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2537 เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 8.2 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ในโลก 123 ประเทศ ข้อมูลของธนาคารโลกชี้ให้เห็นว่ามีประเทศเพียง 4 ประเทศเท่านั้นได้แก่ จีน ปาปัวนิวกินี มาเลเซีย และ สิงคโปร์ ที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าไทยคือเศรษฐกิจขยายตัวคิดเป็นร้อยละ 12.9 11.5 8.4 และ 8.3 ตามลำดับ สาเหตุหลักในอดีตที่ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราที่สูงมาก โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2528-2533 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 9.9 ต่อปี เนื่องจากประเทศไทยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการเปลี่ยนแปลงภายนอก ซึ่งส่งผลทำให้ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลกแข็งแกร่งขึ้นและสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทยก็สามารถขยายตัวได้ในอัตราที่สูงเป็นประวัติการณ์ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดโลก ก็คือ การที่รัฐบาลลดค่าเงินบาทในช่วงปี พ.ศ. 2526-2527 ทำให้ระดับราคาสินค้าออกของไทยมีแนวโน้มถูกลงในตลาดโลก นอกจากนี้การที่อัตราค่าจ้างแรงงานไทยในช่วงนั้นอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่แรงงานไทยมีทักษะขั้นต้นที่ดี ตลอดจนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ญี่ปุ่นซึ่งประสบปัญหาจากการที่ค่าเงินเยนเพิ่มสูงขึ้นมาก ค่าเงินเยนที่แข็งขึ้นทำให้สินค้าญี่ปุ่นในตลาดโลกต้องมียาราคาสูงขึ้นมาก ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและส่วนแบ่งตลาดของสินค้าญี่ปุ่น ดังนั้นผู้ผลิตสินค้าส่งออกของญี่ปุ่นจึงพยายามหาทางออกโดยพยายามลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงเท่าที่จะทำได้ กลยุทธ์หนึ่งคือการย้ายฐานการผลิตสินค้าโดยเฉพาะสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ ให้อยู่

งานเป็นจำนวนมากในการผลิตและใช้เทคโนโลยีในระดับไม่สูงมากนักเข้าสู่ไทย โดยญี่ปุ่นเองหันไปผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากขึ้น

แนวความคิดนี้เรียกว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ซึ่งแพร่หลายอย่างมากในประเทศญี่ปุ่น นักธุรกิจญี่ปุ่นกระจายไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมีลักษณะเชื่อมโยงระหว่างการลงทุนและการค้าโดยลงทุนผลิตสินค้าในประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ โดยอาจใช้วัตถุดิบชิ้นส่วนและอุปกรณ์ทั้งที่ผลิตในประเทศและนำเข้าจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือจากบริษัทแม่ในญี่ปุ่น เมื่อผลิตสินค้าสำเร็จรูปออกมาแล้วจึงส่งออกกลับไปยังจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศที่สามต่อไป ลักษณะเช่นนี้ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในเอเชียแปซิฟิกมีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลจากกระแสการเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2530-2531 ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย (Asian NICs) ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ก็มีการย้ายฐานการผลิตเข้าสู่ไทยในระลอกต่อมา เนื่องจากสินค้าที่ผลิตในประเทศถูกสหรัฐอเมริกา ยกเลิก GSP และการที่ค่าเงินของเกาหลีใต้และดอลลาร์ไต้หวันถูกกดดันให้ปรับค่าสูงขึ้น เพื่อลดปัญหาเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกา อีกทั้งสินค้าจากประเทศเหล่านี้ต้องเผชิญปัญหาการกีดกันทางการค้าจากประเทศอุตสาหกรรมอย่างมาก สาเหตุที่นักลงทุนต่างชาตินิยมเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ เนื่องจากเห็นว่าเศรษฐกิจไทยค่อนข้างมีเสถียรภาพเพราะมีฐานสนับสนุนทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและภาคบริการ ประชากรในประเทศกว่า 50 ล้านคน สามารถเป็นทั้งตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตและเป็นตลาดแรงงานราคาถูก ง่าย เป็นฐานการผลิตได้เป็นอย่างดี การเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง แต่นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุนในภาคเอกชนก็ยังคงมีตลอดมา โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจมีความพร้อมอยู่ในเกณฑ์ดีโดยเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะที่เดียวกันการล่มสลายของระบบคอมมิวนิสต์ทั่วโลกก็ส่งผลให้ประเทศกลุ่มอินโดจีนเปิดประเทศมากขึ้น ที่ตั้งของประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ระหว่างอินโดจีน พม่าและยูนาน เป็นบริเวณที่เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางทำธุรกิจและการลงทุนในภูมิภาคนี้เป็นอย่างดี อีกประการหนึ่งระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยก็มีมากพอที่จะรองรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้ อีกทั้งในด้านสังคมไทยก็เป็นสังคมที่มีความประนีประนอม ความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกได้ รักความสงบ ไม่ค่อยมีปัญหาความไม่สงบด้านแรงงาน สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ เพศและการนับถือศาสนา ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการลงทุนมากในภูมิภาคนี้ ดังจะเห็นได้ว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) หลังไหลเข้าสู่ประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ข้อมูล

จากธนาคารแห่งประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2523 มูลค่าของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิเข้าประเทศประมาณ 4,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นมูลค่าสูงเป็นประวัติการณ์ในปี พ.ศ. 2533 ถึงประมาณ 65,000 ล้านบาท ซึ่งการลงทุนโดยตรงร้อยละ 43 มาจากญี่ปุ่น ร้อยละ 11 จากไต้หวัน ร้อยละ 10 จากฮ่องกง ร้อยละ 9 จากสิงคโปร์ ซึ่งนับได้ว่าปี 2533 เป็นปีทองของการลงทุนจากต่างประเทศ

การลงทุนจากต่างประเทศดังกล่าว ทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีส่วนอย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดของเศรษฐกิจไทยในช่วงปี พ.ศ. 2530-2533 ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้วต่างก็เอื้ออำนวยให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงดังกล่าวเฟื่องฟูขึ้นอย่างมากจนอาจกล่าวได้ว่าเป็น “ยุคทองของเศรษฐกิจไทย” ในปี พ.ศ. 2531 อัตราการขยายตัวของ GDP สูงเป็นประวัติการณ์ถึงร้อยละ 13.2 โดยที่ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวถึงร้อยละ 16.8 ประเทศไทยจึงถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่รุ่นที่ 2 พร้อมกับมาเลเซียและอินโดนีเซีย

ผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของไทย คือ อุตสาหกรรมส่งออกของไทยพุ่งสูงขึ้นอย่างมากเนื่องจากอุตสาหกรรมที่นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนนั้นเป็นอุตสาหกรรมส่งออกแทบทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2531 สินค้าส่งออกของไทยที่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมมีมูลค่า 243,280 ล้านบาท จากมูลค่าการส่งออกรวม 403,570 ล้านบาท หรือสัดส่วนของสินค้าส่งออกเป็นสินค้าอุตสาหกรรมสูงกว่าครึ่งของมูลค่าการส่งออกรวม ทั้งยังส่งผลให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องประเภทอุตสาหกรรมสนับสนุน (Supporting Industries) จึงนับได้ว่าภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกนับเป็นจักรกลสำคัญอย่างยิ่งที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยตลาดส่งออกหลักของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป และตลาดอาเซียน ส่วนตลาดใหม่ที่เริ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ได้แก่ กลุ่มยุโรปตะวันออก จีน และกลุ่มประเทศอินโดจีน

แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางด้านลบจากการหลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วของการลงทุนจากต่างประเทศโดยไม่คาดคิดมาก่อน ส่งผลให้เกิดความไม่เพียงพอของสาธารณูปการและสาธารณูปโภค การขาดแคลนแรงงานฝีมือ แรงกดดันด้านวิศวกรรมและด้านช่าง ทำให้ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ราคาที่ดินสูงขึ้น ทำให้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของไทยลดลง ประเทศต่าง ๆ ได้หันเหไปลงทุนในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และค่าจ้างแรงงานถูกกว่าไทย เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กลุ่มประเทศแถบอินโดจีนและเอเชียใต้ เศรษฐกิจไทยในช่วงปี พ.ศ. 2530-2538 จึงเริ่มชะลอตัวลงแต่ยังคงขยายตัวในอัตราโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 9.8 ต่อปี แต่อย่างไรก็ตามอัตราการขยายตัวของการส่งออกก็ยังคงอยู่ในระดับสูง 23.6 ในปี พ.ศ. 2538

เมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ มีความผูกพันกันมากขึ้น ประกอบกับการแข่งขันทางการค้าของโลกได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น การดำเนินการผลิตเป็นไปตามกลไกของตลาดมากขึ้น มีการกีดกันทางการค้าโดยการใช้มาตรการใหม่ ๆ เช่น กำหนดมาตรฐานสินค้า มาตรฐานแรงงาน มาตรฐานสาธารณสุข มาตรฐานสิ่งแวดล้อม ปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิมนุษยชนมากขึ้น มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภูมิภาคในลักษณะของ “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” เพื่อให้การรวมตัวเกิดผลประโยชน์ รวมทั้งเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันแก่ประเทศสมาชิก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนของไทย ได้แก่ สหภาพยุโรป (European Union : EU) กลุ่มข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement : NAFTA) กลุ่มความร่วมมือของเศรษฐกิจในเขตเอเชียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA)

การพิจารณาแนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมทั้งสถานะการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศการทำธุรกิจการค้าระหว่างประเทศดังกล่าวแล้วข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า

- 1) ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตในระดับที่สูงโดยมีภาคอุตสาหกรรมส่งออกเป็นตัวนำ
- 2) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยสามารถรักษาไว้ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมในระดับที่สูงในช่วงร้อยละ 24-26 ในระหว่าง พ.ศ. 2531-2533 ซึ่งเป็นช่วงที่การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นมากเทียบกับในช่วงที่ผ่านมาในอดีต
- 3) การที่ประเทศไทยจะสามารถพัฒนากลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จะขึ้นอยู่กับความสำเร็จในอันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการผลิตเพื่อให้สินค้าส่งออกของไทยสามารถแข่งขันได้ภายใต้สภาวะการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น
- 4) การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยอย่างรวดเร็วในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา ก่อให้เกิดปัญหาคอขวด (Bottleneck) ในระบบเศรษฐกิจ ปัญหาการขาดแคลนทางด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน ปัญหาด้านคุณภาพของแรงงาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจมีผลทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลกลดน้อยลง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสมรรถภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

ดังนั้นการที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลกจึงมีความสำคัญยิ่งเพื่อที่จะให้ภาครัฐบาล และภาคเอกชนสามารถกำหนดนโยบายและมาตรการที่เป็นรูปธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่จะมีการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งทั้งที่มีระดับความสามารถต่ำกว่าไทย ใกล้เคียงและสูงกว่าไทยว่าเป็นอย่างไร ช่องว่างของสมรรถภาพในการแข่งขันห่างมากยิ่งขึ้นหรือไม่ ประเทศที่มีความสามารถเหนือกว่าไทยมีช่องว่างเพิ่มมากขึ้น ส่วนประเทศที่มีความสามารถต่ำกว่าไทยมีการไล่กวดขึ้นมาติด ๆ หรือไม่ พิจารณามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งด้านการแข่งขันของประเทศไทย ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย และควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วนตามลำดับความสำคัญและในขอบข่ายเวลาที่เหมาะสม เพราะหากภาครัฐบาลและเอกชนไม่มีความคล่องตัวในการปรับตัว ปรับเปลี่ยนมาตรการต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างทันสถานการณ์ได้แล้ว ย่อมจะมีผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่งคั่ง (Wealth) และมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนภายในประเทศในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ภายใต้สภาพพลวัตของโลก สภาวะเศรษฐกิจ การเมือง การเงิน การคลัง ระดับการพัฒนาประเทศ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าและบริการ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การเคลื่อนย้ายการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ในโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่หยุดยั้ง ความได้เปรียบเสียเปรียบของแต่ละประเทศในการประกอบธุรกรรมระหว่างประเทศถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศพร้อมกันไป ซึ่งปัจจัยเหล่านี้นับวันจะทวีความสำคัญมากขึ้นและมีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย ในขณะที่บรรยากาศการแข่งขันในตลาดโลกมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต มีการแข่งขันในรูปแบบที่แตกต่างไปจากอดีต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษานากลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลก เพราะหากถ้าประเทศสามารถแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความแข็งแกร่งในด้านการแข่งขันของไทยในระยะเวลาอันสมควร สามารถวางมาตรการรับหน้าต่อสภาวะการณ์ในโลกที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศให้สอดคล้องและทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จะมีผลทำให้ประเทศมีความแข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจและก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคตอันใกล้ได้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาก็เพื่อที่จะ

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทยว่า ไทยมีข้อได้เปรียบ และมีข้อเสียเปรียบในปัจจัยใด ประเทศไทยควรจะให้ลำดับความสำคัญกับปัจจัยใดบ้าง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

เมื่อพิจารณาการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในโลก ณ จุดใดจุดหนึ่ง จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศแต่ละประเทศในโลกขึ้นกับปัจจัยแตกต่างกันออกไป เช่น ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก แต่มีความสามารถในการแข่งขันในเศรษฐกิจโลกสูง เนื่องจากมีรัฐบาลที่ฉลาด มองการณ์ไกล มีความมีประสิทธิภาพสูง เข้าใจถึงปัญหา มีความกล้าหาญ มีความตั้งใจจริงและสามารถที่จะแก้ปัญหาให้ถูกต้อง ในขณะที่ประเทศคูเวต เป็นประเทศที่มีความมั่งคั่ง เนื่องมาจากการมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ น้ำมัน แต่ไม่มีความสามารถในการแข่งขัน ส่วนสหรัฐอเมริกามีความแข็งแกร่งด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน มีตลาดเงินและตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นต้น และเมื่อเวลาผ่านไปประเทศต่าง ๆ มีระดับการพัฒนาสูงมากขึ้น ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วยทำให้ความสามารถในการแข่งขันขึ้นกับปัจจัยที่สำคัญแตกต่างจากในอดีต ประเด็นการเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยกำหนดสมรรถภาพในการแข่งขันของไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ ในอดีต รวมทั้งการคาดการณ์ถึงปัจจัยที่จะมีความสำคัญต่อไปในอนาคต จึงมีความสำคัญในการที่จะเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยในอนาคต

2. ศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศทั้งที่มีระดับความสามารถในการแข่งขันล้าหน้าไทย ประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันใกล้เคียงและตามหลังไทย เพื่อดูว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด ในช่วงที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ

ข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ชี้ให้เห็นว่า รายได้จากการส่งออกของไทยสูงถึงล้านล้านบาทในปี 2537 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทยและสูงต่อเนื่องมาถึงปี พ.ศ. 2538 จึงเป็นจุดที่น่าสนใจที่จะต้องศึกษา วิเคราะห์ว่าที่เป็นเช่นนั้น เพราะประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น โดยพิจารณาการที่ประเทศไทยประเทศหนึ่งมีความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าประเทศอื่น ๆ หรือประเทศไทยประเทศหนึ่งมีความสามารถในการแข่งขันสูงชันกว่าในอดีตในที่นี้หมายถึงความสามารถของประเทศที่จะทำการจัดสรรปัจจัยการผลิตทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ทุน เทคโนโลยี เพื่อผลิตสินค้าและบริการ แข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในเศรษฐกิจโลก อันจะนำไปสู่จุดที่ทำให้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับสูงอย่างยั่งยืนยาวนาน หรือคนในประเทศมีรายได้ที่แท้จริงสูงขึ้น มาตรฐานความเป็นอยู่ของคนดีขึ้น รวมทั้งสามารถสร้างเสริมสะสมความมั่งคั่งให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ

หรือเปรียบเทียบกับประเทศในอดีต ความหมายของความสามารถในการแข่งขันดังกล่าวมีความหมายในทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาครัฐบาลและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บรรยากาศการแข่งขันอย่างเสรีในตลาด โดยมีการแทรกแซงของรัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ความสามารถในการแข่งขันไม่ได้มีความหมายในทางเศรษฐศาสตร์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงระบบค่านิยม วัฒนธรรมที่สามารถมีผลต่อความกินดีอยู่ดีของมนุษย์อีกด้วย ซึ่งการประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศจะต้องมีการประเมินในหลาย มิติ รวมทั้งประเมินผลการดำเนินการในช่วงระยะเวลายาวพอสมควร

3. ศึกษาถึงทิศทางและแนวโน้มนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับมหภาค

International Monetary Fund (IMF) ได้ทำการประมาณการว่าเศรษฐกิจไทยจะขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.5 ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2545 ตัวเลขการพยากรณ์ดังกล่าวผลักดันให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 8 ของกลุ่ม ประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเร็วที่สุดในโลก ในขณะเดียวกัน IMF ได้พยากรณ์ว่าความสำคัญของภาคอุตสาหกรรมของไทยจะเพิ่มขึ้น โดยที่สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30.7 ในปี พ.ศ. 2536 เป็นร้อยละ 40.8 ในปี พ.ศ. 2546 ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมลดความสำคัญลงไปอีกจากในปัจจุบัน ภาคการเกษตรในผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลงจากร้อยละ 12 ในปี 2536 เป็นร้อยละ 7 ในปี 2546 การประมาณการดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือเท่าใด และหากถ้ารัฐบาลไทยได้ตั้งเป้าหมายการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยไว้ ดังที่ IMF คาดไว้แล้ว ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในประเทศจะต้องมีการปรับตัวอย่างไรในการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้ประเทศบรรลุตามเป้าหมายดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ในอดีตที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างแพร่หลายเพื่อหาคำตอบว่าเศรษฐกิจไทยมีสมรรถนะทางด้านการแข่งขันในเศรษฐกิจโลกมากน้อยเท่าใดในความหมายและแง่มุมต่าง ๆ เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโลก โดยการคำนวณดัชนีเพื่อให้สามารถลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ได้ ถึงแม้ดัชนีดังกล่าวจะยังไม่มีคุณสมบัติที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจากแนวความคิดทางด้านการความสามารถในการแข่งขันของประเทศนั้นมีลักษณะของสภาวะพลวัตที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่ละประเทศมีทิศทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตนเองที่ไม่เหมือนกัน ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันไปจะผันแปรไปเมื่อ

ประเทศมีระดับการพัฒนาเปลี่ยนไปด้วย บางประเทศสามารถแก้ไขจุดอ่อนและสร้างจุดแข็งใหม่ขึ้นมาได้ ทำให้การให้น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยกำหนดสมรรถภาพในการแข่งขันทำได้ค่อนข้างยากแต่อย่างไรก็ตามสถาบัน International Institute for Management Development (IMD) ร่วมกับ World Economic Forum (WEF) ได้จัดทำรายงาน The World Competitiveness Report เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปี 2538 สถาบันทั้ง 2 ได้แยกตัวออกจากกันในปี 2539 โดยสถาบัน IMD ได้จัดทำ The World Competitiveness Yearbook ในขณะที่ WEF ได้จัดทำ The Global Competitiveness Report ซึ่งรายงานทั้งสองให้ลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลก เปรียบเทียบกันในด้านต่าง ๆ โดยมีแนวความคิดในการจัดลำดับ การแบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF

The World Competitiveness Yearbook ปี 2539 โดย IMD	The Global Competitiveness Report ปี 2539 โดย WEF
1. คำจำกัดความของความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ -เป็นความสามารถของประเทศในอันที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ โดย 1) การจัดการทรัพยากร (ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ประชากร เป็นต้น และ/หรือใช้กระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่ม 2) สร้างสภาวะแวดล้อมในประเทศเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศ และ/หรือใช้กลยุทธ์การตลาดต่างประเทศ 3) การจัดการภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับนานาชาติและภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับภายในประเทศ	-เป็นความสามารถของประเทศในอันที่จะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงอย่างยั่งยืนยาวนาน โดยวัดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศต่อหัวรายปี

ตารางที่ 1.1 ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF

The World Competitiveness Yearbook ปี 2539 โดย IMD	The Global Competitiveness Report ปี 2539 โดย WEF
2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ -แบ่งออกเป็น 8 ปัจจัย ได้แก่ 1. เศรษฐกิจภายในประเทศ (Domestic Economy) 2 ความสามารถในการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ระบบนานาชาติ (Internationalization) 3 ความสามารถของรัฐบาล (Government) 4. การพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน (Finance) 5 สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน (infrastructure) รวมทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 6 การบริหารและการจัดการ (Management) 7 ความสามารถในการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science & Technology) 8 ทรัพยากรมนุษย์ (People)	-แบ่งเป็น 8 ปัจจัย 1 การเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศและการเงิน (Openness) 2 บทบาทของรัฐบาลทางด้านงบประมาณและกฎข้อบังคับ (Government) 3 การพัฒนาตลาดการเงิน (Finance) 4 โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (infrastructure) 5 เทคโนโลยี (Technology) 6 การบริหารและการจัดการในภาคเอกชน (Business Management) 7 ความคล่องตัวของตลาดแรงงาน (Labour Market Flexibility) 8 คุณภาพของสถาบันทางกฎหมายและสถาบันทางการเมือง (Quality of Judicial and Political Institution)
3. ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณดัชนีความสามารถในการแข่งขันของประเทศ -ข้อมูลเชิงปริมาณ คิดเป็น 2/3 ของข้อมูลทั้งหมด ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสำรวจความคิดเห็นนักธุรกิจระดับกลางและสูงจำนวน 3,162 คน จาก 46 ประเทศ คิดเป็น 1/3 ของข้อมูลทั้งหมด รวมรวมดัชนี 224 ดัชนี	-ประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพที่จากการสำรวจความคิดเห็นของนักธุรกิจจำนวนมากกว่า 2,000 คนใน 49 ประเทศ ปัจจัยการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศ การวิจัย รัฐบาล ตลาดการเงิน และแรงงาน 75% ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ 25% ได้จากการสำรวจความคิดเห็น ปัจจัยสิ่งก่อสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี 25% เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ 75% ได้จากการสำรวจ

ตารางที่ 1.1 ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF

The World Competitiveness Yearbook ปี 2539 โดย IMD	The Global Competitiveness Report ปี 2539 โดย WEF
	การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน และคุณภาพของสถาบันทางกฎหมายและสถาบัน ทางการเมืองข้อมูลทั้งหมดได้จากการสำรวจ -รวบรวมดัชนี 155 ดัชนี
4. การให้น้ำหนักปัจจัยที่มีผลต่อความ สามารถในการแข่งขันของประเทศ -ให้น้ำหนักแก่ 8 ปัจจัยเท่ากัน	-ให้น้ำหนักการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ $\frac{1}{6}$, รัฐบาล $\frac{1}{6}$, ตลาดการเงิน $\frac{1}{6}$, สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน $\frac{1}{9}$, เทคโนโลยี $\frac{1}{9}$, การบริหารและการจัดการ $\frac{1}{18}$, แรงงาน $\frac{1}{6}$, และสถาบัน $\frac{1}{18}$

แต่อย่างไรก็ตามทั้ง IMD และ WEF ก็ไม่ได้ทำการวิเคราะห์เจาะลึกลงไปในรายประเทศ ย้อน
หลังไปในอดีต เพื่อดูพัฒนาการของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ภายใต้
สภาพพลวัต ไม่มีการวิเคราะห์เจาะลึกของไปในจุดเด่น จุดด้อยของปัจจัยย่อย เมื่อศึกษาความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของ
ประเทศ การวิเคราะห์ของทั้งสองสถาบันเป็นการวิเคราะห์แบบสถิตินิ่ง (Static Analysis) เป็นรายงานที่
เป็นเพียงการเก็บรวบรวมตัวเลข ข้อมูล เพื่อจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศต่าง ๆ
เท่านั้น การลำดับฐานะการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่ง IMD ให้น้ำหนักแก่เกณฑ์ทั้ง 8 เท่ากันหมด
โดยที่ WEF ให้น้ำหนักแตกต่างกันนั้น (ดูตารางที่ 1.1) ในความเป็นจริง เกณฑ์แต่ละเกณฑ์น่าจะมีความ
สำคัญต่างกันและเมื่อประเทศต่าง ๆ มีระดับการพัฒนาสูงมากขึ้น ความสามารถในการแข่งขันก็จะขึ้น
กับปัจจัยที่สำคัญแตกต่างไปจากในอดีตอีก ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะให้น้ำหนักแก่ปัจจัยต่าง ๆ ได้ใกล้
เคียงความเป็นจริง การพัฒนาวิธีการคำนวณดัชนีความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ยังคง
ห่างไกลจากความถูกต้องอย่างสมบูรณ์และจะต้องมีการพัฒนาวิธีการวัดต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้คำจำกัดความของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดย WEF ซึ่งสะท้อน
ความสามารถของประเทศที่สามารถที่จะบรรลุและรักษาอัตราความเจริญเติบโตของ GDP ต่อหัว ที่
ยั่งยืนยาวนานได้นั้น ไม่มีการพิจารณาถึงการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันของคนในประเทศ การที่
ประชาชนมีภาระหนี้สินสูง ปัญหาการจราจรติดขัดที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม สภาพาส่ง

แวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้ลำดับความสามารถในการแข่งขันของไทยโดย WEF ในปี 2539 อยู่ในลำดับที่ 14 ในขณะที่ลำดับของไทยโดย IMD อยู่ในอันดับที่ 30 (ดูตารางที่ 12) ดังนั้นการศึกษานี้จะใช้การจำกัดความสามารถในการแข่งขันของประเทศตาม IMD โดยศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศแบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค เพื่อพิจารณาปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโต , เสถียรภาพภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ยังพิจารณาระดับการเปิดเสรีของระบบเศรษฐกิจในการค้าและการลงทุนตลอดจนระบบการเงินของประเทศ
2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ความเจริญของประเทศทั้งในด้านบวกและลบมักจะมาจากความคิด ตลอดจนการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น การศึกษาจะพิจารณาลักษณะพิเศษของประชากร โครงสร้างของการทำงาน สัดส่วนของประชากรวัยต่าง ๆ ในประชากรทั้งหมด การศึกษา อัตราส่วนของการพึ่งพิง (Dependency Ratio)
3. การพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนเพื่อให้เกิดสภาพคล่องทางการเงิน เพื่อชดเชยต้นทุนให้ผลผลิตโดยรวมมีต้นทุนอยู่ในระดับที่แข่งขันกับนานาประเทศได้ โดยที่ให้ผู้ผลิตมีทางเลือกในการระดมทุนที่มีต้นทุนต่ำลง พิจารณาด้านหนี้ การให้บริการทางการเงิน ต้นทุนของการลงทุน ความสามารถในการหาเงินทุน
4. ความสามารถของภาครัฐบาล โดยพิจารณาว่ารัฐบาลมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจมากน้อยเท่าใด ดูจากโครงสร้างของภาษีอากร หนี้สินของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ การใช้จ่ายของรัฐบาล งบประมาณเกินดุลหรือขาดดุลของรัฐ ตลอดจนประสิทธิภาพของระบบราชการและการเมือง
5. โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจ ได้แก่ การขนส่ง ถนน ทางรถไฟ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรคมนาคม
6. การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายทางด้านวิจัยและพัฒนา นักวิทยาศาสตร์ นักวิศวกร ลิขสิทธิ์

7. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อวัดความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรแร่ธาตุ และสภาวะสิ่งแวดล้อม

8. ความสามารถในการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน โดยดูข้อบ่งชี้ว่าธุรกิจมีการบริหารและการจัดการในภาคการผลิตที่สำคัญอย่างไร

การศึกษาจะทำการเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลก โดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยในช่วงปี 2527 จนถึง 2537 โดยเน้นให้ความสำคัญใน 3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินและทรัพยากรมนุษย์ โดยเลือกประเทศคู่แข่งของไทยมาพิจารณาเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

1. กลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันเกินหน้าประเทศไทยซึ่ง ได้แก่ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Country : NIC หรือ Newly Industrialized Economy : NIE) แถบเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์

2. กลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับใกล้เคียงกับประเทศไทย ได้แก่ กลุ่ม ASEAN-4 ซึ่งประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์

3. กลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันล้าหลังประเทศไทย ได้แก่ จีน

ตารางที่ 1.2 เปรียบเทียบลำดับความสามารถในการแข่งขันของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD¹ และ WEF²

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับของความสามารถในการแข่งขันโดยรวมโดย IMD								
ปี 2535	29	11	2	26	33	14	37	-
ปี 2536	28	11	3	26	35	14	38	-
ปี 2537	32	22	2	26	37	18	36	34
ปี 2538	26	14	2	27	36	23	34	31
ปี 2539	27	18	2	30	31	23	41	26
ลำดับของความสามารถในการแข่งขันโดยรวมโดย WEF								
ปี 2539	20	9	1	14	31	10	30	36

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996 และ The Global Competitiveness Report 1996

หมายเหตุ : IMD เปรียบเทียบประเทศ 46 ประเทศ ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย ออสเตรเลีย แบลเยี่ยม ลักเซมเบิร์ก บราซิล แคนาดา ชิลี โคลัมเบีย สาธารณรัฐชิลี เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ฮังการี อินเดีย อินโดนีเซีย ไอร์แลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ ฟิลิปปินส์ โปแลนด์ โปรตุเกส สิงคโปร์ อาฟริกาใต้ สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ไต้หวัน ไทย ตุรกี สหราชอาณาจักร อเมริกา เวเนซุเอลา อิสราเอล ไอร์แลนด์ จีน รัสเซีย

² WEF เปรียบเทียบประเทศ 49 ประเทศ ได้แก่ ประเทศที่ IMD พิจารณา 46 ประเทศ รวมทั้งอียิปต์ เปรูและจอร์แดน

บทที่ 2

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย

ในปัจจุบันบรรยากาศในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและการค้าในโลกได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การรักษาเสถียรภาพโดยรวมของระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความแข็งแกร่งไม่ให้เป็นเศรษฐกิจแบบพองสบู่ (Bubble Economy) ทั้งเสถียรภาพภายในประเทศและเสถียรภาพระหว่างประเทศ กล่าวคือ การดูแลให้อัตราเงินเฟ้อของประเทศอยู่ในระดับต่ำ การเพิ่มทุนการออมในภาคครัวเรือน การรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม การขยายการค้าระหว่างประเทศให้เพิ่มสูงขึ้น โดยการรักษาตลาด ในขณะเดียวกันก็ขยายตลาดสินค้าส่งออก ปัจจัยทางด้านเสถียรภาพ เหล่านี้มีผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งทางด้านต้นทุนการผลิต ตลอดจนความเสี่ยงที่ธุรกิจจะประสบไม่ว่าจะเป็นด้านการตลาด ราคาต้นทุนทางการเงิน ดังนั้นในระดับเศรษฐกิจมหภาค รัฐบาลจึงมีบทบาทสำคัญในอันที่จะสร้างสภาวะแวดล้อมอันพึงปรารถนาดังกล่าวในประเทศสร้างความมั่นใจทางธุรกิจให้เกิดการลงทุนทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศของไทย

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมระดับมหภาค เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2529-2531 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวเศรษฐกิจระดับมหภาคของไทยมีความพร้อมโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ในการที่จะเป็นแหล่งรองรับการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกระแสจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเสรีในโลกและนำไปสู่การหาแหล่งผลิตที่มีต้นทุนถูกกว่าผลิตภายในประเทศเพื่อส่งออกตามแนวทางปฏิบัติเดิม นอกจากนี้ยังเป็นการหลบการกีดกันทางการค้าอีกด้วย

ในช่วงเวลาประมาณปี 2529 นั้น ประเทศคู่แข่งของไทยในปัจจุบันยังมีอุปสรรคทางด้านเศรษฐกิจระดับมหภาคอยู่สูง อาทิเช่น กลุ่มประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มายังระบบทุนนิยม ได้แก่ ประเทศจีน สหภาพโซเวียต ยุโรปตะวันออกและเวียดนาม กลุ่มประเทศที่ประสบปัญหานี้นระหว่างประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์ กลุ่มประเทศในลาตินอเมริกาและเม็กซิโก ตลอดจนกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาตามหลังประเทศไทย ได้แก่ อินโดนีเซียและอินเดีย เป็นต้น อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศไทยในด้านภาพรวมได้ลดน้อยลง เนื่องจากกลุ่มประเทศต่าง ๆ ข้างต้นได้ปรับนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในทิศ

ทางเดียวกับประเทศไทย ทำให้บรรยากาศในการลงทุนและการค้าดีขึ้นอย่างมาก ทำให้มีการดึงดูดเงินลงทุนระหว่างประเทศค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาประมาณ 3-4 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่เดียวกับที่ประเทศไทยมีอัตราการพัฒนาโครงสร้างประเทศในอัตราที่ต่ำลง และได้ทำการผลิตเพิ่มกำลังการผลิตแล้ว ทำให้การลงทุนจากต่างประเทศชะลอตัวลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2540 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจในลักษณะฟองสบู่ ซึ่งเกิดมาจากการที่การลงทุนอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งการลงทุนดังกล่าวได้รับการส่งเสริมมาจากปริมาณเงินและการปล่อยกู้ในระบบที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างเร็ว สืบเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการเงิน นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวมในระดับสูงส่งผลให้มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูง และในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2540 ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียประสบปัญหาการส่งออก จากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับสูง โดยเฉพาะในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2540 ปัญหาเสถียรภาพเศรษฐกิจของไทยจัดได้ว่าอยู่ในระดับที่สูงสุดของอาเซียน

อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจมหภาคในลักษณะสอดคล้องกัน ทำให้ประเทศไทยมีความเสียเปรียบทางการแข่งขันจากประเทศอื่นในกลุ่มไม่สูงนัก แต่เมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศ เช่น ยุโรปตะวันออก ลาตินอเมริกา และเอเชียใต้ ความได้เปรียบทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของไทยก็ลดน้อยลงไป

2.1 ศักยภาพในปัจจุบันด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทย

ในการลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ IMD ได้พิจารณาถึงตัวแปรได้แก่ GDP การลงทุน การออม การอุปโภคบริโภค ค่าครองชีพ อัตราเงินเฟ้อ อัตราการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นต้น ประเทศไทยอยู่ในลำดับค่อนข้างจะดี แต่ลำดับตกจากลำดับที่ 7 ในปี 2535 เป็นลำดับที่ 12 ในปี 2539 สะท้อนให้เห็นถึงเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศของไทยโดยรวมมีความแข็งแกร่งอยู่ในระดับที่สูงโดยเปรียบเทียบกับนานาประเทศ ถึงแม้จะมีอันดับที่ตกลงมากก็ตาม (ดูตารางที่ 2.1)

ในด้านความสามารถในการพัฒนาประเทศสู่ระบบนานาชาติ IMD ให้ลำดับประเทศไทยดีขึ้นจากอันดับที่ 37 ในปี 2535 เป็นอันดับที่ 33 ในปี 2539 ส่วนการศึกษาโดย WEF ไทยอยู่ในอันดับที่ 23 ในปี 2539 การที่ทั้งสองสถาบันให้ลำดับแตกต่างกันมาก เนื่องจากในความเป็นจริง WEF ใช้ข้อมูลเชิง

ตารางที่ 2.1 ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศและการพัฒนาประสิทธิภาพเข้าสู่ระบบนานาชาติของไทย และประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF ปีพ.ศ. 2535 - 2539

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศโดย IMD								
ปี 2535	14	10	8	7	27	5	21	-
ปี 2536	9	10	6	7	26	4	23	-
ปี 2537	9	10	6	8	31	4	20	3
ปี 2538	7	10	3	9	30	4	22	2
ปี 2539	4	11	3	12	29	7	25	2
ลำดับความสามารถในการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติโดย IMD								
ปี 2535	44	18	1	37	36	25	38	-
ปี 2536	43	18	1	33	37	17	35	-
ปี 2537	44	25	1	28	36	18	33	41
ปี 2538	40	24	1	29	31	23	33	34
ปี 2539	43	26	1	33	31	16	37	23
ลำดับความสามารถทางการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศและการเงินโดยรวมโดย WEF ปี 2539	41	25	2	23	36	10	38	46

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996 และ The Global Competitiveness Report 1996

คุณภาพจากการสำรวจความคิดเห็นร้อยละ 83 ของดัชนีที่คำนวณโดยไม่ได้นำเอาปัจจัย ได้แก่ ดุลการค้า ดุลบริการ ดุลบัญชีเดินสะพัด การส่งออก การนำเข้า ภาพพจน์ของประเทศ มาพิจารณาเหมือนกับ IMD แต่สถาบันทั้ง 2 ได้พิจารณาถึงอัตราแลกเปลี่ยน กฎหมายการย้ายถิ่น การลงทุน การเปิดของวัฒนธรรมของคนในประเทศ การให้กู้และการประกัน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามทั้ง IMD และ WEF ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันในแง่ที่ว่าสิงคโปร์มีความโดดเด่นในด้านความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจภายในประเทศและความสามารถในการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติ

การศึกษาถึงศักยภาพของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งในบทที่ 2 นี้จะแบ่งศึกษาออกเป็น 3 ส่วนคือ อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและขนาดของเศรษฐกิจในประเทศ เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ และระดับของการเปิดประเทศในการประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ

2.1.1 อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศ

ขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศตลอดจนอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งในด้านที่มีตลาดรองรับสินค้าที่มีขนาดใหญ่ซึ่งมีความแน่นอนกว่าการพึ่งพิงตลาดในต่างประเทศ นอกจากนั้นการผลิตภายในประเทศยังได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดซึ่งเป็นผลมาจากการขยายขนาดการผลิตอีกด้วย

2.1.1.1 ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528-2536 ของประเทศไทยเฉลี่ยประมาณ 9.1% หรือจัดอยู่ในอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศจีน ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 9.2% ต่อปี ในขณะที่เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไต้หวัน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 8.9% 7.8% 7.4% 6.7% 6.4% และ 3.1% ตามลำดับ

เศรษฐกิจไทยจัดได้ว่ามีขนาดใหญ่พอสมควร มีการเจริญเติบโตที่สูงอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่จะเจริญเติบโตค่อนข้างสูงอย่างต่อเนื่องในอนาคต ทำให้คาดว่าหากเศรษฐกิจไทยจะเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องต่อไป จะทำให้ขนาดเศรษฐกิจของประเทศวัดจากรายได้เมื่อขจัดความแตกต่างด้านราคาระหว่างประเทศ มีขนาดอยู่ในอันดับที่ 7 ของโลกในปี พ.ศ. 2563 (ดู The Economist , Pocket World in Figures 1996) กล่าวคืออยู่ในระดับสูงขึ้นกว่าอันดับที่ 27 ของโลกในปี 2537 ในขณะที่ขนาดประชากรของไทยมีประมาณ 59 ล้านคน ในปี 2537 ซึ่งจัดอยู่ในอันดับที่ 17 ของโลก

ข้อมูลการพยากรณ์ใน Asia Pacific Consensus Forecast ประจำเดือนเมษายน 2540 พบว่า นักเศรษฐศาสตร์โดยเฉลี่ยคาดว่าประเทศในกลุ่มเอเชียจะมีอัตราการเจริญเติบโตในระยะยาวเฉลี่ยใน 10 ปีข้างหน้า คือ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ ไต้หวัน จะมีอัตราการเจริญเติบโตของ GDP ประมาณ 6.8-7.4 , 6.8-7.7, 7.1-7.7 , 5.9-6.9 และ 5.9-6.3 ตามลำดับ ซึ่งยังจัดว่าอยู่ในกลุ่มที่สูงที่สุดในโลก

นอกจากนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศในเอเชียยังมีการปรับโครงสร้างการผลิต ไปในทิศทางที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เช่น มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย ปรับโครงสร้างการผลิตโดยมีสัดส่วนการผลิตของสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยสัดส่วนของผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 22.6 24.3 17 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 31.7 28.6 และ 23.1 ตามลำดับในปี 2537 (ดูตารางที่ 2.2) ในขณะที่ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ได้มีการพัฒนาด้านบริการมากขึ้น GDP ในภาคบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 43.2 11.9 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 52.8 42.8 ตามลำดับในปี 2537

ตารางที่ 2.2 ผลผลิตขั้นรวมภายในประเทศตามภาคการผลิตของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศเบื้องต้นรายภาคการผลิต (%)									
	2530					2537				
	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	ขนส่งและสื่อสาร	บริการ	อื่น ๆ	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	ขนส่งและสื่อสาร	บริการ	อื่น ๆ
เกาหลีใต้	10.1	31.4	7.1	31.1	20.3	7	26.9	7.4	32.1	26.6
ไต้หวัน	4.8	38.4	6.2	43.2	7.4	3.1	30.8	6.3	52.8	6.9
สิงคโปร์	0.5	26.9	14.2	49.6	8.8	0.2	28.2	14.5	49.1	7.9
ไทย	15.7	24.3	7.6	14.2	38.1	10.4	28.6	7.7	12.7	40.6
มาเลเซีย	21.7	22.6	6.7	33.3	15.7	14.5	31.7	7	32.9	13.9
ฟิลิปปินส์	24.8	25.5	5.8	11.9	32.1	22.3	24.9	5.9	42.8	4.1
อินโดนีเซีย	23.3	17	6	3.9	49.8	16.7	23.1	7.1	8.7	44.4
จีน	33.7	45.5	NA	14	6.8	17	50	NA	13	33

ที่มา : ING Barings Will Fortune Still Shine on Asia? Economic Outlook 1996 Macro Monitor Asian Regional Research December 1995

2.1.1.2 ทำเลที่ตั้งของประเทศ

นอกจากประเทศไทยจะมีขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศที่ใหญ่แล้ว ยังมีพรมแดนและทำเลที่ตั้งติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน ทำให้ไทยสามารถเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อค้าขายและลงทุนระหว่างประเทศได้ ประเทศในภูมิภาคอินโดจีนซึ่งได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า มีประชากรรวมกัน 135.9 ล้านคน มีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2536 และ 2539 เวียดนามมีการเจริญเติบโตเฉลี่ยระหว่าง 8.1 - 9.3% ต่อปี ลาว 5.2 - 8.4% ต่อปี และพม่าประมาณ 6 - 6.8% ต่อปี (ดูตารางที่ 2.3) ซึ่งการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับประเทศในแถบอินโดจีนก็มีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยีและทุนจากไทยไปยังประเทศในอินโดจีน ในขณะที่ประเทศในแถบอินโดจีนก็มีแรงงานที่มีค่าแรงถูก มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งพลังงานที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นการเชื่อมโยงร่วมมือกันทางการค้าและการลงทุนน่าจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศในภูมิภาคนี้

ตารางที่ 2.3 ขนาดของประชากรและอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในอินโดจีน

ประเทศ	อัตราการเพิ่ม GDP(%)				จำนวนประชากร (ล้านคน)
	2536	2537	2538	2539	
เวียดนาม	8.1	8.8	9.3	9.3	74.6
กัมพูชา	3.9	5.2	4.9	7.8	9.8
ลาว	5.2	8.4	8	7.5	4.8
พม่า	6	6.8	6.4	na	46.7
รวม	-	-	-	-	135.9

ที่มา : EIU

นอกจากประเทศในภูมิภาคอินโดจีนซึ่งจะเป็นตลาดใหม่ของไทยในอนาคตแล้ว ประเทศไทยยังอยู่ในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) ประกอบด้วยประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นกลุ่มประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยที่สูงที่สุดในโลก โดยที่ประชาคมอาเซียนก็ได้มีความพยายามในการรวมตัวเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียนเพื่อสนับสนุนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในกลุ่มโดยตรง นอกจากนี้ไทยก็อยู่ในแถบเอเชียตะวันออก ซึ่งนับว่าเป็นเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูงสุดของโลกเช่นกัน นอกจากนี้จำนวนประชากรในภูมิภาคดังกล่าวยังมีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น

จีน อินเดีย หรืออินเดีย เป็นต้น ดังนั้นศักยภาพในด้านตลาดในประเทศเพื่อนบ้านของไทยน่าจะอยู่ในระดับที่สูง

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยในแถบเอเชียมีขนาดของเศรษฐกิจที่ค่อนข้างใหญ่และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่สูงที่สุดในโลก มีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ มีความสงบ มีเสถียรภาพทางการเมืองในภูมิภาค ปัจจัยดังกล่าวมีผลทำให้เอเชียเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของโลก และเป็นตัวผลักดันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกที่สำคัญในปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมามีการลงทุนในภูมิภาคเอเชียในอัตราที่สูง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการย้ายฐานการผลิตของต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนของญี่ปุ่น จีน ฮองกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกา ปัจจัยเหล่านี้ต่างก็ส่งเสริมให้ภูมิภาคเอเชียรวมทั้งไทยมีความสามารถในการแข่งขันในเศรษฐกิจโลกที่สูงขึ้น

2.1.1.3 การบริโภค

เมื่อพิจารณาความสามารถในการซื้อ (Purchasing Power) ของประชากรแต่ละคน โดยใช้ GDP ต่อหัวของประชากร พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วประชาชนไทยยังมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อคนที่ต่ำหรือประมาณ 2.416 ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2537 หรือประมาณ 3 ใน 5 ของคนมาเลเซีย ประมาณ 1 ใน 5 ของคนไต้หวัน 1 ใน 3 ของคนเกาหลีใต้ และ 1 ใน 15 ของคนญี่ปุ่น แต่รายได้ต่อคนของไทยสูงกว่าจีนประมาณ 6 เท่า และสูงกว่าฟิลิปปินส์ประมาณ 2.5 เท่า (ดูตารางที่ 2.4) โดยสรุปรายได้ต่อหัวของคนไทยอยู่ในอันดับประมาณ 70 ของโลก เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ (19) ไต้หวัน (31) เกาหลีใต้ (36) มาเลเซีย (54) ถ้าจะพิจารณาอำนาจการซื้อของประชากร โดยปรับในเรื่องความแตกต่างด้านราคาสินค้าระหว่างประเทศจะพบว่า GDP ต่อหัวของ PPP (โดยให้สหรัฐอเมริกา = 100) ประเทศไทยอยู่อันดับที่ประมาณ 54 ของโลกในปี พ.ศ. 2534 โดยมีอำนาจซื้อประมาณ 1/4 ของอำนาจซื้อของคนสหรัฐอเมริกา 2/3 ของคนสิงคโปร์ 2/3 ของคนเกาหลีใต้และมาเลเซีย (จาก The Economist , Pocket World in Figures 1996) จากอำนาจซื้อที่สูงขึ้นและจากจำนวนประชากรวัยทำงานที่เพิ่มขึ้นทำให้การบริโภคภายในประเทศของประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราการเพิ่มของประเทศไทยอยู่ในประมาณ

ตารางที่ 2.4 ผลิตรภัณฑรรวมภายในประเทศต่อหัวของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ผลิตรภัณฑรรวมภายในประเทศเบื่องตันต่อหัว						
	28-37 (%)	33-37 (%)	2533 (US\$)	2534 (US\$)	2535 (US\$)	2536 (US\$)	2537 (US\$)
ญี่ปุ่น	13.7	11.5	25,128	27,991	29,887	34,692	37,678
เกาหลีใต้	14.5	9.8	5,842	6,549	7,707	7,513	8,483
ไต้หวัน	13.6	9	7,867	8,727	10,221	10,629	11,422
สิงคโปร์	7.4	13.6	14,449	16,591	17,560	19,861	24,048
ไทย	10.4	11.8	1,544	1,752	1,923	2,117	2,416
มาเลเซีย	6.8	11.3	2,412	2,617	3,010	3,146	3,707
ฟิลิปปินส์	3.2	10.9	638	749	877	812	966
อินโดนีเซีย	12.5	9.1	623	707	754	841	884
จีน	18	23.3	280.8	322	344	339	447

ที่มา : ING Barings

7.6-8.5% ต่อปี (ดูตารางที่ 2.5) จีน (7-10%) และมาเลเซีย (4.4-7%) หากพิจารณาการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนต่อ GDP จะเห็นว่าฟิลิปปินส์มีสัดส่วนสูงที่สุดถึง 78.4% รองลงมาคือไต้หวัน (57.9%) อินโดนีเซีย (54.8%) และไทย (54.3%) สำหรับด้านการลงทุนในภาพรวมการลงทุนในภูมิภาคเอเชียจัดได้ว่ามีอัตราการลงทุนที่สูงที่สุดในโลกในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 2.5 การอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	การอุปโภคบริโภคภาคเอกชน							
	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)	2537 (%GDP)	2538 (YoY%)	2539 (YoY%)	2540 (F) (YoY%)	2541 (F) (YoY%)
เกาหลีใต้	6.6	5.7	7.4	53.3	7.9	6.9	5.5	6.1
ไต้หวัน	8.9	8.2	8.6	57.9	5.5	6.0	6.7	6.8
สิงคโปร์	5	8.1	4.3	42.2	5.3	8.0	6.5	6.8
ไทย	7.6	8	8.5	54.3	8.3	6.1	5.6	5.8
มาเลเซีย	4.4	5.3	7	46.5	9.4	8.0	7.4	7.8
ฟิลิปปินส์	3.3	3.2	3.7	78.4	3.6	4	N.A.	N.A.
อินโดนีเซีย	3.1	6.3	5.8	54.8	7.7	6.8	6.4	6.5
จีน	10.2	9.6	7	47.8	10.4	11.1	12	12.1

ที่มา : ING Barings, Asia Pacific Consensus Forecast April 1997.

2.1.1.4 การลงทุน

การลงทุนที่เกิดจากการย้ายฐานการผลิตระหว่างประเทศมีอย่างชัดเจนและอยู่ในระดับสูง ได้แก่ การย้ายฐานการผลิตจากประเทศญี่ปุ่นมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา และการย้ายฐานการผลิตจากฮ่องกง ไต้หวันและเกาหลีใต้ไปยังประเทศจีน ซึ่งการย้ายฐานการผลิตดังกล่าวก็เพื่อให้ประโยชน์จากแรงงานที่ราคาถูกเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพื่อหลีกเลี่ยงการกีดกันทางการค้า และเจาะเข้าสู่ตลาดภายในประเทศนั้น สัดส่วนการลงทุนต่อ GDP ของประเทศในภูมิภาคเอเชียมีสัดส่วนที่สูงมาก กล่าวคือ ในปี 2537 สัดส่วนดังกล่าวของ ประเทศจีน 41% ไทย 39.2% เกาหลีใต้ 37.1% (ดูตารางที่ 2.6) ในขณะที่อัตราการเพิ่มของการลงทุนเบื้องต้นก็อยู่ในอัตราที่สูงเช่นเดียวกัน กล่าวคือ จีน 20% ไทย 10% มาเลเซีย 20.3% เป็นต้น ทำให้การลงทุนเป็นกลจักรสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาปริมาณโครงการและยอดเงินของการลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากตารางที่ 2.7 และ 2.8 พบว่าในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2529 โครงการและปริมาณเงินลงทุนที่ได้สิทธิพิเศษมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2533 - 2536 และมีแนวโน้มชะลอในช่วง พ.ศ. 2537 และ 2538 โดยจะเห็นได้ว่าปริมาณเงินลงทุนในอุตสาหกรรมเบาและเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน ตั้งแต่ปี 2537 ในขณะที่แนวโน้มการลงทุนในอุตสาหกรรม

อิเล็กทรอนิกส์ บริการและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนอุตสาหกรรมเคมี , กระดาษและพลาสติก โลหะ และเครื่องจักร มีปริมาณการลงทุนในระดับสูงในช่วง 3 ถึง 5 ปีที่ผ่านมา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการลงทุนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มและทิศทางในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย เช่น การลดลงของความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมเบา เสื้อผ้าสำเร็จรูปและความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และรถยนต์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ประเทศไทยได้เน้นการลงทุนในช่วง 2-3 ปีหลัง ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี พลาสติก กระดาษ รถยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ ล้วนประสบกับปัญหาอุปทานส่วนเกิน อันเนื่องมาจากการแข่งขันในการลงทุนในลักษณะเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย นอกจากนี้การลงทุนในช่วงหลังมักเป็นอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการส่งออกหรือเพื่อการบริโภคภายในประเทศ (ยกเว้นอิเล็กทรอนิกส์) แต่ไม่ได้เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกโดยตรง

ตารางที่ 2.6 การลงทุนเบื้องต้นที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	การลงทุนเบื้องต้นที่แท้จริง*							
	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)	2537 (%GDP)	2538 (YoY%)	2539 (YoY%)	2540 (F) (YoY%)	2541 (F) (YoY%)
เกาหลีใต้	-0.8	5.2	11.7	37.1	12.4	7.1	3.7	5.9
ไต้หวัน	13.9	8.6	5.7	24	5.5	2.6	6.8	6.7
สิงคโปร์	12	12.3	7.6	37.6	9.0	16.1	9.9	10.7
ไทย	6.9	8.4	10	39.2	13.3	7.9	5.5	6.6
มาเลเซีย	8.1	11.9	20.3	24.6	19.9	8.7	7.4	7.8
ฟิลิปปินส์	7.8	11.1	10.1	23				
อินโดนีเซีย	3.6	6.6	12.6	27.6	15.7	13.2	12.6	13.1
จีน	35.6	30.5	20	41.2	2.1	10.6	11.6	11.8

ที่มา ING Barings., Asia Pacific Consensus Forecasts, April 1997.

หมายเหตุ * อัตราการเพิ่มที่แท้จริงในสกุลเงินของประเทศ

ตารางที่ 2.7 จำนวนในโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

ประเภทอุตสาหกรรม	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (3 ด)	2539 (3 ด)
อุตสาหกรรมเบา		49	89	101	127	106	97	79	72	37	5	16
อิเล็กทรอนิกส์	17	13	21	36	63	52	56	55	30	46	5	26
โลหะและเครื่องจักร	16*	17	30	42	60	82	63	53	41	36	2	16
ผลิตผลการเกษตร	24	46	48	61	73	108	70	48	57	58	6	15
เสื้อผ้า		11	8	5	24	22	31	26	19	-	-	-
บริการ , โครงสร้างพื้นฐาน	35	20	10	14	27	17	71	68	54	81	4	14
เคมี , กระดาษ , พลาสติก	10	8	11	11	22	30	35	25	20	38	6	19
แร่ธาตุ , เหมือง		5	5	7	19	16	17	21	18	27	5	11
อื่น ๆ	43									-	-	-
รวม	145	169	222	277	415	433	440	375	311	323	33	117

หมายเหตุ : *รวมแร่ธาตุและเหมือง

แหล่งที่มา : BOI

ตารางที่ 2.8 ปริมาณเงินทุนของโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิพิเศษการส่งเสริมลงทุน (BOI)

ประเภทอุตสาหกรรม	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (3 ด)	2539 (3 ด)
อุตสาหกรรมเบา		2,322	6,333	6,130	9,089	7,747	9,728	10,716	6,748	4,237	950	3,518
อิเล็กทรอนิกส์	8,677	5,010	10,566	6,293	23,293	8,175	13,523	23,702	8,126	18,934	2,687	14,460
โลหะและเครื่องจักร		1,669	5,867	7,089	11,250	13,343	17,339	29,312	17,380	6,434	466	4,529
ผลิตภัณฑ์เกษตร	1,173	3,716	2,996	5,922	6,207	12,502	6,926	7,552	10,273	8,319	813	3,248
เสื้อผ้า		459	1,967	407	7,736	6,018	13,460	15,244	6,918	-	-	-
บริการ , โครงสร้างพื้นฐาน	3,676	4,273	1,567	1,739	3,995	3,049	16,566	22,585	27,130	59,817	11,192	4,647
เคมี , กระดาษ , พลาสติก	3,780	2,195	371	2,795	25,657	25,102	17,774	13,959	19,288	23,002	6,448	22,441
แร่ธาตุ , เภสัชภัณฑ์	1,219	163	635	1,051	2,339	7,465	1,865	6,083	5,632	12,338	6,855	5,566
อื่นๆ	2,285	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	20,810	19,807	30,302	31,126	89,566	83,401	97,181	129,153	101,495	133,081	29,411	58,409

แหล่งที่มา BOI

เมื่อพิจารณาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ พบว่าภูมิภาคเอเชียเป็นภูมิภาคที่มีการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศในสัดส่วนที่สูงที่สุด ในช่วงปลายปีที่ 2523 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยได้รับการลงทุนโดยตรงจากการย้ายฐานการผลิตจากประเทศญี่ปุ่น ต่อมา เป็นประเทศมาเลเซีย จนกระทั่งประเทศทั้ง 2 มีการผลิตที่เต็มกำลังการผลิต จากนั้นการลงทุนโดยตรง ในช่วงทศวรรษ 2530 ก็มุ่งไปสู่ประเทศจีน ซึ่งมีค่าแรงที่ต่ำกว่าและมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่กว่า ทำให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังประเทศไทยชะลอตัวลง แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังไทยก็มีแนวโน้มที่ดี โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน จากการที่ประเทศไทยมีขนาดประชากรค่อนข้างใหญ่ และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับที่สูง จึงเป็นแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนของอุตสาหกรรมค่อนข้างมาก ยกตัวอย่างเช่น การประมาณการอุปสงค์ของรถยนต์ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยจะมีอุปสงค์ของรถยนต์ประมาณ 800,000 คันต่อปี ในขณะที่ประเทศไต้หวัน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์มีอุปสงค์เพียง 650,000 400,000 275,000 และ 200 คันต่อปี นอกจากนี้แนวโน้มในปี พ.ศ. 2548 อุปสงค์ของรถยนต์ของไทยจะสูงขึ้นถึง 1,000,000 คันต่อปี นอกจากอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนแล้ว จากการที่ขนาดของประชากรมีขนาดใหญ่และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับสูงของประเทศไทยและประเทศที่อยู่ใกล้เคียง ยังช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้าให้มีศักยภาพในการแข่งขันด้วย

2.1.1.5 การส่งออก

ความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก มักจะพิจารณาจากความสามารถในการส่งออก ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลุ่มประเทศที่มีการเจริญเติบโตในด้านการส่งออกที่สูงที่สุดในโลกในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 - 2537 ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกถึง 24% สิงคโปร์ 17% ไต้หวัน 13.2% มาเลเซีย 12.4% จีน 11.8% ฟิลิปปินส์ 10.9% อินโดนีเซีย 7.1% ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกประมาณ 25% และ -3.7% ในปี 2538 และ 2539 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.9) โดยที่การส่งออกของประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับประมาณ 26 ของโลก เมื่อพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกของประเทศในมูลค่าการค้าโลกในปี พ.ศ. 2537 (The Economist , Pocket World in Figures 1996) ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคถูกจัดอยู่ในอันดับดังนี้ ไต้หวัน (11) เกาหลีใต้ (12) จีน (14) สิงคโปร์ (18) มาเลเซีย (21)

ตารางที่ 2.9 ปริมาณการส่งออกและอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	การส่งออกปริมาณและอัตราการเพิ่ม								
	28-37 tt(%)	33-37 ttt (%)	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)	2538 (YoY%)	2539 (YoY%)	2540 (F) (YoY%)	2541 (F) (YoY%)
เกาหลีใต้	13.9	11.5	6.6	7.3	16.8	31.6	4.1	8.0	14.6
ไต้หวัน*	13.2	8.8	7	4.4	9.5	20.0	3.7	9.7	9.6
สิงคโปร์	17	21.3	1.4	15.6	23.4	21.5	6.0	8.2	10.6
ไทย	23.9	21.4	13.1	13	21.3	25.0	-3.7	6.6	11.7
มาเลเซีย	12.4	17.4	9.5	16.9	26.8	26.6	6.7	12.1	12.1
ฟิลิปปินส์*	10.9	14.5	11.1	15.8	18.1	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	7.1	16	16.5	8.4	8.9	18.1	4.8	10.8	13.0
จีน*	11.8	18.5	18.2	8	31.9	22.9	1.5	10.9	11.6

ที่มา : ING Barings., Asia Pacific Consensus Forecasts, April 1997.

หมายเหตุ : *อัตราการเพิ่มในสกุลเงิน US\$

tt เฉลี่ย 10 ปี

ttt เฉลี่ย 5 ปี

ถึงแม้ว่าอัตราการส่งออกของประเทศไทยจะอยู่ในระดับที่สูงมาอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแต่ก็มีการชะลอตัวของการส่งออกในปี พ.ศ. 2539 อย่างค่อนข้างจะมากกล่าวคือ การส่งออกในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2539 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 เทียบกับในช่วงเดียวกันของปี 2538 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.2 เมื่อพิจารณาการส่งออกรายอุตสาหกรรมพบว่า อุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานค่อนข้างมาก (Traditional Labor-Intensive industry) เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้า อัญมณีและเครื่องประดับ ดอกไม้ เป็นต้น ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของการส่งออกในอันดับที่สูง ในช่วงปี 2532 คือร้อยละ 29.4 ใน 2539 มีอัตราการเพิ่มที่ชะลอตัวอย่างมากและติดลบคิดเป็นร้อยละ -12.8 และการส่งออกอุตสาหกรรมประเภทนี้มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 35% ของมูลค่าสินค้าส่งออกไทยในปี พ.ศ. 2531 เหลือประมาณ 22.4% ในปี พ.ศ. 2539 (ดูตารางที่ 2.10 และ 2.11) จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานในการผลิตส่วนใหญ่มีเจ้าของเป็นคนไทย มีแนวโน้มที่สูญเสียความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ เนื่องจากปัจจัยสำคัญคือ การที่ค่าแรงของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน อินโดนีเซีย เวียดนาม เป็นต้น ทำให้อุปสงค์ของสินค้าส่งออกของไทยมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 2.10 มูลค่าการส่งออกของไทยรายอุตสาหกรรมปี 2531 - 2539

อุตสาหกรรม	สินค้า	มูลค่าการส่งออกของไทยรายสินค้า (ล้านบาท)									
		2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (Q1)	2539 (Q1)
	สินค้าอุตสาหกรรมส่งออก	265,639	354,154	440,395	553,188	634,386	752,557	933,791	1,151,370	261,736	284,676
I	ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	58,625	74,027	84,472	109,524	111,837	116,669	133,469	142,440	35,791	29,301
I	ผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ	5,428	6,668	7,795	9,827	11,641	12,899	16,140	18,119	4,383	4,237
C	เครื่องจักรกล	16,494	31,154	45,431	57,455	70,423	90,802	118,020	160,938	34,602	50,415
I	อัญมณีและเครื่องเพชรพลอย	23,683	28,393	34,858	35,903	36,582	41,030	44,684	49,946	11,393	12,699
C	แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วน	29,888	26,521	32,785	44,209	56,702	75,622	102,438	130,246	27,753	34,513
I	รองเท้า	9,658	13,524	20,213	23,798	25,639	27,936	39,258	53,752	13,419	9,199
C	เครื่องใช้ไฟฟ้า	6,274	18,851	32,523	47,875	60,356	62,634	88,124	102,849	23,010	27,221
C	ผลิตภัณฑ์เหล็ก	8,185	10,715	11,859	14,779	15,523	19,261	24,718	34,324	8,192	8,086
M	เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน	6,635	9,746	11,511	13,626	15,069	16,738	19,530	20,562	4,954	5,194
C	ผลิตภัณฑ์พลาสติก	5,470	7,606	9,116	12,952	15,272	39,453	30,351	62,156	9,356	7,870
M	อาหารกระป๋อง	37,388	48,120	20,132	54,925	58,905	52,332	64,599	78,732	19,851	28,579
M	ซีเมนต์	121	102	47	53	117	2,154	2,831	3,753	796	1,009
M	ผลิตภัณฑ์ยาง	4,413	5,464	6,548	7,116	9,151	11,373	12,902	20,472	6,740	4,405
I	สินค้าสำหรับเดินทาง	3,540	4,851	5,985	6,804	7,782	8,974	10,546	11,275	2,943	2,323
C	ผลิตภัณฑ์เซรามิค	2,124	3,208	3,741	4,468	5,677	6,712	7,718	7,826	1,994	1,754
C	นาฬิกาและชิ้นส่วน	1,364	2,484	4,887	7,556	8,533	7,266	9,828	11,533	2,579	2,738
C	เครื่องแปลงไฟฟ้า	1,175	2,073	2,997	4,947	6,498	10,381	16,163	24,676	5,144	6,905
C	สายไฟฟ้าหุ้มฉนวน	1,899	3,545	4,565	4,821	6,842	10,365	11,372	11,922	3,028	2,906

ตารางที่ 2.10 มูลค่าการส่งออกของไทยรายอุตสาหกรรมปี 2531 - 2539 (ต่อ)

อุตสาหกรรม	สินค้า	มูลค่าการส่งออกของไทยรายสินค้า (ล้านบาท)									
		2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (Q1)	2539 (Q1)
c	ส่วนประกอบรถยนต์	3,770	3,546	3,279	3,698	6,322	13,227	19,979	16,342	3,421	3,630
c	แว่นตาและเครื่องมือทางตา	848	1,123	1,565	2,566	5,075	7,838	11,054	12,428	3,045	3,291
c	ผลิตภัณฑ์เคมี	1,234	1,322	2,146	4,043	4,609	5,089	5,827	9,630	1,955	3,382
I	ผลิตภัณฑ์ยาง	1,783	1,448	2,199	2,678	3,500	4,257	5,738	6,712	1,516	1,576
I	ของเล่น , เกมส์	2,429	4,218	5,964	7,800	8,780	7,928	8,468	8,880	1,756	1,469
I	เครื่องกีฬา	426	1,222	2,583	4,102	6,974	6,801	7,508	8,796	2,291	2,109
c	ลูกปัด	3,525	4,063	5,614	5,913	5,376	5,585	5,421	6,521	1,491	1,841
I	ดอกไม้ประดิษฐ์	2,038	2,867	2,426	2,271	2,396	2,598	2,517	2,200	526	398
c	คอนเทนเนอร์	0	1,185	2,262	3,187	6,418	3,307	2,167	2,208	493	389
o	อื่น ๆ	27,222	36,408	42,892	56,292	65,387	83,326	101,521	132,132	29,314	27,237

ที่มา : สถาบันวิจัยบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ภัทรธนกิจ จำกัด

หมายเหตุ : I อุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงาน

C อุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ทุน

M อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ

O อื่น ๆ

ตารางที่ 2.11 อัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกของไทยและสัดส่วนของการส่งออกตามประเภทอุตสาหกรรมของไทย

ประเภทอุตสาหกรรม	อัตราการเจริญเติบโต								สัดส่วนของการส่งออก (ร้อยละ)								
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539 (H1)	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539 (H1)
เน้นการใช้แรงงาน	29.4	22.1	21.7	5.6	6.3	16.6	11.1	-12.8	35.2	34.2	33.6	32.5	29.9	26.8	25.5	22.7	22.4
	30.6	7.6	11	9.9	-0.8	20.8	23.8	4.3	18.3	17.9	15.5	13.7	13.1	11	10.8	10.7	12.9
เน้นการใช้ทุน	38.3	36.2	33	22.6	30.1	26.4	30.5	15.9	36.3	37.6	41.2	43.6	46.6	51.1	52.7	55.1	54
	33.7	17.8	31.2	16.2	27.4	21.8	30.2	1.4	10.2	10.3	9.7	10.2	10.3	11.1	11	11.5	10.7
อื่น ๆ ทั้งหมด	33.3	24.4	25.6	14.7	18.6	22.6	24.8	5.1	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 2.10

อุตสาหกรรมประเภทที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ (Resource-based Industry) ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเป็นคนไทย เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร เพอร์นิเจอร์ เป็นต้น ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมประเภทนี้สูงถึงร้อยละ 30.6 ในปี 2532 ในช่วงหลังอุตสาหกรรมประเภทนี้ก็แนวโน้มที่จะเริ่มสูญเสียความสามารถในการแข่งขันลงเนื่องจากอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกลดลงเหลือร้อยละ 23.8 ในปี 2538 ด้วยปัจจัยทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทาน ทางด้านอุปสงค์ปัญหาสำคัญของการส่งออกได้แก่ การกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้เกณฑ์ทางด้านคุณภาพและสิ่งแวดล้อมมาเป็นประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ปัญหาการส่งออกเนื่องจากด้านอุปทาน โดยเฉพาะทางด้านการประมง เนื่องจากปริมาณปลาในอ่าวไทยและบริเวณใกล้เคียงมีจำนวนลดน้อยลง คุณภาพของที่ดินที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงกุ้งก็เริ่มมีคุณภาพลดลง เป็นต้น การชะลอตัวของการส่งออกมีผลทำให้สัดส่วนของการส่งออกสำหรับอุตสาหกรรมประเภทนี้ลดลงจากประมาณร้อยละ 18 ในปี พ.ศ. 2531 เหลือประมาณร้อยละ 13 ในปี 2539

ส่วนอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ทุนและเทคโนโลยีในการผลิต ซึ่งมักมีการร่วมทุนกับต่างชาติ ได้แก่ อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น เป็นอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2539 อัตราการส่งออกของไทยโดยรวมจะลดลงอย่างมากก็ตาม แต่อัตราการเพิ่มของการส่งออกในอุตสาหกรรมประเภทนี้ยังอยู่ในอัตราที่น่าพอใจ (ประมาณร้อยละ 16) ดังนั้นความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมนี้ยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจ สาเหตุสำคัญเนื่องมาจาก การร่วมทุนกับต่างชาติโดยเฉพาะญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีและการตลาด อุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนก็คาดว่าจะจะเป็นอุตสาหกรรมที่ทวีความสำคัญของไทยในอนาคต และคาดว่าไทยจะสามารถส่งออกและแข่งขันในตลาดโลกได้

ทิศทางของการส่งออก (Direction of Export) ความหลากหลายในแง่ของประเทศคู่ค้าในด้านการส่งออกมีความสำคัญในแง่ของการกระจายความเสี่ยงของการส่งออกของประเทศ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ หรือเศรษฐกิจภูมิภาคอาจไม่ได้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันตลอด ทำให้ความหลากหลายของประเทศผู้นำเข้าสินค้าส่งออกของไทย มีผลทำให้การส่งออกของไทยไม่ผันผวนเหมือนกับกรณีที่มีประเทศคู่ค้าเพียงประเทศเดียวเท่านั้น

พิจารณาทิศทางการค้าของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้จากตารางที่ 2.12 พบว่า สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชียเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่สัดส่วนการค้ากับประเทศในสหภาพยุโรปลดน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากการเจริญเติบโตภายในภูมิภาค

เอเชียอยู่ในระดับที่สูงที่สุดในโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในการผลิตซึ่งมีลักษณะพึ่งพากันและเป็นเครือข่ายเดียวกัน เกิดจากการลงทุนของญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชียเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาทิศทางการค้าของไทยพบว่าค่อนข้างมีความสมดุลระหว่างประเทศเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ โดยในปี พ.ศ. 2537 สัดส่วนการค้าของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา 21.0% สหภาพยุโรป 14.9% ญี่ปุ่น 17.1% เอเชียยกเว้นญี่ปุ่น 30.7% และประเทศอื่น ๆ 16.3% ขณะที่ฟิลิปปินส์พึ่งพาสหรัฐอเมริกาถึง 38% ส่วนสิงคโปร์ซึ่งทำหน้าที่เสมือนผู้ค้าส่งออกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจีน พึ่งพาเศรษฐกิจเอเชียถึง 52% 42.9% ของการส่งออกทั้งหมดตามลำดับ

โดยสรุปที่ผ่านมาเศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมาก โดยมีปัจจัยหลักมาจากการลงทุนจากต่างประเทศและความสามารถในการส่งสินค้าออกของประเทศ ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนในผลผลิตของประเทศที่สูงขึ้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความได้เปรียบเชิงที่ตั้งและจำนวนประชากรของประเทศ ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการเจริญเติบโตของประเทศในอนาคต เนื่องจากเป็นแหล่งอุปสงค์ที่จะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การเจริญเติบโตที่รวดเร็วในอดีตดูเหมือนจะเป็นอัตราการเจริญเติบโตที่รวดเร็วเกินไป ซึ่งนำไปสู่การขาดเสถียรภาพในระยะยาว เช่น ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ซึ่งได้ประสบอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นเป้าหมายการเจริญเติบโตของประเทศในอนาคตควรจะลดต่ำลงมาจากอดีต เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

2.1.2 เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

เสถียรภาพโดยรวมของเศรษฐกิจในประเทศเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากเสถียรภาพของภาวะเศรษฐกิจโดยเฉพาะเสถียรภาพทางด้านราคาซึ่งได้แก่ ระดับราคาสินค้า อัตราดอกเบี้ย ค่าจ้างแรงงาน และอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ มีส่วนส่งเสริมให้การค้าและการลงทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเสรีนั้น ราคาเป็นส่วนสำคัญในการผ่านข้อมูลทางด้านอุปสงค์และอุปทานแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค หากระดับราคามีความผันผวนมากทำให้การตัดสินใจในทางธุรกิจทำได้ยากและมีต้นทุนที่สูงขึ้น กลไกของระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวทางด้านอุปสงค์ อุปทาน หรือราคา เพื่อเข้าสู่ภาวะดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจโดยเร็ว ตลอดจนนโยบายทางด้านเศรษฐกิจศาสตร์มหภาคที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ในช่วงปี 2529-2538 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยจัดได้ว่าอยู่ในระดับดีค่อนข้างมาก ได้รับการยกย่องจากสถาบันต่าง ๆ มากมาย แต่ในช่วง 2539-40 นับเป็นช่วงวิกฤตการณ์ของเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาด้านเสถียรภาพระหว่างประเทศ

2.1.2.1 เสถียรภาพภายในประเทศ

อัตราเงินเฟ้อ ดัชนีแสดงเสถียรภาพของราคาสินค้าภายในประเทศพิจารณาจากอัตราเงินเฟ้อ (ดูตารางที่ 2.13) แสดงให้เห็นว่าอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยประมาณ 4.1% ระหว่างปี พ.ศ. 2528 - 2537 หรือประมาณ 4.9% ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2533 - 2537 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง แต่ถ้าเมื่อเทียบกับอัตราการเจริญเติบโตของไทยที่อยู่ในระดับสูงเป็นอันดับที่ 2 ของโลกแล้วสะท้อนให้เห็นว่า อัตราเงินเฟ้อในช่วงที่ผ่านมาของไทยอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจไทยมีลักษณะเปิดค่อนข้างมาก ทำให้เมื่อมีอุปสงค์ส่วนเกินก็จะมีการนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศ รัฐบาลสามารถบริหารนโยบายการเงินและการคลังของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายการเปิดเสรีให้มีการแข่งขันในการผลิตเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ประเทศในแถบเอเชียที่จัดได้ว่ามีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยที่ต่ำได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซียและไต้หวัน ซึ่งมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยประมาณ 1.9% 2.6% และ 2.6% ตามลำดับ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528 ถึง 2537 แต่อย่างไรก็ตามประเทศบางประเทศก็มีการใช้นโยบายควบคุมราคาสินค้า เช่น มาเลเซีย โดยควบคุมเฉพาะสินค้าที่มีอยู่ในการคำนวณ CPI ทำให้ CPI ต่ำกว่าความเป็นจริง

ตารางที่ 2.12 ทิศทางการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

หน่วย: ร้อยละ

ประเทศ	2531					2537				
	สหรัฐ	สหภาพยุโรป	ญี่ปุ่น	เอเชีย (ยกเว้นญี่ปุ่น)	อื่น ๆ	สหรัฐ	สหภาพยุโรป	ญี่ปุ่น	เอเชีย (ยกเว้นญี่ปุ่น)	อื่น ๆ
เกาหลีใต้	35.3	13.4	19.8	16.5	15	21.4	11.1	14.1	28.3	25.1
ไต้หวัน	38.7	14.9	14.5	17.8	14.1	27.7	15.1	10.6	35.3	11.3
สิงคโปร์	23.8	15.4	8.6	43.6	8.5	18.8	13	7	52	9.3
ไทย	20	20.8	16	22.9	20.3	21	14.9	17.1	30.7	16.3
มาเลเซีย	17.4	14.4	16.9	42.1	9.2	21.2	13.9	11.9	43.8	9.2
ฟิลิปปินส์	35.6	17.7	20.1	17.3	9.3	38.2	13.5	15	17.8	15.4
อินโดนีเซีย	16	11.2	41.7	26.3	4.8	14.7	14.3	27.5	36.4	7.1
จีน	7.1	17.6	16.7	51.9	6.7	12.7	8.7	12.8	42.9	22.9

ที่มา: ING Barings

อัตราการว่างงาน แรงงานในตลาดแรงงานไทยไม่ได้ประสบปัญหาการว่างงานดังจะเห็นได้จากอัตราการว่างงานในปี 2535 คิดเป็น 1.4% ซึ่งถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งของไทย (ดูตารางที่ 4.5) ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยมีการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงมาก การที่มีอุปสงค์ของแรงงานสูงมีผลทำให้ค่าจ้างแรงงานค่อนข้างสูงในแรงงานทุกระดับ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำแรงงานต่างชาติเข้ามาในประเทศมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาทางสังคมในอนาคต ประเทศในเอเชียที่ถือได้ว่าเป็นคู่แข่งของไทย ที่มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงก็มีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับดีเช่นกัน ยกเว้นประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีจำนวนแรงงานส่วนเกินอยู่ค่อนข้างมาก อัตราการว่างงานอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 8.9 ในปี 2536

ตารางที่ 2.13 อัตราเงินเฟ้อของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราเงินเฟ้อ (%)							
	28-37tt	33-37ttt	2536	2537	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้	5.6	7	4.8	6.2	4.5	5.0	4.7	4.6
ไต้หวัน	2.6	3.8	2.9	4.1	3.7	3.1	3.1	3.4
สิงคโปร์	1.9	3	2.4	3.1	1.7	1.4	1.9	1.9
ไทย	4.1	4.9	3.3	5	5.8	5.9	4.5	4.6
มาเลเซีย	2.6	3.8	3.6	3.7	3.4	3.5	3.5	3.6
ฟิลิปปินส์	10.9	11.6	7.6	9	8.1	8.4	6.8	7.6
อินโดนีเซีย	7.7	8.5	7	9.3	9.5	7.9	6.6	6.8
จีน (ทั้งประเทศ)	11.1	10.1	14.7	24.2	17.1	8.3	8.2	9.8
จีน (เขตเมือง)	11.8	10.8	16.1	24.6	-	-	-	-

ที่มา : ING Barings 1196, Asia Pacific Consensus Forecasts April 1997

หมายเหตุ : tt เฉลี่ย 10 ปี , ttt เฉลี่ย 5 ปี

ดุลการคลัง ตารางที่ 2.14 ชี้ให้เห็นว่าในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีดุลการคลังที่เป็นบวก แสดงถึงความมีเสถียรภาพและวินัยทางด้านการคลังที่ดีของรัฐบาล โดยในปี พ.ศ. 2537 ประเทศไทยมีดุลการคลังเกินดุลประมาณ 1.8% ต่อ GDP ซึ่ง World Economic Forum จัดการออมของภาครัฐบาลไทยอยู่ในอันดับ 2 ของโลก เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาส่วนใหญ่ในยุโรปจะพบว่ามีดุลการคลังที่ขาดดุลทั้งสิ้น ในขณะที่ประเทศในแถบเอเชียจะมีวินัยทางด้านการคลังมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลของประเทศในเอเชียไม่ได้มีข้อผูกพันในการให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชน ประเทศแถบเอเชียตะวันออก

ออก ได้แก่จีน อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และไต้หวันจะมีการขาดดุลการคลัง แต่ประเทศอินโดนีเซีย จีน ยกเว้นไต้หวันจะมีการขาดดุลการคลังไม่เกิน 3% ของ GDP ในปี พ.ศ. 2537 การที่รัฐบาลของประเทศ ส่วนใหญ่ที่ศึกษามีดุลการคลังที่เป็นบวก หรือถ้ามีการขาดดุลการคลังก็มีดุลการคลังไม่ขาดดุลมากนัก แสดงถึงรัฐบาลมีวินัยทางการคลังที่ดีทำให้ไม่เกิดแรงกดดันด้านเงินเฟ้อและเกิดภาวะหนี้สินที่จะต้องชำระในอนาคต ซึ่งจะมีผลกระทบต่อภาคเอกชนโดยตรง

ตารางที่ 2.14 ดุลการคลังของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ดุลการคลัง			
	2534 (%GDP)	2535 (%GDP)	2536 (%GDP)	2537 (%GDP)
เกาหลีใต้	-0.8	-0.3	0.1	0.6
ไต้หวัน	-8.2	-5.5	-5.1	-5.7
สิงคโปร์	4.7	6.1	7.6	5.1
ไทย	3.5	2.2	1.5	1.8
มาเลเซีย	-2	-0.8	0.2	2.4
ฟิลิปปินส์	-2.1	-1.2	-1.4	1.2
อินโดนีเซีย	-4.6	-4.1	-3.5	-2.9
จีน	-2.4	-2.5	-2.9	-1.3

ที่มา : ING Barings 1996

หมายเหตุ : * ประจําปีงบประมาณ

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันมักจะมีแนวความคิดที่ว่ารัฐบาลสามารถเพิ่มรายจ่ายได้อีกในกรณีที่ดุลการคลังเป็นบวก เนื่องจากมีดุลการคลังในระดับสมดุลน่าจะเป็นจุดที่เหมาะสมหรือน้อยที่สุดเป็นขั้นต่ำที่ถือว่าเหมาะสม แต่แนวความคิดของคณะผู้วิจัยนั้น ดุลการคลังในปัจจุบันน่าจะอยู่ในระดับที่เกินดุลในระดับที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยหลายประการได้แก่ 1) ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมารายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาลอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากเศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา ดังนั้นรัฐบาลน่าจะระมัดระวังการใช้จ่ายเพื่อไว้ในกรณีที่เศรษฐกิจไทยอาจจะชะลอตัวลงและรายรับทางด้านภาษีอาจลดลงหรือชะลอตัวในอนาคต 2) การคำนวณดุลการคลังในปัจจุบันยังไม่ได้รวมรายได้ที่แท้จริงของภาครัฐบาล เช่น เงินบำนาญ บำนาญเมื่อเกษียณอายุของข้าราชการที่ทำงานในปัจจุบัน เป็นต้น 3) ในภาวะที่ประเทศประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ภาครัฐน่าจะมีส่วนช่วยโดยดำเนินนโยบายการคลังด้วยความประหยัด ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจโดยรวม

รัฐบาลไทยน่าจะพยายามดำเนินนโยบายโดยมีดุลการคลังเกินดุล ในระดับที่เหมาะสมมากกว่าที่จะใช้นโยบายการคลังแบบสมดุล

การเพิ่มขึ้นของอัตราค่าแรง ในปี 2537 อัตราค่าแรงของไทยเพิ่มขึ้นประมาณ 8% ซึ่งจัดได้ว่าไม่สูงนักเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มเอเชีย ที่มีแนวโน้มที่จะมีการเพิ่มขึ้นของค่าแรงในอัตราที่สูง โดยเฉพาะในประเทศจีน (33.8%) และอินโดนีเซีย (20%) (ดูตารางที่ 2.15) จากการคาดการณ์ของ Barings ในช่วง พ.ศ. 2539 และ 2540 การเพิ่มขึ้นของค่าแรงไทย มีแนวโน้มที่จะอยู่ในอัตรา 7% ต่อปี ซึ่งนับว่าค่อนข้างต่ำ

ตารางที่ 2.15 อัตราการเพิ่มของค่าแรงที่เป็นตัวเงินของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราการเพิ่มของค่าแรงที่เป็นตัวเงิน			
	2534 (YoY%)	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)
เกาหลีใต้	16.9	15.7	10.9	15.5
ไต้หวัน	12	12	7.9	6.6
สิงคโปร์	11.3	8.6	7.8	9.7
ไทย	6.8	15.4	18.7	8
มาเลเซีย	7.5	10.6	3	8.7
ฟิลิปปินส์	22.7	8.3	0	10
อินโดนีเซีย	10.8	10	10	20
จีน	12.6	18.5	24.8	33.8

ที่มา : ING Barings

อัตราการออมประชาชาติ (Gross National Saving Rate) การออมของคนในประเทศนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศ ถึงแม้ประเทศไทยจะประสบกับปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด อัตราการออมประชาชาติของไทยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงคิดเป็น 35.6% ในปี 2537 เมื่อเทียบกับประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศในกลุ่มเอเชีย ประเทศจีนและสิงคโปร์มีอัตราการออมที่สูงมากอยู่ในอัตรา 43% และ 49.7%ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.16)

อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาการออมรายภาคจะพบว่า * สัดส่วนของการออมภาคครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนการออมภาคธุรกิจและภาครัฐบาลมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราที่สูงของไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้กำไรส่วนที่ไม่ได้จัดสรรของภาคธุรกิจและรายรับของรัฐบาลในรูปของภาษีอยู่ในระดับที่สูง แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลควรจะปลูกฝังค่านิยมในการออมแก่ประชาชน สนับสนุนการออมภาคบังคับ เช่น กองทุนเงินสำรองเลี้ยงชีพ ตลอดจนเพิ่มแรงจูงใจให้เกิดการออมโดยใช้มาตรการด้านภาษี เช่น ให้มีการหักค่าลดหย่อนภาษีในการซื้อประกันชีวิตได้มากขึ้น

ตารางที่ 2.16 อัตราการออมประชาชาติเบื้องต้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราการออมประชาชาติเบื้องต้น			
	2534 (%GDP)	2535 (%GDP)	2536 (%GDP)	2537 (%GDP)
เกาหลีใต้	36.1	34.7	35.2	35.2
ไต้หวัน	30.1	28.8	28.2	26.4
สิงคโปร์	47	47.2	47.1	49.7
ไทย	35.8	35.7	35.7	35.6
มาเลเซีย	28.4	29.8	31.1	32.3
ฟิลิปปินส์	16.6	14.9	13.8	15.4
อินโดนีเซีย	28.3	30.5	32.2	34.6
จีน	39.5	40.1	42	43

ที่มา : ING Barings.

ระดับอัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้แสดงถึงต้นทุนเงินกู้ของธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดกลางในแต่ละประเทศที่จะต้องประสบระดับดอกเบี้ยเงินกู้ที่มีความแตกต่างกัน นักลงทุนภายในประเทศไทยมีต้นทุนของเงินกู้ในระดับค่อนข้างสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 13.3% ในปี พ.ศ. 2539 ในขณะที่ต้นทุนเงินกู้ในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ไต้หวันเพียง 6.3% 9% 5.9% ตามลำดับ ส่วนต้นทุนเงินกู้เฉลี่ยในอินโดนีเซีย อยู่ในระดับ 21% สาเหตุสำคัญที่ทำให้ระดับอัตราดอกเบี้ยมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศ ได้แก่ ระดับอัตราเงินเฟ้อที่คาดการณ์ ระดับการเปิดของระบบการเงิน ประสิทธิภาพของสถาบันการเงินและนโยบายการเงิน (ดูตารางที่ 2.17)

ตารางที่ 2.17 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดี (%)							
	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้*	18.8	16.2	12.6	12.9	12.1	12.1	12.1	11.4
ไต้หวัน	8.6	8.8	8.1	8	7.2	5.9	6.4	6.5
สิงคโปร์	7.1	5.6	5.3	6.3	6.5	6.3	6.3	6.3
ไทย	15.4	11.5	10.5	11.8	13.8	13.3	13.0	12.5
มาเลเซีย	8.5	9.2	8	7	7.9	9.0	9.1	8.7
ฟิลิปปินส์**	23.8	19.4	14.7	15.1	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	28	24	18	20	21.5	21.0	18.8	18.6
จีน***	8.6	8.6	11	11	-	-	-	-

ที่มา : ING Barings., Asia Pacific Consensus Forecasts April 1997.

หมายเหตุ : *อัตราดอกเบี้ยพันธบัตรของบริษัท

**อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

***อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของเงินทุนในช่วง 1 ปี (1-Year Working Capital Loan Interest Rate)

ระดับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate) ในความเป็นจริงการตัดสินใจในการลงทุนของภาคธุรกิจนั้น อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate) เป็นปัจจัยที่สำคัญเนื่องจากเป็นต้นทุนที่แท้จริงหลังจากขจัดผลกระทบของอัตราเงินเฟ้อออกไปแล้ว การศึกษาพบว่าต้นทุนทางการเงินของธุรกิจไทยอยู่ในระดับที่สูง กล่าวคือโดยเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2539 อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของธุรกิจไทยอยู่ในระดับ 7% ในขณะที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซียก็มีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอยู่ในระดับสูงเช่นกัน คือ 7.1% และ 13.1% ส่วนประเทศที่มีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ สิงคโปร์และไต้หวัน ซึ่งอยู่ในระดับ 4.9% และ 2.8% ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.18)

ตารางที่ 2.18 อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง					
	2536	2537	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้	7.8	6.7	7.6	7.1	7.4	6.8
ไต้หวัน	5.2	3.9	3.5	2.8	3.3	2.9
สิงคโปร์	2.9	3.2	4.8	4.9	4.4	4.4
ไทย	7.2	6.8	8.0	7.4	8.5	7.9
มาเลเซีย	4.4	3.3	4.5	5.5	5.6	5.1
ฟิลิปปินส์	7.1	6.1	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	11	10.7	12	13.1	12.2	11.8
จีน	-3.7	-13.2	-	-	-	-

ที่มา: คำนวณจากตารางที่ 2.17

2.1.2.2 เสถียรภาพระหว่างประเทศ

ดุลบัญชีเดินสะพัด ภาพโดยรวมของดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศแถบเอเชียจะแตกต่างกันในระหว่าง 2 กลุ่มประเทศ กล่าวคือกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย ได้แก่ ไต้หวัน สิงคโปร์ ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการตลอดจนมีความสามารถในการส่งออกสูง ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศในกลุ่มนี้เกินดุลอย่างต่อเนื่อง สิงคโปร์คิดเป็นร้อยละ 17.3 ของ GDP ไต้หวันร้อยละ 2.5 ของ GDP ในปี 2537 ในขณะที่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ซึ่งความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะญี่ปุ่น ซึ่งโยกย้ายฐานการผลิตมายังประเทศในกลุ่มนี้ และมีการลงทุนในระดับสูงทำให้เกิดการนำเข้าสินค้าทุนเป็นจำนวนมาก ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่สภาวะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องในระดับสูงกล่าวคือ ร้อยละ 5.9 5.9 1.8 4.7 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.19) นอกจากการลงทุนที่มีอยู่ในอัตราสูงแล้ว ปัจจัยที่อาจมีส่วนทำให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยในช่วงปีที่ผ่านมา ได้แก่ การที่ค่าเงินเยนมีแนวโน้มแข็งตัวก่อนปี พ.ศ. 2539 ทำให้การนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นมีราคาแพงขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านผลของความมั่งคั่ง (Wealth Effect) ที่เกิดจากการที่ราคาที่ดินและหลักทรัพย์ มีราคาสูงขึ้นอย่างมาก ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้การใช้จ่ายของคนในประเทศอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง ซึ่งทำให้เกิดการนำเข้าในระดับที่สูง

ตารางที่ 2.19 ดุลบัญชีเดินสะพัดสัดส่วนต่อ GDP ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP (%)					ดุลบัญชีเดินสะพัด (พันล้านสรอ.)			
	2534	2535	2536	2537	2539	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้	-3	-1.5	0.1	-1.2	-4.8	-8.9	-23.7	-20.5	-17.4
ไต้หวัน	6.7	3.9	3	2.5	3.3	4.8	10.5	9.9	10.0
สิงคโปร์	10.8	12.4	9.1	17.3	15.4	14.4	14.1	13.9	14.1
ไทย	-7.7	-5.7	-5.6	-5.9	-8	-13.6	-14.7	-13.4	-13.0
มาเลเซีย	-9	-3.8	-4.6	-5.9	-	-7.5	-5.2	-5.5	-5.6
ฟิลิปปินส์	-2.3	-1.9	-6	-4.7	-4.3	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	-4	-2.5	-1.6	-1.8	-3.8	-6.8	-8.2	-9.6	-10.5
จีน	3.8	1.8	-3.3	1.6	-	1.6	2.7	0.5	-3.3

ที่มา : ING Barings 1996., Asia Pacific Consensus Forecast, April 1997.

เสถียรภาพในดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลอย่างต่อเนื่องในอัตราที่สูงของไทยจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจหรือไม่นั้นจะขึ้นอยู่กับว่า การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเกิดจากการบริโภคหรือการลงทุน การลงทุนที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด มีการ Finance อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพหรือไม่ ข้อมูลของประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเกิดจากการลงทุนในระดับที่สูง ซึ่งการลงทุนส่วนใหญ่เกิดจากการย้ายฐานการผลิตจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นเข้ามา การย้ายที่ตั้งของการผลิตจากเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไปยังต่างจังหวัด ซึ่งได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในเขต 3 และต้นทุนในการผลิตที่ถูกลง นอกจากนี้ยังมีการลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานอีกด้วย ในประเด็นที่สองที่ว่า การลงทุนอย่างต่อเนื่องของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น เพราะเหตุว่าการลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของภาคเอกชนในสิ่งก่อสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการผลิตและการแข่งขันในระยะยาว ซึ่งมักจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าการลงทุนในภาครัฐบาลและเป็นการลงทุนที่มักมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งออกโดยตรง แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าการลงทุนในระยะหลังมีการลงทุนในอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมเพื่อการบริโภคในประเทศ เช่น รถยนต์ และโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น ซึ่งประสิทธิภาพของการลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าวจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างการแข่งขันของประเทศมากขึ้นเพียงใดจะต้องรอดูผลในอนาคต อัตราการเจริญ

เติบโตของการส่งออกของไทยและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอนาคตจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้สามารถสรุปได้ว่าดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลเป็นปัญหาที่รุนแรงหรือไม่

ประเด็นสุดท้ายทางด้านเงินทุนจากต่างประเทศที่จะมาชดเชยส่วนขาดของแหล่งเงินทุนในประเทศ ที่ผ่านมามีประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเงินทุนไหลเข้าสุทธิเพียงพอและเกินกว่าดุลบัญชีเดินสะพัดที่มีการขาดดุลอย่างต่อเนื่อง ทำให้เงินสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าวิธีการ Finance หรือแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศของไทยมีลักษณะที่เปลี่ยนไป โดยในช่วงแรกสัดส่วนของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ซึ่งเป็นเงินทุนประเภทถาวร มีอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เงินทุนจากต่างประเทศ จะอยู่ในรูปการกู้ยืมจากธนาคาร (Bank Loan) และ Non Resident Baht Account ซึ่งจัดอยู่ในลักษณะเงินทุนระยะสั้นในสัดส่วนที่สูง ความเสี่ยงจากการถอนเงินทุนระยะสั้น หรือจากการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจึงอยู่ในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นปัญหาประการหนึ่งที่สำคัญของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดคือ เสถียรภาพของเงินทุนจากต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นปัญหาลักษณะของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย

ระดับเงินสำรองระหว่างประเทศ (Foreign Reserve) ระดับเงินสำรองระหว่างประเทศ (Foreign Reserve) แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ ที่อาจเกิดจากการนำเข้าสินค้าหรือใช้บริการต่างประเทศหรือการชำระหนี้ทางการเงินระหว่างประเทศ ประเทศในแถบเอเชียทุกประเทศมีระดับเงินสำรองระหว่างประเทศที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นในปี 2534 ประเทศไทยมีเงินสำรองระหว่างประเทศ 18.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ปริมาณเงินสำรองดังกล่าวได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 30.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537 ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเหตุผลที่ว่าภูมิภาคนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นศูนย์กลางของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สามารถดึงดูดเงินทุนระหว่างประเทศทำให้มีเงินทุนไหลเข้าอย่างต่อเนื่อง (ดูตารางที่ 2.20)

แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสัดส่วนของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศมีสัดส่วนที่สูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับขนาดของการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นการพิจารณาตัวเลขข้างต้นจึงให้ความหมายไม่มากเหมือนในอดีต เช่น ในประเทศไทยการไหลเข้าของเงินทุนมีสัดส่วนของเงินทุนระยะสั้นที่สูง ทำให้ความเสี่ยงของการไหลออกของเงินทุนมีสูงขึ้น ถ้าการคาดสถานการณ์ในการแข่งขันระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 2.20 เงินสำรองระหว่างประเทศ ณ สิ้นปีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	เงินสำรองระหว่างประเทศ (ณ สิ้นปี)			
	2534 (พันล้าน US\$)	2535 (พันล้าน US\$)	2536 (พันล้าน US\$)	2537 (พันล้าน US\$)
เกาหลีใต้	13.7	17.2	20.3	25.7
ไต้หวัน	88.2	88.1	89.1	93
สิงคโปร์	34.4	40.1	49.6	57.5
ไทย	18.4	21.2	25.4	30.8
มาเลเซีย	11.2	18	28.3	26.2
ฟิลิปปินส์	4.2	5.2	5.8	7
อินโดนีเซีย	9.9	11.6	12.4	13.2
จีน	21.7	19.4	21.2	51.6

ที่มา : ING Barings 1996.

ภาระหนี้ระหว่างประเทศ ประเทศในแถบเอเชียตะวันออก ได้แก่ อินโดนีเซีย จีน ไทย และเกาหลีใต้ มียอดหนี้ระหว่างประเทศ (Total External Debt) และหนี้ที่ชำระคืน (Debt Service) ในปริมาณที่สูง เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก จากรายงานของ EIU พบว่า ประเทศที่มียอดหนี้ระหว่างประเทศสูงที่สุดในโลก คือ บราซิล และเม็กซิโก ส่วนอินโดนีเซีย จีน ไทยและเกาหลีใต้ในปี 2537 มีหนี้ระหว่างประเทศคิดเป็น 103.8 116.6 74 และ 69.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ (หรือจัดอยู่ในอันดับ 4 , 5 , 9 และ 10 ของโลกตามลำดับในปี 2536) นอกจากนี้ประเทศที่ชำระคืนหนี้ (Debt Service) ในอันดับสูงได้แก่ อินโดนีเซีย จีน เกาหลีใต้และไทย ในอันดับ 2 4 5 และ 7 ของโลกตามลำดับ

เมื่อพิจารณาภาระหนี้ระหว่างประเทศต่อ GDP จะพบว่า ภาระหนี้ต่างประเทศ/GDP ของกลุ่มประเทศแอฟริกา ตะวันออกกลาง อินโดจีน จัดอยู่ในอันดับสูงของโลก โดยประเทศในกลุ่มเอเชียที่มีภาระหนี้ ต่อ GDP อยู่ในระดับสูงได้แก่ สิงคโปร์ 68.1% ฟิลิปปินส์ 63% อินโดนีเซีย 59.5% และไทย 51.5% ในปี 2537 ซึ่งจัดว่าค่อนข้างสูง (ดูตารางที่ 2.21) สาเหตุที่ประเทศในเอเชียมีภาระหนี้ระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง เนื่องมาจากมีการลงทุนในอัตราที่สูงมากเกินกว่าการออมภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าสาเหตุของการก่อหนี้ระหว่างประเทศมีความแตกต่างกันในระหว่างภูมิภาค โดยที่ประเทศในแอฟริกามีการก่อหนี้เพื่อการบริโภค ขณะที่ประเทศกลุ่มลาตินอเมริกามักเป็นการ

กู้เงินเพื่อการลงทุนในภาครัฐบาลซึ่งไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เทียบกับการก่อหนี้ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ของภาคเอกชน ที่น่าจะเป็นการลงทุนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า

ตารางที่ 2.21 หนี้ต่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	หนี้ต่างประเทศ					
	2533 (พันล้าน US\$)	2534 (พันล้าน US\$)	2535 (พันล้าน US\$)	2536 (พันล้าน US\$)	2537 (พันล้าน US\$)	2537 (% GDP)
เกาหลีใต้	38.5	45.8	50.7	54.2	69.5	18.3
สิงคโปร์	28.7	28.8	34.7	38	48.5	68.1
ไทย	29.9	37.3	43.8	56.5	74	51.5
มาเลเซีย	20.5	22.8	26.3	36.3	34.2	47.4
ฟิลิปปินส์	30.4	31.9	32.6	35.5	40.2	63
อินโดนีเซีย	72.8	82.2	85.4	92.5	103.8	59.5
จีน	61.9	71.2	81.9	96.3	116.6	21.9

ที่มา : ING Barings 1996.

ประเทศไทยมีการก่อหนี้ในภาคเอกชนเพื่อการลงทุนในระดับสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี 2537-38 การเปิดเสรีทางการเงินทำให้การระดมทุนจากต่างประเทศทำได้สะดวกยิ่งขึ้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลสูงมากถึงประมาณ 8.6% ในปี 2539 นอกจากนี้การลงทุนจากต่างประเทศในไทยส่วนใหญ่มาจากเงินกู้หรือหนี้ระยะสั้น ในขณะที่มาเลเซียซึ่งมีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูง แต่มีการใช้เงินทุนในลักษณะการลงทุนโดยตรงในสัดส่วนที่สูงกว่า ดังนั้นประเทศไทยในปัจจุบันต้องพึ่งพาเงินทุนระยะสั้นเป็นหลัก ทำให้เริ่มประสบกับปัญหาเงินทุนไหลออกและ Moody Investors Service สำนักจัดอันดับความน่าเชื่อถือชั้นนำของนานาชาติได้ประกาศลดอันดับความน่าเชื่อถือของเพดานหนี้ระยะสั้นของไทยจากระดับ PRIME-1 มาอยู่ในระดับ PRIME-2 ในวันที่ 3 กันยายน 2539 พร้อมกับชี้ให้เห็นว่าผลกระทบจากความไม่มั่นคงทางการเงิน อาจส่งผลกระทบต่ออันดับความน่าเชื่อถือหนี้สินระยะยาวของไทยอีกด้วย ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ระดับ A2

ตารางที่ 2.22 ชี้ให้เห็นว่าหนี้ระยะสั้นของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จาก 11 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 32.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537 เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีหนี้สินระยะสั้นสูงที่สุดในบรรดาประเทศที่พิจารณาคือ 41.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปีเดียวกัน คือ 2537 หากพิจารณาสัดส่วนหนี้ต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกใน

ปี 2537 (ดูตารางที่ 2.23) อินโดนีเซียมีส่วนสูงที่สุดคือ 32.7 ในปี 2537 รองลงไปคือ ฟิลิปปินส์ (18.7) ไทย (11.2)

ตารางที่ 2.22 หนี้ต่างประเทศระยะสั้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	หนี้ต่างประเทศระยะสั้นและสัดส่วนต่อหนี้ต่างประเทศทั้งหมด					
	2533 (พันล้าน US\$)	2534 (พันล้าน US\$)	2535 (พันล้าน US\$)	2536 (พันล้าน US\$)	2537 (พันล้าน US\$)	2537 (% ของหนี้ทั้งหมด)
เกาหลีใต้	14.3	17.2	18.5	19.2	28.1	40.5
สิงคโปร์	25.2	24.9	29.8	32.2	41.2	84.9
ไทย	11	16.2	19.8	27.1	32.6	44.1
มาเลเซีย	5.1	6.7	9.9	17.1	11.7	34.1
ฟิลิปปินส์	5.9	6.4	6.3	6.6	7.5	11.7
อินโดนีเซีย	14.1	15.9	16.9	19.2	21.4	12.3
จีน	16.1	19.1	23.5	26.3	29.1	25

ที่มา : ING Barings 1996.

ตารางที่ 2.23 หนี้ต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	% ของการส่งออก				ส่วนประกอบของเงินสกุลต่างประเทศ ที่เป็นหนี้ระยะยาวปี 2536			
	2534	2535	2536	2537	US\$ (%)	เยน (%)	DM (%)	อื่น ๆ (%)
เกาหลีใต้	7.1	7.6	9.2	5.1	45.7	32	4.2	18.1
สิงคโปร์	0.1	0.4	0.1	0	39	46.5	2.3	12.2
ไทย	13	14.1	18.6	11.2	21.8	52.1	2.3	23.8
มาเลเซีย	7.7	6.6	7.9	4.7	25.1	37.5	7.9	29.5
ฟิลิปปินส์	23.1	24.5	24.9	18.7	30.2	38.3	1.4	30.1
อินโดนีเซีย	32	30.6	32.6	32.7	13.2	40.7	4.3	41.8
จีน	11.8	10.2	10.7	9.1	54.2	21	1	23.8

ที่มา : ING Barings 1996.

อัตราแลกเปลี่ยน : ระดับความผันผวนและระบบ ในอดีตที่ผ่านมา ระบบ และการจัดการอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศในเอเชียมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ โดยระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศแถบเอเชียจะค่อนข้างมีเสถียรภาพสูงเมื่อเทียบกับเสถียรภาพของระบบอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศกำลังพัฒนากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งมักจะประสบวิกฤตการณ์อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนั้นระบบอัตราแลกเปลี่ยนในเอเชียยังมีความยืดหยุ่นต่อภาวะการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลกได้เป็นอย่างดี เช่น การลดบทบาทของเงินปอนด์สเตอร์ลิงและการเพิ่มบทบาทของเงินดอลลาร์สหรัฐ เสถียรภาพของระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวช่วยสนับสนุนการเติบโตของการส่งออกและการลงทุนระหว่างประเทศ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศที่มีในอัตราสูงของประเทศในเอเชียได้เป็นอย่างดี (ดูตารางที่ 2.24)

ตารางที่ 2.24 อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่อ US\$ (ในสิ้นปี) ของไทยและประเทศคู่แข่ง

ปี	อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่อ US\$							
	เกาหลีใต้ (Won/US\$)	ไต้หวัน New Taiwan \$/US\$)	สิงคโปร์ (S\$/US\$)	ไทย (Baht/US\$)	มาเลเซีย (Ringgit/US\$)	ฟิลิปปินส์ (Pesos/US\$)	อินโดนีเซีย (Rupiah/US\$)	จีน (Yuan/US\$)
2527	805.68	39.6	2.133	23.64	2.34	16.699	1025.9	2.32
2528	870.02	39.85	2.2	27.13	2.48	18.607	1110.6	2.937
2529	881.45	37.84	2.177	26.27	2.58	20.386	1282.6	3.453
2530	822.57	31.74	2.105	25.71	2.52	20.568	1643.8	3.772
2531	731.47	28.59	2.012	25.27	2.62	21.095	1685.7	3.772
2532	670.76	26.42	1.905	25.69	2.71	21.91	1799	3.767
2533	704.4	26.61	1.771	25.29	2.74	27.564	1893	4.781
2534	732.75	26.59	1.641	25.28	2.75	25.895	1990.6	5.322
2535	780.43	25.31	1.655	25.52	2.63	24.218	2061.4	5.512
2536	803.14	26.64	1.613	25.54	2.65	27.279	2123	5.765
2537	804.17	26.42	1.475	25.09	2.57	24.271	2210.6	8.672
2538	772.88	26.52	1.425	25.19	2.56	25.869	2304.7	8.558
2539	822.33	27.73	1.414	25.41	2.53	25.962	2352.8	8.442

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, ธนาคาร...

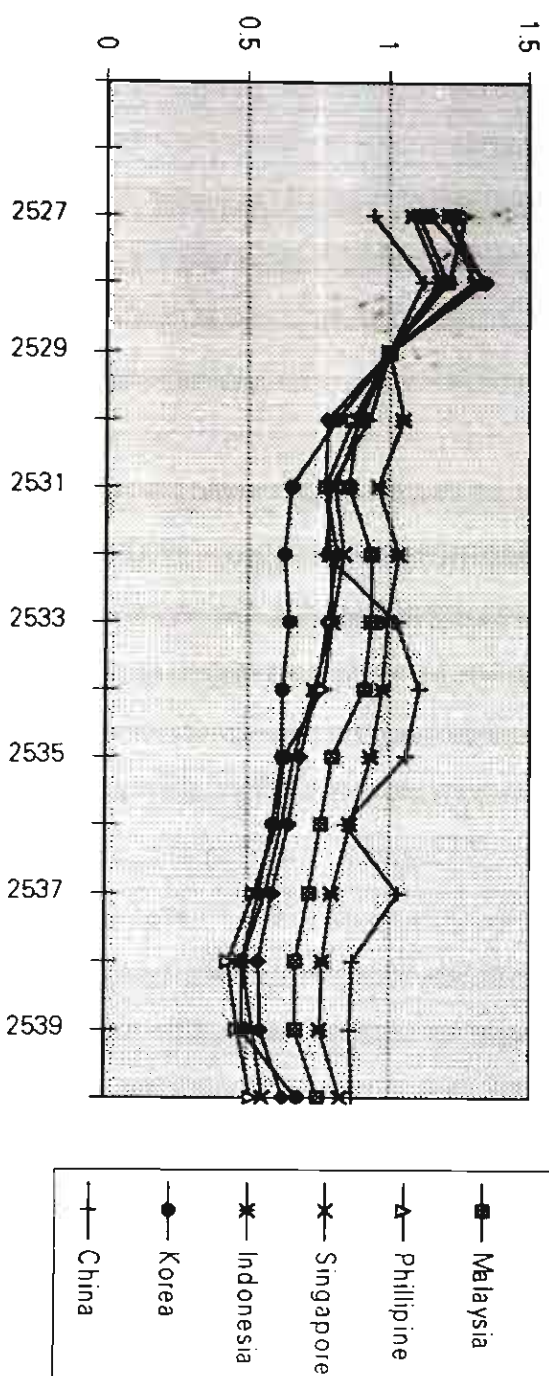
ดร. ศ.ดร. ...

ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ในอดีตที่ผ่านมาประเทศในเอเชียได้เปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ผูกค่าเงินไว้กับเงินตราต่างประเทศสกุลใดสกุลหนึ่ง (Pegged System) มาเป็นระบบที่ผูกค่าของเงินกับตะกร้าเงิน (Basket System หรือ Managed Float) โดยในแต่ละประเทศอัตราแลกเปลี่ยนจะมีความยืดหยุ่นหรือมีความเป็นอิสระในการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของความผันผวน (Coefficient of Variation หรือ CV) ของเงินสกุลในเอเชีย (ยกเว้นเงินวอน) เมื่อเทียบกับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของกลุ่มประเทศแถบเอเชียมีความผันผวนที่ต่ำ เมื่อเทียบกับเงินเยน เงินปอนด์ หรือเงินมาร์ค ทั้งนี้เนื่องจากเงินสกุลต่าง ๆ ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีเงินดอลลาร์เป็น Anchor หลัก โดยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ค่า CV ของเงินสกุลดอลลาร์สิงคโปร์มีค่าประมาณ 0.06 เงินรูเปียของอินโดนีเซียประมาณ 0.05 เงินเปโซของฟิลิปปินส์ประมาณ 0.045 เงินดอลลาร์ของไต้หวันประมาณ 0.04 เงินริงกิตของมาเลเซียประมาณ 0.03 เงินยวอนของเกาหลีใต้ประมาณ 0.025 เงินบาทของไทยประมาณ 0.02 ดังนั้นทำให้พอสรุปได้ว่า ค่าเงินของสิงคโปร์จะมีความผันผวนมากที่สุดในกลุ่ม ในขณะที่ค่าเงินบาทไทยจัดได้ว่ามีความผันผวนน้อยมาก

ระดับอัตราแลกเปลี่ยน ในการพิจารณาระดับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศในระยะยาวว่าแข็งหรืออ่อน การศึกษาได้คำนวณค่า Real Effective Exchange Rate จากข้อมูลในช่วงปี 2529 ถึง 2538 รูปที่ 2.1 ซึ่งให้เห็นว่าระดับอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศเอเชีย ซึ่งผูกค่าไว้กับเงินสกุลดอลลาร์เป็นหลัก มีแนวโน้มที่จะมีค่าเงินอ่อนลงเมื่อเทียบกับประเทศคู่ค้า ทั้งนี้เนื่องมาจากค่าเงินสกุลดอลลาร์มีค่าลดลงอย่างต่อเนื่องหลังจาก Plaza Accord ซึ่งการอ่อนลงของค่าเงินของประเทศในกลุ่มเอเชีย มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการส่งออกของประเทศเหล่านี้เป็นอย่างมาก ผลที่ได้จากการคำนวณ Real Effective Exchange Rate พบว่าค่าเงินที่แท้จริงของประเทศในกลุ่มอาเซียนอ่อนตัวประมาณ 30-40% ตอนต้นปี 2538 เทียบกับปี 2528 เมื่อพิจารณาระดับอัตราแลกเปลี่ยนระยะสั้น แต่อย่างไรก็ดี ค่าเงินที่แท้จริงในกลุ่มประเทศแถบเอเชียในช่วงตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา มีแนวโน้มที่แข็งขึ้นประมาณ 5-15% (ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2538 ถึงสิงหาคม 2539)

ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการคือ 1) ค่าเงินสกุลดอลลาร์มีแนวโน้มที่แข็งขึ้นอย่างต่อเนื่องและ 2) เงินเฟ้อที่สูงในภูมิภาคเอเชียเทียบกับภูมิภาคอื่น ประกอบกับการที่ค่าเงินในภูมิภาคเริ่มแข็งขึ้นเกินกว่าที่ควรจะเป็น จึงทำให้การส่งออกของภูมิภาคชะลอตัวอย่างมากในปี 2539 เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูงขึ้น และค่าเงินในระยะสั้นแข็งเกินไป

รูปที่ 2.1 Real Effective Exchange Rate

สำหรับประเทศไทยนักลงทุนต่างชาติบางส่วนมีความเห็นว่า ค่าเงินบาทที่ถูกติดกับระบบตะกร้าเงินนั้นทำให้ค่าของเงินบาทแข็งเกินไปเนื่องจาก 1) ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูงและต่อเนื่องกันของไทย และ 2) อัตราเงินเฟ้อที่สูงในช่วงปี 2538-39 3) เงินทุนระหว่างประเทศไหลเข้าไทยอย่างมาก ทำให้ค่าเงินบาทแข็ง ในขณะที่เดียวกันการที่สัดส่วนหนี้สินระยะสั้นระหว่างประเทศที่อาจผันผวนได้ง่ายอยู่ในระดับสูง ทำให้ความเสี่ยงของการที่จะมีการไหลออกของเงินทุนมีสูง ซึ่งอาจจะทำให้ค่าเงินบาทมีแนวโน้มอ่อนลง 4) หนี้สินระหว่างประเทศของไทยอยู่ในระดับสูง

การศึกษาของระดับอัตราแลกเปลี่ยนในระยะปานกลางของ Deutsche Morgan Grenfell โดยอาศัยแบบจำลอง Natural Exchange Rate (NATREX) [Footnote Jerome Stein, 1995 Fundamental Determinants of Exchange Rate, Clarendon Press Oxford] ซึ่งเป็นการประมาณการอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ถูกกำหนดโดยตัวแปรที่แท้จริง เช่น การออม ผลผลิตในการผลิต การผลิตโดยการเน้นใช้ทุน และหนี้ระหว่างประเทศ งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงของประเทศฮ่องกง ฟิลิปปินส์ และไทยแข็งเกินควรประมาณ 10% ในเดือนสิงหาคม 2539 เป็นที่น่าสังเกตว่า เงินสกุลทั้ง 3 ถูกติดกับค่าของเงินสกุลดอลลาร์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ Goldman Sach (1996) ได้วิเคราะห์ระดับค่าเงินบาทพบว่าในเดือนสิงหาคมปี 2539 ค่าเงินบาทมีความแข็งแกร่งกว่าที่ควรจะเป็นตามพื้นฐานประมาณ 3% ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าค่าเงินบาทของไทยยังอยู่ในระดับพื้นฐาน

คุณภาพของข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคและการเงิน ข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคและทางด้านการเงินของแต่ละประเทศ มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความถี่และความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูล จากการวิเคราะห์ของ The Institute of International Finance (IIF) พบว่าในมุมมองของความถี่และความทันสมัยในการเผยแพร่ข้อมูลนั้น ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับที่ดีในกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนา โดยอยู่ในอันดับที่สูงกว่ามาเลเซีย อินโดนีเซีย ฮ่องกง แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าเกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์

ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพของข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค เพราะเท่าที่ผ่านมารัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านคุณภาพของข้อมูลและระบบการเก็บข้อมูลเท่าที่ควร ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนทางด้านข้อมูลบ่อยครั้งซึ่งมีผลทำให้ภาคเอกชนขาดความมั่นใจในภาพเศรษฐกิจของประเทศ

2.1.3 ระดับการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ (Openess of Economy)

ในส่วนของระดับการเปิดกว้างของเศรษฐกิจการวิเคราะห์จะทำการเปรียบเทียบปัจจัยทางด้านเสรีภาพทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศคู่แข่ง โดยเน้นศึกษาการเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ

ดัชนีเสรีภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Freedom Index) Heritage Foundation ได้คำนวณดัชนีเสรีภาพทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลกในปี 2539 โดยมีแนวความคิดที่ว่าประเทศที่มีเสรีภาพทางเศรษฐกิจคือประเทศที่การแทรกแซงและควบคุมดูแลของภาครัฐบาลอยู่ในระดับต่ำ ดัชนีดังกล่าวสร้างโดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการค้า ระบบภาษี นโยบายการเงิน ระบบธนาคาร กฎเกณฑ์ในการลงทุนจากต่างประเทศ สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น การศึกษาพบว่าประเทศในเอเชียตะวันออกที่มีเสรีภาพทางเศรษฐกิจในระดับสูงได้แก่ สิงคโปร์(1) ไต้หวัน(5) เกาหลีใต้(13) มาเลเซีย(13) ส่วนประเทศไทยจัดอยู่ในลำดับที่ 17 ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประเทศที่มีลำดับเสรีภาพในทางเศรษฐกิจสูงมักจะเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูง ประเทศในเอเชียตะวันออกที่มีระดับของเสรีภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ คือ อินโดนีเซีย ซึ่งจัดอยู่ในลำดับที่ 67 ของโลก

ระดับการเปิดของเศรษฐกิจ (Openess of Economy) ระดับการเปิดของเศรษฐกิจ (Degree Openess of Economy) เนื่องจากในปัจจุบันกลยุทธ์การเปิดประเทศโดยเน้นการส่งออกไปยังตลาดทั่วโลก ซึ่งเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่กว่าตลาดภายในประเทศในขณะเดียวกันก็เน้นการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาถูกแทนที่จะปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำกว่า แนวทางการพัฒนาทางด้านการค้าระหว่างประเทศดังกล่าวเป็นกลยุทธ์ที่ประเทศแถบเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้นำมาใช้โดยได้รับความสำเร็จในระดับสูง ดังจะเห็นได้ว่าเกือบทุกประเทศในแถบนี้จะมีระดับการส่งออก/GDP และ การนำเข้า/GDP อยู่ในระดับที่สูง แสดงถึงความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศในระบบเศรษฐกิจหรือในกลยุทธ์ของการพัฒนาประเทศ โดยประเทศที่มีระดับการเปิดประเทศในระดับสูงมากได้แก่ สิงคโปร์ และมาเลเซีย มี (การส่งออก + การนำเข้า)/GDP ประมาณ 278% และ 157 ตามลำดับในปี พ.ศ. 2537 รองลงมาได้แก่ ไต้หวัน ไทย เกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์ โดยมี (การส่งออก + การนำเข้า)/GDP ประมาณ 74% 68% 52% และ 54% (ดูตารางที่ 2.25)

ตารางที่ 2.25 ระดับการเปิดของระบบเศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	สัดส่วนการส่งออกต่อ GDP (%)						สัดส่วนการนำเข้าต่อ GDP (%)				(สัดส่วนการส่งออก + การนำเข้า) ต่อ GDP (%)	
	2534 (%)	2535 (%)	2536 (%)	2537 (%)	2534 (%)	2535 (%)	2536 (%)	2537 (%)	2534 (%)	2535 (%)	2536 (%)	2537 (%)
เกาหลีใต้	24.6	25.1	25	25.6	27.9	26.7	25.5	27	50.5		52.6	
ไต้หวัน	42.4	38.4	38.1	38.5	35.1	34	34.6	35.5	72.7		74	
สิงคโปร์	135.2	127.8	130.6	138.9	144.1	139.8	145.3	139.2	275.9		278.1	
ไทย	28.6	28.8	29	31	38.4	36	36	37.3	65		68.3	
มาเลเซีย	71.3	68.8	73.2	80	70.2	62.9	68.1	77.5	141.3		157.5	
ฟิลิปปินส์	19.3	18.5	21	21	26.6	29.4	32.5	33.2	53.5		54.2	
อินโดนีเซีย	26.2	26.9	25.7	25.5	23.1	18.5	19.8	20.3	45.5		45.8	
จีน	18.1	21.5	23.6	22.7	15.6	19.1	22.4	21.7	46		44.4	

ที่มา : ING Barings.

ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน รวมทั้งประเทศสิงคโปร์ได้ใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออก ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมา ในขณะที่ประเทศจีน มาเลเซีย ไทย ได้เริ่มใช้นโยบายการค้าแบบเสรีเมื่อทศวรรษที่ 2520 ที่ผ่านมาก็ประสบความสำเร็จในระดับสูงเช่นเดียวกัน

นอกจากประเทศดังกล่าวแล้ว ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกก็ได้พยายามหันมาประกอบการค้าและการลงทุนอย่างเสรี มีการเจรจาระหว่างประเทศเพื่อให้มีการเปิดเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค เช่น การเจรจาใน World Trade Organization ด้านการทำธุรกิจการค้าของโลก การเจรจาในกลุ่มสหภาพยุโรป เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) และเขตการค้าอาเซียน (AFTA) เพื่อให้มีการเปิดการค้าเสรีในระดับภูมิภาค

นอกจากการเปิดประเทศทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศแล้ว การเปิดประเทศทางด้านตลาด ทางด้านการเงินก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศเช่นเดียวกัน การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศโดยเสรีแสดงถึงระดับของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งประเทศไทยก็ได้ดำเนินมาตรการผ่อนคลายทางด้านการควบคุมการปริวรรตเงินตราอย่างต่อเนื่องในทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา ระดับการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน รวมทั้งการเปิดเสรีให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศจึงเป็นปัจจัยหรือแรงกดดันที่กระตุ้นให้อุตสาหกรรมภายในประเทศเร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตภายใต้ภาวะการแข่งขันในตลาดโลกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ในการพิจารณาระดับการเปิดเศรษฐกิจของประเทศนั้นการศึกษาจะแบ่งพิจารณาเป็นเสรีภาพด้านการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศและการเปิดของตลาดทุน เสรีภาพทางด้านนโยบายและกลยุทธทางการค้าระหว่างประเทศ เสรีภาพในการลงทุนระหว่างประเทศ

-เสรีภาพด้านการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศและการเปิดของตลาดทุน เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศและการเปิดของตลาดทุนในประเทศมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การระดมทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจของประเทศ ทางด้านการหาเงินทุน การศึกษาพบว่าประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีนโยบายเปิดเสรีทางการเงินตามพันธะข้อ 8 ของ IMF มีการยกเลิกการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดีการผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศยังมีในระดับที่แตกต่างกันระหว่างประเทศ เช่น ฮองกง และสิงคโปร์ มีการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินในระดับสูง ในขณะที่ประเทศเกาหลีใต้ ไต้หวัน และจีน ยังมีการควบคุมอยู่ในระดับที่สูงกว่า

การศึกษาของ The Global Competitiveness Report 1996 พบว่าถ้าวัดเสรีภาพของการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่งจากค่าพรีเมียของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมืด ซึ่งก็คือเปอร์เซ็นต์การเบี่ยงเบนของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมืดรายเดือนโดยเฉลี่ยกับอัตราแลกเปลี่ยนของทางการในตลาดของปี 2538 พบว่าประเทศอินโดนีเซีย ไทย เกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์ ยังมีค่าพรีเมียในอัตราที่สูงอยู่ กล่าวคือ 0.091 0.025 0.021 และ 0.013 ตามลำดับ ในขณะที่มาเลเซีย สิงคโปร์ และไต้หวัน ไม่มีค่าพรีเมียในตลาดมืด (ดูตารางที่ 2.26)

ในการพิจารณาระดับการควบคุมบัญชีเงินทุนโดยการสำรวจความคิดเห็น พบว่าประเทศฮ่องกง อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ไม่มีการควบคุมบัญชีเงินทุนใด ๆ ในขณะที่ประเทศไทย และมาเลเซียยังมีการควบคุมบัญชีเงินทุนในลักษณะห้ามการนำเงินไปลงทุนในหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ในต่างประเทศ ส่วนประเทศเกาหลีใต้ จีน มีการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนในระดับที่สูงกว่า

-เสรีภาพทางด้านนโยบายและกลยุทธ์ทางการค้าระหว่างประเทศ การศึกษาของ The Global Competitiveness Report 1996 โดยการสำรวจความคิดเห็นพบว่าประเทศที่มีการค้าเสรี มีกำแพงภาษีศุลกากรต่ำ มีนโยบายในการกีดกันการค้าระหว่างประเทศต่ำ ได้แก่ ฮ่องกง สิงคโปร์ ส่วนประเทศในสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา มีการปกป้องทางการค้าในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการปกป้องทางการค้าค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่า ซึ่งผลจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปกป้องทางการค้าก็ให้ผลสอดคล้องกับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเช่นเดียวกันกล่าวคือ เมื่อพิจารณาพิภักด์อัตราภาษีศุลกากร พบว่าในปี พ.ศ. 2536 ประเทศ ฮ่องกง สวิสเซอร์แลนด์ และสิงคโปร์ พิกัดอัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ย (Average Tariff Rate) เท่ากับ 0% สหรัฐอเมริกา 5.10% เยอรมนี 6.7% ไต้หวัน 9% และเกาหลีใต้ 9.10% มาเลเซีย 15.8% อินโดนีเซีย 20.7% ไทย 22.5% ฟิลิปปินส์ 29.30% จีน 35.20% อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2539 พิกัดอัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ยของไทยลดลงอยู่ในระดับประมาณ 18%

ในด้านบทบาทของรัฐในแง่นโยบายทางด้านการค้าระหว่างประเทศในการให้ความสำคัญแก่การส่งออก ประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย อยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศในโลกที่ภาครัฐให้ความสำคัญแก่การส่งออก

การสำรวจความคิดเห็นของ WEF ในด้านมาตรการสินเชื่อเพื่อการส่งออก พบว่ามาเลเซีย สิงคโปร์ มีการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือการส่งออก ณ อัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม ในขณะที่ไทย ไต้หวัน อินโดนีเซีย และเกาหลีใต้อยู่ในอันดับกลาง ๆ รองลงมาคือ ฟิลิปปินส์ และจีน ทางด้าน

กฎหมายคนเข้าเมืองนั้นประเทศในภูมิภาคมีการจำกัดคนเข้าเมืองค่อนข้างมาก ยกเว้นสิงคโปร์ที่ค่อนข้างจะสนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภายในประเทศ สำหรับประเทศไทยมีข้อจำกัดทางด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานค่อนข้างมาก พิจารณาศาสนาความสามารถในการเจาะตลาดในต่างประเทศ (International Distribution) พบว่าสิงคโปร์มีความสามารถในด้านนี้สูงมาก ในขณะที่ไทย และมาเลเซียมีความสามารถทางด้านดังกล่าวค่อนข้างจะสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียยกเว้นญี่ปุ่น

ในการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (Strategic Alliance) พบว่าสิงคโปร์ และไทยสามารถสร้างเครือข่ายทางธุรกิจได้ดีติดอันดับโลก ในขณะที่ประเทศจีน เกาหลีใต้ และได้หวันมีปัญหาด้านการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ในด้านความเชื่อมโยงทางการค้าในภูมิภาค ประเทศที่สามารถเชื่อมโยงการค้าในภูมิภาคของตนได้ในระดับสูง ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย และฟิลิปปินส์ ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศจีน เกาหลีใต้ และได้หวันมีการเชื่อมโยงทางการค้าค่อนข้างที่จะต่ำ

-เสรีภาพในการลงทุนระหว่างประเทศ ตารางที่ 2.26 ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในจีน อินโดนีเซีย จาก 1.9 และ 0.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2529 เป็น 33.8 และ 23.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537 เพื่อแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานที่ราคาถูกและทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ในประเทศทั้งสองนี้ ประเทศไทยมีการไหลเข้าของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากรองลงไปคือ 6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537

ตารางที่ 2.26 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยและประเทศคู่แข่ง

หน่วย : พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ								
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
เกาหลีใต้	0.4	1.1	1.3	1.1	0.8	1.4	0.9	1	1.3
ไต้หวัน	0.8	1.4	1.2	2.4	2.3	1.8	1.5	1.2	2
สิงคโปร์	0.6	0.7	0.9	0.9	1.3	1.5	1.7	2	3.9
ไทย	0.4	0.5	1.3	2.1	3	3.7	5	6.4	6
มาเลเซีย	0.7	0.8	1.8	3.2	6.5	6.4	4.5	2.9	4.4
ฟิลิปปินส์	0.1	0.3	1	0.8	0.5	0.7	0.7	0.6	1.4
อินโดนีเซีย	0.8	1.5	4.4	4.7	8.8	8.8	10.3	8.1	23.7
จีน	1.9	2.3	3.2	3.4	3.5	4.4	11	27.5	33.8

ที่มา : ING Barings.

พิจารณาเสรีภาพในด้านการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติในการลงทุนในประเทศ พบว่าประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปให้เสรีภาพนักลงทุนต่างประเทศมากที่สุด ฮอลแลนด์เป็นประเทศที่ให้เสรีภาพคนต่างชาติในการลงทุนมากที่สุดในภูมิภาคแถบเอเชียในด้านการให้เสรีภาพนักลงทุนต่างชาติในการควบคุมบริษัทโดยการถือหุ้น ส่วนประเทศสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ให้เสรีภาพด้านการลงทุนรองลงมา สำหรับประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไต้หวัน จีน และเกาหลีใต้ยังมีข้อจำกัดค่อนข้างมากทางด้านการเข้าตลาดเงินทุนภายในประเทศของชาวต่างชาติ (ยกเว้นฮ่องกงและสิงคโปร์)

นอกจากนี้ในด้านของเสรีภาพในการลงทุนร่วม (Cross Border Ventures) โดยปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐนั้น ฮ่องกงและสิงคโปร์มีการแทรกแซงของรัฐค่อนข้างน้อย ในขณะที่ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไต้หวัน จีน และเกาหลีใต้ ยังมีการแทรกแซงในการร่วมทุนระหว่างประเทศค่อนข้างสูงมากขึ้นตามลำดับ

ในด้านการปฏิบัติเสมือนคนในประเทศ (National Treatment) ในด้านการลงทุนโดยเฉพาะในการประมูลงานของภาครัฐ พบว่าประเทศในเอเชียยกเว้นฮ่องกง และสิงคโปร์ ยังมีการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนในประเทศและชาวต่างชาติ ประเทศที่ขาดการปฏิบัติเสมือนคนในประเทศมากที่สุด ได้แก่ เกาหลีใต้ จีน รองลงไปได้แก่ ไต้หวันและอินโดนีเซีย ทางด้านแรงจูงใจในการลงทุน (Investment

Incentive) นั้นพบว่าฮ่องกงและไทยมีการให้แรงจูงใจในการลงทุน โดยมีการปฏิบัติกับคนต่างชาติเยี่ยงคนชาติเดียวกันสูง ในขณะที่เกาหลีใต้ จีน ฟิลิปปินส์ มีการให้แรงจูงใจโดยมีการปฏิบัติกับคนต่างชาติเยี่ยงคนชาติเดียวกันในระดับต่ำ

สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นดัชนีการเปิดเสรี หรือเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการค้าการลงทุน ได้แก่ การเปิดกว้างของวัฒนธรรม และการศึกษาภาษาที่ใช้แพร่หลายในต่างประเทศ จากการสำรวจของ The Global Competitiveness Report 1996 พบว่า ไทยมีระดับการเปิดกว้างทางด้านวัฒนธรรมของประเทศเป็นอันดับ 2 ของโลก ในขณะที่ฟิลิปปินส์อยู่ในอันดับ 6 และฮ่องกงอยู่ในอันดับ 9 สำหรับประเทศที่ไม่ค่อยจะมีการเปิดรับวัฒนธรรมต่างประเทศในเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย มาเลเซียและจีน

ทางด้านการศึกษาภาษาต่างประเทศที่ใช้แพร่หลายในโลก ประเทศในแถบเอเชียที่ให้ความสำคัญในการศึกษาภาษาต่างประเทศมากในระดับการศึกษาคะบังคับ ได้แก่ ฮ่องกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ในขณะที่ประเทศที่ยังให้ความสำคัญในการศึกษาภาษาต่างประเทศน้อย คือ อินโดนีเซีย เมื่อพิจารณาระดับการเปิดทางการค้าและการลงทุนของประเทศ ทำให้สามารถสรุปได้ว่าประเทศสิงคโปร์และฮ่องกง มีระดับการเปิดของระบบเศรษฐกิจที่สูงที่สุดในโลก ในขณะที่ประเทศมาเลเซียมีระดับการเปิดประเทศเป็นอันดับที่ 10 และไทยอันดับที่ 23 ส่วนเกาหลีใต้ และจีนยังมีระบบเศรษฐกิจที่ค่อนข้างปิด (ดูตารางที่ 2.1)

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค รวมทั้งผลของการศึกษาของ IMD และ WEF (ดูตารางที่ 2.27 - 2.28) ทำให้สามารถสรุปได้ว่า

-ประเทศไทยมีความได้เปรียบเทียบในแง่ที่ว่า ประเทศมีอัตราความเจริญเติบโตอยู่ในระดับสูง อัตราแลกเปลี่ยนมีความมีเสถียรภาพ อัตราการออมประชาชาติอยู่ในระดับสูง เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ รัฐบาลมีวินัยทางการคลัง มีความสามารถในการร่วมทุนกับคนต่างประเทศ อยู่ในทำเลที่ตั้งของประเทศที่ดี วัฒนธรรมเปิดกว้างต่อนานาประเทศ ประชาชนมีเสรีภาพในการออกข่าวสาร

-ประเทศไทยมีข้อเสียเปรียบ คือ การออมของภาคครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ ต้นทุนเงินกู้ของนักลงทุนขนาดย่อมภายในประเทศอยู่ในระดับสูงหนี้สินระยะสั้นระหว่างประเทศอยู่ในสัดส่วนที่สูง มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องในระดับสูง มีความด้อยในแง่ของคุณภาพและความทันสมัยของระบบข้อมูล ภาพพจน์ของประเทศเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจ ค่าแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กฎหมายเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ทำให้ธุรกิจว่าจ้างแรงงานต่างชาติได้ยาก

ตารางที่ 2.27 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539

ปัจจัยที่มีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1 อัตราการเจริญเติบโตที่แท้จริงของ GDP อยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2534 -2538	7	8	2	4	20	3	6	1
2 การลงทุนภายในประเทศคิดเป็นร้อยละของ GDP เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2534 - 2538	15	12	4	10	14	3	6	1
3 การขอมภายในประเทศคิดเป็น % ของ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	7	14	2	5	39	6	4	3
4 การใช้จ่ายอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลขั้นสุดท้ายอยู่ในระดับสูงในปี 2538	29	25	22	41	43	37	44	45
5 อัตราการเจริญเติบโตของการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลที่แท้จริงขั้นสุดท้ายอยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2534 - 2538	5	3	9	6	32	11	8	1
6 ค่าเช่าในเมืองหลวงอยู่ในระดับต่ำในปี 2537	34	27	41	42	25	38	43	-
7 อัตราความเจริญเติบโตที่แท้จริงของภาคเกษตรอยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2526 - 2536	16	-	35	4	22	5	6	3
8 อัตราการเจริญเติบโตที่แท้จริงของภาคบริการอยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2526 - 2536	3	4	6	5	21	10	7	2
9 ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาต่อหัวอยู่ในระดับต่ำในปี 2536	25	19	14	37	40	31	41	43

ตารางที่ 2.27 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
10. การขยายผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับสูงในปี 2537	30	28	19	38	39	35	41	43
11. อัตราความเจริญเติบโตที่แท้จริงของการขยายผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับสูงในช่วง 2533 - 2537	1	26	14	7	3	4	6	2
12. ดุลการค้าขาดดุลในระดับต่ำในปี 2538	39	13 ⁺	33	41	37	30	18 ⁺	7 ⁺
13. ดุลบริการทางการค้าขาดดุลในระดับต่ำในปี 2537	28	43	6 ⁺	39	13 ⁺	35	40	19 ⁺
14. ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลในระดับต่ำในปี 2538	39	12 ⁺	5 ⁺	40	29	38	30	8 ⁺
15. อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพสูง	26	19	15	11	27	7	30	35
16. อัตราส่วนของการค้าระหว่างประเทศต่อ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	22	10	1	9	18	3	29	28
17. การส่งออกสินค้าและบริการทางการค้าต่อ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	22	9	1	10	25	4	28	27
18. การนำเข้าสินค้าและบริการทางการค้าต่อ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	20	11	1	8	13	3	32	30
19. นักลงทุนต่างชาติสามารถควบคุมบริษัทในประเทศได้ค่อนข้างมาก	46	39	30	42	40	43	37	41

ตารางที่ 2.27 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
20 กฎหมายการย้ายถิ่นมีผลทำให้บริษัทสามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้ง่าย	46	42	14	38	24	43	34	32
21 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอยู่ในระดับสูงในปี 2537	35	25	10	37	23	12	18	2
22 รายรับจากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศคิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2538	36	32	1	6	12	9	16	34
23 สินค้าเพื่อการส่งออกมีเพียงพอในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม	23	11	10	24	30	8	33	37
รวม								

ที่มา : The World Competitiveness Report 1996

หมายเหตุ : เกินจุด

ตารางที่ 2.28 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ค่าพรีเมียมของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมืดต่ำ	34	1	1	37	30	1	47	-
2 มีการควบคุมบัญชีทุนในระดับต่ำ	39	-	1	28	1	28	1	46
3 นโยบายทางการค้าสนับสนุนกิจกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ	25	27	2	14	34	4	39	26
4 การปกป้องทางการค้าต่ำ	43	33	10	35	40	28	30	49
5. พิกัดอัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ยต่ำ	28 (9.1)	26 (9)	3 (40)	44 (22.5)	46 (29.3)	37 (15.8)	41 (20.7)	48 (35.2)
6 ภาครัฐให้ความสำคัญแก่การส่งออก	3	12	1	9	23	4	5	36
7 สันเชื่อเพื่อการส่งออกมี ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม	31	22	4	17	36	9	27	41
8 กฎหมายการอพยพย้ายถิ่นเอื้ออำนวยแก่การจ้างแรงงานต่างชาติ	47	46	8	45	37	35	43	33
9 มีความสามารถในการเจรจาตลาดต่างประเทศสูง	42	29	3	22	33	21	39	48
10 ธุรกิจในประเทศและต่างประเทศมีเครือข่ายธุรกิจ	46	41	1	8	19	13	33	49
11 มีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจกับต่างประเทศ	46	41	1	8	19	13	33	49
12 มีการรวมตัวทางการค้าในภูมิภาค	35	32	7	15	30	12	27	37
13 มีการปกป้องการลงทุนต่างชาติ	38	34	5	31	27	6	25	8

ตารางที่ 2.28 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
14. นักลงทุนต่างชาติสามารถควบคุมบริษัทในประเทศได้สูง	46	42	30	45	44	47	33	38
15. บริษัทต่างชาติและบริษัทในประเทศสามารถเข้าตลาดทุนได้เท่าเทียมกัน	49	47	15	37	31	39	41	48
16. มีเสรีภาพในการร่วมทุน	49	41	13	32	36	33	40	47
17. การประมาณงานของภาครัฐเปิดกว้างต่อคนต่างชาติ	48	41	10	24	23	32	39	47
18. การให้แรงจูงใจในการลงทุนเท่าเทียมกันทั้งนักลงทุนในประเทศและนักลงทุนต่างชาติ	48	28	38	11	36	27	26	43
19. วัฒนธรรมของชาติเปิดกว้างต่อวัฒนธรรมต่างประเทศ	47	25	22	2	6	43	45	38
20. อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ	32	33	7	6	23	11	34	39
21. นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนมีผลต่อการขยายการส่งออก	22	18	27	4	26	8	6	21

ที่มา : The Global Competitiveness Report 1996

2.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการบริหารเศรษฐกิจมหภาค

ในช่วง พ.ศ. 2528 ถึง 2538 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว นโยบายเศรษฐกิจมีการเน้นในเรื่องของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบตลาด การเปิดเศรษฐกิจให้มีการแข่งขันระหว่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออกโดยใช้ประเทศเป็นฐานการผลิต โดยเฉพาะการย้ายฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมจากญี่ปุ่นมายังไทย ในช่วงที่ผ่านมารัฐบาลมีการปรับปรุงโครงสร้างภาษี มีการให้แรงจูงใจเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการเปิดตลาดการเงินเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การไหลเข้าออกของเงินทุนระหว่างประเทศ ทำให้สามารถกล่าวได้ว่าระบบเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันมีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจต่างประเทศค่อนข้างสูง ทำให้การบริหารทางด้านเสถียรภาพของเศรษฐกิจระดับมหภาคทำได้ค่อนข้างยากพอสมควร ซึ่งโดยภาพรวมปัญหาเกิดจากการที่เศรษฐกิจไทยมีลักษณะโลกาภิวัตน์มากขึ้น ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินในทรัพย์สินของไทย ทำให้เกิดแรงซื้อจากต่างประเทศ เช่น ในอสังหาริมทรัพย์ และในหลักทรัพย์ ทำให้ราคาอสังหาริมทรัพย์รวมทั้งหลักทรัพย์ดังกล่าวเพิ่มขึ้นในระดับสูง มีผลทำให้คนไทยมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงขึ้น มีรายได้ที่สูงขึ้น ทำให้การใช้จ่ายของคนและการลงทุนในประเทศอยู่ในอัตราที่สูงกว่าความสามารถในด้านการผลิตในประเทศไทย จึงส่งผลทำให้เกิดเงินเฟ้อ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด รวมทั้งภาระหนี้ระหว่างประเทศในระดับสูง ตลอดจนปัญหาสภาพคล่องและหนี้เสียของสถาบันการเงินของไทย

ดังนั้นในการบริหารเศรษฐกิจระดับมหภาคภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีการเชื่อมโยงกับต่างประเทศที่สูง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องมีการปรับแนวทางและโครงสร้างในการบริหารเศรษฐกิจมหภาคให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยรวมภาครัฐต้องบริหารระบบเศรษฐกิจให้สามารถปรับตัวต่อปัจจัยจากภายนอกที่มีผลกระทบและมีความผันผวนค่อนข้างสูง ทั้งในด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ ตลอดจนด้านการเงินระหว่างประเทศได้แก่

1) จำกัดการแทรกแซงทางการเมืองที่มีต่อการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงินของธนาคารชาติ

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงิน การกำกับดูแลสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มขาดประสิทธิภาพ สาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากการแทรกแซงทางการเมืองเกิดขึ้น ทำให้ธนาคารชาติขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน และเกิดปัญหาทางด้านจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ ขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการแทรกแซงทางการเมืองนั้น อาจทำได้โดยการปรับโครงสร้างการกำกับดูแลหน่วยงาน อาทิเช่น กำหนดวาระของผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยให้มีระยะเวลาแน่นอนและยาวกว่าวาระของข้าราชการการ

เมือง นอกจากนี้อาจกำหนดเป้าหมายของการดำเนินนโยบายการเงินให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น รักษาเสถียรภาพทางด้านราคา ดังนั้นมาตรการทางการเงินจะมีเป้าหมายชัดเจน ซึ่งจะทำให้อิทธิพลทางการเงินที่เข้ามาแทรกแซงลดน้อยลงเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินนโยบายการเงิน กำกับดูแลสถาบันการเงินสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา ผู้บริหารระดับสูงจำเป็นต้องมีจรรยาบรรณและดำรงไว้ซึ่งเกียรติภูมิของสถาบันที่มีหน้าที่กำกับดูแล โดยไม่ผ่อนปรนให้กับกลุ่มผลประโยชน์ใดจนเกินสมควร

2) พัฒนาระบบข้อมูลและความสามารถในการคาดการณ์ด้านเศรษฐกิจมหภาคของภาครัฐ

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาการคาดการณ์ทางด้านเศรษฐกิจมหภาคของภาครัฐบาล ความรวดเร็วและความเที่ยงตรงของข้อมูลที่เผยแพร่ค่อนข้างจะมีปัญหา การแถลงข่าวและการคาดการณ์มักจะเป็นไปในทิศทางบวกตามที่รัฐต้องการ ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ในช่วงเวลาที่ผ่านไปโดยมีแนวโน้มที่เห็นได้อย่างชัดเจน ทำให้ภาคเอกชนมีความเชื่อถือในข้อมูลที่ภาครัฐเผยแพร่ลดลง นอกจากนี้วิธีและจังหวะเวลาในการแถลงข่าวของภาครัฐก็มีความไม่ชัดเจนหรือแน่นอน ทำให้ภาคเอกชนมักเกิดความสับสน แต่อย่างไรก็ตามความสับสนบางส่วนอาจเกิดขึ้นจากการที่ภาคเอกชนมีความรู้ความเข้าใจทางด้านเศรษฐกิจมหภาคอยู่ในระดับไม่สูงนัก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องเผยแพร่ข่าว การคาดการณ์ที่สะท้อนถึงสภาพความเป็นจริงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาระบบการเก็บข้อมูลให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพสูง สามารถเผยแพร่ข้อมูลที่ทันสมัยอย่างครบถ้วนและพอเพียง ในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงการไหลเวียนของข้อมูลในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนให้มีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันระบบข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ บัญชีรายได้ประชาชาติ บัญชีดุลการชำระเงิน บัญชีดุลการค้า บัญชีทางการเงิน ของประเทศไทยยังไม่ได้มาตรฐานสากลและยังขาดความสอดคล้องในการเชื่อมโยงระหว่างบัญชี นอกจากนี้ดัชนีเครื่องบ่งชี้ภาวะเศรษฐกิจยังขาดการพัฒนา เช่น GDP รายไตรมาส , ระดับการผลิตเทียบกับความสามารถในการผลิต (Utilization rate) , ดัชนีการผลิต (Production index) , ดัชนีการผลิตภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing index) เป็นต้น ทำให้การประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างผิดพลาดได้ง่าย เนื่องจากขาดข้อมูลพื้นฐาน

3) การดำเนินนโยบายการเงินในลักษณะ Preemptive

ที่ผ่านมาการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะนโยบายการเงินมีลักษณะที่มักจะดำเนินมาตรการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น ดำ

เน้นมาตรการการเงินที่เข้มงวด หลังจากที่เกิดปัญหาภาระเงินเฟ้อ เป็นต้น ในปัจจุบันประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่หลังจาก พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา นิยมดำเนินนโยบายการเงินในลักษณะ Preemptive กล่าวคือ ใช้มาตรการทางการเงินเพื่อป้องกันปัญหาทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากการคาดการณ์ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มักจะนำไปสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตได้จริง ถึงแม้ว่าจะไม่รู้ต้นตอหรือสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดการขาดเสถียรภาพนั้น ๆ ก็ตาม เช่น ถ้ามีการคาดการณ์ว่าจะเกิดปัญหาเงินเฟ้อขึ้นในอนาคตอย่างกว้างขวาง ภาวะเงินเฟ้อก็มักจะเกิดขึ้นจริง ๆ ในอนาคตเนื่องจากประชาชนหรือธุรกิจมีการเร่งซื้อของมากขึ้นได้ เป็นต้น ดังนั้นทางการจึงควรที่จะดำเนินมาตรการทางการเงินในลักษณะที่จัดการคาดการณ์ดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นการขจัดไม่ให้เกิดปัญหานั้นเกิดขึ้นจริง ในความเป็นจริงแล้วในอนาคตเพื่อที่ทางการจะสามารถเข้าใจหรือติดตามการคาดการณ์ของภาคเอกชนได้อย่างแท้จริงนั้น ทางการควรติดตามการเคลื่อนไหวและแนวความคิดของภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ควรกล้าตัดสินใจในการดำเนินนโยบายทางการเงินให้รวดเร็วกว่าที่ผ่านมา

4) ทบทวนระบบอัตราแลกเปลี่ยน

ในปัจจุบันประเทศไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นระบบ Peg หรือระบบตะกร้า ค่าของเงินบาทขึ้นอยู่กับเงินดอลลาร์สหรัฐ เงินเยน และเงินดอยช์มาร์ค ทำให้ไม่มีความยืดหยุ่นเพียงพอภายใต้สภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี ทำให้เกิดการเก็งกำไรต่ออัตราแลกเปลี่ยน ตลอดจนทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการเงินลดน้อยลง ดังจะเห็นได้จากการที่เงินทุนไหลเข้ามายังประเทศในแถบเอเชียตะวันออก/ตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างสูง ทำให้สภาพคล่องสูงและส่งผลกระทบต่อ Wealth Effect ทำให้อุปสงค์รวมอยู่ในระดับสูงเกินควร ในที่สุดเกิดปัญหาเงินเฟ้อ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูง ตลอดจนการขาดเสถียรภาพของระบบการเงิน

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงินของประเทศในแถบเอเชียรวมทั้งไทยในอดีตช่วยในการรักษาเสถียรภาพระดับราคา อย่างไรก็ตามก็ดีระบบดังกล่าวเริ่มมีข้อบกพร่องมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เริ่มมีการผ่อนคลายการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ทำให้มีการไหลเข้าออกของเงินทุนได้อย่างเสรีและการไหลเข้าออกของเงินทุนอย่างสูงทำให้ประเทศขาดเสถียรภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบอัตราแลกเปลี่ยนใหม่จากระบบคงที่มาเป็นลักษณะ Managed Float ก่อน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเงินนี้

การศึกษาของ Deutsche Morgan Grenfell สรุปถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาให้อยู่ในลักษณะที่เสรีจากค่าเงินดอลลาร์มากขึ้นสืบเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- **วัฏจักรเศรษฐกิจของอาเซียนและสหรัฐอเมริกามีการเคลื่อนไหวในลักษณะสวนทางกัน** ในช่วงระหว่างทศวรรษที่ 2510 และ 2520 เศรษฐกิจของอาเซียนและสหรัฐอเมริกามีวัฏจักรเศรษฐกิจที่มีลักษณะของการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการผูกค่าเงินของประเทศกับเงินดอลลาร์สหรัฐจึงเป็นประโยชน์แก่กลุ่มประเทศอาเซียนในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจของตน กล่าวคือในช่วงที่เศรษฐกิจมีความร้อนแรง ค่าเงินดอลลาร์จะแข็งตัวทำให้เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาและเอเชียชะลอตัวลง ส่วนในขณะเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาและอาเซียนถดถอย ค่าเงินดอลลาร์จะอ่อนตัวและจะเป็นตัวกระตุ้นการส่งออก แต่ในช่วงทศวรรษ 2530 วัฏจักรเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและอาเซียนกลับเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่กลับกันทำให้การผูกค่าเงินของประเทศอาเซียนกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐมีแนวโน้มทำให้เศรษฐกิจอาเซียนมีความผันผวนมากขึ้น

- **การไหลเข้าของเงินทุนระหว่างประเทศและประสิทธิภาพของนโยบายการเงิน** ในช่วงหลังจากการผ่อนคลายการควบคุมการบริวรรตเงินตราระหว่างประเทศในต้นทศวรรษ 2530 การเคลื่อนย้ายของเงินทุนระหว่างประเทศมายังในภูมิภาคเอเชียและอาเซียนอยู่ในระดับที่สูงมากอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลของ World Debt Table 1996 พบว่าเงินทุนสุทธิ (Net Resource Flow) ที่ไหลเข้าสู่เอเชีย เพิ่มขึ้นจาก 34.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2534 เป็น 108.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2538 การไหลเข้าของเงินทุนดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องมาจากผลตอบแทนที่สูงเพราะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้อยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ประเภทของเงินทุนไหลเข้าในอาเซียนมีแนวโน้มที่จะเป็นเงินทุนระยะสั้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหนี้ระยะสั้น ทั้งในรูปของเงินกู้และเงินฝากเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากส่วนต่างของดอกเบี้ย ในขณะที่การลงทุนโดยตรงมีสัดส่วนที่ลดลง โดยเฉพาะประเทศไทยมีสัดส่วนของเงินทุนที่เป็นเงินทุนระยะสั้นไหลเข้าสูง ทำให้มีความเสี่ยงในการไหลออกของเงินทุนระยะสั้นเมื่อนักลงทุนเกิดความไม่มั่นใจในอนาคตของเศรษฐกิจของประเทศ การไหลเข้าของเงินทุนระหว่างประเทศในระดับสูงและต่อเนื่องในขณะที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงที่มีการผลิตเต็มกำลังการผลิตโดยที่อัตราแลกเปลี่ยนขาดความยืดหยุ่นนั้น ทำให้ประเทศไม่สามารถใช้นโยบายการเงินในการควบคุมปริมาณเงินได้ ทำให้เกิดสภาวะเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องในอัตราที่สูง มีผลทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในค่าของเงินที่ผูกไว้ในลักษณะตรึงเงินดังกล่าว ในที่สุดก็จะส่งผลให้เกิดการเก็งกำไร (Speculative Attack) ต่อเงินสกุลต่าง ๆ โดยเฉพาะเงินบาท

ในขณะเดียวกันประเทศในแถบเอเชียที่มีนโยบายบริหารอัตราแลกเปลี่ยนแบบตรึงเงิน โดยผูกค่าเงินไว้กับเงินสกุลหลัก ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการปรับอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ในการควบคุมปริมาณเงินหรืออัตราดอกเบี้ย ในอันที่จะรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ เมื่อพิจารณากลุ่มประเทศแถบเอเชีย ระบบอัตราแลกเปลี่ยนของฮ่องกง และไทยมีความยืดหยุ่นต่ำที่สุดใน การตอบสนองต่อปัจจัยจากต่างประเทศ

ดังนั้นภาครัฐจึงควรที่จะพิจารณาทบทวนนโยบายระบบอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อเพิ่มศักยภาพของ นโยบายการเงิน เพื่อให้ประเทศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจที่มีการเคลื่อน ย้ายทุนอย่างเสรีโดยในระยะยาวควรปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนให้มีความยืดหยุ่นสูงขึ้น ซึ่งอาจทำได้ โดยผูกกับตรึงเงินน้อยลง ในลักษณะของการเข้าไปจัดการ (Managed) หรือให้อัตราแลกเปลี่ยนลอย ตัว (Dirty Float) เพื่อเปิดโอกาสให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินนโยบายทางการเงินได้อย่างมี อิสระขึ้นทำให้อัตราแลกเปลี่ยนสะท้อนอุปสงค์และอุปทานที่แท้จริงได้ดียิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามในระยะเปลี่ยนผ่านของระบบอัตราแลกเปลี่ยนนั้น ภาครัฐมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและสภาวะเงินเฟ้อ ของประเทศให้พ้นจุดวิกฤตเสียก่อน ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนให้ลอยตัวยิ่งขึ้นใน ภาวะวิกฤตจะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนมาก นอกจากนี้การขยาย “Band” ก็เป็นวิธีหนึ่งใน ระยะกลางที่จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความเป็นอิสระมากขึ้น

5) ปรับปรุงประสิทธิภาพทางการใช้จ่ายของรัฐบาลและนโยบาย การคลัง

ในอดีตที่ผ่านมา กระบวนการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐมักจะถูกแทรกแซงจาก ทางด้านการเมือง ทำให้การใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและงบประมาณถูกใช้ใน กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่มีหรือด้อยในประสิทธิภาพหรือถูกใช้เพื่อประโยชน์ของกลุ่มคนเท่านั้น แทนที่ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศโดยรวม ในขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการอย่าง แพร่หลายในระดับสูง ดังนั้นภาครัฐจึงควรจะมีการพัฒนาระบบการใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสในการวางแผนการใช้จ่ายของภาครัฐในอนาคต ในการกำหนดทิศทางการใช้จ่ายบ งบประมาณของประเทศ รวมทั้งในการจัดสรรงบประมาณในกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เป็นระบบที่มี การตรวจสอบได้ เป็นระบบที่ประชาชนมีสิทธิที่จะรู้ถึงกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะเป็นมาตรการขั้นพื้นฐานในอันที่จะบรรเทาปัญหาข้อราษฎรบังหลวงที่เกิดขึ้น เป็นมาตรการที่ควบคุมหรือป้องกันไม่ให้ ปัญหาฉ้อฉลลามใหญ่โตมากขึ้นในอนาคต

ภายใต้เงื่อนไขการแข่งขันระหว่างประเทศในระบบเศรษฐกิจเปิด และข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายการเงินและการคลัง ทำให้นโยบายทางการเงินและการคลังมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก เช่น รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาดุลการคลังในลักษณะสมดุล อัตราภาษีอยู่ในระดับต่ำเพื่อแข่งขันในการดึงดูดเงินทุนระหว่างประเทศ ทำให้ระดับรายรับและรายจ่ายของรัฐบาลถูกกำหนดโดยระบบเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้นการใช้จ่ายเงินในภาครัฐบาลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

นอกจากนี้ประสิทธิภาพในการใช้นโยบายการคลังควรปรับปรุงให้สูงขึ้น โดยเฉพาะควรกำหนดบทบาทของนโยบายการคลังในการรักษาเสถียรภาพให้ชัดเจน เช่น มีหน้าที่รักษาเสถียรภาพภายนอก เช่น ดุลบัญชีเดินสะพัด เป็นต้น และนโยบายการคลังควรจะพัฒนาทางด้านความสามารถในการปรับตัวให้แก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ที่ผ่านมานโยบายการคลังไม่สามารถปรับตัวให้แก้ปัญหาคาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา ทำให้ปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งพยายามควบคุมโดยนโยบายทางการเงินเพียงอย่างเดียวบานปลาย และนโยบายทางการเงินที่รุนแรงเกินไปบานปลายไปสู่อัตราดอกเบี้ยที่สูงและทำให้ธุรกิจล้มละลายเป็นจำนวนมาก

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้นโยบายการคลังขาดประสิทธิภาพ คือ กระบวนการคลัง ผู้มีหน้าที่รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ไม่มีอำนาจอย่างสมบูรณ์ในการปรับงบประมาณรายจ่าย ซึ่งขึ้นอยู่กับสำนักงบประมาณภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี ดังนั้นจึงสมควรที่จะโอนสำนักงบประมาณมาอยู่ภายใต้กระบวนการคลัง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

6) ปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรในภาครัฐและเร่งพัฒนาบุคลากรทางการเงินและการคลังในองค์กรของรัฐ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาองค์กรและบุคลากร ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารองค์กรของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิรูประบบราชการ หรือนั่นก็คือการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานของภาครัฐบาลอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ เพื่อให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นเป็น 10 เท่าตัว ไม่ใช่ดีขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้มีลักษณะการทำงานคล้ายคลึงกับระบบของภาคธุรกิจ โดยมีระบบแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นในการทำงาน มีระบบเงินเดือนที่สูงเท่าเทียมกับภาคเอกชนเพื่อดึงดูดให้คนเก่งมีฝีมือเข้ามาทำงานในภาครัฐ

7) แรงปรับลดระดับอัตราภาษีศุลกากรและพิธีการศุลกากร

ในปัจจุบันประเทศไทยยังมีระดับพิกัดภาษีศุลกากรอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 18% และมีอัตราที่มีความหลากหลาย รัฐบาลควรเร่งรวมกลุ่มพิกัดอัตราภาษีศุลกากร นอกจากนี้ยังมีความล่าช้าในการดำเนินการจัดเก็บภาษีและมีปัญหาอุปสรรคในระดับที่สูง ดังจะเห็นได้ว่าการนำเข้าสินค้าในประเทศสิงคโปร์ใช้เวลาเพียง 1 วัน ในขณะที่ใช้เวลาถึง 7 วันในไทย นับตั้งแต่ผู้นำเข้าจะต้องยื่นเอกสารนำเข้า ลงบันทึกสินค้า ตรวจสอบเอกสาร กำหนดชื่อผู้ประเมินอากร ตรวจสอบความถูกต้อง ประเมินราคาสินค้า ชำระภาษี จนกระทั่งถึงกระบวนการตรวจปล่อยสินค้า ดังนั้นจึงควรเร่งพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้ามีความสะดวกรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้กระทรวงการคลังยังควรที่จะปรับปรุงระยะเวลาในการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีนำเข้าแก่ผู้ส่งออกให้ใช้เวลาน้อยลงที่สุด เท่าที่จะดำเนินการได้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนของการผลิตเพื่อส่งออกของไทย

บทที่ 3

ตลาดการเงินและความสามารถในการแข่งขันของไทย

การที่กระแสการพัฒนาระบบการเงินของโลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวทางการเงินให้พร้อมสำหรับการแข่งขันระดับสากล การให้บริการของภาคการเงินมีความสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรระหว่างภาคการผลิตในช่วงเวลาและสถานที่ต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตค่อนข้างเร็ว ดังนั้นการมีประสิทธิภาพที่เข้มแข็งของการให้บริการของภาคการเงินของไทย เพื่อตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ความมั่นคงและเสถียรภาพของสถาบันการเงินและตลาดการเงิน ก็มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอย่างยิ่ง

3.1 ศักยภาพของตลาดการเงินของไทย

IMD และ WEF ได้ให้ลำดับโดยรวมของความสามารถในการพัฒนาตลาดการเงินเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในโลก ไทยอยู่ในลำดับที่ 26 โดย IMD และลำดับที่ 14 โดย WEF ในปี 2539 (ดูตารางที่ 3.1) การที่ WEF ให้ลำดับประเทศไทยค่อนข้างดีนั้นเนื่องมาจาก WEF พิจารณาถึงปัจจัยการลงทุน การออมในประเทศ บทบาทของธนาคารชาติ การร่วมทุน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไทยค่อนข้างเด่นกว่าประเทศคู่แข่ง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ IMD ไม่ได้นำมาพิจารณา แต่อย่างไรก็ตามสิงคโปร์ก็มีความโดดเด่นมากในด้านความสามารถในการพัฒนาตลาดการเงินกว่าทุกประเทศที่พิจารณา

ในการวิเคราะห์ศักยภาพของตลาดการเงินเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง การศึกษานี้จะแบ่งออกเป็น ระบบการเงินโดยรวม ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินอื่น ๆ ตลาดหลักทรัพย์ ตลาดพันธบัตร

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนของไทยและประเทศคู่แข่ง
โดย IMD และ WEF

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับความสามารถในการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน โดย IMD								
ปี 2535	45	14	3	22	37	16	38	-
ปี 2536	44	14	3	24	37	15	36	-
ปี 2537	42	23	4	22	38	20	36	39
ปี 2538	37	15	4	24	34	21	29	38
ปี 2539	40	21	3	26	35	19	36	37
ลำดับความสามารถในการพัฒนาตลาดการเงินโดย WEF ปี 2539	14	7	1	14	5	37	22	8

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996. และ The Global Competitiveness Report 1996

3.1.1 ระบบสถาบันการเงินโดยรวม

การศึกษาของ Demirguc - Kunt และ Levine (1996) ได้พิจารณาขนาดของระบบสถาบันการเงินเมื่อเทียบกับเศรษฐกิจของประเทศเพื่อใช้เป็นตัวบ่งชี้วัดระดับการพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ซึ่งหากการพัฒนาระบบสถาบันการเงินดี จะสะท้อนให้เห็นว่าขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในด้านระบบสถาบันการเงินก็จะดีตามไปด้วย โดยใช้ดัชนี 3 ตัว ได้แก่

- อัตราส่วน M_3 ต่อ GDP เป็นตัววัดหนี้สินสภาพคล่อง (Liquid Liabilities) หรือขนาดของระบบสถาบันการเงินโดยรวมที่สะท้อนให้เห็นสภาพคล่องของเงินฝากในธนาคาร หากขนาดของระบบสถาบันการเงินมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับการให้บริการทางการเงินแล้ว อัตราส่วนนี้จะสะท้อนให้เห็นการให้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินในประเทศ

- อัตราส่วนของ $M_3 - M_1$ ต่อ GDP เป็นตัววัดหนี้สินกึ่งสภาพคล่อง (Quasi - liquid Liabilities) ต่อ GDP ซึ่งแสดงถึงขนาดของสถาบันทางการเงิน โดยเน้นถึงหนี้สินที่มีสภาพคล่องปานกลาง

- อัตราส่วนของสินเชื่อของภาคเอกชนในประเทศต่อ GDP สะท้อนให้เห็นถึงการให้บริการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพของสถาบันการเงิน

เนื่องจากดัชนีทั้ง 3 ชี้ถึงขนาดของระบบการเงินเมื่อเทียบกับเศรษฐกิจของประเทศ ถ้าดัชนีทั้ง 3 มีค่าสูงแสดงถึงการพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการแข่งขันของประเทศในด้านระบบสถาบันการเงินด้วย ตารางที่ 3.2 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของระบบสถาบันการเงินโดยรวมของไทยกับประเทศคู่แข่งในเอเชีย ประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา รวม 44 ประเทศในช่วงปี 2529-2537 จะเห็นได้ว่าระดับการพัฒนาของระบบสถาบันการเงินของไทยอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคืออัตราส่วนของหนี้สินสภาพคล่องต่อ GDP อัตราส่วนของหนี้สินกึ่งสภาพคล่องต่อ GDP และอัตราส่วนของสินเชื่อของภาคเอกชนในประเทศต่อ GDP ของประเทศไทยคือ 1.31 1.12 และ 0.99 ซึ่งเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยคือ 1.33 0.95 และ 1.01 ตามลำดับ

เปรียบเทียบไทยกับกลุ่มประเทศเอเชียด้วยกัน จะเห็นได้ว่า ระดับความสามารถในการแข่งขันของระบบสถาบันการเงินโดยรวมของไทยสูงกว่าประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ แต่ต่ำกว่าฮ่องกง สิงคโปร์ และต่ำกว่าประเทศมาเลเซียเล็กน้อย นอกจากนั้น ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา จะเห็นได้ว่าระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศแถบนี้ยังค่อนข้างต่ำ ดังตัวอย่างเช่น ประเทศเม็กซิโกและบราซิล มีอัตราส่วนหนี้สินสภาพคล่องต่อ GDP เพียง 0.42 และ 0.26 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศไทยยังจัดได้ว่ามีความสามารถในการแข่งขันของ

ระบบสถาบันการเงินที่ค่อนข้างดี กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ มีอัตราส่วนหนี้สินสภาพคล่อง ต่อ GDP เท่ากับ 1.33 และ 1.59 ตามลำดับ

3.1.2 ธนาคารพาณิชย์

การศึกษาของ IMD และ WEF ถึงความสามารถในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ของประเทศต่าง ๆ พบว่า ธนาคารพาณิชย์ของไทยมีศักยภาพค่อนข้างดี ประชาชนให้ความน่าเชื่อถือค่อนข้างสูง มีบทบาทในการพัฒนาธุรกิจ สามารถจัดสรรสินเชื่อแก่ธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว ธนาคารพาณิชย์ของฮ่องกง สิงคโปร์มีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด รองลงไปเป็นมาเลเซีย ไทย รองลงไปอีกคือฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เม็กซิโก บราซิล แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของ 2 สถาบันดังกล่าว ให้ความสำคัญเห็นเป็นหลัก ผลการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างจะมาก (ดูตารางที่ 3.3 และ 3.4)

Demirguc-Kunt และ Levine (1996) ทำการศึกษบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในเศรษฐกิจ โดยใช้อัตราส่วนของเงินฝากในธนาคารต่อ GDP เพื่อวัดขนาดของธนาคารซึ่งจะสะท้อนถึงบทบาทของภาคธนาคารต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ยังใช้ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารให้กู้ยืมกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก (Spread) มาแสดงถึงประสิทธิภาพของระบบธนาคาร ถึงแม้ว่า Spread จะไม่สะท้อนถึงควมมีประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์ได้อย่างเที่ยงตรง เนื่องจากไม่สามารถชี้ให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ควบคุมดูแลการบริหารภาคธุรกิจได้เป็นอย่างดีหรือไม่ สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลเข้ามาแทรกแซงระบบการธนาคารหรือไม่อย่างไร แต่อย่างไรก็ตามตัวเลขของ Spread ก็สามารถหาได้ง่ายในการเปรียบเทียบระหว่างประเทศจึงนำเอา Spread มาพิจารณา หากสัดส่วนดังกล่าวสูงแสดงถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารที่ต่ำ รวมทั้งความสามารถในการแข่งขันที่ต่ำด้วย

พิจารณาความสามารถในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ จะเห็นได้ว่า อัตราส่วนของเงินฝากธนาคารต่อ GDP และส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของประเทศไทย (3.6) จัดได้ว่าค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐที่มี spread เท่ากับ 3 อังกฤษ มี spread เท่ากับ 1.82 ยกเว้นเยอรมนีที่มี spread สูงกว่าคือเท่ากับ 5.15 และเมื่อเทียบกับประเทศเอเชีย เช่น มาเลเซีย และสิงคโปร์ ที่มี spread เท่ากับ 2.68 และ 3.02 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม spread ของประเทศไทย ก็ยังค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา ซึ่งมีส่วนต่างอยู่ในช่วง 6.96 ถึง 45.28 (ดูตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 ปัจจัยบ่งชี้ความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการเงินในช่วงปี 2529 - 2537

ประเทศ	ระบบสถาบันการเงินโดยรวม			ธนาคารพาณิชย์		สถาบันการเงินอื่น	
	หนี้สินสภาพ คล่อง/GDP	หนี้สินกึ่งสภาพ คล่องต่อ GDP	สินเชื่อภาคเอกชนในประเทศ/ GDP	ปริมาณเงิน ฝากธนาคาร /GDP	SPREAD	สินทรัพย์ของสถาบัน การเงินเอกชนที่ไม่ใช่ ธนาคาร/GDP	สินทรัพย์ของบริษัท ประกันภัยและกองทุน สำรองเลี้ยงชีพ/GDP
ประเทศเอเชีย							
ฮ่องกง	3.91	3.53					
อินเดีย	0.87	0.57	0.51	0.68	3.00		
อินโดนีเซีย	0.65	0.44	0.66	0.65	4.23	0.02	
เกาหลีใต้	0.96	0.78	0.99	1.00	2.90	0.55	0.14
มาเลเซีย	1.89	1.51	1.33	1.61	2.68	0.39	0.10
ฟิลิปปินส์	0.63	0.48	0.34	0.48	5.04	0.07	0.01
สิงคโปร์	2.26	1.80	1.64	1.87	3.02	0.84	0.11
ไต้หวัน	2.38	1.49	1.80	2.10			
ไทย	1.31	1.12	0.99	1.23	3.60	0.15	0.01
ประเทศที่พัฒนามแล้ว							
เยอรมัน	1.34	0.94	1.80	2.16	5.15		
อังกฤษ	1.59	0.92	1.97	1.97	1.82	0.08	0.92
สหรัฐอเมริกา	1.33	0.99	1.42	0.99	3.00	0.53	0.67
ญี่ปุ่น	3.57	3.00	2.27	2.58	3.31		0.43

ตารางที่ 3.2 ปัจจัยบ่งชี้ความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการเงินในช่วงปี 2529 - 2537 (ต่อ)

ประเทศ	ระบบการเงินโดยรวม			ธนาคารพาณิชย์		สถาบันการเงินอื่น	
	หนี้สินสภาพ คล่อง/GDP	หนี้สินถึงสภาพ คล่อง/GDP	สินเชื่อภาคเอกชน ในประเทศ/GDP	ปริมาณเงิน ฝากธนาคาร/ GDP	SPREAD	สินทรัพย์ของสถาบัน การเงินเอกชนที่ไม่ใช่ ธนาคาร/GDP	สินทรัพย์ของบริษัท ประกันภัยและกองทุน สำรองเลี้ยงชีพ/GDP
ประเทศกลุ่มลาตินอเมริกา บราซิล	0.26	0.14	0.29	0.51			
อาร์เจนตินา	0.23	0.15	0.26	0.37	45.28		
เม็กซิโก	0.42	0.29	0.29	0.48	13.76	0.08	0.02
ชิลี	0.72	0.61	0.93	0.90	6.96		
โคลัมเบีย	0.47	0.28	0.25		9.7	0.06	0.03
เฉลี่ย	1.33	0.95	1.01	1.31	6.81	0.26	0.30

ที่มา : Demirguc-Kunt and Levine. Stock Market Development and Financial Intermediaries : Stylized Facts. The World Bank Economic Review May 1996. Vol.10 No 2.

ตารางที่ 3.3 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของตลาดการเงินของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	จีน	เม็กซิโก	บราซิล	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	ฮ่องกง	สิงคโปร์
ประสิทธิภาพและโครงสร้างมหภาค											
อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นที่แท้จริงอยู่ในระดับต่ำ	34	24	26	21	5	4	1	13	18	10	n.a.
ต้นทุนเงินไม่เกิดขวางการพัฒนาธุรกิจ	21	10	24	32	33	46	45	35	19	2	3
การพัฒนาธุรกิจโดยการร่วมทุนทำได้ง่าย	17	8	24	22	39	41	36	32	9	2	3
สัดส่วนของสินค้าส่งออกอยู่ในระดับสูง	36	35	37	28	39	34	45	11	19	25	20
การออม (เฉพาะในธนาคารพาณิชย์) ต่อหัวอยู่ในระดับสูง	29	26	27	38	n.a.	30	n.a.	28	3	39	4
เรตติ้งของประเทศอยู่ในลำดับที่ดี	27	24	43	32	31	39	44	20	13	26	10
ไม่จำกัดการเข้าถึงตลาดทุนต่างประเทศของนักลงทุนในประเทศ	31	34	35	29	44	30	33	43	36	3	12
ความเท่าเทียมในการเข้าถึงตลาดทุนของนักลงทุนต่างประเทศสูง	40	35	38	34	42	32	30	46	44	5	28
สถาบันการเงิน											
ธนาคารที่มีขนาดใหญ่อันดับโดยสินทรัพย์มีจำนวนมาก	17	25	40	17	22	15	11	10	8	17	25
ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทในทางบวกต่อภาคอุตสาหกรรม	10	5	15	12	30	42	35	40	16	2	4
การเคลื่อนย้ายสินเชื่อบริษัทจากธนาคารเป็นไปอย่างง่าย	17	5	23	27	43	44	38	36	18	2	3
ตลาดหลักทรัพย์											
มูลค่าของตลาดหลักทรัพย์อยู่ในระดับสูง	20	12	26	25	30	23	19	16	15	9	18
มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์อยู่ในระดับสูง	27	12	37	40	42	28	30	14	3	4	2
การใช้ข้อมูลภายในในการซื้อขายหลักทรัพย์ไม่แพร่หลาย	42	32	39	40	27	43	33	23	38	22	5
การควบคุมกำกับดูแล											
นโยบายของธนาคารกลางมีผลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ	16	6	19	22	34	44	40	38	26	8	2
กฎหมายและการควบคุมสถาบันการเงินมีเพียงพอ	23	6	24	33	31	43	34	42	35	3	1

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996.

ตารางที่ 3.4 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของตลาดการเงินของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดย WEF

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	จีน	เม็กซิโก	บราซิล	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	ฮ่องกง	สิงคโปร์
ประสิทธิภาพและโครงสร้างมหภาค											
ส่วนค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์มีในระดับต่ำ	23	7	38	10	1	18	48	2	3	19	15
ต้นทุนเงินทุนไม่เกิดจากมาตรการพัฒนาธุรกิจ	19	9	27	28	36	49	48	35	22	6	4
การร่วมทุนมีเพียงพอในการพัฒนาธุรกิจ	5	11	21	20	33	43	28	32	14	3	6
การพัฒนาของตลาดการเงิน มีผลตอบแทนการพัฒนาธุรกิจ	18	15	24	39	22	42	17	45	36	2	6
เม็ดเงินของประเทศอยู่ในระดับที่ดี	27	24	43	32	31	39	44	20	13	26	10
เม็ดเงินความเสี่ยงของภาคการเงินอยู่ในระดับดี	21	21	42	37	39	33	46	11	3	11	3
สถาบันการเงิน											
สินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์อยู่ในระดับสูง	24	20	40	34	15	41	26	30	4	n.a.	8
สัดส่วนตลาดสินเชื่อในประเทศอยู่ในระดับสูง	11	21	30	9	n.a.	20	29	5	19	1	18
ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทในทางบวกต่อธุรกิจ	5	9	13	10	29	48	38	31	20	1	2
การจัดสรรสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์แก่ธุรกิจเป็นไปอย่างง่าย	7	8	23	27	40	48	41	39	22	2	5
ความเชื่อมั่นในเสถียรภาพการเงินอยู่ในระดับสูง	8	11	20	37	44	40	36	31	30	2	1
ตลาดหลักทรัพย์											
บทบาทของตลาดหลักทรัพย์มีประสิทธิภาพสูง	14	9	16	34	38	40	36	37	21	2	4
มีการใช้ข้อมูลภายในในการซื้อขายหลักทรัพย์มีไม่แพร่หลาย	19	27	47	45	31	40	39	24	41	20	4
การควบคุมกำกับดูแล											
การควบคุมสถาบันการเงินมีความเพียงพอ	18	11	27	34	17	45	41	46	38	7	5
กฎหมายคุ้มครองนักลงทุน	14	16	34	38	20	33	39	40	43	6	1
บทบาทของธนาคารกลางมีผลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ	6	13	18	17	36	46	47	34	35	4	3

ที่มา The Global Competitiveness Report 1996.

3.1.3 สถาบันการเงินอื่น ๆ

สำหรับสถาบันการเงินอื่น ๆ Demirgüç-Kunt และ Levine ได้คำนวณดัชนี 2 ตัว โดยแบ่งเป็นดัชนีของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ได้แก่ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทบริหารกองทุนรวม โดยคำนวณจากอัตราส่วนของสินทรัพย์ของสถาบันการเงินเอกชนที่ไม่ใช่ธนาคารต่อ GDP เพื่อวัดขนาดของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทบริหารกองทุนรวม อัตราส่วนนี้ของไทยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำคือ 0.15 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับโดยเฉลี่ยคือ 0.26 ในแถบเอเชียสิงคโปร์มีอัตราส่วนดังกล่าวสูงที่สุดคิดเป็น 0.84 รองลงไปคือ เกาหลีใต้ (0.55) มาเลเซีย (0.39) ฟิลิปปินส์ (0.07) และที่ต่ำที่สุดคือ อินโดนีเซีย (0.02) แสดงถึงความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการเงินอื่น ๆ ของเอกชนที่ไม่ใช่ธนาคารของสิงคโปร์ที่สูงลดหลั่นกันลงมาจนถึงต่ำสุดคือ อินโดนีเซีย (ดูตารางที่ 3.2)

สำหรับสถาบันทางการเงินอื่น ๆ คือ บริษัทประกันภัยและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การคำนวณดัชนีจากอัตราส่วนของสินทรัพย์ของบริษัทประกันภัยและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพต่อ GDP เพื่อวัดขนาดของบริษัทประกันภัยและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ สัดส่วนดังกล่าวของไทยอยู่ในระดับต่ำที่สุดเท่ากับฟิลิปปินส์คือ 0.01 เกาหลีใต้มีอัตราส่วนที่สูงสุดในเอเชียคือ 0.14 รองลงไปคือสิงคโปร์ (0.11) มาเลเซีย (0.10) แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีระดับของการพัฒนาบริษัทประกันภัยและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง

3.1.4 ตลาดหลักทรัพย์

ในประเทศไทยตลาดทุนเริ่มเข้ามามีบทบาทเมื่อเศรษฐกิจของประเทศมีพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อประเทศมีการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เน้นการลงทุนของภาครัฐในด้านสาธารณูปโภค เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนด้านอุตสาหกรรม นอกจากนี้ภาครัฐยังมีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ทำให้ภาคธุรกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การอาศัยตลาดเงินเพียงอย่างเดียวอาจเผชิญขอบเขตจำกัดในการตอบสนองความต้องการเงินทุนในระยะยาวที่มีมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในการพัฒนาตลาดทุนจำเป็นต้องมีตลาดรองสำหรับซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งผ่านการซื้อขายในตลาดแรกมาแล้ว เพื่อที่จะสร้างสภาพคล่องแก่ผู้ลงทุนและส่งผลต่อเนื่องทำให้การระดมทุนในตลาดแรกทำได้ง่ายขึ้น รัฐบาลจึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยขึ้น เมื่อ วันที่ 20 พฤษภาคม 2517 โดยเริ่มเปิดทำการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นครั้งแรกในวันที่ 30 เมษายน 2518 จากนั้นเป็นต้นมาตลาดหลักทรัพย์ไทยจึงมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องของไทย ประกอบกับนโยบายของภาครัฐที่มุ่งพัฒนาตลาดทุนที่มีความชัดเจน ทางเราได้ออกพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาด

หลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เพื่อเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับ ดูแลและส่งเสริมการระดมทุนในตลาดทุนโดยตรง

IMD เปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันของตลาดหลักทรัพย์ของประเทศต่าง ๆ เทียบกันพบว่า ขีดความสามารถในการแข่งขันของสิงคโปร์ อ่อนงสูงมากที่สุดในทุกประเทศที่ศึกษา ขีดความสามารถของไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย อยู่ในระดับใกล้เคียงกับประเทศเม็กซิโก บราซิล แต่อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาเลเซีย (ดูตารางที่ 3.3)

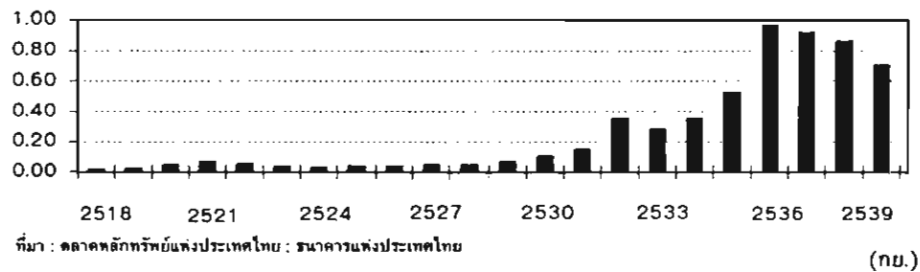
Demirguc-Kunt และ Levine ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของตลาดหลักทรัพย์ใน 41 ประเทศ โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2529-2537 โดยมีแนวความคิดที่ว่าตลาดหลักทรัพย์ของประเทศใดที่มีระดับการพัฒนาที่สูงก็มักจะสะท้อนให้เห็นถึงขีดความสามารถที่สูงตามไปด้วย การศึกษาได้พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

-ขนาดของตลาดหลักทรัพย์ หากตลาดหลักทรัพย์มีขนาดใหญ่ แสดงถึงว่าตลาดมีความสามารถในการเคลื่อนย้ายทุนและกระจายความเสี่ยงได้ดี ปัจจัยที่ใช้พิจารณาถึงขนาดของตลาดหลักทรัพย์ก็คือ อัตราส่วนของมูลค่าของหลักทรัพย์คือ GDP นอกจากนี้ตัวบ่งชี้ถึงขนาดของตลาดหลักทรัพย์อีกตัวหนึ่งก็คือ จำนวนบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

จากตารางที่ 3.5 เมื่อพิจารณาถึงขนาดของตลาด อัตราส่วนมูลค่าของหลักทรัพย์/GDP ของประเทศไทย เท่ากับ 0.36 โดยเฉลี่ยในช่วงปี 2529-2537 ซึ่งจัดได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีอัตราส่วนนี้อยู่ในช่วง 0.64 - 1.08 ยกเว้นประเทศเยอรมนี ซึ่งมีอัตราส่วนที่ต่ำ คือ 0.24 และเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในเอเชีย เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย อ่อนก ซึ่งมีขนาดของตลาดที่ค่อนข้างใหญ่ คือมีอัตราส่วนมูลค่าของหลักทรัพย์/GDP อยู่ที่ 1.04 1.28 และ 1.36 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จากรูปที่ 3.1 จะเห็นได้ว่า ตลาดของประเทศไทยมีขนาดใหญ่ขึ้นเมื่อเทียบกับ GDP โดยอัตราส่วนนี้ของประเทศไทยอยู่ที่ 0.86 ในปี 2538 และ 0.70 ณ สิ้นไตรมาสที่สามของปี 2539

รูปที่ 3.1

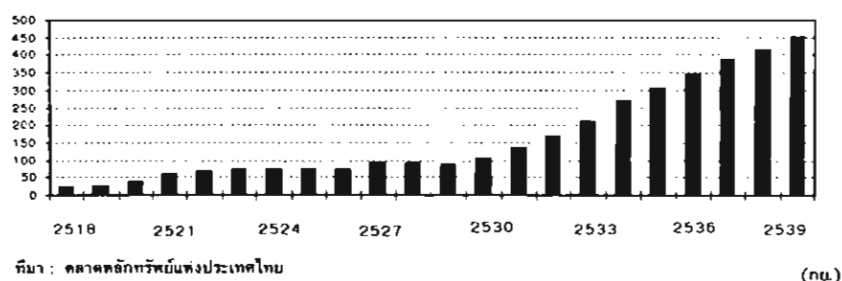
อัตราส่วนมูลค่าหลักทรัพย์ภาคเอกชนตามราคาตลาด ต่อ GDP

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาขนาดของตลาดโดยดูถึงจำนวนของบริษัทจดทะเบียนซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วก็จัดอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามในช่วงปี 2535 - ปัจจุบันได้มีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นมาก (ดูรูปที่ 3.2) หากเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งของไทย เกาหลีได้มีจำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สูงสุดคือ 576 บริษัท ในช่วงปี 2529-2537 รองไปได้แก่มาเลเซีย (291) ไทย (210) ไต้หวัน (197)

รูปที่ 3.2

จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

-สภาพคล่องของ (Liquidity) ของตลาดหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องนั้น นักลงทุนจะสามารถซื้อขายหลักทรัพย์ได้อย่างง่าย สามารถจัดสรร เคลื่อนย้ายการลงทุนได้อย่างรวดเร็วและมีต้นทุนต่ำ ทำให้การลงทุนมีความเสี่ยงต่ำ การศึกษาใช้ตัวบ่งชี้สภาพคล่องคือ อัตราส่วนมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ต่อ GDP แสดงถึงการซื้อขายหุ้นเปรียบเทียบกับขนาดของเศรษฐกิจ และอัตราส่วนการหมุนเวียน (Turnover Ratio) วัดจากจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีการซื้อขายกันในตลาดหารด้วยมูลค่าทรัพย์สินสุทธิตามราคาตลาด (Total Market Capitalization) แสดงถึงการซื้อขายหุ้น โดยเปรียบเทียบกับขนาดของตลาดหลักทรัพย์ ถ้าอัตราส่วนการหมุนเวียนสูง แสดงถึงต้นทุนในการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ต่ำ

ตารางที่ 3.5 ปัจจัยชี้ความสามารถในการแข่งขันตลาดหลักทรัพย์ในช่วงปี 2529 - 2537

เศรษฐกิจ	ขนาดของตลาดหลักทรัพย์		สภาพคล่อง			การกระจุกตัว ของตลาด	ความผันผวน	การพัฒนาสถาบัน ควบคุมดูแล
	มูลค่าของหลัก ทรัพย์/GDP	จำนวนของบริษัท จดทะเบียน	มูลค่าการซื้อขาย หลักทรัพย์/GDP	อัตราส่วนการหมุน เวียน (Turnover)				
ประเทศเอเชีย								
ฮ่องกง	1.36	318	0.59	0.44				
อินเดีย	0.16	4614	0.06	0.50	0.22	0.06	1.34	
จีนไต้หวัน	0.06	91	0.02	0.23			0.96	
เกาหลีใต้	0.40	576	0.37	0.93	0.28	0.08	1.55	
มาเลเซีย	1.28	291	0.46	0.24	0.36	0.05	1.63	
ฟิลิปปินส์	0.24	152	0.04	0.23	0.52	0.08	1.32	
สิงคโปร์	1.04	147	0.35	0.34				
ไต้หวัน		197			0.40	0.15	0.98	
ไทย	0.36	210	0.22	0.70	0.36	0.07	1.36	
ประเทศที่พัฒนาแล้ว								
เยอรมัน	0.24	551	0.35	1.47	0.41	0.04		
อังกฤษ	0.92	1932	0.41	130.44	0.24	0.04		
สหรัฐอเมริกา	0.64	7087	0.41	0.65	0.14	0.03		
ญี่ปุ่น	1.08	2027	0.62	0.54	0.19	0.04		

ตารางที่ 3.5 ปัจจัยชี้ความสามารถในการแข่งขันตลาดหุ้นในช่วงปี 2529 - 2537 (ต่อ)

เศรษฐกิจ	ขนาดของหลักทรัพย์		สภาพคล่อง		การกระจุกตัว ของตลาด	ความผันผวน	การพัฒนาสถาบัน ควบคุมดูแล
	มูลค่าของหลัก ทรัพย์/GDP	จำนวนของบริษัท จดทะเบียน	มูลค่าการซื้อขาย หลักทรัพย์/GDP	อัตราส่วนการหมุน เวียน (Turnover)			
ประเทศกลุ่มลาตินอเมริกา							
บราซิล	0.11	579	0.05	0.48	0.26	0.25	1.54
อาร์เจนตินา	0.06	187	0.02	0.34	0.64	0.34	1.16
เม็กซิโก	0.22	193	0.09	0.56	0.36	0.10	1.61
ชิลี	0.52	225	0.04	0.08	0.50	0.06	1.52
โคลัมเบีย	0.07	87	0.01	0.07	0.74	0.06	1.16
เฉลี่ย	0.41	627	0.15	0.36	0.40	0.08	1.19

ที่มา : Demitug-Kunt and Levine. Stock Market Development and Financial Intermediaries :

Stylized Facts. The World Bank Economic Review. May 1996. Vol 10 No. 2.

ตลาดหลักทรัพย์พิจารณามูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์/GDP และ Turnover ของตลาด จะเห็นได้ว่าสภาพคล่องของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากคือ มูลค่าการซื้อขาย/GDP และ อัตราส่วนการหมุนเวียนของไทยอยู่ที่ 0.22 และ 0.70 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยคือ 0.15 และ 0.36 โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราส่วนการหมุนเวียนของตลาดไทยจัดว่าดีกว่าประเทศในกลุ่มเอเชีย ลาตินอเมริกา และประเทศที่พัฒนาแล้ว ยกเว้นอังกฤษและเยอรมนี

-การกระจุกตัว (concentration) ในบางประเทศที่มีบริษัทขนาดใหญ่เพียงไม่กี่บริษัทที่โดดเด่นในตลาด จะมีผลให้ตลาดขาดสภาพคล่องได้ ตัวบ่งชี้ถึงการกระจุกตัวของตลาดคือ สัดส่วนของทรัพย์สินสุทธิตามราคาตลาดของหลักทรัพย์ที่ใหญ่ที่สุด 10 อันดับแรกต่อมูลค่ารวมของทรัพย์สินสุทธิตามราคาตลาดทั้งหมด หากสัดส่วนนี้สูงแสดงให้เห็นว่า ตลาดหลักทรัพย์มีการกระจุกตัวสูง เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง ตลาดหลักทรัพย์ของฟิลิปปินส์ (0.52) มีการกระจุกตัวสูงที่สุด รองลงมาคือ ไต้หวัน (0.40) ไทยและมาเลเซียซึ่งมีการกระจุกตัวเท่ากัน (0.36) ประเทศไทยมีค่าการกระจุกตัวของตลาดหลักทรัพย์ค่อนข้างต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคือ 0.40 แต่ยังคงสูงเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ยกเว้นเยอรมนี

-ความผันผวน (Volatility) โดยทั่วไปถ้าตลาดหลักทรัพย์มีความผันผวนมากจะหมายความว่าตลาดยังไม่ค่อยพัฒนาซึ่งอาจเกิดจากการที่ตลาดตื่นตระหนกต่อข่าวสารมากเกินไป (overreaction) ปัจจัยที่ใช้วัดความผันผวนคือความเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

ในเอเชียตลาดหลักทรัพย์ไต้หวันในช่วง 12 เดือนมีความผันผวนมากที่สุดเท่ากับ 0.15 ส่วนตลาดของไทยมีความผันผวนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเพียงเล็กน้อยคือ 0.07 เทียบกับค่าเฉลี่ย 0.08

-การพัฒนาสถาบันควบคุมดูแลตลาดหลักทรัพย์ (Regulatory and Institutional Development) มีอิทธิพลต่อตลาดหลักทรัพย์ เช่น การกำหนดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับธุรกิจและหลักทรัพย์ จะมีผลทำให้นักลงทุนให้ความสนใจและลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เพิ่มมากขึ้น ปัจจัยที่ใช้วัดระดับการพัฒนาของตลาดหลักทรัพย์ ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลของอัตราส่วน P/E มาตรฐานการทำบัญชี คุณภาพของกฎหมายคุ้มครองนักลงทุน การมีคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (Securities and Exchange Commission) ข้อจำกัดในการลงทุน การเคลื่อนย้ายเงินทุน การส่งเงินปันผลกลับประเทศของนักลงทุนต่างชาติ การ

ศึกษาของ Demirguc-Kunt ได้ทำการคำนวณดัชนีการพัฒนาของสถาบัน การควบคุมตลาดหลักทรัพย์ โดยเฉลี่ยจากปัจจัยดังกล่าว 7 ปัจจัย ของประเทศกำลังพัฒนา 20 ประเทศ ตารางที่ 3.5 ชี้ให้เห็นว่าระดับการพัฒนาของสถาบันกำกับควบคุมดูแลตลาดหลักทรัพย์ของไทยอยู่ในระดับค่อนข้างดีคือ มีระดับอยู่ที่ 1.36 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่ 1.19 ในขณะที่ตลาดมาเลเซียและเกาหลีใต้ สถาบันกำกับดูแลตลาดหุ้นมีการพัฒนาสูงมากกว่าของไทย ค่าของดัชนีเท่ากับ 1.63 และ 1.55 ตามลำดับ

การพัฒนาตลาดหลักทรัพย์ของไทย หรือนั่นก็คือความสามารถในการแข่งขันของตลาดหลักทรัพย์ไทย โดยรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ตลาดหลักทรัพย์ของสิงคโปร์ เกาหลีใต้ มาเลเซียมีความล้ำหน้าตลาดของไทย ส่วนตลาดของอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ยังล้าหลังไทยอยู่ในแง่ของขนาดของตลาด สภาพคล่องของตลาด

3.1.5 ตลาดพันธบัตร

ตลาดพันธบัตรเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนกระบวนการระดมทุนโดยตรง เนื่องจากพันธบัตรก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของธุรกิจ รัฐบาล รัฐวิสาหกิจในการระดมทุน ในขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้ออมมีทางเลือกในการออมมากขึ้น พันธบัตรของไทยปัจจุบันที่ออกส่วนใหญ่อายุไม่เกิน 10 ปี สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะตลาดพันธบัตรของไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาอยู่

เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง หากใช้ร้อยละของมูลค่าพันธบัตรใน GDP เพื่อแสดงขนาดของตลาดพันธบัตรก็จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการแข่งขันของตลาดพันธบัตรในประเทศนั่นเอง จะเห็นได้ว่าตลาดพันธบัตรของสิงคโปร์ (ร้อยละ 72) มีขนาดใหญ่ที่สุด มีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด รองลงมาคือ มาเลเซีย (ร้อยละ 56) เกาหลีใต้ (43) ตลาดพันธบัตรของไทย (10) มีขนาดเล็กที่สุด พันธบัตรของไทยส่วนใหญ่ออกโดยรัฐวิสาหกิจ ซึ่งแตกต่างกับสิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ จีน ที่รัฐบาลกลางออกพันธบัตรเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่เกาหลีใต้มีตลาดพันธบัตรของภาคเอกชนที่ใหญ่ที่สุด (ดูตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.6 ขนาดตลาดพันธบัตรของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งปี 2537

หน่วย : US\$

ประเทศ	ตลาดพันธบัตร						
	พันล้าน US\$	% ของ GDP	รัฐบาล กลาง	รัฐบาล ท้องถิ่น	รัฐ วิสาหกิจ	ธนาคาร กลาง	ภาค เอกชน
จีน	33.4	7	24.4	0.0	9.0	0.0	0.0
อินโดนีเซีย	9	6	0.0	0.0	1.5	6.8	0.7
เกาหลีใต้	160.9	43	27.9	2.7	37.4	32.1	60.8
มาเลเซีย	39.6	56	29.0	0.0	3.7	2.0	4.9
ฟิลิปปินส์	25.1	39	24.8	0.0	0.1	0.2	.0
สิงคโปร์	44.8	72	42.3	0.0	0.0	0.0	2.5
ไทย	13.7	10	2.6	0.0	7.6	0.0	3.5

ที่มา : World Bank (1995). The Emerging Asian Bond Market.

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านตลาดการเงิน รวมทั้งผลการศึกษาของ IMD WEF Demirguc Kunt และ Levine ทำให้สามารถสรุปได้ว่า

-ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในด้านความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินของประเทศ ธนาคารพาณิชย์สามารถจัดสรรสินเชื่อให้แก่ธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว บทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยในการดูแลกำกับสถาบันการเงินมีผลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ตลาดหลักทรัพย์ของไทยมีสภาพคล่องดี

-ไทยมีข้อเสียเปรียบในเรื่องของต้นทุนของการลงทุน ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมและอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการใช้ข้อมูลภายในตลาดหลักทรัพย์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ นักลงทุนต่างประเทศไม่มีความเท่าเทียมกับนักลงทุนในประเทศในด้านการเข้าถึงตลาดทุน อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นอยู่ในระดับสูง เกรดเครดิตของประเทศด้อยลงกว่าในอดีต ประเทศไทยมีการพัฒนาของบริษัทประกันภัยและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพน้อยมาก การพัฒนาตลาดพันธบัตรยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น

3.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านตลาดการเงินของไทย

1) เร่งให้มีการนำแผนแม่บททางการเงินมาใช้ในเชิงปฏิบัติ

แผนแม่บททางการเงิน ถือเป็นกรอบในการพัฒนาระบบการเงินของประเทศในช่วงปี 2538-2543 ที่มีขอบเขตกว้างขวาง เนื่องจากเป็นแผนที่ครอบคลุมสถาบันการเงินทุกประเภท จัดทำโดยกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ในแผนแม่บทมีการกำหนดทิศทาง มาตรการ ตลอดจนกรอบเวลาของการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านการขยายขอบเขตการดำเนินงานของสถาบันการเงิน การพัฒนาโครงสร้างทางการเงินของประเทศ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขันและการเปิดเสรีตลาดการเงิน การสนับสนุนการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท การปรับปรุงประสิทธิภาพในการกำกับดูแลสถาบันการเงินและระบบการเงิน ตลอดจนการพัฒนาประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการเงิน ภาครัฐควรจะนำเอาแผนแม่บททางการเงินมาใช้ในทางปฏิบัติเพื่อให้สถาบันการเงินของไทยมีศักยภาพในการแข่งขันเทียบเทียมหรือล้ำหน้าคู่แข่งของไทยในอนาคตอันใกล้

2) การเพิ่มการแข่งขันของสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ

ในอดีตที่ผ่านมาระดับการแข่งขันของสถาบันการเงินภายในประเทศยังอยู่ในระดับต่ำอยู่ โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ ดังจะเห็นได้จาก Spread หรือส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทยยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา สะท้อนให้เห็นความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนประสิทธิภาพในการดำเนินงานการให้บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ถึงแม้ว่ากระทรวงการคลังจะมีการเปิดให้มีการขออนุญาตจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ในปี 2538 ก็ตาม แต่ก็มีมาตรการแทรกแซงทางการเงิน ทำให้การอนุมัติให้มีการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์เป็นไปอย่างล่าช้า และการตัดสินใจมีความไม่โปร่งใส การเปิดเสรีทางการเงินโดยให้เกิดการแข่งขันในระหว่างสถาบันการเงินประเภทเดียวกันจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเปิดเสรีให้เกิดสถาบันการเงินในลักษณะใหม่ ๆ จะมีผลทำให้ระบบการเงินของไทยมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3) เพิ่มบทบาทของสถาบันการเงินในการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมธนาคารกลางและขนาดย่อม

เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมได้ทวีความสำคัญมากขึ้นในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ประกอบกับภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ ทำให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางหรือขนาดย่อมสามารถพัฒนากิจการของตนให้เติบโตขึ้น จนกลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่

มีศักยภาพในการแข่งขันในอนาคตได้ นอกจากนี้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีจำนวนมากยังเป็นแหล่งว่าจ้างแรงงานและแหล่งรายได้ที่สำคัญของแรงงานในประเทศอีกด้วย ดังนั้นภาครัฐจึงควรมีนโยบายช่วยเหลือในด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยมีมาตรการชักชวน หรือกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จัดสรรเงินกู้คิดเป็นร้อยละของการให้กู้ทั้งหมด เพื่อให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพค่อนข้างสูง เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ไม่นิยมให้กู้แก่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดเล็กเนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประเมินโครงการสูง มีความเสี่ยงที่จะมีหนี้สูญ ทำให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดดังกล่าวต้องพึ่งสินเชื่อในตลาดเงินนอกระบบ ทำให้ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าการกู้จากธนาคารพาณิชย์มาก หรือภาครัฐอาจทำการส่งเสริมให้มีการเปิดสถาบันการเงินเพิ่มมากขึ้นในส่วนภูมิภาคหรือชนบทเพื่อเพิ่มการแข่งขันระหว่างสถาบันการเงินด้วยกันให้มากยิ่งขึ้น ก็จะมีผลทำให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ให้ความสนใจแก่นักลงทุนขนาดกลางหรือขนาดเล็ก นอกจากนี้ภาครัฐอาจทำการส่งเสริมโดยเปิดโอกาสให้สถาบันการเงินเข้าร่วมทุนกับนักลงทุนในลักษณะ Joint Venture มากขึ้นอีกด้วย

4) พัฒนาดตลาดตราสารหนี้ของไทย

ในปัจจุบันตลาดตราสารหนี้ยังมีขนาดค่อนข้างเล็กและขาดสภาพคล่องในตลาดรอง กฎเกณฑ์ในเรื่องของภาษีที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้ความต้องการของนักลงทุนต่างประเทศในพันธบัตรรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชนน้อยลง เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยสุทธิที่ผู้ลงทุนได้รับต่ำกว่าการลงทุนในตราสารหนี้ที่ออกโดยประเทศใกล้เคียง ดังนั้นภาครัฐจึงควรมีการส่งเสริมให้มีการลงทุนในตลาดตราสารหนี้ โดยปรับปรุงระบบภาษีดังกล่าว

บทที่ 4

ทรัพยากรมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันของไทย

ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้บรรจุแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) จนถึงฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยเริ่มเน้นการพัฒนาคนมากขึ้นตามลำดับ แผนพัฒนาฯ ในอดีตได้ให้ความสำคัญแก่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเน้นพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อการส่งออก โดยใช้ความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และแรงงานที่มีอยู่มากมาย สถานการณ์ทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง แต่ทรัพยากรธรรมชาติมีความเสื่อมโทรมลง มีการขาดแคลนแรงงานในทุกระดับ ทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนยาวนาน เพื่อให้คนไทยมีความเป็นอยู่ที่สูงขึ้นในอนาคต เป็นการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา โดยที่เป็นการพัฒนาแบบรวมส่วนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคน ดังนั้น ทรัพยากรมนุษย์จึงนับเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ ของภาครัฐบาล ในการประกอบธุรกิจของภาคเอกชน ในการเพิ่มหรือลดศักยภาพในการแข่งขันของประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลทางด้านบวกหรือลบต่อความเจริญ ความมั่งคั่งของประชาชนโดยรวม

4.1 ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ของไทย

IMD และ WEF ได้ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศกว่า 40 ประเทศในโลก ในปี 2539 ไทยอยู่ในลำดับที่ 40 โดย IMD และอยู่ในลำดับที่ 14 โดย WEF (ดูตารางที่ 4.1) ในประเทศคู่แข่งของไทยทั้งหมดอาจจะมาจากเหตุผลเนื่องมาจากการที่ รายงานของ WEF ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการสำรวจความคิดเห็น ซึ่งแย้งกับรายงานตอนต้นที่ว่าจะใช้ข้อมูลเชิงปริมาณร้อยละ 75 ข้อมูลเชิงคุณภาพร้อยละ 25 ในส่วนดังกล่าวและ WEF ไม่ได้นำเอาข้อมูลทางด้านโครงสร้างของประชากร การว่างงานในภาคการผลิต การกระจายรายได้ของประชากร คุณภาพชีวิต การสาธารณสุขของประชากร ปัญหาโรค AIDS ค่านิยมของคนในสังคมมาพิจารณา จึงทำให้ลำดับความสามารถของไทยในด้านนี้อยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของสถาบันทั้ง 2 มีความสอดคล้องกันที่ลงความเห็นว่า สิงคโปร์มีความโดดเด่นในด้านการพัฒนาคนในประเทศให้มีคุณภาพ

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD¹ และ WEF²

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับของความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์โดย IMD								
ปี 2535	23	14	3	39	30	43	44	-
ปี 2536	23	14	4	36	29	43	44	-
ปี 2537	23	22	4	34	29	43	44	38
ปี 2538	21	19	5	34	33	43	45	37
ปี 2539	21	16	8	40	34	38	45	35
ลำดับของความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์โดย WEF								
ปี 2539	7	4	3	14	12	20	26	19

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996 และ The Global Competitiveness Report 1996.

เพื่อที่จะได้รู้ถึงข้อได้เปรียบ เสียเปรียบของไทย เทียบกับประเทศคู่แข่งในมุมมองต่าง ๆ ของทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาจะแบ่งศึกษาถึงคุณลักษณะทั่วไปของประชากร ทักษะคิด ค่านิยมและวิสัยทัศน์ของประชากร โครงสร้างการทำงานของประชากร การศึกษา การสาธารณสุขและคุณภาพชีวิตของประชากรโดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2527 - 2539

4.1.1 คุณลักษณะโดยทั่วไปของประชากร

แม้ว่าในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยจะมีประชากรทั้งสิ้น 60 ล้านคน แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของประชากรในช่วงพ.ศ. 2527-2539 จะพบว่า มีการเพิ่มในอัตราที่ลดลงมาโดยตลอดจากร้อยละ 1.9 ในปี พ.ศ. 2527 มาเป็นร้อยละ 1.1 ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นผลมาจากการที่คนไทยยอมรับและมีการวางแผนครอบครัวกันอย่างแพร่หลาย ในช่วงปี 2529-2535 ประชากรที่อยู่ในวัยที่สามารถทำงานอายุ 15-64 ปี มีจำนวนสูงขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็กลดจำนวนลงและอัตราส่วนการพึ่งพิงทางอายุจะลดลงด้วย (ดูตารางที่ 4.2) ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทย จึงควรที่จะต้องเน้นการพัฒนาในแง่คุณภาพเป็นหลัก

เปรียบเทียบกับประเทศไทยกับประเทศคู่แข่ง จีนเป็นประเทศที่สามารถที่จะเป็นตลาดรองรับของสินค้าและบริการขนาดใหญ่ รวมทั้งเป็นตลาดแรงงานที่มีค่าจ้างแรงงานที่ถูก ที่ใหญ่โตที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง จากการที่เป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลกถึง 1,233.8 ล้านคนในปี พ.ศ. 2539 อัตราความเจริญเติบโตของประชากรจีนอยู่ในระดับที่คงที่คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ถึงปี 2529 เนื่องมาจากนโยบายการควบคุมประชากรของจีนที่เข้มงวด

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 4 ของโลก กล่าวคือ 198.58 ล้านคนในปี พ.ศ. 2539 อัตราส่วนพึ่งพิง (Dependency Ratio)¹ ของปี พ.ศ. 2539 อยู่ในระดับ 58 เป็นที่ 3 รองจากฟิลิปปินส์ ซึ่งมีอัตราส่วนพึ่งพิงสูงที่สุดในกลุ่มประเทศที่พิจารณาคือ 71 และมาเลเซีย 71 ในปีเดียวกัน ในประเทศทั้งสามนี้มีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี สูงอยู่ในช่วงร้อยละ 36-38 ของประชากรชี้ให้เห็นภาพว่าในอนาคตจะมีแรงงานวัยรุ่นเข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นจำนวนมาก ดังนั้นรัฐบาลของประเทศเหล่านี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาบริการทางการศึกษา การแพทย์ ตลอดจนสร้างงานให้แก่แรงงานวัยรุ่นเหล่านี้ให้เพียงพอ

¹ อัตราส่วนพึ่งพิง คือ อัตราส่วนของบุคคลในกลุ่มอายุที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นต่อบุคคลในกลุ่มที่เป็นผู้ผลิตเชิงเศรษฐกิจ (อายุ 15 ถึง 64 ปี) ในกลุ่มประชากรหนึ่ง

เกาหลีใต้และไต้หวันเป็นประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตของประชากรอยู่ในระดับต่ำที่สุดเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 0.9 และ 0.8 ในปี 2538 ในขณะที่มีประชากร 44.9 และ 21.30 ล้านคนตามลำดับ ประชากรที่เป็นผู้ผลิตเชิงเศรษฐกิจมีอยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 68-70 ของประชากรทั้งหมดในประเทศเหมือนกับประเทศสิงคโปร์

ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของเอเชีย “สิงคโปร์” เป็นประเทศที่เป็นเกาะมีขนาดเล็กและมีประชากรเพียง 3.05 ล้านคนในปี พ.ศ. 2539 นับว่ามีขนาดของประชากรน้อยที่สุดในกลุ่มประเทศที่เป็นคู่แข่งของไทย ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของประชากรมีอัตราร้อยละ 1.9 ใกล้เคียงกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีอัตราความเจริญเติบโตสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.1 สืบเนื่องมาตั้งแต่ในช่วงแผน 4 (พ.ศ. 2524-2528) นายกรัฐมนตรีของมาเลเซียมองว่าขนาดของประชากรที่พึงปรารถนาและเหมาะสมกับขนาดของประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ ควรจะมีจำนวน 70 ล้านคน รัฐบาลจึงได้ทำการสนับสนุนให้ครอบครัวมีลูก 5 คนโดยรัฐจะให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ครัวเรือนนั้น เป็นสาเหตุที่ทำให้อัตราความเจริญเติบโตของประชากรของมาเลเซียค่อนข้างสูงตลอดมาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ² สำหรับในสิงคโปร์อัตราการเพิ่มของประชากรได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยมา เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนให้ประชากรมีบุตร การรณรงค์ให้มีบุตรเปลี่ยนจาก “มีบุตร 2 คนก็เพียงพอ” กลายเป็น “มีบุตร 3 คนจะดีกว่า ถ้าสามารถเลี้ยงดูได้ก็มีบุตร 4 คน” รัฐบาลสนับสนุนผู้ที่จบระดับมหาวิทยาลัยให้มีบุตรจำนวนมากขึ้น ฟิลิปปินส์เป็นอีกประเทศที่อัตราความเจริญเติบโตของประชากร ในช่วง พ.ศ. 2527 และ 2539 อยู่ในระดับค่อนข้างสูงคือร้อยละ 2.0 ถึง 2.5 เป็นผลเนื่องมาจากการที่รัฐบาลต่อต้านการวางแผนครอบครัวอย่างมุ่งมั่น

² Gerald Tan. ASEAN Economic Development and Co-operation. Times Academic Press, 1996.

ตารางที่ 4.2 สถิติด้านคุณลักษณะของประชากรเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านคุณลักษณะของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
1. ประชากร (ล้านคน)													
เกาหลีใต้	40.41	40.81	41.21	41.62	42.03	42.45	42.87	43.27	43.66	44.06	44.45	44.9	45.2
ไต้หวัน	19.01	19.25	19.45	19.67	19.9	20.10	20.35	20.55	20.75	20.94	21.12	21.3	
สิงคโปร์	2.44	2.48	2.52	2.55	2.6	2.65	2.71	2.76	2.82	2.87	2.93	2.98	3.05
ไทย	50.64	51.58	52.51	53.43	54.33	55.21	56.08	56.92	57.76	58.58	59.39	59.40	60.0
มาเลเซีย	15.27	15.68	16.11	16.53	16.94	17.35	17.76	18.33	18.76	19.21	19.65	19.94	20.55
ฟิลิปปินส์	53.35	54.67	56	57.36	58.72	60.1	61.48	62.87	64.26	65.65	67.04	67.58	68.93
อินโดนีเซีย	161.58	164.63	168.35	172.01	175.59	179.14	179.25	182.94	186.04	189.14	192.22	195.75	198.58
จีน	1054.7	1070.2	1086.7	1104.2	1121.9	1136.2	1155.3	1170.1	1183.6	1196.4	1208.8	1227	1233.8
2. อัตราการเจริญเติบโตของประชากร (%)													
เกาหลีใต้	1.2	1	1	1	1	1	1	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
ไต้หวัน	1.49	1.29	1.02	1.12	1.18	1.02	1.22	1.0	0.95	0.92	0.87	0.8	
สิงคโปร์	1.6	1.6	1.5	1.4	1.7	1.9	2.2	2.1	2	2	2	1.9	1.9
ไทย	1.9	1.9	1.8	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5	1.4	1.4	1.4	1.1	1.1
มาเลเซีย	2.6	2.7	2.7	2.6	2.5	2.4	2.4	2.3	2.4	2.4	2.3	2.3	2.1
ฟิลิปปินส์	2.5	2.5	2.4	2.4	2.4	2.4	2.3	2.3	2.2	2.2	2.1	2.0	2.0
อินโดนีเซีย	2.2	1.9	2.3	2.2	2.1	2	-	1.7	1.7	1.7	1.7	1.5	1.5
จีน	1.5	1.5	1.5	1.6	1.6	1.3	1.7	1.3	1.2	1.1	1.0	1.0	1.0

ตารางที่ 4.2 สถิติด้านคุณลักษณะของประชากรเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านคุณลักษณะของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
3. ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี (ล้านคน)													
เกาหลีใต้		12.3		12.2			11.0	10.9	10.8	10.73	10.6	10.3	10.4
ไต้หวัน	5.73	5.69	5.64	5.58	5.56	5.52	5.51	5.41	5.34	5.26	5.15	5.06	
สิงคโปร์		0.627		0.611			0.65	0.64	0.65	0.66		0.68	0.7
ไทย		18.85	18.89				18.84	18.21	18.08	17.92	17.81	16.63	16.2
มาเลเซีย		5.92	6.08				6.53	6.65	6.77	6.91	7.03	7.57	7.6
ฟิลิปปินส์		22.95	22.41				24.51	24.03	24.53	24.55	25.20	25.68	26.19
อินโดนีเซีย		64.64					65.69	66.22	66.23	66.14	65.93	64.6	63.54
จีน		307.64			321.98		305.59					315.19	382.48
4. ประชากรที่มีอายุสูงกว่า 65 ปี (ล้านคน)													
เกาหลีใต้		1.8		1.85			2.1			2.36	2.5	2.7	2.7
ไต้หวัน	0.92	0.97	1.02	1.08	1.14	1.19	1.26	1.34	1.41	1.48	1.55	1.62	
สิงคโปร์		0.13		0.14			0.15			0.18	0.19	0.2	0.21
ไทย		1.88	1.9				1.68		2.35		2.54	2.97	3.0
มาเลเซีย		0.59	0.61				0.71	0.67	0.69	0.71	0.74	0.79	0.82
ฟิลิปปินส์		1.9	1.92				2.11	2.19				2.03	2.07
อินโดนีเซีย		5.57					6.75			7.26		7.83	7.94
จีน	49.29	55.27			61.7		66.12					75.89	74.02

ตารางที่ 4.2 สถิติด้านคุณลักษณะของประชากรเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านคุณลักษณะของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
5. อัตราส่วนพึ่งพิง													
เกาหลีใต้		53.9					51.9					41	41
ไต้หวัน	54	53	52	51	51	50	50	49	48	48	47		
สิงคโปร์		42.1					45.8					42	42
ไทย		67					65					49	48
มาเลเซีย		73.6					72.7					72	71
ฟิลิปปินส์		80.2					83					71	71
อินโดนีเซีย		73.2					70.6					59	58
จีน		53.9					54.6						59

ที่มา : Statistical Yearbook for Asia and the Pacific, World Development Report

4.1.2 ทศนคติ ค่านิยมและวิสัยทัศน์ของประชากร

David I. Hitchcock ในหนังสือ Asian Values and the United States : How Much Conflict ปี พ.ศ. 2537 ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีอาชีพ เชื้อชาติต่าง ๆ จำนวน 100 คน ในสิงคโปร์ กัวลาลัมเปอร์ จาร์กาตาร์ กรุงเทพฯ เชียงไฮ่ ปักกิ่ง กรุงโซลและโตเกียว ถึงค่านิยมที่สำคัญของคนทั่วไปในเอเชีย ได้ผลว่าคนเอเชียมีค่านิยมในการทำงานหนัก มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย สามารถพึ่งตนเองได้ (self-reliance) เคารพการเรียนรู้ ส่วนค่านิยมของสังคมในเอเชียเป็นสังคมมีความเปิดกว้างต่อความคิดใหม่ ๆ เป็นสังคมที่มีระเบียบ มีความปรองดองกัน มีความเคารพผู้ที่มีอำนาจ มีอิสระเสรีภาพในการแสดงออก ข้าราชการมีความน่าเชื่อถือได้

ถ้ามองในอีกมุมมองคือ ค่านิยมและทัศนคติในการทำงานของคนในประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ คนมีความขยันขันแข็งในการทำงาน ทำงานหนัก มีความตระหนี่ถี่เหนียว มีระเบียบวินัย ประเทศตัวอย่างเช่น สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ กล่าวคือในปี พ.ศ. 2523 ลีควงยูได้ตัดสินใจหันไปใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่ใช้ในภาครัฐบาลและภาคธุรกิจของประเทศ เนื่องมาจากความคิดที่ว่าหากประเทศมีการค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ในโลกแล้ว อังกฤษจะเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารที่ดีที่สุด แนวความคิดนี้นับเป็นแนวความคิดที่มีเหตุผล และเนื่องจากวิชาการและเทคโนโลยีของโลกตะวันตกมีความก้าวหน้ามากในโลก ผู้ที่ศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับสูง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2527 ลีควงยูยังได้พัฒนาแนวความคิดที่เรียกว่า “วิสัยทัศน์เทคโนโลยีสารสนเทศในปี พ.ศ. 2543” โดยเล็งเห็นความสำคัญของข่าวสารที่จะทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าในอนาคตคือใน 16 ปีข้างหน้า นอกจากนี้คนสิงคโปร์ยังมีความซื่อสัตย์สุจริต

Mahathir Mohamad เป็นผู้นำของมาเลเซียที่มีวิสัยทัศน์ ทำการรณรงค์ให้ประเทศปรับเปลี่ยนเป็นประเทศพัฒนาแล้วในปี พ.ศ. 2563 ด้วยคำขวัญ “วิสัยทัศน์ 2020” หากถ้าประเทศจะมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศแล้ว มาเลเซียจะต้องพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและบริการให้ผลิตสินค้าและบริการโดยที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

สำหรับประเทศไทย คนโดยทั่วไปค่อนข้างจะมีค่านิยมที่สับสน อาทิเช่น ค่านิยมที่ยกย่องคนที่มีความร่ำรวย ไม่ว่าจะหามาได้โดยวิธีใด มีผลทำให้โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นไทยมีรสนิยมในการบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ เพื่อแสดงถึงความร่ำรวยของตน เพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคมขึ้น ค่านิยมดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ แต่อย่างไรก็ตามสังคมไทยยังเป็นสังคมที่ไม่มีความคิดที่ตายตัว สามารถโอนอ่อนผ่อนตามได้ตลอดมา นอกจากนี้ยังเป็นสังคมที่เปิดต่อกระแสโลกาภิวัตน์

4.1.3 โครงสร้างการทำงานของประชากร

ประเทศไทย สิงคโปร์และจีนเป็นประเทศที่มีสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก คิดเป็นร้อยละ 56.97 , 57.41 และ 58.99 ตามลำดับในปี พ.ศ. 2535 โดยประเทศเหล่านี้ก็จะมีสัดส่วนของประชากรที่มีงานทำสูงตามไปด้วย ในขณะที่มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ สัดส่วนของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานอยู่ในช่วงร้อยละ 39.8 ถึง 44.5 (ดูตารางที่ 4.5)

แรงงานสตรีไทยมีอัตราการมีส่วนร่วมของแรงงานที่สูงที่สุดในแถบเอเชียประเทศหนึ่ง กล่าวคือ 47 ในปี 2533 ซึ่งให้เห็นว่าประเทศไทยไม่มีการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ เพศ ผิวดำ ในการประกอบกิจการงาน สตรีไทยมีบทบาทอย่างมากในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ตลอดจนภาคบริการ ส่วนเกาหลีใต้เป็นประเทศที่อัตราการมีส่วนร่วมของแรงงานสตรีต่ำสุดเท่ากับ 34 ในปี 2533 รองลงไปก็คือประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ซึ่งประเทศหลังเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการทำงานของประชากรอย่างช้า ๆ คล้ายคลึงกับจีน ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2537 ค่าที่คำนวณจากตัวเลขของ United Nations ซึ่งให้เห็นว่า สัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตรกรรมลดลงอย่างช้า ๆ จากร้อยละ 70 ในปี พ.ศ. 2527 มาเป็นร้อยละ 61 ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงใกล้เคียงกับประเทศจีน แรงงานส่วนใหญ่ของไทยก็ยังอยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยที่สัดส่วนของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม³ และบริการ⁴ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16 และ 23 ตามลำดับในปี 2535 ถึงแม้ว่าภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการกำลังมีการขยายตัวอยู่ แต่ก็เป็ภาคการผลิตที่มีขนาดค่อนข้างเล็กมองในแง่การว่าจ้างทำงาน ฟิลิปปินส์ก็เช่นเดียวกับประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเชื่องช้าแต่มีสัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตรอยู่ในระดับต่ำกว่าไทย แต่สัดส่วนดังกล่าวในภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับใกล้เคียงกับไทยและสัดส่วนในภาคบริการสูงกว่าไทย ที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องมาจากการที่นโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนอุตสาหกรรมส่งออกที่ใช้แรงงานเป็นสัดส่วนสูงไม่สัมฤทธิ์ผล ในประเทศอินโดนีเซียโครงสร้างการว่าจ้างทำงานเกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยจากปี พ.ศ. 2528 ถึง 2535 แรงงานประมาณร้อยละ 55 ยังอยู่ในภาคเกษตร

³ ภาคอุตสาหกรรมรวมถึงอุตสาหกรรมเหมืองแร่และขุดหิน ก่อสร้าง การไฟฟ้าและการประปา

⁴ ภาคบริการรวมถึงการคมนาคมและการขนส่ง การค้าส่งและค้าปลีก การธนาคาร การประกันภัย ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ

ในมาเลเซียการพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างการว่าจ้างทำงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วง 10 ปี (2527-2536) ที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากการกระจายการทำงานในภาคการผลิตต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในปี 2527 ร้อยละ 35 ของแรงงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม เพียงร้อยละ 24 อยู่ในภาคอุตสาหกรรมและร้อยละ 41 อยู่ในภาคบริการ แต่ในปี 2536 สัดส่วนได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นร้อยละ 21 33 และ 46 ตามลำดับ

โครงสร้างการว่าจ้างทำงานของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย ได้แก่ ไต้หวัน เกาหลีใต้และสิงคโปร์ ต่างก็มีสัดส่วนของแรงงานเกินครึ่งอยู่ในภาคบริการ แรงงานต่ำกว่าร้อยละ 16 อยู่ในภาคเกษตรกรรมในปี 2535 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิงคโปร์ซึ่งเป็นเกาะขนาดเล็กมีสัดส่วนแรงงานในภาคเกษตรเพียงร้อยละ 0.3 เท่านั้นน้อยที่สุดในประเทศที่นำมาศึกษา ร้อยละ 65 ของแรงงานอยู่ในภาคบริการเนื่องจากค่าจ้างแรงงานในประเทศสูงมากขึ้น ประกอบกับการขาดแคลนแรงงานทำให้เศรษฐกิจของสิงคโปร์ต้องเคลื่อนตัวออกจากอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงาน เข้าไปสู่อุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ทุนทักษะและภาคบริการ

ตัวเลขอัตราการว่างงานของไทย ไต้หวันอยู่ในระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ 1.5 และ 1.45 ตามลำดับในปี 2536 แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินการทางเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่ในเกณฑ์ดี ทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีงานทำ ซึ่งแตกต่างไปจากฟิลิปปินส์ที่มีอัตราการว่างงานสูงถึงร้อยละ 8.9 ในปีเดียวกัน

การสำรวจความคิดเห็นของนักธุรกิจของ Japan External Trade Organisation และ Salaries Survey ของ Asiaweek แสดงให้เห็นว่าสิงคโปร์เป็นประเทศที่ค่าตอบแทนการทำงานสูงมากในเกือบทุกอาชีพยกเว้นอาชีพ สถาปนิก นายหน้าค้าหุ้น อินเวสเมนต์แบงก์เกอร์ เมื่อเปรียบเทียบกับกัน 8 ประเทศรองลงมาคือ มาเลเซีย ค่าตอบแทนค่อนข้างสูง โดยเปรียบเทียบกับอาชีพต่าง ๆ ที่พิจารณายกเว้นอาชีพ สถาปนิก นายหน้าค้าหุ้น ผู้บริหารกองทุน อินเวสเมนต์แบงก์เกอร์ และผู้จัดการสาขาธนาคาร ส่วนอินโดนีเซียเป็นประเทศที่รายได้ของนายหน้าค้าหุ้นในตลาดหลักทรัพย์และอินเวสเมนต์แบงก์เกอร์สูงมากที่สุดในกลุ่มประเทศที่พิจารณา ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ตลาดทุนขยายตัวอย่างมากในประเทศและสำหรับฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่ค่าตอบแทนอยู่ในระดับต่ำที่สุด ยกเว้นอาชีพนายหน้าค้าหุ้น (ดูตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบค่าตอบแทนการทำงานต่อเดือนตามอาชีพของไทยกับประเทศคู่แข่งปี 2539

หน่วย : US\$

อาชีพ/ประเทศ	สิงคโปร์	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย
ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	630	173	182	134	73
คนงานในโรงงาน	783	234	244	191	121
ผู้จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา	1,361	485	614	197	267
ผู้จัดการส่วน	2,900	1,100	1,100	600	600
ผู้จัดการฝ่าย	3,300	1,800	1,800	1,100	1,100
สถาปนิก	4,255	5,903	3,200	762	1,200
นายหน้าค้าหุ้น	4,255	3,935	1,600	5,640	20,000
ผู้บริหารกองทุน	12,000	5,903	2,600	2,287	8,000
อินเวสเมนต์แบงก์เกอร์	8,000	9,839	6,000	4,954	20,000
ผู้จัดการสาขาธนาคาร	5,201	3,935	2,800	838	1,500

ที่มา : Japan External Trade Organization และ Asiaweek Nov 29, 1996.

Southeast Asia Omnibook 1995 ได้ทำการเปรียบเทียบค่าจ้างแรงงานต่อชั่วโมงของประเทศคู่แข่งในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะเห็นได้ว่า อินโดนีเซียมีค่าจ้างแรงงานต่อวันต่ำสุดและไทยมีค่าจ้างต่อวันสูงสุดคือ 0.16 และ 0.63 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมงตามลำดับ (ดูตารางที่ 4.4) ส่วนค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของไทยขึ้นกับที่ตั้งของธุรกิจ ของฟิลิปปินส์ขึ้นกับประเภทการณ ความชำนาญของแรงงาน

ตารางที่ 4.4 ค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ประเทศ	อัตราค่าจ้างต่อชั่วโมง (ดอลลาร์สหรัฐ)
ไทย	0.63
มาเลเซีย	0.56
ฟิลิปปินส์	0.46
อินโดนีเซีย	0.16
จีน	0.26

ที่มา : Southeast Asia Business Omnibook 1995.

ของอินโดนีเซียขึ้นกับอุตสาหกรรมและที่ตั้งของธุรกิจ ส่วนค่าจ้างแรงงานของมาเลเซียขึ้นกับกลไกตลาดหรือการเจรจาต่อรองร่วม ในการว่าจ้างแรงงานต่างด้าว กฎหมายแรงงานของอินโดนีเซีย

ฟิลิปปินส์สนับสนุนให้มีการว่าจ้างแรงงานในประเทศหากเป็นไปได้ แต่หากมีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวแล้ว แรงงานต่างชาติจะต้องให้การฝึกอบรมหรือให้การศึกษาคนในประเทศให้สามารถทดแทนแรงงานต่างด้าวได้ในที่สุด สำหรับประเทศไทยมีกฎหมายห้ามคนต่างด้าวประกอบอาชีพ 38 อาชีพ อาชีพที่สามารถประกอบได้ แรงงานต่างด้าวจะต้องขอใบอนุญาตทำงาน ซึ่งมีขั้นตอนที่ค่อนข้างยาวและซ้ำ

เนื่องจากคนไทยรักสงบจึงไม่ค่อยมีปัญหาความไม่สงบทางด้านแรงงาน เช่น ในปี 2537 ไทย การนัดหยุดงาน การปิดงานเพียง 8 ครั้ง ไม่เหมือนกับประเทศเกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจให้นักลงทุนต่างประเทศมาตั้งฐานการผลิตในไทย

ตารางที่ 4.5 สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประเทศ	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
โครงสร้างการทำงานของประเทศ													
1. ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน (ล้านคน)													
เกาหลีใต้	15	15.59	16.12	16.87	17.31	18.02	18.54	19.05	19.43	19.8	20.33		
ไต้หวัน	7.491	7.651	7.945	8.183	8.247	8.39	8.423	8.569	8.765	8.874	9.081	9.21	
สิงคโปร์	1.304	1.288	1.299	1.329	1.378	1.425	1.516	1.554	1.619	1.636	1.693	-	1.75
ไทย		27.115	27.754	29.419	30.318	31.206	31.75	32.143	32.906	32.845	33.582	33.001	
มาเลเซีย	5.91	6.04	6.22	6.46	6.66	6.85	7.04	7.20	7.41	7.63	7.85	8.06	
ฟิลิปปินส์	20.97	21.32	22.07	22.88	23.45	23.86	24.53	25.25	26.18	26.82	27.48		
อินโดนีเซีย	61.36	63.83	70.19	72.25	74.59	75.51	77.8	78.46	80.7	82.63	81.2		
จีน	603.04	617.91	629.84	641.99	654.39	667.02	679.9	688.97	698.16	707.47	715.00		
2. สัดส่วนของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน (%)													
เกาหลีใต้	37.11	38.21	39.11	40.54	41.17	42.46	43.24	44.02	44.49	44.95	45.73		
ไต้หวัน	39.41	39.73	40.84	41.6	41.44	41.73	41.39	41.68	42.24	42.37	42.8		
สิงคโปร์	53.44	51.94	51.55	52.12	53	53.77	55.94	56.3	57.41				
ไทย		52.57	52.85	55.06	55.8	56.52	56.62	56.47	56.97	56.07	54.86	55.56	
มาเลเซีย	38.68	38.51	38.62	39.06	39.3	39.48	39.65	39.83	39.8	40.02	40.26	40.42	
ฟิลิปปินส์	39.27	38.97	39.41	39.86	39.95	39.7	39.88	40.2	40.72	40.95			
อินโดนีเซีย	37.91	38.78	41.68	42	42.48	42.16	43.27	42.9	43.39	43.7	42.25		
จีน	57.18	57.74	57.96	58.14	58.33	58.71	58.85	58.88	58.99	59.13	59.15		

ตารางที่ 4.5 สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากรเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
3. การว่างงาน (ล้านคน)											
เกาหลีใต้	14.43	14.97	15.51	16.35	16.87	17.56	18.08	18.61	18.96	19.25	19.84
ไต้หวัน	7.308	7.428	7.733	8.022	8.107	8.258	8.283	8.439	8.632	8.745	8.939
สิงคโปร์	1.269	1.234	1.214	1.287	1.333	1.394	1.486	1.524	1.576	1.592	1.649
ไทย	25.99	25.8	26.7	27.6	29.5	30.612	30.844	31.138	32.4	32.153	
มาเลเซีย	5.38	5.62	5.71	6.22	6.09	6.35	6.69	6.89	7.1	7.4	7.62
ฟิลิปปินส์		20.33	20.94	20.8	21.5	21.84	22.52	22.97	23.9	24.44	25.17
อินโดนีเซีย		62.45	68.34	70.4	72.52	73.43	75.85	76.42	78.52	80.32	79.9
จีน	481.97	498.73	512.82	527.83	543.34	553.29	567.4	583.6	594.3	602.2	614.69
4. สัดส่วนของการว่างงานในประชากร (%)											
เกาหลีใต้	35.71	36.68	37.62	39.29	40.14	41.37	42.17	43.01	43.43	43.69	44.63
ไต้หวัน	38.44	38.57	39.75	40.78	40.74	41.07	40.7	41.05	41.6	41.75	42.13
สิงคโปร์	52.01	49.76	48.17	49.69	51.27	52.6	54.83	55.22	55.89	55.47	56.27
ไทย	51.32	50.02	50.85	51.66	54.3	55.45	55	54.7	56.09	54.89	
มาเลเซีย	35.25	35.84	35.43	37.63	35.94	36.6	37.65	37.9	38.11	38.8	39.09
ฟิลิปปินส์		37.17	37.39	36.23	36.62	36.34	36.62	36.58	37.17	37.32	
อินโดนีเซีย		37.94	40.58	40.93	41.3	41	42.19	41.78	42.21	42.48	41.57
จีน	46.49	47.45	48.07	48.69	49.32	49.46	50.05	50.82	51.16	51.2	

ตารางที่ 4.5 สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากรเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
6. อัตราการมีส่วนร่วมของแรงงาน (%) ชาย			67.4			39						59.2
เกาหลีใต้ 15+												
ไต้หวัน	76.11	75.47	75.15	75.24	74.83	74.84	73.96	73.8	73.78	72.67	72.44	
สิงคโปร์ 15+			79.4			59.6						60.2
ไทย	77				59.1							62.3
มาเลเซีย				56.5								50.4
ฟิลิปปินส์		80.2					70					51.6
อินโดนีเซีย 10+		68.9				51.2						55.8
จีน												
6. อัตราการมีส่วนร่วมในแรงงาน (%) หญิง			34	43		18.1	34					39.1
เกาหลีใต้ 15+												
ไต้หวัน	43.3	43.46	45.51	46.54	45.56	45.35	44.5	44.39	44.83	44.89	45.4	
สิงคโปร์ 15+		33.4	45.6			37.8	39					38.1
ไทย	53.1	45.9			52.3		47					54.2
มาเลเซีย				31.1								29.9
ฟิลิปปินส์		48					41.2					31
อินโดนีเซีย 10+		37.6				34	40					36.6
จีน		43.2					43					

ตารางที่ 4.5 สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากรเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
7. สัดส่วนของการจ้างทำงานในภาคเกษตรกรรม (%)											
เกาหลีใต้	27.13	24.94	23.62	21.89	20.65	19.58	17.9	16.46	15.78	14.69	
ไต้หวัน	17.6	17.46	17.03	15.78	13.72	12.91	12.85	12.95	12.34	11.49	10.92
สิงคโปร์	0.87	0.89	0.91	0.87	0.45	0.5	0.34	0.26	0.32	0.25	
ไทย	69.76	68.51	66.73	64.45	66.36	66.65	63.95	60.3	60.82		
มาเลเซีย	35.9	31.32	31.66	30.16	31.34	29.15	25.99	24.38	22.34	20.55	
ฟิลิปปินส์		49.61	49.75	47.8	46.15	45.11	45.23	45.29	45.48		
อินโดนีเซีย		54.67				56.23	55.87	53.92	54.68		
จีน	64.17	62.53	61.06	60.1	59.46	60.16	60.23	60	58.65		
8. สัดส่วนของการจ้างทำงานในภาคอุตสาหกรรม (%)											
เกาหลีใต้	30.72	30.8	31.87	34.03	34.87	34.82	35.04	35.52	34.54	33.19	
ไต้หวัน	42.27	41.57	41.58	42.77	42.47	42.09	40.83	39.93	39.61	39.09	39.22
สิงคโปร์	36.56	35.01	34.51	34.89	35.71	36.01	38.69	35.1	34.58	33.79	
ไทย	10.65	10.93	10.58	11.78	11.27	11.93	14.01	15.44	15.75		
มาเลเซีย	23.41	24.41	23.16	27.17	23.83	25.83	27.54	29.27	31.4	32.63	
ฟิลิปปินส์		13.83	13.45	14.64	15.57	15.78	15.04	16.05	15.97		
อินโดนีเซีย		13.42				13.26	13.73	14.52	13.98		
จีน	20.18	21.1	22.14	22.49	22.63	21.9	21.6	21.54	21.91		

ตารางที่ 4.5 สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากรเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
9. สัดส่วนของการจ้างทำงานในภาคบริการ (%)												
เกาหลีใต้	42.16	44.26	44.51	44.07	44.48	45.6	47.08	48.02	49.69	52.13		
ไต้หวัน	40.15	40.98	41.39	41.95	43.8	45.01	46.32	47.13	48.05	49.43	49.85	
สิงคโปร์	62.02	63.78	64.17	63.77	63.32	63.2	64.13	64.44	64.97	65.01		
ไทย	19.6	20.71	22.58	23.83	22.21	21.31	21.96	24.21	23.35			
มาเลเซีย	40.67	44.34	45.17	42.59	44.81	45.02	46.47	46.36	46.27	46.08		
ฟิลิปปินส์		36.54	36.81	37.56	38.27	39.1	39.72	38.67	38.54			
อินโดนีเซีย		31.92				30.51	30.4	31.56	30.91			
จีน	15.65	16.37	16.8	17.42	17.91	17.95	18.16	18.46	19.45			
10. อัตราการว่างงาน (%)												
เกาหลีใต้	3.8	4	3.8	3.1	2.5	2.6	2.4	2.3	2.4	2.8	2.4	
ไต้หวัน	2.45	2.91	2.66	1.97	1.69	1.57	1.67	1.51	1.51	1.45	1.56	
สิงคโปร์	2.7	4.1	6.5	4.7	3.3	2.2	1.7	1.9	2.7	2.7	2	
ไทย	2.3	3.7	3.5	5.9	3.1	1.4	2.2	2.7	1.4	1.5		1.7
มาเลเซีย	5.8	6.9	8.3	7.3	7.2	6.7	5.1	4.3	3.7	3	2.9	
ฟิลิปปินส์	7	6.1	6.4	9.1	8.3	8.4	8.1	9	8.6	8.9	8.4	
อินโดนีเซีย	2	2.1	2.6	2.5	2.8	2.8	2.5	2.6	2.7	2.8	1.6	
จีน	1.9	1.8	2	2	2	2.6	2.5	2.3	2.3	2.6	2.8	

ตารางที่ 4.5 สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากรเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
11. จำนวนการนัดหยุดงานและการปิดงาน												
เกาหลีใต้	114	265	276	3617	1873	1616	322	234	235	144	121	88
ไต้หวัน												
สิงคโปร์												
ไทย	17	4	9	10	7	11	9	14	18	14	8	
มาเลเซีย	19	25	27	13	9	17	17	23	17	18	15	13
ฟิลิปปินส์	282	371	581	436	267	197	183	182	136	122	93	94
อินโดนีเซีย	29	78	73	37	39	19	61	130	228			
จีน												

ที่มา : Statistical Yearbook for Asia and the Pacific, World Development Report และ Compendium of Social Development Indicators in the ESCAP Region.

4.1.4 การศึกษาของประชากร

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะมีผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศโดยรวม การศึกษาในระบบโรงเรียนแบ่งออกเป็น 3 ระดับได้แก่ ระดับประถม ระดับมัธยม และระดับอุดมศึกษา

อัตราส่วนการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา (ซึ่งแสดงถึงสัดส่วนผู้ที่เรียนในระดับประถมต่อผู้ที่อยู่ในวัยเรียนของการศึกษาขั้นประถม) ระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษาของเกาหลีได้อยู่ในระดับที่สูงมาก คิดเป็น 107 88 และ 40.5 ตามลำดับในปี 2534 เทียบกับประเทศที่ศึกษา นอกจากนี้ประชากรมีจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาสูงมากถึง 8.8 ปีในปี 2533 (ดูตารางที่ 4.7) เนื่องมาจากการที่รัฐบาลและประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาประเทศ ประชากรของเกาหลีได้ส่วนใหญ่นับถือลัทธิขงจื้อจึงมีแนวความคิดที่ว่า การศึกษาที่ดีของประชากรจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตคนในประเทศจึงมีวัฒนธรรมที่ “มีความเคารพเพื่อการเรียนรู้ (respect-for-learning)” ในสังคม ประชากรชายและหญิงของเกาหลีได้มีอัตราการอ่านออกเขียนได้ (literacy rate) สูงโดดเด่นมากถึง 99.1 และ 94 ตามลำดับในปี 2536 โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณทางด้านการศึกษาร้อยละ 16.8 ในปี 2536 (ดูตารางที่ 4.7) เหตุผลสำคัญเหตุผลหนึ่งที่ผลักดันให้เกาหลีได้ก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือนิกส์แห่งเอเชียภายในระยะเวลาสั้น ๆ เพียงราวสองทศวรรษระหว่างปี พ.ศ. 2503-2523 เนื่องมาจากการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ การพัฒนาประชากรให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและปรับเปลี่ยนนโยบายและมาตรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้สภาวะเศรษฐกิจและสภาพของอุตสาหกรรมในแต่ละช่วงอย่างเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ได้อย่างดี⁵

เส้นทางเศรษฐกิจของเอเชีย “สิงคโปร์” เน้นการให้การศึกษาแก่ประชากรทุกคนรวมทั้งสตรี จึงทำให้ประเทศมีความสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตและการสื่อสารได้ สิงคโปร์มีอัตราส่วนการเข้าเรียนต่อระดับประถมและมัธยมสูงใกล้เคียงกับประเทศฟิลิปปินส์ แต่มีจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาเพียง 3.9 (ดูตารางที่ 4.6 และตารางที่ 4.7) เนื่องจากนโยบายและแผนการศึกษาของชาติมิได้ตั้งอยู่บนปรัชญาของการยกระดับคุณภาพทั่ว ๆ ไปของประชากรเป็นหลัก แต่มีเป้าหมายเพื่อผลิตบุคลากรในระดับและสัดส่วนต่าง ๆ ให้เหมาะสมที่สุดต่อสภาวะและระดับความก้าวหน้าของประเทศและต่อความต้องการแรงงานในระดับต่าง ๆ ในอนาคตของประเทศเป็นสำคัญ การพัฒนาทางด้านทรัพยากร

⁵ Vongpanitlerd, S. Endogeneous Capacity Building in Science and Technology for Development. Thailand Development Research Institute. Bangkok, 1994.

มนุษย์ของสิงคโปร์ในรูปของการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ลำดับความสำคัญสูงมาก รัฐบาลจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาคิดเป็น 1 ใน 5 ของงบประมาณการใช้จ่ายของรัฐบาล แต่ที่น่าสนใจก็คือรัฐบาลจีนจัดสรรงบประมาณ 1 ใน 4 ในด้านการศึกษาซึ่งสูงกว่าสิงคโปร์และอัตราส่วนการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาเท่ากับ 121 ในปี 2535 สูงที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ทำให้ประชากรจีนส่วนใหญ่มีทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เพิ่มเติม สามารถทำงานทั่ว ๆ ไปได้เป็นอย่างดี เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราส่วนการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาของจีน (2) จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีอัตราต่ำที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ถึงแม้จีนจะเป็นประเทศที่มีการแบ่งแยกทางด้านเพศ อัตราการอ่านออกเขียนได้ของสตรีอยู่ในระดับค่อนข้างจะต่ำคือ 68 ในปี 2536 คล้ายกับประเทศมาเลเซีย (70.5) และอินโดนีเซีย (75.3)

ตารางที่ 4.6 จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ประชากรได้รับการศึกษา

ประเทศ	จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษา	
	ปี 2523	ปี 2533
เกาหลีใต้	6.6	8.8
สิงคโปร์	3.5	3.9
ไทย	3.5	3.8
มาเลเซีย	4.0	5.3
ฟิลิปปินส์	6.6	7.4
อินโดนีเซีย	3.1	3.9
จีน	4.8	4.8

ที่มา : UNDP, Human Development Report 1991 , 1993.

ประชากรในประเทศฟิลิปปินส์โดยเฉลี่ยแล้วได้รับการศึกษาประมาณ 7.4 ปีในปี 2533 สูงรองจากเกาหลีใต้ ประชากรทั้งชายและหญิงต่างมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ สามารถพูดภาษาอังกฤษได้คล่องเท่ากับภาษาของตนเอง ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับประถม ระดับมัธยม และอุดมศึกษาสูงเท่ากับ 111 79 26.2 ตามลำดับในปี 2536 ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้แก่การศึกษาค่อนข้างสูงอยู่ในระดับเท่ากับประเทศเกาหลีใต้ แต่เป็นที่น่าสนใจว่าคุณภาพทางการศึกษาในประเทศค่อนข้างจะต่ำ เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ เกาหลีใต้ มาเลเซีย เป็นต้น สาเหตุใหญ่เนื่องจาก บทบาทของภาคเอกชนในการศึกษาทุกระดับเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วโดยที่คุณภาพของสถาบันการศึกษาภาคเอกชนค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันในภาครัฐบาล ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2498 มีนักเรียนจำนวน 7,000 คน ที่เข้าเรียนในสถาบันการศึกษาของเอกชนในระดับอุดมศึกษา แต่ในปี พ.ศ. 2528 จำนวนดังกล่าวได้เพิ่มเป็น 1,274,000 คน ในขณะที่

จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐบาลมีในระดับอุดมศึกษามีเพียง 230,000 คนเท่านั้น (Gerald Tan, Asean Economic Development and Co-operation P.104)

ความโดดเด่นของประเทศไทยคือ อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรชายและหญิงอยู่ในระดับสูง 94.8 และ 91.3 ในปี 2536 สะท้อนภาพให้เห็นว่าอัตราการเข้าเรียนในระดับประถมของไทยสูงมาก (113) แต่อย่างไรก็ตาม อัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาของไทย (33) ต่ำที่สุดในทุกประเทศที่พิจารณา ในการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมในปัจจุบันได้ผ่านยุคที่มีการใช้ประโยชน์จากแรงงานที่มีจำนวนมากและค่าจ้างแรงงานที่ถูก เข้าสู่ยุคที่จะต้องมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ภาคอุตสาหกรรมจึงต้องการแรงงานที่มีระดับความรู้สูงขึ้นกว่าในอดีต การศึกษาของประชากรในระดับมัธยมจึงมีความสำคัญมากในการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต การที่รัฐบาลขยายการศึกษาภาคบังคับของประชาชนจาก 6 ปีเป็น 9 ปี ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) จะส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมสูงขึ้นในอนาคต ในระดับอุดมศึกษาไทยมีอัตราการเข้าเรียนสูงเป็นที่ 3 ของประเทศทั้งหมดที่ศึกษา ถ้ามองในแง่คุณภาพของการศึกษาในระดับดังกล่าวนี้จะค่อนข้างไม่เท่ากันเหมือนในฟิลิปปินส์ มองในแง่การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลในด้านการศึกษากจากการใช้จ่ายของรัฐบาลทั้งหมด ซึ่งค่อนข้างสูง (21.16%) ใกล้เคียงกับสิงคโปร์ (22.27%) ในปี 2535 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการใช้งบดังกล่าวจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่กับปริมาณและคุณภาพของการศึกษาที่เป็นผลจากการใช้จ่ายดังกล่าว

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สูความก้าวหน้าและความเชื่อมั่นของชาติในศตวรรษหน้า” (2539) ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการเพื่อพัฒนาการศึกษาของไทยในช่วงที่ผ่านมา ยังมุ่งเน้นไปที่การก่อสร้างตึกเรียน การจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ การขยายตัวของหน่วยงานมากกว่าการเน้นพัฒนาคุณภาพของคนให้ดีขึ้น ครูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการศึกษาก็เป็นอาชีพที่มีรายได้น้อยไม่ได้รับการยกย่องจากสังคม จึงทำให้คนเก่งไม่เลือกประกอบอาชีพนี้ กระบวนการผลิตครูจึงไม่สามารถที่จะสร้างครูที่มีความรู้ ความสามารถในการเรียนการสอน รวมทั้งไม่สามารถผลิตครูในสาขาที่ขาดแคลนให้เพียงพอับความต้องการของตลาด กระบวนการเรียนการสอนมีลักษณะเน้นการสอนตามหนังสือและเรียนรู้โดยการท่องจำเป็นหลัก แทนที่จะเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเข้าใจ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ นำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และ หลักสูตรของการศึกษาก็ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ทำให้ระบบการศึกษาของไทยยังไม่สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพได้

ในมาเลเซียเช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์และฟิลิปปินส์ กล่าวคือโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากยังใช้อังกฤษเป็นภาษาหลักในการสอนหนังสือ หลังจากที่ประเทศได้รับอิสรภาพจากอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2502 ก่อนหน้านั้นคนอังกฤษได้วางรากฐานทางด้านระบบการศึกษาที่ดีมากแก่มาเลเซีย ปัจจุบันรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษในการประกอบธุรกิจกับต่างประเทศ จึงหันกลับมาสนับสนุนให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนแทนภาษาของตน (Bahasa Malaysia) แต่ถ้ามองสัดส่วนของงบประมาณด้านการศึกษาจากงบประมาณทั้งหมดของรัฐบาล อยู่ในระดับที่ต่ำมากเท่ากับร้อยละ 5.4 เทียบกับประเทศต่าง ๆ

เนื่องจากในปัจจุบันภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมส่งออกเป็นจักรกลสำคัญที่ผลักดันให้อัตราความเจริญเติบโตของไทยอยู่ในระดับที่สูง การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและการพัฒนาคนจึงต้องมีการกระทำให้สอดคล้องกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีในระดับสูงในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ มีมูลค่าเพิ่มสูงและมีผลิตภาพในการผลิตสูงขึ้นกว่าในอดีต และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีในโลกเป็นไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้นการสร้างแรงงานทางเทคโนโลยี ตั้งแต่แรงงานมีฝีมือ ช่างเทคนิค นักวิทยาศาสตร์และวิศวกร ให้เพิ่มขึ้นทันต่อความต้องการของตลาดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน ระบบการศึกษาไทยตั้งแต่การศึกษาเล่าเรียนวิชาการระดับพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อเตรียมตัวสำหรับศึกษาในระดับสูงต่อไป ความสามารถของเด็กไทยในวิชาดังกล่าวไม่สามารถเทียบกับมาตรฐานการเรียนรู้ของเด็กชาติต่าง ๆ ได้ ในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น สายสามัญ ในระดับปริญญาตรี เพื่อเป็นนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร หรือสายอาชีพเพื่อเป็นช่างเทคนิค แรงงานมีฝีมือ จากการศึกษาของ TDRI เรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันปี 2538 สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของบุคลากรทางเทคโนโลยีไทย ว่ามีความขาดแคลนในระดับ 5,000-10,000 คนต่อปีใน พ.ศ. 2539 จะเพิ่มขึ้นถึงระดับ 25,000 - 60,000 คนต่อปีใน พ.ศ. 2544 หรือสามารถกล่าวได้ว่าในปี 2544 ภาวะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในระดับต่าง ๆ คาดว่าการขาดแคลนบุคลากรทางเทคโนโลยีที่รุนแรงมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ตามลำดับได้แก่ วิศวกร (ขาดแคลนระหว่าง 5,300-14,500 คนต่อปี) นักวิทยาศาสตร์ (ขาดแคลนอยู่ระหว่าง 3,310 - 8,425 คนต่อปี) ช่างเทคนิคอุตสาหกรรม (ขาดแคลนระหว่าง 16,689 - 44,274 คนต่อปี) และการผลิตบุคลากรในด้านดังกล่าวก็ไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของประเทศในยุคใหม่

บทเรียนจากเกาหลีใต้ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะไล่เลี่ยกับไทย เมื่อต้นศตวรรษราว พ.ศ. 2503 เพียง 30 ปีให้หลัง พัฒนากลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย เนื่องจากเกาหลีใต้มีนโยบายและมาตรการสร้างแรงงานทางเทคโนโลยีทั้งแรงงานที่มีทักษะจนถึงช่างเทคนิค

นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรให้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทันต่อความต้องการของประเทศทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จนทำให้สามารถสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีในบางด้านขึ้นมาใช้ภายในประเทศได้ในระยะแรกของการพัฒนา เกาหลีได้เน้นพัฒนาการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ ในระยะต่อมาก็จึงหันมาเน้นการศึกษา วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป เพื่อสนองการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น

ตารางที่ 4.7 สถิติด้านการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านการศึกษา	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
1. อัตราส่วนการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา (%)											
เกาหลีใต้	99	96	94	101	104	108	108	107			
ไต้หวัน	96.29	96.3	96.75	96.97	97.96	97.74	98.04	98.7	98.92	99.31	98.36
สิงคโปร์	115	115	115		111	110	110	108	107	107	
ไทย	97	96	99	95	87	86	85	113	97	98	
มาเลเซีย	97	101	101	102	102	96	93	93	93	93	
ฟิลิปปินส์	107	106	106	106	110	111	111	110	109	111	
อินโดนีเซีย	118	117	118	118	119	118	117	116	115		
จีน	118	124	129	132	134	135	135	123	121		
2. อัตราส่วนการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา (%)											
เกาหลีใต้	91	94	95	88	87	86	87	88		93	
ไต้หวัน	78.11	78.29	81.5	82.39	82.88	83.88	85.445	86.19	86.46	87.43	88.59
สิงคโปร์	71	62	71	-	69	69	69	70		84	
ไทย	30	30	29	28	28	28	33	33	33	37	
มาเลเซีย	53	53	54	59	57	59	56	58		59	
ฟิลิปปินส์	68	64	68	68	71	73	73	74	74	79	
อินโดนีเซีย	39	41	41	46	48	45	45	45	38	43	
จีน	37	39	42	43	44	44	48	51	51	55	

ตารางที่ 4.7 สถิติด้านการศึกษารียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านการศึกษา	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
3. อัตราส่วนการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา (%)											
เกาหลีใต้	26	32	33	37	37	38	39	40.5		48.2	
ไต้หวัน	12.57	13.88	14.23	14.82	15.95	17.18	19.36	20.98	23.47	25.61	26.26
สิงคโปร์	12	12	-	-	-	-	8			-	
ไทย	23	19.6	20	20		16	16	16	19	19	
มาเลเซีย	6	6	6	7	7	6.6	7.2	7	7	7.2	
ฟิลิปปินส์	29	26.9	38	38	28	28.2	27	28	28	26.2	
อินโดนีเซีย	7	7	7	-	-	-	-	10	10	10.2	
จีน	1	1.7	2	2	2	1.7	2	2	2		
4. อัตราการอ่านออกเขียนได้ (%) ชาย											
เกาหลีใต้										99.1	
ไต้หวัน										95.5	
สิงคโปร์										95	
ไทย							96			94.8	
มาเลเซีย							87			87	
ฟิลิปปินส์							90			93.7	
อินโดนีเซีย							84			88.3	
จีน										87	

ตารางที่ 4.7 สถิติด้านการศึกษารียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านการศึกษา	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
5. อัตราการอ่านออกเขียนได้ (%) หญิง												
เกาหลีใต้										94		
ไต้หวัน										84		
สิงคโปร์										83		
ไทย							90			91.3		
มาเลเซีย							70			70.5		
ฟิลิปปินส์							90			93.4		
อินโดนีเซีย							68			75.3		
จีน										68		
6. การใช้รายจ่ายของรัฐบาลทางการศึกษา												
เกาหลีใต้ (พันล้านwon)	2258	2459	2709	3108	3701	4409	5647	5614	6502	7573	8358	
ไต้หวัน (พันล้านดอลลาร์)	89.206	100.35	112.95	119.03	135.97	163.09	202.36	247.49	290.02	332.46	360.07	336.9
สิงคโปร์ (ล้านสิงคโปร์ดอลลาร์)	2113	2284	2076	2204	2231	2369	2828	3655	3532			
ไทย (ล้านบาท)	39494	42351	43117	43798	45422	51503	61730	73503	89600	-	124457	137641
มาเลเซีย (ล้านริงกิต)					4980	5649	6596	7067	8059	8538	9550	
ฟิลิปปินส์ (ล้านเปโซ)	9538	12893	14838	17040	22021	29529	35741	38643	39917			
อินโดนีเซีย (พันล้านรูเปียห์)	1905	2165	2113	2279	2848	2743	3512	4053	5076	5479		
จีน (พันล้านหยวน)	33.21	40.84	48.51	50.58	58.12	66.84	73.76	84.97	79.3	95.8		-

ตารางที่ 4.7 สถิติด้านการศึกษารียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านการศึกษา	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
7. รายจ่ายของรัฐปอทางด้านการศึกษา % ของรยจ่ายทั้งหมด												
เกาหลีใต้	19.01	18.44	18.12	18.34	19.02	18.54	19.47	15.76	16.2	16.8	15.5	
ไต้หวัน	16.28	16.57	16.45	16.54	17.27	17.39	17.47	17.77	17.86	18.43	19.11	19.36
สิงคโปร์	20.17	21.58	18.15	14.43	19.00	18.06	19.88	22.84	22.27			
ไทย	20.66	19.52	19.51	19.27	19.23	19.34	20.08	20.19	21.06	-	19.91	
มาเลเซีย					20.14	19.49	19.44	19.23	19.59	20.28	21.02	
ฟิลิปปินส์	18.08	20.12	18.01	15.71	17.09	17.77	16.92	16.14	15.03			
อินโดนีเซีย	11.34	10.42	8.51	8.75	9.93	8.43	8.43	8.43	9.98	9.72	9.96	
จีน	21.23	22.41	21.74	21.22	21.35	22.17	25.95	24.6				

ที่มา : World Development Report และ Statistical Yearbook for Asia and the Pacific.

4.1.5 การสาธารณสุขของประชากร

สุขภาพอนามัยของประชากรนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถสร้างเสริมให้คุณภาพของประชากรสูงขึ้นได้ บุคคลใดที่มีความรู้ความสามารถสูง แต่หากมีสุขภาพอ่อนแอแล้วย่อมไม่สามารถที่จะใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดผลอย่างเต็มที่ การที่ประชากรของประเทศจะมีสุขภาพที่แข็งแรง นอกเหนือจากการรู้จักบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และออกกำลังกายแล้ว ยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการแพทย์ที่เพียงพอ ในประเทศไทยจำนวนประชากรต่อแพทย์ 1 คนสูงมากเป็นที่ 2 รองจากอินโดนีเซีย (7,402 คน) ในปี 2535 แต่อย่างไรก็ตามถ้าดูแนวโน้มจากในอดีตจะเห็นว่าสัดส่วนนี้ลดลงมาเรื่อย ๆ (จากในปี 2527 6,254 คน) แนวโน้มของตัวเลขชี้ให้เห็นว่าประชากรไทยโดยทั่วไปยังมีสุขภาพอนามัยไม่ดีนัก แพทย์ 1 คนต้องรับภาระรักษาประชากรของประเทศโดยเฉลี่ยสูงถึง 4,282 คน ในปี 2535 รัฐจึงต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อพัฒนาการสาธารณสุขของประชากรสูง (8.15% ของงบประมาณรัฐบาลทั้งหมดในปี 2535) ซึ่งเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากในอดีต หากเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์แล้ว จะเห็นได้ว่ารัฐบาลสิงคโปร์เน้นการรักษาสุขภาพอนามัยของประชากร การป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บในอนาคต โดยการเน้นปลูกฝังให้ประชากรโดยเฉพาะในวัยเรียน รักษาอนามัยการออกกำลังกายให้เพียงพอ ทานอาหารตามหลักโภชนาการเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้ว่า ในปี 2539 อายุขัยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at Birth)⁶ ของชาย (73 ปี) และหญิง (78 ปี) ของสิงคโปร์สูงที่สุดในบรรดาประเทศที่ศึกษา แตกต่างกับไทยที่เน้นการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วยมากกว่าการป้องกันที่ต้นเหตุ (ดูตารางที่ 4.8)

จีนเป็นประเทศที่ประชากรต่อแพทย์ต่ำมากเท่ากับ 637 คน ในปี 2537 ในด้านงบประมาณของรัฐ เกาหลีใต้และไต้หวันเป็น 3 ประเทศที่มีการจัดสรรงบประมาณด้านการสาธารณสุข จากการใช้จ่ายทั้งหมดของรัฐบาลต่ำอยู่ในช่วงร้อยละ 1.16 และ 1.74 ในปี 2535

4.1.6 คุณภาพชีวิตของประชากร

United Nations ได้ทำการคำนวณดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) ซึ่งเป็นดัชนีที่รวมปัจจัยทางด้านการพัฒนามนุษย์ 3 อย่างไว้ด้วยกัน คือ ความยืนยาวของชีวิตวัดจากอายุขัยเฉลี่ย ความรู้วัดจากการศึกษาโดยเฉลี่ย และมาตรฐานชีวิตวัดจากอำนาจซื้อ ซึ่งก็คือรายได้ประชาชาติต่อหัวโดยเฉลี่ยปรับด้วยค่าครองชีพ แสดงคุณภาพชีวิตของคนสิงคโปร์ เกาหลีใต้และไทยมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่ค่อนข้างสูงกว่าประเทศอื่น ๆ

⁶ อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด แสดงจำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ประมาณว่าบุคคลหนึ่งจะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีก ถ้าอัตราตายอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนั้นดำเนินไปเรื่อย ๆ

ตารางที่ 4.8 สถิติด้านการสาธารณสุขเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านการสาธารณสุขของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
1. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (ชาย)													
เกาหลีใต้	65	64.9	65.2	66	66.4	66.7	67	67.7	67.5	69	69	69	69
ไต้หวัน	70.46	70.82	70.97	71.09	70.99	71.1	71.33	71.83	71.79	71.61	71.8		
สิงคโปร์	70.9	71.5	72.1	72.5	72.6	72.9	73.1	73.5	73.7	74.1	74.4	73	73
ไทย	62	62	61.3	61.6	63.2	65.6	64.1	67.7	65.7	66	66	67	67
มาเลเซีย		66	67	68	68.9	67.9	68.1	68.3	68.6	69	69	69	70
ฟิลิปปินส์	61	61.3	61.6	61.9	62.2	62.5	62.8	63.1	63	63	64	66	66
อินโดนีเซีย	54.2	54.8	55.4	54.4	54.9	55.4	59.7	55.6	58.2	62	62	62	63
จีน	68	68	67	68.8	68.1	68.4	68.6	68.8	69.1	69	70	-	69
2. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (หญิง)													
เกาหลีใต้	72	73.3	71.5	74.1	72.6	74.9	73.1	75.7	73.6	76	76	76	76
ไต้หวัน	75.53	75.81	75.88	76.31	76.21	76.48	76.75	77.15	77.22	77.59	77.72		
สิงคโปร์	75.8	76.4	76.5	76.7	76.9	77.2	77.6	78	78.3	78.4	78.5	78	78
ไทย	66	66	67.3	67.6	67.3	70.9	68.2	72.4	70.4	71	71	71	72
มาเลเซีย		70	71.2	72.7	72.7	72	72.3	72.6	72.8	73	73	74	74
ฟิลิปปินส์	64.6	64.9	65.2	65.5	65.8	66.1	66.4	66.7	66.8	67	68	69	70
อินโดนีเซีย	57.6	58.2	58.8	57.2	57.7	62.9	63.3	58.9	61.9	65	65	65	66
จีน	70	70	70	72.3	71	71.1	71.8	72	72.4	73	73	-	73

ตารางที่ 4.8 สถิติด้านการสาธารณสุขเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านการสาธารณสุขของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
3. จำนวนประชากรต่อแพทย์											
เกาหลีใต้	1442	1379	1303	1217	1139	1066	1007	951	902	855	824
ไต้หวัน	1421	1283	1296	1157	1105	1117	1071	978	943	911	880
สิงคโปร์	976	944	906	869	822	779	757	731	711	693	681
ไทย	6254	5975	5564	5595	4832	4361	4500	4425	4282	4260	
มาเลเซีย	3390	3175	2987	2853	2700	2638	2533	2526	2410	2320	2226
ฟิลิปปินส์	6416	6413	6351	6506	6104						
อินโดนีเซีย	8528	8160	7833	7451	7514	6956	-		7402		
จีน	764	758	752	744	692	661	654	658	657	645	637
4. จำนวนประชากรต่อเตียงผู้ป่วย											
เกาหลีใต้	591	549	516	488	465	451	429	404	379	349	317
ไต้หวัน											
สิงคโปร์	252	248	249	255	267	275	277	282	290	275	280
ไทย	628	614	629	613	615	614	618	606	590	579	
มาเลเซีย	399	451	435	442	453	519	531	543	559		
ฟิลิปปินส์	591	611	633	661	683						
อินโดนีเซีย	1489	1492	1510	1505	1503	1670	1523	1645			
จีน	487	480	473	459	447	443	440	435	433	424	424

ตารางที่ 4.8 สถิติด้านการสาธารณสุขเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านการสาธารณสุขของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
5. การใช้จ่ายของรัฐบาลทางด้านสาธารณสุข											
เกาหลีใต้ (พันล้านวอน)	172	192	225	398	430	478	566	716	469		
ไต้หวัน (พันล้านดอลลาร์)		4.7	8.7	8.4	13.1	15.2	10.6	15	18.5	21.7	18.2
สิงคโปร์ (ล้านสิงคโปร์ดอลลาร์)	649	684	464	548	608	613	652	994			
ไทย (ล้านบาท)	10437	12411	13471	13882	14796	16815	20798	26794	34673		
มาเลเซีย (ล้านริงกิต)					1208	1454	1777	2035	2414	2519	
ฟิลิปปินส์ (ล้านเปโซ)	2648	3814	4570	4951	5564	7338	8623	10158	10971		
อินโดนีเซีย (พันล้านรูเปีย)	426	519	464	382	499	647	938	1145			
จีน (พันล้านหยวน)											
6. รายจ่ายของรัฐบาลทางด้านสาธารณสุข % ของรายจ่ายทั้งหมด											
เกาหลีใต้	1.45	1.44	1.51	2.35	2.21	2.01	1.95	2.01	1.16		
ไต้หวัน		1.35	2.2	2.09	2.9	2.85	1.65	1.98	1.74	2.06	1.79
สิงคโปร์	6.19	6.46	4.05	3.58	5.17	4.67	4.58	6.21			
ไทย	5.46	5.72	6.1	6.11	6.26	6.31	6.77	7.36	8.15		
มาเลเซีย					4.89	5.02	5.24	5.61	5.86	5.81	
ฟิลิปปินส์	5.02	5.95	5.55	4.57	4.32	4.42	4.08	4.24	4.13		
อินโดนีเซีย	2.54	2.5	1.87	1.47	1.74	1.99	2.42	2.77			
จีน											

ตารางที่ 4.8 สถิติด้านการสาธารณสุขเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านการสาธารณสุขของประชากร	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
7. ดัชนีการพัฒนามน											
เกาหลีใต้							0.872		0.882		
ไต้หวัน											
สิงคโปร์							0.849		0.878		
ไทย							0.715		0.827		
มาเลเซีย							0.79		0.822		
ฟิลิปปินส์							0.603		0.677		
อินโดนีเซีย							0.051		0.637		
จีน							0.566		0.594		
8. จำนวนคนใช้โรคเอดส์/กรณี HIV (คน)											
เกาหลีใต้		1	4	9	22	37	54	42	16		
ไต้หวัน								19	20	30	71
สิงคโปร์											
ไทย											
มาเลเซีย								25	23	20	18
ฟิลิปปินส์								1686	383		
อินโดนีเซีย								79	37		
จีน											

ที่มา : World Development Report, Statistical Yearbook for Asia and the Pacific และ Economic Implications of AIDS in Asia (1993).

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่ปี 2527-2537 รวมทั้งสรุปผลการศึกษาของ IMD และ WEF ทำให้สามารถสรุปได้ว่า

-ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบ ที่ว่าสังคมไทยเป็นสังคมเปิดกว้าง ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ ผิวน มีสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานสูง สถิติมีอัตราการมีส่วนร่วมของแรงงานสูง มีอัตราการว่างงานต่ำ ในขณะที่อินโดนีเซียทำงานปีละ 1807 ชั่วโมงเท่านั้น (ดูตารางที่ 4.9) กำลังแรงงานไทยมีจำนวนชั่วโมงทำงานโดยเฉลี่ยต่อปีสูง คิดเป็น 2,272 ชั่วโมงในปี 2537 มีกรณีพิพาทแรงงานต่ำ ประชากรสามารถอ่านออกเขียนได้สูง และมีอัตราการเข้าเรียนในระดับประถมสูง

-ข้อเสียเปรียบของไทย คือ ผู้นำประเทศขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ ประชากรมีทัศนคติที่ค่อนข้างสับสน แรงงานมากกว่าครึ่งหนึ่งยังอยู่ในภาคเกษตร ในด้านการศึกษา ประชากรมีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมต่ำมาก เมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในโลก ระบบการศึกษาไทยโดยทั่วไปไม่มีคุณภาพ และการพัฒนาระบบการศึกษาก็ไม่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความต้องการทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันเข้มข้นขึ้นทุกวัน เป็นผลทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานฝีมือ นักวิทยาศาสตร์และวิศวกร การใช้จ่ายของรัฐต่อหัวทางด้านการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ทางด้านการสาธารณสุขของประเทศ ประชาชนยังเน้นการรักษาพยาบาลเมื่อยามป่วยไข้ แทนที่จะเน้นการป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บในอนาคต พิจารณาอัตราส่วนของประชากรต่อแพทย์ก็อยู่ในระดับต่ำ คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ประชากรยังมีปัญหาทางด้านการบริโภคของมีนเมา ยาเสพติด (ดูตารางที่ 4.10 และตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.9 จำนวนชั่วโมงทำงานต่อปีโดยเฉลี่ยของแรงงานไทยเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งปี 2537

ประเทศ	จำนวนชั่วโมงโดยเฉลี่ยต่อปี
เกาหลีใต้	2,302
ไต้หวัน	2,136
สิงคโปร์	2,044
ไทย	2,272
มาเลเซีย	2,288
ฟิลิปปินส์	2,217
อินโดนีเซีย	1,807
จีน	2,264

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996.

ตารางที่ 4.10 ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางทรัพยากรมนุษย์ของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539

ปัจจัยมีอิทธิพลต่อทรัพยากรมนุษย์	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ประชากรมีขนาดใหญ่	16	24	44	12	10	25	4	1
2. อัตราส่วนการพึ่งพิงอยู่ในระดับต่ำ	1	10	2	22	45	46	37	19
3. สัดส่วนของแรงงานสตรีในแรงงานทั้งหมดค่อนข้างสูง	28	31	27	23	34	8	40	-
4. ประชาชนมีความเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเชื้อชาติ เพศ ศาสนาต่างกัน	30	9	1	32	12	42	36	41
5. สามารถหาแรงงานที่มีฝีมือได้ง่ายในประเทศ	27	19	39	42	1	44	43	35
6. สัดส่วนการว่างงานต่อประชากรสูง	15	24	1	2	33	29	25	6
7. จำนวนชั่วโมงทำงานต่อประชากรสูง	2	9	13	4	7	3	28	5
8. อัตราการว่างงานต่ำ	2	1	4	3	31	6	9	6
9. ระบบการศึกษาส่งเสริมความต้องการทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน	29	3	1	41	19	21	39	39
10. อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาสูง	18	15	30	43	28	34	41	37
11. อัตราส่วนระหว่างนักเรียนต่อครูในระดับมัธยมศึกษา	38	37	35	33	43	32	17	22
12. การใช้จ่ายต่อหัวทางการศึกษาของรัฐบาลอยู่ในระดับสูง	27	24	21	40	43	34	46	45
13. คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับพอเพียง	28	33	18	36	33	20	32	45
14. ดัชนีการพัฒนามาอยู่ในระดับสูง	25		28	37	42	38	43	44
15. ประชากรต่อแพทย์อยู่ในระดับต่ำ	39	34	32	45	36	44	46	31
16. ประชากรต่อพยาบาลอยู่ในระดับต่ำ	34	33	24	38	45	36	43	40
17. AIDS ไม่เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจในอนาคต	1	13	8	45	40	38	36	43
18. ประชากรไม่มีปัญหาทางด้านการบินโคจรของมีนเมาและยาเสพติด	4	9	1	41	42	28	14	40

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996.

หมายเหตุ : เลือกปัจจัยต่าง ๆ โดยจุดเด่นของไทย ลำดับตั้งแต่ 1-10 และจุดด้อยลำดับตั้งแต่ 36-46.

ตารางที่ 4.11 ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการแพทย์ของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทรัพยากรมนุษย์	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ไม่ค่อยมีการพิพาทแรงงาน	38	2	1	12	23	6	14	-
2. การพิพาทแรงงานทำให้แรงงานสูญเสียวันทำงานเพียงน้อยวัน	15	5	1	27	29	16	42	45
3. ระบบการศึกษาส่งเสริมความต้องการทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน	13	15	2	25	19	28	38	49
4. ลูกจ้างมีความรู้ในด้านการใช้คอมพิวเตอร์สูง	37	18	33	42	3	46	47	43
5. แรงงานมีมือหาได้ง่ายในประเทศ	12	20	2	13	21	8	41	30
6. ลูกจ้างมีแรงกระตุ้นในการทำงานตามเป้าหมายของบริษัท	20	10	7	5	12	3	25	1
7. ประชาชนมีค่านิยม ทำงานหนัก ซื่อสัตย์สุจริต	34	17	1	4	39	6	37	31
8. ประชาชนในประเทศยอมรับการเปลี่ยนแปลง	38	2	1	12	23	3	14	-
9. แรงงานสัมพันธ์ในประเทศดี	8	10	12	32	20	25	47	27

ที่มา The Global Competitiveness Report 1996

4.2 นโยบายเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทย

1) **รณรงค์ กระตุ้นให้คนไทยมีการปรับเปลี่ยนให้มีความนิยมที่ถูกต้อง ในขณะเดียวกันพยายามปลูกฝังค่านิยมที่ถูกแก่เยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศในอนาคตให้มีความนิยมที่ถูกที่ควร**

กล่าวคือ คนที่ดีจะต้องทำการใด ๆ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย ในการทำงานจะต้องให้เต็มขีดความสามารถด้วยความขยันขันแข็ง มีความมัธยัสถ์ ว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับต่างประเทศสูงขึ้น แทนค่านิยมในปัจจุบันที่สังคมมีความเป็นวัตถุนิยมมากให้ความสำคัญต่อกายของบุคคล โดยวัดที่ฐานะความร่ำรวย โดยไม่คำนึงถึงว่าหามาในทางที่สุจริตหรือไม่ ค่านิยมของการฟุ้งเฟ้อใช้จ่ายซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของเงิน ซึ่งมีผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ค่านิยมดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบกระตุ้นให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้ตนร่ำรวยโดยทางลัดอย่างรวดเร็วภายในเวลาอันสั้นอย่างแพร่หลายในสังคมไทย การรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมใหม่นี้จะต้องเริ่มต้นมาจากภาครัฐบาล โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน ครู อาจารย์ เป็นต้น ไปยังประชาชนอย่างทั่วถึง พร้อมกับการชี้ให้เห็นถึงผลดี ผลเสียอย่างชัดเจนของค่านิยมเดิมต่อการกินคืออยู่ดี ความมั่งคั่งของประเทศในปัจจุบันและอนาคต

2) **เร่งให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังโดยเร่งด่วน**

ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการเรียนการสอนจะต้องปรับให้มีคุณภาพ หลักสูตรจะต้องมีความทันสมัย การผลิตบุคลากรในสาขาต่าง ๆ จะต้องเน้นทางด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา เร่งรัดที่จะขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับจาก 9 ปี ในปัจจุบันเป็น 12 ปีให้เท่าเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้วในอนาคตอันใกล้ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของไทยส่วนใหญ่แล้วยังอยู่ภายใต้ระบบราชการที่มีความมีประสิทธิภาพต่ำ ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลง เห็นเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาบางอย่างว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ยาก ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีการแยกระบบการศึกษาออกจากระบบราชการ เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพมาช่วยปฏิรูปการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ตามความเป็นจริงแล้วในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 ผลงานวิจัยอันมีคุณค่าหลาย ๆ ชิ้นในปัจจุบัน ต่างก็เห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนาการศึกษาเป็นหลัก และมีการเสนอแนะเป้าหมาย แนวทางปฏิบัติ ปัญหาในการปฏิรูปการศึกษาไว้อย่างละเอียด เพียงแต่ภาครัฐบาลจะต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเป็นลำดับต้นให้ความสำคัญในแง่ของการจัดสรรงบประมาณให้มีการปฏิรูปไปตามแผน ตามข้อเสนอแนะ ให้มีผลใน

เชิงปฏิบัติเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษา ที่มีผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษาเห็นว่าเป็นเพียงความใฝ่ฝันที่ไม่สามารถเป็นจริงได้ กลายเป็นความจริงในอนาคต

3) ทุ่่มเททางด้านการจัดสรรงบประมาณของรัฐเพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษาไทย ขยายการศึกษาให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง ในขณะที่เดียวกัน มีการกำกับ ดูแลให้มีการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสสูง

ตัวเลขจากตารางที่ 4.7 ชี้ให้เห็นว่ารายจ่ายของรัฐบาลด้านการศึกษาของไทยอยู่ในระดับค่อนข้างสูงคิดเป็นร้อยละ 21.06 ของรายจ่ายของรัฐบาลในปี 2535 เมื่อเปรียบเทียบกับเกาหลีใต้ (ร้อยละ 16.2) สิงคโปร์ (ร้อยละ 22.27) แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัวในปี 2536 ของไทย สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ มาเลเซีย คิดเป็น 75 769 654 294 165 ดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลยังลงทุนทางด้านการศึกษาของชาติต่อประชากรในระดับที่ต่ำอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีลำดับการพัฒนาสูงกว่าไทยหรือแม้แต่มาเลเซียก็ตาม (ดูตารางที่ 4.12) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เน้นการให้ความสำคัญของคนเป็นแกนหลังการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจะต้องให้การทุ่มเทจัดสรรงบประมาณในด้านนี้อย่างเต็มที่ เพราะความสัมฤทธิ์ผลของแผนในทางปฏิบัติ ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับกำลังทางด้านการเงินเป็นหลัก

ตารางที่ 4.12 การใช้จ่ายทางด้านการศึกษาต่อหัว ในปี 2536

ประเทศ	ดอลลาร์สหรัฐต่อคน
สวีเดน	2,287
ญี่ปุ่น	1,275
อเมริกา	1,172
เกาหลีใต้	294
ไต้หวัน	654
สิงคโปร์	769
ไทย	75
มาเลเซีย	165
ฟิลิปปินส์	19
อินโดนีเซีย	9
จีน	9

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996.

4) ส่งเสริมการสร้างบุคลากรทางด้านช่างเทคนิค วิศวกร ให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงาน

โดยการใช้โปรแกรมแซนวิช (Sandwich Program) อย่างแพร่หลายในการศึกษาระดับวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย องค์การสหประชาชาติใน Major Issues in Human Resources Development Policy and Planning Industry ปี 2536 ได้ให้ความหมายว่าเป็นโปรแกรมที่ผนวกการศึกษาทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ในห้องทดลองของสถาบันการศึกษาเข้ากับการฝึกอบรม ปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุเนื้อหาไว้ในวิชาเดียวกันในหลักสูตร โดยที่สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมจะต้องร่วมมือประสานงานกันเป็นระบบอย่างใกล้ชิดตั้งแต่การกำหนด รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระของวิชาที่จะต้องมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอให้ทันสมัย รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผล เพื่อรักษาคุณภาพของโปรแกรมตลอดเวลา แทนที่จะมีการออกดูงานตามโรงงานเป็นครั้งคราวซึ่งทำเป็นส่วนประกอบของวิชาเท่านั้น อังกฤษเป็นประเทศแรกที่นำระบบดังกล่าวมาใช้ในปี พ.ศ. 2498 และได้แพร่หลายไปยังประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก การจัดวิชาตามโปรแกรมแซนวิชสามารถจัดโดยมีความยืดหยุ่นตั้งแต่ จัดเป็นวิชาแซนวิชชนิดบาง (Thin Sandwich) กล่าวคือเป็นวิชาเรียนในสถาบันการศึกษาเป็นเวลา 6 เดือนอีก 6 เดือนที่เหลือฝึกทางด้านการปฏิบัติในโรงงาน ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝน เสริมสร้างทักษะในการใช้เครื่องมือทันสมัยในกระบวนการผลิตของโรงงาน ไปจนถึงวิชาแซนวิชชนิดหนา (Thick Sandwich) คือ มีโปรแกรมฝึกอบรมในโรงงานเพียงครั้งเดียว ในระดับปริญญาตรีเป็นระยะเวลา 1 ปีในช่วงที่นักศึกษาอยู่ปี 3 การออกแบบวิชาแซนวิชสามารถที่จะยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมหรือความต้องการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) สร้างบรรยากาศ แรงจูงใจ โดยการปรับปรุงข้อบังคับ มีการให้สิทธิประโยชน์ในด้านการย้ายถิ่นฐาน การลงทุน เป็นต้น

เพื่อดึงดูดนักวิทยาศาสตร์ วิศวกรและนักเทคโนโลยีไทยที่มีประสบการณ์ ความสามารถสูงแต่ตั้งรกรากทำงานอยู่ในต่างประเทศ ให้เห็นว่ายังมีโอกาสทองรออยู่ในไทย ได้ตัดสินใจย้ายถิ่นฐานกลับมาประกอบอาชีพในบ้านเกิดเมืองนอน ในปัจจุบันก็มีมูลนิธิ ดำรง ลัทธพิพัฒน์ ดำเนินโครงการ “สมองไหลกลับ” มาเป็นเวลา 5 ปี แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากภาครัฐยังไม่มีแรงจูงใจมากพอที่จะดึงดูดให้บุคลากรเหล่านี้กลับมาได้

John Naisbitt ใน Megatrends Asia (1996) ได้ชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ของไต้หวันในการแก้ปัญหาสมองไหลที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงามนั้นรัฐบาลได้ให้แรงจูงใจอย่างสูงแก่บุคลากรในด้านดังกล่าวที่มีความสามารถดีเยี่ยมของโลกที่ย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในอเมริกาที่ Silicon Valley บริษัท IBM มหาวิทยาลัยฮาวาร์ด มหาวิทยาลัยชิคาโก ฯลฯ ได้เห็นชัดเจนว่ามีโอกาสทองในการ

ประกอบอาชีพรออยู่ในไต้หวัน แรงจูงใจอย่างหนึ่งได้แก่การสร้าง Hsinchu Science Based Industrial Park ทางใต้ของไทเป ให้เป็นสวรรค์ของนักลงทุน โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ลงทุนในการซื้อที่ดิน การสร้างโรงงาน การวิจัยและพัฒนา การให้สิทธิประโยชน์แก่ธุรกิจที่ประกอบการอุตสาหกรรมเป้าหมายสำคัญ 10 อุตสาหกรรม ได้แก่ โทรคมนาคม อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคแผงวงจรไฟฟ้า สารสนเทศ เครื่องจักรที่ต้องการความเที่ยงตรงสูงหรือเครื่องจักรแทนคนในอุตสาหกรรม การเงิน เคมีภัณฑ์ และยา การควบคุมมลภาวะเป็นพิษ ชิ้นส่วนที่ใช้เทคโนโลยีสูง ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ โดยให้การอุดหนุนทางการเงินสูงถึงร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายของธุรกิจทางด้านการจัดการทางการเงิน การควบคุมคุณภาพ การจัดการวัตถุดิบ การตลาด ต้นทุนในการออกแบบ

6) รณรงค์ กระตุ้นให้คนไทยทั้งประเทศหันมาเน้นให้ความสำคัญแก่สุขภาพอนามัยของตน โดยการป้องกันตนเองจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง

รัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สม่ำเสมอและต่อเนื่องเกี่ยวกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บและวิธีป้องกัน โรคต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ โรคหัวใจ โรคเอดส์ โรคมะเร็ง เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้คนไทยในประเทศเน้นการรักษาสุขภาพ พละนาามัยของตนให้แข็งแรง อยู่เสมอ โดยการเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ ควบคุมน้ำหนักให้เหมาะสม มีการออกกำลังกายและพักผ่อนให้เพียงพอ มีพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะมีผลทำให้อายุขัยเมื่อแรกเกิดของประชากรในประเทศสูงมากขึ้น ผลผลิตในการผลิตในทุกภาคการผลิตสูงขึ้น และมีผลทางด้านค่าใช้จ่ายของภาครัฐในด้านการรักษาผู้เจ็บป่วยจะมีแนวโน้มลดลงในอนาคตอีกด้วย

บทที่ 5

ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย

นอกเหนือไปจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคที่แสดงถึงความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน ซึ่งต่างก็เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย ที่การศึกษาได้เน้นให้ความสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งในบทที่ 5 นี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

- 5.1 ความสามารถของภาครัฐบาล
- 5.2 สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน
- 5.3 การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 5.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5.5 การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน

ในความเป็นจริงแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยอีก อาทิเช่น วัฒนธรรม สถาบันทางการเมือง สถาบันทางกฎหมาย ตัวบทกฎหมาย การปฏิรูปทางการเมือง สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศในโลก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของโลก การพัฒนาและวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการวิจัยและการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งการศึกษาจะไม่ครอบคลุมถึง

5.1 รัฐบาล

บทบาทของภาครัฐบาลในระบบเศรษฐกิจสามารถที่จะมีผลกระทบต่อต้นทุนการประกอบธุรกิจของภาคเอกชนได้ไม่มากนักน้อยแตกต่างกันไปในประเทศต่าง ๆ รัฐบาลอาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีบทบาทเข้ามาแทรกแซงการทำงานของระบบเศรษฐกิจในบางกรณี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศโดยรวม เช่น ทางด้านการศึกษา การรักษาสภาวะสิ่งแวดล้อม การทำวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้ว ตามแนวความคิดด้านทุนนิยมว่ากลไกของระบบตลาดจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงควรลดการแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจลงโดยมีบทบาททางอ้อมในการสร้างบรรยากาศ สภาวะสิ่งแวดล้อม สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้ธุรกิจได้รับ

ประโยชน์ในอันที่จะมีความได้เปรียบทางด้านการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจในประเทศคู่แข่ง ได้แก่ สร้างบรรยากาศความมีเสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจ ความมีวินัยทางด้านการคลังของภาครัฐ ภาษีอากรเก็บในอัตราที่เอื้ออำนวยให้มีการลงทุน และการประกอบธุรกิจภายในประเทศ ระบบราชการต้องเกื้อหนุนการประกอบธุรกิจการค้า โดยภาครัฐจะต้องมีวิถีปฏิบัติที่โปร่งใส นโยบายของรัฐต้องส่งเสริมการประกอบธุรกิจ เป็นต้น ดังนั้นภาครัฐบาลจึงนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญในอันที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

5.1.1 ศักยภาพของรัฐบาลไทย

การศึกษาของ IMD และ WEF ได้ลำดับความสามารถในการแข่งขันของรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ค่อนข้างสูง คืออันดับที่ 8 โดย IMD และอันดับที่ 3 โดย WEF ในปี 2539 เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง 7 ประเทศที่พิจารณา รัฐบาลสิงคโปร์มีศักยภาพสูงที่สุด (ดูตารางที่ 5.1)

ในการพิจารณาเปรียบเทียบบทบาทและขีดความสามารถของภาครัฐบาลในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศนั้น การศึกษาจะแบ่งพิจารณาคือ โครงสร้างของรายจ่าย โครงสร้างของรายรับของรัฐบาลและอัตราภาษี การแทรกแซงทางด้านการผลิต การลงทุน การออมและการควบคุมราคาของภาครัฐ งบประมาณและหนี้สินของภาครัฐ และระบบราชการ

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาลของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน		เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับความสามารถของรัฐบาลโดย IMD									
ปี 2535		25	5	1	7	21	3	20	-
ปี 2536		23	4	1	7	21	3	20	-
ปี 2537		35	11	1	6	23	4	21	14
ปี 2538		18	5	1	7	17	4	21	12
ปี 2539		33	3	1	8	12	4	25	9
ลำดับความสามารถของรัฐบาลทางด้านงบประมาณและกฎข้อบังคับ โดย WEF ปี 2539		9	5	1	3	7	13	8	27

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996 และ The Global Competitiveness Report 1996

5.1.1.1 โครงสร้างรายจ่ายของรัฐบาล

การวัดการแทรกแซงหรือบทบาทของภาครัฐ อาจวัดได้จากสัดส่วนรายรับทั้งหมดของภาครัฐต่อ GDP หรือสัดส่วนของรายจ่ายทั้งหมดของภาครัฐต่อ GDP จากการพิจารณาตัวเลขดังกล่าวพบว่า ขนาดของภาครัฐจากรายได้หรือรายจ่ายของภาครัฐ รัฐบาลของประเทศแถบเอเชียมีขนาดค่อนข้างเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก สัดส่วนรายจ่ายของรัฐบาลกลางต่อ GDP ของจีน 9.87% อินโดนีเซีย 19.33% ฟิลิปปินส์ 19.65% สิงคโปร์ 19.44% ไทย 15.58% และมาเลเซีย 25.38% กล่าวคือสัดส่วนดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำกว่า 26% ในขณะที่สัดส่วนในประเทศพัฒนาแล้วมีค่าประมาณ 30-68% สาเหตุสำคัญที่ทำให้ขนาดของภาครัฐในประเทศพัฒนาแล้วมีขนาดใหญ่คือพันธทางด้านสวัสดิการสังคม ซึ่งทำให้รัฐต้องใช้จ่ายและเก็บภาษีในอัตราที่สูง (ดูตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 ขนาดภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

รายรับ รายจ่าย ของรัฐบาล	เกาหลีใต้ (2537)	สิงคโปร์ (2535)	ไทย (2535)	มาเลเซีย (2536)	ฟิลิปปินส์ (2535)	อินโดนีเซีย (2536)	จีน (2534)
รายรับทั้งหมด/GDP (%)	19.11	32.63	18.61	27.54	17.8	18.75	5.63
รายจ่ายทั้งหมด/GDP (%)	16.95	19.44	15.58	25.38	19.65	19.33	9.87
ดุลการคลัง/GDP (%)	0.64	12.47	2.94	1.62	-1.18	-0.41	-2.44

ที่มา : Government Finance Statistics Yearbook.

ขนาดของภาครัฐบาล ถ้าพิจารณาจากการว่าจ้างทำงานในภาครัฐบาลแล้ว ตัวเลขจาก The World Competitiveness Yearbook 1996 ชี้ให้เห็นว่าภาครัฐบาลของไทยและคู่แข่งยกเว้นจีน มีขนาดค่อนข้างเล็กเช่นเดียวกับเมื่อพิจารณาขนาดของรัฐบาลจากรายได้หรือรายจ่ายของรัฐต่อ GDP สัดส่วนของการว่าจ้างทำงานในภาครัฐต่อการว่าจ้างทำงานทั้งหมดในประเทศของสิงคโปร์ต่ำสุดคิดเป็นร้อยละ 3.8 ในปี 2536 รองลงไปคือ ไทย (4.1%) อินโดนีเซีย (4.9%) ฟิลิปปินส์ (8.1%) ไต้หวัน (11.8%) มาเลเซีย (12.1%) ส่วนจีน (23.8%) มีสัดส่วนสูงที่สุดในประเทศที่พิจารณา แต่หากดูตัวเลขของค่าแรง ค่าจ้างที่ภาครัฐบาลใช้จ่ายแล้ว จะเห็นว่ารัฐบาลไทยมีรายจ่ายที่เป็นค่าจ้างแรงงานคิดเป็นร้อยละสูงถึง 33.39 ในขณะที่อินโดนีเซียมีค่าใช้จ่ายดังกล่าวต่ำสุดคือ 8.07% (ดูตารางที่ 5.3) สะท้อนให้เห็นถึงค่าแรง ค่าจ้างในอินโดนีเซียที่อยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ส่วนรายจ่ายของรัฐบาลทางด้านการซื้อสินค้าและบริการของไทยสูงมากถึงร้อยละ 60 เทียบขนาดของเศรษฐกิจของไทยที่เล็กกว่าจีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน อินโดนีเซีย เทียบขนาดของประชากรไทยก็เล็กกว่า จีน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ จึงทำให้เกิดคำถามขึ้นว่าการใช้จ่ายทางด้านการซื้อสินค้าและบริการของรัฐบาลไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่?

ตารางที่ 5.3 รายจ่ายของรัฐบาลส่วนกลางตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละของรายจ่ายทั้งหมด และการให้กู้ยืมหักด้วยการชำระหนี้ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

รายจ่ายของรัฐบาล	เกาหลีใต้ (2537)	สิงคโปร์ (2535)	ไทย (2535)	มาเลเซีย (2536)	ฟิลิปปินส์ (2535)	อินโดนีเซีย (2536)	จีน (2534)
รายจ่ายทั้งหมดและเงินกู้หักด้วยเงินชำระหนี้	100	100	100	100	100	100	100
เงินกู้หักด้วยเงินชำระหนี้	10.71	3.58	1.38	2.08	-2.69	-1.26	5.93
รายจ่ายรวม	89.29	96.42	98.62	97.92	102.69	101.26	94.07
รายจ่ายประจำ	75.61	74.23	73.33	77.37	83.14	51.52	-
รายจ่ายในสินค้าและบริการ	27.5	48.96	60.08	45.79	41.77	26.25	-
ค่าแรง ค่าจ้าง	11.3	25.24	33.39	30.96	27.77	8.07	-
รายจ่ายอื่น ๆ เพื่อซื้อสินค้าและบริการ	16.2	23.72	26.69	14.41	13.03	8.19	-
รายจ่ายที่เป็นดอกเบี้ย	3.27	12.04	6.87	16.87	30.75	11.68	-
เงินอุดหนุนและเงินโอนอื่น ๆ	44.84	13.23	7	14.71	10.62	13.58	-
เงินโอนไปยังรัฐบาลท้องถิ่น ภูมิภาค	28.11	-	1.46	3.17	6.27	12.52	-
เงินโอนไปต่างประเทศ	31	0.12	0.09	-	-	-	-
รายจ่ายในการลงทุน	13.68	22.19	25.29	20.68	19.55	47.22	-
รายจ่ายสินค้าประเภททุน	6	11.01	23.13	-	7.86	27.96	-

ที่มา : Government Finance Statistics Yearbook

พิจารณารายจ่ายของรัฐบาลกลางแยกตามลักษณะงาน พบว่าในปี 2535 รัฐบาลไทยเน้นการใช้จ่ายทางด้านการศึกษาและการป้องกันประเทศในสัดส่วนที่สูงคือ 21.06% และ 17.21% ตามลำดับ ประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ก็เช่นกัน ให้ความสำคัญแก่การศึกษา โดยจัดสรรงบประมาณใช้จ่ายของรัฐอยู่ในช่วงที่สูงประมาณ 15 - 22% ส่วนสิงคโปร์ เกาหลีใต้ จีน ก็จัดสรรเงินรายจ่ายในการป้องกันประเทศสูงถึง 24.5% 19.3% และ 16.4% ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.4)

ตารางที่ 5.4 สัดส่วนรายจ่ายของรัฐบาลส่วนกลางแยกตามลักษณะงาน (%) ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

การใช้จ่ายของรัฐบาลกลาง	เกาหลีใต้ (2537)	สิงคโปร์ (2535)	ไทย (2535)	มาเลเซีย (2536)	ฟิลิปปินส์ (2535)	อินโดนีเซีย (2536)	จีน (2534)
รายจ่ายทั้งหมด	100	100	100	100	100	100	100
บริหารงานทั่วไปและการรักษา							
ความสงบภายในประเทศ	10.61	12.33	11.19	15.64	11.65	29.75	8.59
การป้องกันประเทศ	19.26	24.54	17.21	11.76	9.91	6.16	16.43
การศึกษา	15.49	22.27	21.06	20.29	15.03	9.97	2.19
การสาธารณสุข	0.92	6.08	8.15	5.72	4.13	2.72	0.41
ประกันสังคมและสวัสดิการสังคม	10.2	2.3	3.95	5.84	2.64	-	0.07
อาคารสงเคราะห์	0.77	6.69	2.7	5.53	1.71	1.56	0.1
นันทนาการ วัฒนธรรม ศาสนา	0.59	0.37	0.59	-	1.02	0.81	0.43
เชื้อเพลิงและพลังงาน	0.42	-	0.92	-	3.21	5.88	10.41
เกษตร ป่าไม้ ประมง ลำสัตว์	8.52	0.29	12.49	5.8	8.14	6.72	6.04
การเหมืองแร่ การอุตสาหกรรม และโยธา	2.33	0.15	0.4	-	1.79	1.14	12.01
การขนส่งและการสื่อสาร	7.69	3.37	9.21	8.23	10.69	9.72	3.08
การบริการเศรษฐกิจอื่น ๆ	5.6	7.73	3.17	4.44	3	3.88	7.94
สัดส่วนของรายจ่ายด้านการป้องกัน ประเทศ/การใช้จ่ายของรัฐบาลทั้งหมด	3.4	4.77	2.88	2.99	1.95	1.23	1.62

ที่มา : Government Finance Statistics Yearbook.

5.1.1.2 โครงสร้างรายรับของรัฐบาลและอัตราภาษี

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโครงสร้างของรายรับของรัฐบาลในเอเชียและประเทศที่พัฒนาแล้ว จุดแตกต่างที่สูงมากก็คือ รายรับในด้านการประกันสังคม ในประเทศที่พัฒนาแล้วสัดส่วนของรายได้ในการประกันสังคมสูงถึง 15-35% ของรายได้ทั้งหมดของภาครัฐ ในขณะที่ในเอเชียรายได้ดังกล่าวอยู่ในช่วง 1 - 8% ถ้ามองในแง่ของการแข่งขันทางด้านการค้าระหว่างประเทศในระยะสั้นน่าจะเป็นผลในทางบวกต่อประเทศแถบเอเชีย เนื่องจากการประกันสังคมในประเทศพัฒนาแล้วในปัจจุบันถูกมองว่าเป็นการลดแรงจูงใจในการทำงานและการออมของเอกชน (ดูตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5 สัดส่วนรายรับของรัฐบาลส่วนกลาง (%) ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

สัดส่วนรายรับของรัฐบาลกลาง แยกตามประเภทต่อรายรับทั้งหมด	เกาหลีใต้ (2537)	สิงคโปร์ (2535)	ไทย (2535)	มาเลเซีย (2536)	ฟิลิปปินส์ (2535)	อินโดนีเซีย (2536)	จีน (2534)
ภาษีจากรายได้ กำไรและส่วนต่างของ ราคา (capital gain)	29.87	24.17	27.01	34.29	29.09	49.33	36.93
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	18.11	-	9.9	9.3	9.6	8.15	-
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	11.48	-	16.56	24.98	12.74	38.94	36.93
ประกันสังคม	7.77	-	1.01	0.84	-	-	-
ภาษีจากแรงงาน	-	-	-	-	-	-	-
ภาษีทรัพย์สิน	2.24	5.93	2.24	0.39	0.19	2.72	-
ภาษีจากสินค้าและบริการ	35.51	13.41	40.92	21.86	26.02	26.35	15.3
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	22.91	-	18.87	7.59	9.62	21.81	7.68
ภาษีจากการค้าระหว่างประเทศ	4.8	1.64	16.44	13.66	28.49	5.15	16.9
ภาษีอื่น ๆ	5.87	6.53	0.97	3.05	2.97	0.51	-
รายได้ที่ไม่ใช่จากภาษี	11.46	29.09	9.68	25.2	12.46	15.93	30.88
รายได้ของรัฐวิสาหกิจ	4.93	20	6.79	17.39	7.96	2.69	30.12
รายได้ทั้งหมด	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา Government Finance Statistics Yearbook

ภาษีรายได้และภาษีการบริโภค เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนของรายได้ของรัฐบาลจากภาษีระหว่างภาษีที่เก็บจากฐานของรายได้ และภาษีที่เก็บจากฐานสินค้าและบริการ พบว่าโครงสร้างทางด้านภาษีจากฐานสินค้าและบริการของไทยมีสัดส่วนสูงถึงประมาณ 41% ของรายได้ของภาครัฐบาล ส่วนภาษีที่เก็บจากฐานรายได้ คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (9.9%) และภาษีเงินได้นิติบุคคล (17%) รวมกันคิดเป็น 26% ส่วนภาษีที่เก็บจากฐานของการใช้จ่ายหรือการบริโภคสินค้าและบริการคือรายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) คิดเป็น 19% และรายได้จากภาษีสรรพสามิต 16% รวมกันคิดเป็น 35% ในปี 2535 ถ้ามองภาพจากการจัดเก็บภาษีจากฐานการใช้จ่ายหรือการบริโภคของไทยจะสูงกว่าภาษีที่เก็บจากฐานของรายได้ ซึ่งนับได้ว่าสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า การจัดเก็บภาษีจากการใช้จ่ายแทนที่จะเป็นการเก็บภาษีจากฐานของรายได้ จะช่วยลดการซ้ำซ้อนของการเก็บภาษีจากส่วนที่เป็นการขอมเป็นการส่งเสริมการขอม การลงทุนของคนภายในประเทศ (ดูตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.4 สัดส่วนรายจ่ายของรัฐบาลส่วนกลางแยกตามลักษณะงาน (%) ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

การใช้จ่ายของรัฐบาลกลาง	เกาหลีใต้ (2537)	สิงคโปร์ (2535)	ไทย (2535)	มาเลเซีย (2536)	ฟิลิปปินส์ (2535)	อินโดนีเซีย (2538)	จีน (2534)
รายจ่ายทั้งหมด	100	100	100	100	100	100	100
บริหารงานทั่วไปและการรักษา ความสงบภายในประเทศ	10.61	12.33	11.19	15.64	11.65	29.75	8.59
การป้องกันประเทศ	19.26	24.54	17.21	11.76	9.91	6.16	16.43
การศึกษา	15.49	22.27	21.06	20.29	15.03	9.97	2.19
การสาธารณสุข	0.92	6.08	8.15	5.72	4.13	2.72	0.41
ประกันสังคมและสวัสดิการสังคม	10.2	2.3	3.95	5.84	2.64	-	0.07
อาคารสงเคราะห์	0.77	6.69	2.7	5.53	1.71	1.56	0.1
นันทนาการ วัฒนธรรม ศาสนา	0.59	0.37	0.59	-	1.02	0.81	0.43
เชื้อเพลิงและพลังงาน	0.42	-	0.92	-	3.21	5.88	10.41
เกษตร ป่าไม้ ประมง ลำสัตว์	8.52	0.29	12.49	5.8	8.14	6.72	6.04
การเหมืองแร่ การอุตสาหกรรม และโยธา	2.33	0.15	0.4	-	1.79	1.14	12.01
การขนส่งและการสื่อสาร	7.69	3.37	9.21	8.23	10.69	9.72	3.08
การบริการเศรษฐกิจอื่น ๆ	5.6	7.73	3.17	4.44	3	3.88	7.94
สัดส่วนของรายจ่ายด้านการป้องกัน ประเทศ/การใช้จ่ายของรัฐบาลทั้งหมด	3.4	4.77	2.68	2.99	1.95	1.23	1.62

ที่มา : Government Finance Statistics Yearbook.

5.1.1.2 โครงสร้างรายรับของรัฐบาลและอัตราภาษี

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโครงสร้างของรายรับของรัฐบาลในเอเชียและประเทศที่พัฒนาแล้ว จุดแตกต่างที่สูงมากก็คือ รายรับในด้านการประกันสังคม ในประเทศที่พัฒนาแล้วสัดส่วนของรายได้ในการประกันสังคมสูงถึง 15-35% ของรายได้ทั้งหมดของภาครัฐ ในขณะที่ในเอเชียรายได้ดังกล่าวอยู่ในช่วง 1 - 8% ถ้ามองในแง่ของการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศในระยะสั้นน่าจะเป็นผลในทางบวกต่อประเทศแถบเอเชีย เนื่องจากการประกันสังคมในประเทศพัฒนาแล้วในปัจจุบันถูกมองว่าเป็นการลดแรงจูงใจในการทำงานและการออมของเอกชน (ดูตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5 สัดส่วนรายรับของรัฐบาลส่วนกลาง (%) ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

สัดส่วนรายรับของรัฐบาลกลาง แยกตามประเภทต่อรายรับทั้งหมด	เกาหลีใต้ (2537)	สิงคโปร์ (2535)	ไทย (2535)	มาเลเซีย (2536)	ฟิลิปปินส์ (2535)	อินโดนีเซีย (2536)	จีน (2534)
ภาษีจากรายได้ กำไรและส่วนต่างของ ราคา (capital gain)	29.87	24.17	27.01	34.29	29.09	49.33	36.93
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	18.11	-	9.9	9.3	9.6	8.15	-
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	11.48	-	16.56	24.98	12.74	38.94	36.93
ประกันสังคม	7.77	-	1.01	0.84	-	-	-
ภาษีจากแรงงาน	-	-	-	-	-	-	-
ภาษีทรัพย์สิน	2.24	5.93	2.24	0.39	0.19	2.72	-
ภาษีจากสินค้าและบริการ	35.51	13.41	40.92	21.86	26.02	26.35	15.3
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	22.91	-	18.87	7.59	9.62	21.81	7.68
ภาษีจากการค้าระหว่างประเทศ	4.8	1.64	16.44	13.66	28.49	5.15	16.9
ภาษีอื่น ๆ	5.87	6.53	0.97	3.05	2.97	0.51	-
รายได้ที่ไม่ใช่จากภาษี	11.46	29.09	9.68	25.2	12.46	15.93	30.88
รายได้ของรัฐวิสาหกิจ	4.93	20	6.79	17.39	7.96	2.69	30.12
รายได้ทั้งหมด	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : Government Finance Statistics Yearbook.

ภาษีรายได้และภาษีการบริโภค เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนของรายได้ของรัฐบาลจากภาษีระหว่างภาษีที่เก็บจากฐานของรายได้ และภาษีที่เก็บจากฐานสินค้าและบริการ พบว่าโครงสร้างทางด้านภาษีจากฐานสินค้าและบริการของไทยมีสัดส่วนสูงถึงประมาณ 41% ของรายได้ของภาครัฐบาล ส่วนภาษีที่เก็บจากฐานรายได้ คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (9.9%) และภาษีเงินได้นิติบุคคล (17%) รวมกันคิดเป็น 26% ส่วนภาษีที่เก็บจากฐานของการใช้จ่ายหรือการบริโภคสินค้าและบริการคือรายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) คิดเป็น 19% และรายได้จากภาษีศุลกากร 16% รวมกันคิดเป็น 35% ในปี 2535 ถ้ามองภาพจากการจัดเก็บภาษีจากฐานการใช้จ่ายหรือการบริโภคของไทยจะสูงกว่าภาษีที่เก็บจากฐานของรายได้ ซึ่งนับได้ว่าสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า การจัดเก็บภาษีจากการใช้จ่ายแทนที่จะเป็นการเก็บภาษีจากฐานของรายได้ จะช่วยลดการซ้ำซ้อนของการเก็บภาษีจากส่วนที่เป็นการขอมเป็นการส่งเสริมการออม การลงทุนของคนภายในประเทศ (ดูตารางที่ 5.5)

แต่อย่างไรก็ดี ถ้าพิจารณาโครงสร้างการเก็บภาษีศุลกากรของไทยจะเห็นได้ว่าอยู่ในสัดส่วนที่สูงถึง 17% แสดงถึงการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศและเป็นการบิดเบือนทิศทางการค้าและการลงทุนของประเทศค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบการเก็บภาษีศุลกากรของไทยกับประเทศที่พัฒนาในระดับเดียวกันหรือมีการพัฒนาระดับสูงกว่าไทย ได้แก่ มาเลเซีย เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ จะพบว่าสัดส่วนรายได้จากภาษีศุลกากรอยู่ในระดับต่ำคิดเป็น 13.6% 4.8% 5.15% และ 1.64% ตามลำดับ จึงทำให้คาดว่าสัดส่วนที่เป็นรายได้จากภาษีศุลกากรของไทยน่าจะมีแนวโน้มลดลงในอนาคต (ดูตารางที่ 5.5)

ภาษีรายได้บุคคลธรรมดาและภาษีรายได้นิติบุคคล ถ้าพิจารณาภาษีรายได้จะพบว่า เมื่อเทียบกับประเทศในเอเชียรายได้จากภาษีรายได้นิติบุคคล จะมีสัดส่วนที่สูงอยู่ในช่วง 12% - 37% เมื่อเทียบกับภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ในประเทศที่มีการเก็บภาษีรายได้นิติบุคคลในระดับที่สูงนั้น อาจทำให้เกิดการเก็บภาษีซ้ำซ้อนกันได้ระหว่างภาษีเงินได้นิติบุคคลและบุคคลธรรมดา ทำให้เป็นการลดการจูงใจของนิติบุคคลในการประกอบธุรกิจ ดังนั้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเอเชียและไทย น่าจะมีการปรับโครงสร้างภาษี โดยเพิ่มฐานภาษีให้กว้างขึ้น โดยเฉพาะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีอัตราภาษีรายได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ในอัตราที่ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ในขณะเดียวกันก็มีพิกัดอัตราภาษีศุลกากรที่อยู่ในอัตราสูงกว่าประเทศพัฒนาแล้วรวมฮ่องกง และสิงคโปร์ซึ่งเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมภายในและเป็นอุปสรรคต่อการส่งออก นอกจากนี้ประเทศในภูมิภาคเอเชียจะมีการเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สินและรายได้จากส่วนต่างของราคา (Capital Gain) ในอัตราต่ำ เพื่อเป็นการดึงดูดเงินทุนระหว่างประเทศ ตลอดจนเป็นแรงจูงใจในการออมและการลงทุน

อัตราภาษีรายได้บุคคลธรรมดา การศึกษาของ The Global Competitiveness Report 1996 ชี้ให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาอัตราภาษีหน่วยสุดท้ายของแรงงานโดยเฉลี่ยแล้ว พบว่าในปี 2538 อัตราภาษีดังกล่าวของประเทศในกลุ่มเอเชียอยู่ในอัตราที่ต่ำ คือ จีน 0% ฮ่องกง 2% ไทย 5% ไต้หวัน 6% เกาหลี 9% มาเลเซีย 10% ฟิลิปปินส์ 11% อินโดนีเซีย 15% และสิงคโปร์ 15% กลุ่มประเทศดังกล่าวจัดอยู่ในอันดับที่ 1-12 ของโลก ซึ่งมีอัตราภาษีหน่วยสุดท้ายต่ำที่สุด

อัตราภาษีรายได้นิติบุคคล ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอัตราภาษีรายได้นิติบุคคลที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศในกลุ่มอื่น ๆ ของโลก กล่าวคือ ฮองกงมีอัตราภาษี 16.5% อินโดนีเซีย 30% Philip 35% ไต้หวัน 25% สิงคโปร์ 27% เกาหลีใต้ 30% มาเลเซีย 32% ไทย 30% ในปี 2538 (ดูตารางที่ 5.6) เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราภาษีรายได้นิติบุคคลของไทยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นรัฐบาลจึงสมควรพิจารณาลดอัตราภาษีรายได้นิติบุคคลของไทยลง เพื่อเป็นการจูงใจให้เกิดการลงทุน และเป็นปัจจัยดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาประกอบกิจการในประเทศไทย

สำหรับอัตราภาษีจากทุนในด้านส่วนต่างของราคา (Capital Gain Tax) นั้น อัตราภาษีจากส่วนต่างราคาทรัพย์สินเท่ากับ 0 ในประเทศในแถบเอเชียที่นำมาศึกษา ยกเว้นฟิลิปปินส์ซึ่งเก็บในอัตรา 38% ในปี 2538 และ ในด้านอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย (Withholding Tax) ที่เก็บจากรายได้ที่เป็นดอกเบี้ยพบว่า ประเทศฮ่องกงและญี่ปุ่นเก็บภาษีในอัตรา 0% ไทย 10% ส่วนจีน อินโดนีเซีย ไต้หวัน และ มาเลเซียเก็บในอัตราเดียวกันคือ 20% ดังนั้นพอสรุปได้ว่าภาษีจากทุน ประเทศไทยเก็บอยู่ในอัตราที่ต่ำพอสมควร

นอกจากนี้การคิดค่าเฉลี่ยราคาสินค้าทุน (Depreciation Provision) พบว่าประเทศในแถบเอเชียอนุญาตให้มีการคิดค่าเฉลี่ยราคาสินค้าทุนในลักษณะที่ให้แรงจูงใจในการลงทุนค่อนข้างมาก จากการสำรวจความคิดเห็นของ The Global Competitiveness Report 1996 พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับ 6 ของโลกในการคิดค่าเสื่อมราคา เพื่อให้ให้นักลงทุนได้รับประโยชน์สูงเป็นแรงจูงใจในการลงทุน

อัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มในประเทศแถบเอเชียอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มอื่น ๆ โดยอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มของฮ่องกง 0% สิงคโปร์ 1% ญี่ปุ่น 3% ไต้หวัน 5% สหรัฐอเมริกา 5% ไทย 7% อินโดนีเซีย 10% เกาหลีใต้ 10% มาเลเซีย 10% Philip 10% จีน 17% ดังนั้นระดับอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มของไทยก็จัดอยู่ในระดับอัตราที่ค่อนข้างต่ำ และช่วยในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ (ดูตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6 อัตราภาษีที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราภาษี							ภาษีมูลค่าเพิ่มปี 2536
	อัตราภาษีจากส่วนต่าง ราคา (%)		อัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย (%)		อัตราภาษีรายได้นิติ บุคคล		พิกัดอัตราภาษีศุลกากร โดย เฉลี่ยปี 2536	
	2536	2538	2536	2538	2536	2538		
เกาหลีใต้	Nil	Nil	21.5	21.5	34	30	9.10	10
ไต้หวัน	Nil	Nil	20	20	25	25	90	5
ฮ่องกง	Nil	Nil	Nil	Nil	17.5	16.5	0	0
สิงคโปร์	Nil	Nil	27	27	27	27	0.40	1
ไทย	Nil	Nil	10	10	30	30	22.50	7
มาเลเซีย	Nil	Nil	20	20	34	32	158	10
ฟิลิปปินส์	25	38	25	25	35	35	293	10
อินโดนีเซีย	Nil	Nil	20	20	35	30	2070	10
จีน	Nil	Nil	20	20	150*	150*	35.20	17

ที่มา : ING Barings และ The Global Competitiveness Report 1996.

หมายเหตุ : *33% สำหรับหุ้น B และ 15% สำหรับหุ้น H

**สำหรับสถาบันลงทุนต่างประเทศ ภาษีส่วนต่างของราคา 10% สำหรับการถือยาวนานกว่า 1 ปี

5.1.1.3 การแทรกแซงทางการผลิต การลงทุน การออมและการควบคุมราคาของภาครัฐ

ที่ผ่านมารัฐบาลในแต่ละประเทศมักจะมีบทบาททางการผลิต เช่น ภาครัฐมีการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อดำเนินกิจการด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ หรือรัฐบาลอาจทำการแทรกแซงการลงทุน และการออมของภาคเอกชน โดยการจัดการเงินสำรองเลียงชีพ การแทรกแซงโดยการค้ำประกัน การให้การสนับสนุนอุดหนุนอุตสาหกรรมที่เป็นดาวรุ่ง เป็นต้น ดังนั้นภาครัฐจึงสามารถทำการแทรกแซงทั้งในรูปของการผลิต การลงทุน การออมและการควบคุมทางด้านราคาดังต่อไปนี้

การผลิต ในด้านการผลิตรัฐบาล รัฐวิสาหกิจสามารถมีส่วนร่วมในการผลิตแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปการผลิตของภาครัฐมักจะขาดประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับการผลิตของภาคเอกชน ประเทศที่รัฐบาลมีบทบาทในการผลิตน้อยที่สุดคือ สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร คือ การผลิตในภาครัฐมีมูลค่าประมาณ 0.60% และ 1.9% ของ GDP ในเอเชียมีประเทศฟิลิปปินส์ ไทย และไต้หวันที่มีการผลิตในภาครัฐ มีขนาดค่อนข้างเล็กกล่าวคือ มีมูลค่าประมาณ 3% 5.4% และ 5.6% ของ GDP ตามลำดับ ในขณะที่รัฐบาลควบคุมการผลิตในเกาหลีใต้ 10.3% อินโดนีเซีย 13% และในจีนสูงถึง 34% ของ GDP (ดูตารางที่ 5.7)

การออม ถึงแม้ว่าการออมของภาครัฐอาจมองได้ว่าเป็นการแทรกแซงทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง แต่โดยทั่วไปแล้วการออมของภาครัฐก็มักจะมีส่วนทำให้การออมโดยรวมของประเทศเพิ่มมากขึ้น ในปี 2538 รัฐบาลในภูมิภาคเอเชียมีส่วนในการออมของประเทศ เมื่อพิจารณาจากการออมภาครัฐต่อ GDP ประเทศมาเลเซีย ไทย สิงคโปร์ เกาหลีใต้ จัดอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศในโลกที่มีอัตราการออมของภาครัฐต่อ GDP อยู่ในระดับที่สูงมากเท่ากับ 13% 12.33% 10.55% และ 9.2% ตามลำดับ

นอกจากนี้ภาครัฐยังเข้ามามีส่วนในการจัดสรรการออมในรูปของจัดสรรเงินกองทุนเลียงชีพ เงินบำนาญบำนาญ ซึ่งคนทั่วไปมักตั้งข้อสังเกตว่าถ้าภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการอุดหนุนและจัดสรรเงินกองทุนเลียงชีพในสัดส่วนที่มากแล้วจะทำให้เกิดการขาดประสิทธิภาพขึ้น เช่น เป็นการลดการจูงใจให้เอกชนออมหรือรัฐอาจบริหารจัดการกองทุนโดยขาดประสิทธิภาพ ภาครัฐของประเทศในกลุ่มเอเชียมักจะอุดหนุนให้มีการออมในรูปของการจัดสรรเงินสำรองเลียงชีพหรือบำนาญบำนาญในระดับที่ต่ำ โดยที่ภาครัฐของอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ไม่มีการอุดหนุนในลักษณะดังกล่าวในขณะที่ภาครัฐของฮ่องกงและไทยมีส่วนในการจัดสรรเงินทุนประมาณ 18% 10% ของ GDP ต่อหัวตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.7)

ตารางที่ 5.7 การดำเนินงานของภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ปัจจัยที่มีผลต่อภาครัฐ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
การแทรกแซงของภาครัฐบาล								
-การควบคุมการผลิตของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละของ GDP ในช่วงปี 2534 - 2537 (%)	10.3	5.6	-	5.4	3	-	13	34
-การออมของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละของ GDP ในปี 2538 (%)	9.23	2.7	10.55	12.33	3.45	13.01	6.58	0.50
-สัดส่วนของเงินกองทุนเลี้ยงชีพของภาครัฐใน GDP ปี 2537 (%)	40	20	0	10	60	0	0	-
ดุลงบประมาณและหนี้สินของภาครัฐ								
-การเกินดุล/ขาดดุลของภาครัฐคิดเป็นร้อยละของ GDP ในปี 2538	0.5	-0.51	12.88	2.44	0	-3.48	0.13	-1.73
-หนี้สาธารณะภายในประเทศต่อรายจ่ายทั้งหมด (%)	25.51 (2537)	-	422.65 (2535)	32.36 (2535)	133.68 (2535)	178.06 (2536)	8.95 (2536)	-
-หนี้สาธารณะต่างประเทศต่อรายจ่ายทั้งหมด (%)	11.2 (2537)	-	0.13 (2535)	20.37 (2535)	107.53 (2535)	45.05 (2536)	218.78 (2536)	-
-หนี้ภาครัฐทั้งหมดต่อรายจ่ายทั้งหมด (%)	36.71	-	422.78	52.73	241.21	223.11	227.73	-

ที่มา : The Global Competitiveness Report 1996 และ Government Finance Statistics Yearbook.

การลงทุน การศึกษาของ WEF ใน The Global Competitiveness Report 1996 พบว่าประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียมีปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงในการลงทุนของภาครัฐ ซึ่งอาจทำให้การลงทุนขาดประสิทธิภาพ ประเทศที่มีการแทรกแซงของภาครัฐในการลงทุนสูง ได้แก่ จีน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ ส่วนฮ่องกงมีการแทรกแซงจากภาครัฐน้อยมาก (ดูตารางที่ 5.9)

ราคา การควบคุมราคาสินค้า ซึ่งโดยทั่วไปรัฐบาลทำการควบคุมเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ ภาค มักจะนำไปสู่การบิดเบือนทางด้านราคาและทำให้การกำหนดราคาไม่เป็นไปตามกลไกตลาด จากการสำรวจความคิดเห็นของ WEF พบว่าประเทศในแถบเอเชียที่รัฐบาลมีการแทรกแซงทางด้านราคาค่อนข้างสูง ได้แก่ เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย จีน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ยกเว้นฮ่องกง และสิงคโปร์

5.1.1.4 งบประมาณและหนี้สินของภาครัฐ

ดุลงบประมาณ ดุลงบประมาณหรือดุลการคลังของภาครัฐแสดงถึงคามมีวินัยทางการคลัง การขาดดุลการคลังในระดับที่สูงและต่อเนื่องแสดงถึงการขาดวินัยทางการคลังของภาครัฐ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค ประเทศแถบเอเชียที่มีดุลการคลังเกินดุลอย่างต่อเนื่อง ในช่วงทศวรรษที่ 2530 ได้แก่ สิงคโปร์ ไทยและฮ่องกง ในขณะที่ไต้หวัน จีน มีดุลการคลังขาดดุลในระดับที่สูงอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ รัฐบาลของประเทศในแถบเอเชีย (ยกเว้นอินเดียและปากีสถาน) มีวินัยทางการคลังพอสมควร นอกจากมีวินัยทางการคลังที่ดีแล้ว ประเทศในภูมิภาคแถบเอเชียในช่วงที่ผ่านมาที่มีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ในระดับที่สูงทำให้รายรับจากภาษีเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงด้วย (ดูตารางที่ 5.2 และ 5.7)

หนี้ภาครัฐ ตัวเลขจาก Government Finance Statistics Yearbook ชี้ให้เห็นว่าหนี้ของภาครัฐซึ่งแสดงถึงภาระหนี้ที่รัฐบาลหรือประชาชนจะต้องชำระในอนาคต ดัชนีที่แสดงถึงขนาดหนี้ของภาครัฐคือ สัดส่วนหนี้ของภาครัฐต่อการใช้จ่ายของรัฐบาลบวกกับยอดเงินกู้หักด้วยเงินชำระหนี้ พิจารณาสัดส่วนดังกล่าวพบว่า สัดส่วนหนี้ของภาครัฐต่อรายจ่ายของเกาหลีใต้และไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่ากับ 37% และ 52.7% ตามลำดับ ในขณะที่หนี้ภาครัฐของประเทศสิงคโปร์อยู่ในอัตราที่สูงมากถึง 422.78% สำหรับหนี้ภาครัฐของประเทศไทยเป็นหนี้ภายในประเทศต่อรายจ่ายมีค่าประมาณ 32% และหนี้ต่างประเทศต่อรายจ่ายประมาณ 20% ในปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้รัฐบาลมีดุลการคลังเกินดุลอย่างต่อเนื่องและมีเงินคงคลัง ทำให้สามารถชำระคืนหนี้ต่างประเทศได้เป็นจำนวนที่สูง (ดูตารางที่ 5.7)

5.1.1.5 ระบบราชการ

ระบบราชการ การสำรวจความคิดเห็นของ World Economic Forum พบว่า ประเทศในแถบเอเชียที่มีระบบราชการที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างดี ได้แก่ ฮองกง (3) และสิงคโปร์(4) รองลงไปได้แก่ ไต้หวัน (15) มาเลเซีย (16) และไทย (19) และประเทศที่มีระบบราชการที่ไม่เกื้อกูลต่อการพัฒนาธุรกิจคือ เกาหลีใต้ (32) อินโดนีเซีย (39) Philipinas (44) และจีน (48) (ดูตารางที่ 5.9)

ระบบราชการของไทยจัดได้ว่าเป็นระบบที่มีอายุค่อนข้างจะยาวแต่ไม่ได้รับการพัฒนาทำให้การทำงานในระบบราชการขาดประสิทธิภาพ ขาดความยืดหยุ่นและแรงจูงใจ รวมทั้งเป็นระบบที่มีการรวมศูนย์ค่อนข้างจะมาก ทำให้บทบาทของภาคราชการในการพัฒนาเศรษฐกิจลดน้อยลงมาก เนื่องจากในอดีตระบบราชการได้บุคคลากรที่มีคุณภาพดีมาบริหารประเทศ แต่อย่างไรก็ตามประมาณ 12 ปีที่ผ่านมา บุคลากรที่มีคุณภาพในภาครัฐส่วนใหญ่นิยมที่จะโยกย้ายไปทำงานในภาคเอกชน เพราะได้รับค่าตอบแทนในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับค่าตอบแทนในภาครัฐบาล ทำให้ระบบราชการต้องสูญเสียบุคลากรที่มีคุณภาพ และนับวันปัญหาจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถ้าภาครัฐไม่มีการปรับปรุงระบบราชการอย่างเร่งด่วนในอนาคตอันใกล้

การรวมศูนย์ของระบบราชการ ระบบราชการไทยเป็นระบบที่มีลักษณะรวมศูนย์อยู่ในส่วนกลางมาก ตัวเลขจาก Government Finance Statistics พบว่า รายรับทางด้านภาษีของไทยส่วนใหญ่ถูกจัดสรรมายังราชการส่วนกลาง โดยที่เงินโอนไปยังราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นของไทยมีเพียง 1.46% ของรายจ่ายทั้งสิ้นซึ่งจัดได้ว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยที่สุดในกลุ่มประเทศแถบเอเชีย กล่าวคือ สัดส่วนเงินโอนไปยังราชการส่วนอื่นที่ไม่ใช่ส่วนกลางในเกาหลีใต้ 28.11% อินโดนีเซีย 12.52% Philipinas 6.27% มาเลเซีย 3.17% ซึ่งการรวมศูนย์อำนาจทางการเงินการคลังของไทย ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าและการขาดข้อมูลที่สมบูรณ์ของราชการส่วนกลาง ทำให้การจัดสรรงบประมาณขาดประสิทธิภาพ (ดูตารางที่ 5.3)

ปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการ การสำรวจของ WEF และ IMD พบว่าประเทศแถบเอเชียมีปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการสูง โดยมีเพียงประเทศสิงคโปร์เท่านั้นที่ปัญหาการคอร์รัปชันอยู่ในระดับต่ำ และประเทศมีการคอร์รัปชันสูงได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย Philipinas และจีน ในวงการราชการไทย ปัญหาการคอร์รัปชันมีอยู่ทั่วไปและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ดูตารางที่ 5.8 และ 5.9)

ในขณะเดียวกันที่มหาวิทยาลัย Goettingen University ประเทศเยอรมัน ก็ได้ทำการคำนวณดัชนีที่สะท้อนถึงการคอร์รัปชันของประเทศ 54 ประเทศในโลกให้แก่องค์การระหว่างประเทศที่ชื่อว่า Transpa-

rency International จากการสำรวจความคิดเห็นนักธุรกิจระหว่างประเทศในปี 2539 ประเทศสิงคโปร์มีการคอร์รัปชันน้อยที่สุดในประเทศที่พิจารณา โดยอยู่ในระดับที่ 7 รองลงไปคือ มาเลเซีย (26) เกาหลีใต้ (27) ไต้หวัน (29) ไทย (37) ฟิลิปปินส์ (44) อินโดนีเซีย (45) และจีน (50)

ความโปร่งใสในระบบราชการ ความโปร่งใสในการดำเนินงานของราชการต่อประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจและการหนึ่ง ความไม่โปร่งใสของภาครัฐมีผลทำให้ประชาชนในประเทศขาดความเชื่อถือในรัฐบาลและมักเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การคอร์รัปชัน ทำให้บรรยากาศในประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนของทั้งนักลงทุนภายในและต่างประเทศ การสร้างความโปร่งใสของระบบราชการก็คือการสร้างระบบที่ตรวจสอบได้ ระบบที่ประชาชนมีสิทธิรู้ความคิดเห็นอ่าน กระบวนการพิจารณาของรัฐบาล ประเทศในแถบเอเชียที่มีความโปร่งใสสูงได้แก่ สิงคโปร์ (1) มาเลเซีย (5) และจีน (7) และประเทศที่มีความโปร่งใสต่ำได้แก่ ฟิลิปปินส์ (29) อินโดนีเซีย (32) เกาหลีใต้ (36) และไทย (37) (ดูตารางที่ 5.8)

ระบบการเมือง ระบบการเมืองเป็นระบบที่นำมาซึ่งกระบวนการตัดสินใจของประชาชนที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากระบบการเมืองที่อ่อนแอมีผลทำให้การตัดสินใจของภาครัฐขาดประสิทธิภาพและขาดความเป็นธรรม การสำรวจความคิดเห็นของ IMD พบว่าประเทศที่มีระบบการเมืองดีได้แก่ สิงคโปร์ (1) มาเลเซีย (2) และฮ่องกง (8) นอกนั้นประเทศในเอเชียที่เหลือยังมีระบบการเมืองที่ขาดประสิทธิภาพ โดยประเทศไทยมีระบบการเมืองที่จัดอยู่ในอันดับ 35 จีน (39) และเกาหลีใต้ (41) (ดูตารางที่ 5.8 และ 5.9)

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านภาครัฐบาล จากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งการประมวลผลการศึกษาของ IMD และ WEF ทำให้สามารถสรุปได้ว่า

-ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในแง่ที่ว่า ภาครัฐบาลของไทยมีขนาดเล็ก มีวินัยทางการคลังที่เคร่งครัด มีการระมัดระวังในด้านการใช้จ่าย โดยกำหนดวงเงินรายจ่ายไม่ให้สูงเกินไป ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีส่วนร่วมในการดูดซับสภาพคล่องส่วนเกินได้ค่อนข้างสูง ทำให้หนี้สินของภาครัฐค่อนข้างต่ำ ประเทศไทยมีระดับอัตราภาษีรายได้และภาษีมูลค่าเพิ่มที่ต่ำ จึงเป็นการจูงใจในการทำการค้าและการลงทุนในประเทศ

-ข้อเสียเปรียบของไทยคือ ภาครัฐบาลมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ทำให้การดำเนินงานตลอดจนการแก้ปัญหาในทุกด้านเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่มีความคล่องตัว มีกฎระเบียบที่ล้าสมัย มีการคอร์รัปชันสูง มีระบบการเมืองและระบบราชการที่ด้อยประสิทธิภาพ การทำงานมีความไม่โปร่งใสสูง นอกจากนี้ระบบราชการ ยังมีลักษณะเป็นระบบรวมศูนย์มากเกินไป

ตารางที่ 5.8 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539

ปัจจัยที่มีผลต่อภาครัฐ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. หนี้สินภายในประเทศของรัฐบาลคิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ในระดับต่ำในปี 2537	9	14	39	4	33	31	5	7
2. รัฐบาลมีงบประมาณเกินดุลคิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	11	18	1	3	5	2	9	20
3. ภาครัฐบาลมีขนาดค่อนข้างเล็ก	-	15	3	5	11	16	7	34
4. การใช้จ่ายของรัฐบาลด้านการอุปโภคบริโภคขั้นสุดท้ายคิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ในระดับต่ำในปี 2538	9	21	3	8	11	16	5	2
5. การควบคุมราคาของรัฐไม่มีผลต่อราคาสินค้าอุตสาหกรรม	45	21	10	38	42	40	43	41
6. รัฐบาลมีความโปร่งใสต่อประชาชน	36	21	1	37	29	5	32	7
7. รัฐบาลกลางมีการกระจายอำนาจแก่รัฐบาลท้องถิ่น	37	25	26	41	11	21	44	39
8. การรับสินบน การคอร์รัปชันไม่แพร่หลายในภาครัฐ	26	27	2	41	40	28	42	34
9. ภาษีรายได้ส่วนบุคคลคิดเป็น % ของ GDP อยู่ในระดับต่ำในปี 2537	14	9	-	8	7	11	6	-
10. ภาษีส่วนบุคคลก่อกวนให้คนทำงาน	14	9	2	5	11	3	6	13
11. นโยบายการคลังส่งเสริมการประกอบธุรกิจ	18	6	3	5	11	4	10	29
12. ระบบการเมืองสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ	41	26	1	35	22	2	18	39

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996.

หมายเหตุ : รัฐบาลมีงบประมาณขาดดุล

ตารางที่ 5.9 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539

ปัจจัยที่มีผลต่อภาครัฐ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ภาครัฐควบคุมการผลิตในระดับต่ำ	19	9	-	8	5	-	20	27
2. การยอมรับของภาครัฐต่อ GDP อยู่ในระดับสูง	5	21	4	2	19	1	8	26
3. สัดส่วนของเงินกองทุนเลี้ยงชีพของภาครัฐใน GDP ต่อหัวอยู่ในระดับต่ำ	9	8	1	7	19	1	1	-
4. ภาครัฐแทรกแซงการลงทุนในเศรษฐกิจต่ำ	44	29	19	25	37	35	39	46
5. การควบคุมราคาสินค้าของภาครัฐมีผลกระทบต่อราคาสินค้าในภาคอุตสาหกรรมน้อยมาก	46	29	11	33	40	42	45	43
6. รัฐบาลมีงบประมาณเกินดุลคิดเป็นร้อยละของ GDP ในปี 2538	7	13	1	4	11	31	9	24
7. ระบบราชการเกื้อกูลต่อการพัฒนาธุรกิจ	32	15	4	19	44	16	39	48
8. การคอร์รัปชัน การติดสินบนมีน้อยในภาครัฐบาล	31	29	8	36	46	26	44	40
9. ภาษีรายได้หน่วยสุดท้ายของแรงงานอยู่ในระดับต่ำในปี 2538	9	8	12	5	11	10	12	1
10. อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในระดับต่ำ	10	4	2	7	10	10	10	26
11. วิธีการปฏิบัติของนโยบายการคลังให้ความเท่าเทียมกันแก่ธุรกิจ	36	18	4	10	33	9	19	46
12. โครงสร้างของภาษีบริษัทส่งเสริมให้เกิดการลงทุน	24	10	4	10	28	2	16	41
13. ภาษีรายได้ส่วนบุคคลกระตุ้นให้คนทำงาน	22	11	2	8	26	5	9	13

ที่มา : The Global Competitiveness Report 1996.

หมายเหตุ : งบประมาณขาดดุล

5.1.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาครัฐบาล

ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชนไทย ที่ผ่าน มาประเทศไทยใช้นโยบายระบบเศรษฐกิจแบบตลาด เอกชนมีอิสระในการประกอบการต่าง ๆ ได้อย่าง เสรี และมีการแข่งขันกันอย่างเต็มที่ จากทฤษฎีสวัสดิการทางเศรษฐศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่าระบบ เศรษฐกิจแบบตลาดนำไปสู่ประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากร แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็มีหน้าที่ สำคัญในการส่งเสริมระบบตลาดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ 1) การบัญญัติกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์และเป็นธรรม 2) การให้บริการสาธารณะ 3) การแก้ปัญหาผลกระทบจากภายนอก 4) การส่งเสริมการประหยัดต่อขนาด ในการผลิต 5) การจัดการผูกขาดและส่งเสริมการแข่งขัน 6) การพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิ ภาพและเป็นธรรมและ 7) การส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม

บทบาทของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดข้างต้นนำไปสู่นโยบายของภาครัฐ ในอันที่จะ พัฒนาระบบเศรษฐกิจดังนี้

1) ปฏิรูประบบการเมือง

การปฏิรูปทางการเมืองมีความจำเป็นสูงสุดในการแก้ปัญหาของภาครัฐ เนื่องจากภายใต้ ระบบประชาธิปไตย นักการเมืองมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศและภายใต้สภาพปัจจุบันนัก การเมืองส่วนใหญ่ขาดคุณภาพ กลไกการเลือกตั้งนำไปสู่การซื้อเสียงและขาดความเป็นธรรม นักการ เมืองให้ความสำคัญแก่การบริหารมากกว่างานทางด้านนิติบัญญัติ ทำให้การแก้ไขกฎหมายเป็นไปอย่าง ล่าช้า นอกจากนี้ระบบรัฐบาลผสมทำให้รัฐบาลขาดความต่อเนื่องในการกำหนดและดำเนินนโยบาย ดัง นั้นการปฏิรูปการเมืองในทิศทางที่ได้ผู้ที่มีคุณภาพและมีจริยธรรมเข้ามาเป็นตัวแทนประชาชนในการ บริหารและทำงานด้านนิติบัญญัติ โดยสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีกลไกตรวจสอบการ ทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อศักยภาพของภาครัฐบาล นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นที่จะ ต้องกระจายอำนาจทางการเมืองและการปกครองสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อเป็นการลดข้อบกพร่องของ การกระจุกศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลางแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การร่างรัฐธรรมนูญใหม่จึง เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการปฏิรูประบบการเมืองของไทยและต่อศักยภาพของรัฐบาลในการเสริมสร้างขีด ความสามารถของรัฐบาล

2) ปฏิรูประบบราชการ

หากเป็นไปได้จะต้องมีการปฏิรูประบบราชการในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานของภาครัฐบาลโดยสิ้นเชิง เพื่อให้การทำงานของภาครัฐเพิ่มขึ้นเป็นหลายเท่าตัว โดยมีการแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน ต่าง ๆ ใหม่ โดยมีการรวมหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องเดียวกัน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ซ้ำซ้อนกันมาอยู่ภายใต้กระทรวงเดียวกันหรือหน่วยงานเดียวกัน เพื่อลดปัญหาการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันของหน่วยงานนับสิบหน่วยงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยุบหน่วยงานที่มีขอบข่ายของบทบาท ภารกิจหน้าที่ที่ลดน้อยลงในปัจจุบัน มารวมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพิ่มหน่วยงานสำหรับบทบาทหน้าที่ใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันและอนาคตตามความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในยุคปัจจุบัน ให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ เช่น กระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรม (Ministry of International Trade and Industry หรือ MITI) ของญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างสูงในด้านการวางนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศให้ล้าหน้าในโลก เนื่องจาก MITI มีหน้าที่ดูแลอุตสาหกรรมอย่างครบวงจรตั้งแต่การผลิตมาจนกระทั่งการวางตลาดผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ปรับกฎข้อบังคับให้อำนวยความสะดวกได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรเปลี่ยนบทบาทของภาคราชการให้มีบทบาทเพียงมากำกับดูแลส่งเสริมเท่านั้น โดยตัดบทบาทในด้านการควบคุมออกไป เพื่อลดโอกาสของการที่จะให้คอร์รัปชันหมดไป ในการแก้ปัญหาทางด้านปริมาณและคุณภาพของคนในภาครัฐ ทำได้โดยจำกัดการเพิ่มจำนวนข้าราชการ ในเวลาเดียวกันก็พยายามลดจำนวนข้าราชการลงให้ภาครัฐมีขนาดเล็กลงแต่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น มีการเพิ่มค่าจ้างเงินเดือนข้าราชการให้อยู่ในระดับที่สูงเทียบเท่ากับภาคธุรกิจ เพื่อให้สามารถเลือกและดึงคนที่มีความรู้ความสามารถอย่างโดดเด่นเข้ามาทำงานในภาคราชการได้ รวมทั้งลดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านการรักษาความสะอาด ความเรียบร้อย ความปลอดภัยของอาคารและบริเวณรอบหน่วยงานราชการ ในด้านการจัดเก็บภาษีอากร ค่าไฟฟ้า น้ำประปา ค่าธรรมเนียมในการต่อทะเบียนรถยนต์ เป็นต้น โดยให้บริษัทเอกชนรับเหมาไปดูแลจัดเก็บ เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันของไทยที่ยังไม่สามารถมีระบบการเมืองที่มีคุณภาพได้ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อให้ได้ระบบราชการที่แข็งแกร่งและมีคุณภาพ

นอกจากนี้ในอนาคต รัฐบาลควรนำการจัดทำงบประมาณในระบบ Output Budgeting ในลักษณะเช่นเดียวกับประเทศ New Zealand ภายใต้ระบบงบประมาณใหม่นี้ ทำให้หน่วยงานของรัฐมีเป้าหมายหรือผลผลิต (Output) ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณสามารถเลือกสรรปัจจัยการผลิตได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันระบบงบประมาณแบบนี้ทำให้ข้าราชการมีความรับผิดชอบสูงขึ้นและต้องพร้อมต่อการตรวจสอบ

3) แก้ไขวิกฤตการณ์ขาดความเชื่อมั่น (Crisis of Faith) ในประเทศไทยของคนภายในประเทศและคนต่างประเทศ

รัฐบาลจะต้องพยายามสร้างความเชื่อมั่นในประเทศไทยแก่คนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากเสถียรภาพของประเทศขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นว่าระบบเศรษฐกิจไทยจะมีความแข็งแกร่งในปัจจุบันและอนาคต โดยทั่วไปคุณสมบัติของภาครัฐที่ประชาชนในประเทศและคนต่างประเทศในโลกให้ความเชื่อถือสูง เช่น รัฐบาลของสิงคโปร์ซึ่งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานสูง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวิถีทางปฏิบัติที่โปร่งใส มีวิสัยทัศน์คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของคนในประเทศเป็นหลัก รัฐบาลไทยควรเร่งแก้ปัญหาโดยเน้นสร้างความน่าเชื่อถือดังกล่าว นอกเหนือไปจากการที่พยายามที่จะรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจ โดยรักษาระเบียบวินัยทางการคลัง รักษาเสถียรภาพของระดับราคาสินค้า แก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดให้มีระดับต่ำลง เป็นต้น

4) เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายของภาครัฐ

ถึงแม้ว่าภาครัฐบาลของไทยมีฐานะการคลังเกินดุลติดต่อกันมาเป็นปีที่ 9 โดยที่การคลังเกินดุลคิดเป็นร้อยละ 2.2 ของ GDP ในปีงบประมาณ 2539 ก็ตาม แต่รัฐบาลก็ควรจะมีการใช้จ่ายงบประมาณไม่ว่าจะเป็นในด้านการป้องกันประเทศ การศึกษา การโยธา ฯลฯ อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสสูง เนื่องจากงบประมาณของรัฐบาลได้มาจากเงินภาษีของประชาชนทั่วประเทศ การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายของภาครัฐ อาจทำได้โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์ประเมินผลในแง่ของประสิทธิภาพในการใช้จ่ายของภาครัฐ เพื่อเป็นการลดปัญหาการคอร์รัปชันที่มีปรากฏอย่างแพร่หลายในภาครัฐ เป็นปัจจัยทำให้ต้นทุนในการทำธุรกิจของภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดก็จะมีผลต่อราคาของสินค้าและบริการทั่วไปในประเทศและมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม นอกจากนี้รัฐบาลยังควรเผยแพร่กระบวนการตัดสินใจตั้งงบประมาณการใช้จ่ายของรัฐและการใช้จ่ายของรัฐบาลในความเป็นจริงอย่างละเอียด เพื่อให้กลุ่มตัวแทนของประชาชนซึ่งอาจเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ สามารถทำการตรวจสอบได้

5) กระจายอำนาจในการบริหารด้านการเงินและการคลังของภาครัฐไปยังส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น

เนื่องจากในปัจจุบันระบบการบริหารของภาครัฐทางด้านการเงินและการคลังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจอยู่ในส่วนกลางมากเกินไป ดังนั้นจึงสมควรที่จะดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีอยู่ซึ่งอาจถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน เพื่อปรับกลไกการบริหารงานของรัฐให้เกิดการกระจายอำนาจทางด้านการเงินและการคลัง ลดความซ้ำซ้อนและลดขั้นตอนในการบริหาร ซึ่ง

จะทำให้หัวหน้าส่วนราชการระดับต่าง ๆ มีอำนาจในการบริหารสามารถตัดสินใจเองได้มากขึ้นและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลส่วนกลางก็ต้องช่วยพัฒนาศักยภาพในส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารทางการเงินและการคลังด้วย

6) ลดบทบาทของภาครัฐบาลในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเร่งดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

ภาครัฐบาลจะต้องยอมรับความเป็นจริงที่ว่าระบบราชการไม่สามารถที่จะเอื้ออำนวยให้รัฐวิสาหกิจใด หรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ ที่รัฐเป็นผู้รับผิดชอบสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือมีผลกำไรอยู่ในระดับสูงหรือขาดทุนในระดับต่ำได้เท่ากับการให้ภาคเอกชนเข้าไปประกอบการแทน หรือหากการประกอบการมีลักษณะผูกขาดก็มิผลให้ราคาสินค้าและบริการสูงกว่าที่ควรจะเป็น เพราะฉะนั้นรัฐบาลควรจะลดบทบาทในด้านการประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจ ลดการผูกขาดของรัฐ ส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยให้ภาคเอกชนเข้าแทนที่เป็นแกนนำในการประกอบธุรกิจ เพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคในประเทศ รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการลดการผูกขาดในการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจและเร่งให้มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจซึ่งขาดประสิทธิภาพ การที่มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ Singapore Telecommunications ในปี 2536 โดยการจำหน่ายหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ทำให้กำไรสุทธิของบริษัทเพิ่มสูงขึ้น 9.5% ส่วนในประเทศอินโดนีเซียการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ Indosat และ PT Telecom มีผลทำให้บริการทางด้านโทรศัพท์ที่มีคุณภาพดีขึ้น มีการให้บริการลูกค้าได้ดีขึ้นและการทำงานก็มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สำหรับประเทศไทยก็ได้มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เช่น บริษัทการบินไทย เป็นต้น แต่ปัจจุบันยังมีการแปรรูปในสัดส่วนที่น้อยและเป็นไปอย่างเชื่องช้า

7) เพิ่มบทบาทในการเพิ่มคุณภาพและการกระจายของสารสนเทศ

สารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการแข่งขันของภาคเอกชน โดยทั่วไปสารสนเทศมักจะมีคุณสมบัติเป็นสินค้าสาธารณะ ที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสนใจในด้านนี้ต่ำมาก ทำให้ระบบสารสนเทศในภาครัฐมักจะเข้าถึงยาก ขาดความทันสมัยและไม่เที่ยงตรง ดังนั้นเป็นหน้าที่ของภาครัฐจะต้องเร่งพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยเฉพาะในภาครัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องช่วยเอกชนในการแสวงหาข้อมูลทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนค้นคว้าวิจัยทางด้านแหล่งตลาดสินค้า ข้อมูลทางด้านตลาดและต้นทุน ตลอดจนแหล่งปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ให้ภาคเอกชนเข้าถึงได้โดยง่ายเพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของไทย ดังนั้นทิศทางการสำคัญประการหนึ่งของบทบาทภาครัฐคือพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5.2 สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ประเทศเปลี่ยนแปลงจากประเทศที่มีเศรษฐกิจและสังคมแบบเกษตรกรรม ประชากรกระจายอยู่ทั่วประเทศมาเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม ประชากรอพยพเข้ามาสู่เมืองหลวงหรือเมืองที่มีขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรมและบริการ ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ระบบการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ระบบโทรคมนาคมและสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำ หากรัฐบาลไทยไม่แก้ปัญหาย่างเร่งด่วนโดยเร่งพัฒนา สร้างให้เพียงพอกับความต้องการใช้ และเพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตแล้ว ภาคเอกชนก็ต้องรับภาระลงทุนทางด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐานเอง แทนที่จะลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนความสามารถในการแข่งขันของไทยกับต่างประเทศ เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจมีผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนการผลิตของภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ มีผลต่อสุขภาพอนามัย ผลผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน สภาพแวดล้อมรวมทั้งคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ

5.2.1 ศักยภาพทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทย

ตารางที่ 5.2.1 ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยพิจารณาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจลำดับโดย IMD ตกลงมาโดยตลอด จากลำดับที่ 30 ในปี 2535 มาเป็น 42 ในปี 2539 ในขณะที่ WEF จัดให้ไทยอยู่ในลำดับที่ 31 ความแตกต่างอย่างมากในลำดับโดยสถาบันทั้ง 2 เนื่องมาจากโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของ IMD ครอบคลุมถึงทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อม รวมทั้งสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การใช้พลังงาน น้ำมัน คอมพิวเตอร์ การใช้ทุนย่นตในภาคอุตสาหกรรม การกำจัดน้ำเสีย มลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรม พื้นที่ที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ความเป็นเมืองของประเทศ นอกเหนือไปจากการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ การโทรคมนาคม ไฟฟ้าและน้ำที่สถาบันทั้ง 2 ต่างก็นำมาพิจารณาภายใต้ปัจจัยสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน หากพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยดังกล่าวกับประเทศคู่แข่งของไทย จะเห็นได้ว่าไทยมีความด้อยกว่าประเทศคู่แข่งทุกประเทศในด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ยกเว้นมาเลเซีย ในสายตาของ IMD แต่สิงคโปร์มีความโดดเด่นในด้านดังกล่าว ในมุมมองของ WEF

ตารางที่ 5.2.1 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดย IMD								
ปี 2535	38	22	28	30	33	18	29	-
ปี 2536	45	21	28	34	37	22	35	-
ปี 2537	36	23	31	34	39	20	38	43
ปี 2538	35	26	29	39	44	21	36	43
ปี 2539	34	30	33	42	44	22	36	40
ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดย WEF								
ปี 2539	31	30	1	31	17	46	40	45

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996 และ The Global Competitiveness Report 1996

ในการวิเคราะห์สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย การศึกษาจะแบ่งศึกษาถึง ระบบการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ระบบโทรคมนาคม และสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำ เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง 7 ประเทศ โดยจะแยกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อศักยภาพของประเทศ

5.2.1.1 การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบไปด้วยการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ

1) การคมนาคมขนส่งทางบก การขนส่งทางบกที่สำคัญของไทยมีอยู่ 2 ทาง คือ ทางถนน และทางรถไฟ

ทางถนน ในประเทศไทยการขนส่งสินค้าทางถนนโดยใช้รถบรรทุกได้รับความนิยมแพร่หลายมากกว่าการขนส่งทางรถไฟ เนื่องจากสามารถจัดส่งสินค้าถึงที่หมายได้ครั้งเดียวส่งถึงมือลูกค้าได้โดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องขนขึ้นลงทางรถไฟเพิ่มขึ้นอีก เป็นการลดต้นทุนค่าขนส่ง ดังนั้นประเทศไทยจึงเน้นลงทุนพัฒนาการขนส่งทางถนนมากกว่าทางรถไฟ แต่อย่างไรก็ตามพิจารณาความหนาแน่นของถนนต่อพื้นที่เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่งแล้ว จะเห็นได้ว่าไทยมีสัดส่วนดังกล่าวต่ำสุดคือ 0.09 กิโลเมตรต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2534 เทียบกับสิงคโปร์ (4.701) เกาหลีใต้ (0.587) ไต้หวัน (0.541) มาเลเซีย (0.187) และอินโดนีเซีย (0.166)

โครงข่ายถนนในสิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อยู่ในระดับค่อนข้างดีเนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมมาก่อน ได้รับการพัฒนาและวางระบบที่ได้มาตรฐาน สำหรับอินโดนีเซีย การคมนาคมขนส่งในประเทศซึ่งประกอบไปด้วยเกาะทั้งหมด 13,682 เกาะ การคมนาคมขนส่งทางบกจึงเป็นรองการคมนาคมขนส่งทางน้ำ อินโดนีเซียมีถนนเชื่อมระหว่างเมืองที่สำคัญ ๆ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นประเทศที่มีโครงข่ายถนนยาวที่สุดในประเทศที่พิจารณาคือ 244,164 กิโลเมตร ในปี 2536

ไทยมีโครงข่ายถนนค่อนข้างกว้างขวาง มีการใช้งานโครงข่ายถนนมากที่สุดติดอันดับ 5 ของโลก โดยมีจำนวนยานยนต์ 1,227,600 คันใช้ถนนต่อโครงข่ายถนน 1 กิโลเมตรในปี 2536 ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การว่างงานทำงานของประเทศ ประสบ

¹ Paul Davidson and France Ciambella. Investment in Southeast Asia : Law and Policy. Reed Academic Publishing Asia, 1995.

ปัญหาการจราจรติดขัดในช่วงโมงเร่งด่วน เนื่องจากความไม่สมดุลของพื้นที่ถนนและปริมาณรถยนต์ โครงข่ายถนนไม่เพียงพอ ขาดโครงข่ายถนนย่อยเพื่อเชื่อมติดถนนหลักต่าง ๆ ระบบขนส่งสาธารณะไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งปัญหาการจราจรติดขัดนี้มีผลต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างมาก

ทางรถไฟ จีนเป็นประเทศที่มีโครงข่ายของทางรถไฟที่ยาวที่สุดเป็นที่ 4 ของโลกคือ 54,000 กิโลเมตร รองลงไปก็คือ ฟิลิปปินส์ (4,900 กิโลเมตร) และอินโดนีเซีย (4,200 กิโลเมตร) นอกจากนี้จีนยังเป็นประเทศที่มีการขนส่งสินค้าโดยใช้รถไฟสูงมากเป็นที่ 3 ของโลก ตารางที่ 5.2.2 ชี้ให้เห็นว่าความหนาแน่นของทางรถไฟต่อพื้นที่ของไทย (0.008) อยู่ในระดับต่ำเป็นที่ 2 รองจากจีน (0.006) โดยที่ได้วันนี้มีความยาวของทางรถไฟต่อพื้นที่สูงสุดคิดเป็น 0.073 กิโลเมตรต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2533 ตัวเลขนี้ชี้ให้เห็นว่าไทยและประเทศคู่แข่งที่ศึกษาไม่ได้เน้นการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ ในความเป็นจริงแล้วการคมนาคมขนส่งทางรถไฟของไทยน่าจะช่วยผ่อนคลายปัญหาการจราจรติดขัดทางถนน เนื่องจากสภาพที่เป็นคอขวดในเส้นทางที่เข้าสู่กรุงเทพฯ เพราะหัวรถจักร 1 คันสามารถลากตู้คอนเทนเนอร์ได้มากกว่า 30 ตู้ และเป็นการขนส่งที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมลภาวะต่าง ๆ น้อยที่สุด ถึงแม้ว่าค่าขนส่งทางรถไฟจะใกล้เคียงกับค่าขนส่งโดยรถบรรทุกก็ตาม แต่เหตุที่ไม่มีการใช้บริการทางรถไฟในเชิงพาณิชย์มากนัก เพราะเมื่อคิดต้นทุนในส่วนที่ต้องขนถ่ายสินค้าจากรถไฟขึ้นรถบรรทุกต่อทำให้มีต้นทุนสูงกว่า

การศึกษาของ BOI ใน Investment Opportunities Study Infrastructure in Thailand ปี 2538 ชี้ให้เห็นว่าไทยไม่ค่อยมีการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ ทำให้มีความล่าช้า ลำช้าและไม่มีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้ว่าการลงทุนเพื่อทดแทนหัวรถจักรเก่ามีไม่เพียงพอ อายุการใช้งานโดยเฉลี่ยของหัวรถจักร รถไฟบรรทุกสินค้าสูงกว่าประเทศต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบ สภาพของรางรถไฟ (ซึ่งร้อยละ 97 เป็นชนิดรางเดี่ยว) มีเพียงครึ่งเดียวเท่านั้นที่อยู่ในสภาพที่ดี สภาพการณ์เหล่านี้ทำให้รถไฟไทยสามารถวิ่งได้ในอัตราความเร็วเพียง 30 กิโลเมตรต่อชั่วโมงสำหรับรถบรรทุกสินค้า และวิ่งด้วยอัตราเพียง 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมงสำหรับรถไฟบรรทุกผู้โดยสาร และการคมนาคมขนส่งทางรถไฟก็อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของการรถไฟแห่งประเทศไทย ที่มีลักษณะเป็นรัฐวิสาหกิจ

2) การคมนาคมขนส่งทางน้ำ การขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศเป็นหัวใจสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ เพราะสินค้านำเข้า-ส่งออกของไทยกว่าร้อยละ 95 ฟิลิปปินส์ (85) มาเลเซีย (80) ต้องอาศัยการขนส่งทางทะเลเป็นสำคัญ เนื่องจากขนส่งได้ถูกและขนส่งสินค้าได้ครั้งละเป็นจำนวนมาก

ท่าเรือ ท่าเรือกรุงเทพฯ เป็นท่าเรือหลักที่สำคัญและใหญ่ที่สุดในประเทศ สามารถขนถ่ายสินค้าได้ประมาณ 14 ล้านตันต่อปี ปัจจุบันประสบปัญหาเนื่องจากมีความแออัดมาก ทำให้เกิดความล่าช้าในการขนถ่ายสินค้า เมื่อปริมาณสินค้าส่งออกและนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราสูง ทำให้เกิดการจราจรติดขัด นอกจากนี้เรือบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ที่กินน้ำลึกเกิน 8.5 เมตรหรือยาว 172 เมตรหรือขนถ่ายสินค้า 1,500 TEU ก็ไม่สามารถผ่านร่องน้ำมายังท่าเทียบเรือได้ นอกจากนี้ท่าเรือกรุงเทพฯ ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาห่างจากปากแม่น้ำเพียง 45 กิโลเมตร มีปัญหากระแสน้ำพัดพาให้เกิดสันดอนได้ง่าย เพื่อให้ร่องน้ำอยู่ในสภาพใช้การได้รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการขุดลอกร่องน้ำให้มีความลึก 8.5 เมตรตามมาตรฐานของท่าเรือ

ท่าเรือแหลมฉบัง เป็นท่าเรือน้ำลึก 12 เมตร ที่ทันสมัยในเอเชีย สามารถขนถ่ายสินค้าได้รวดเร็วมีประสิทธิภาพประมาณ 7.5 ล้านตันต่อปี สร้างขึ้นเพื่อลดความแออัด แบ่งเบาภาระของท่าเรือกรุงเทพฯ ตลอดจนรองรับการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก เรือใหญ่สามารถเข้าเทียบท่าเรือโดยไม่ต้องใช้เรือลำเลียง ทำให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งลดลง แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันก็ยังไม่มี การใช้ท่าเรือแหลมฉบังอย่างเต็มที่ เนื่องจากภาครัฐยังไม่ได้ทำการส่งเสริม กระตุ้น ให้แรงจูงใจธุรกิจไปใช้ท่าเรือแหลมฉบังอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีท่าเรือน้ำลึกสงขลา ท่าเรือภูเก็ต ท่าเรือมาบตาพุด เป็นต้น

เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีท่าเรือขนถ่ายสินค้าที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากท่าเรือ Rotterdam สามารถขนถ่ายสินค้าปริมาณ 273 ล้านตันต่อปี Port of Singapore Authority (PSA) ภายใต้กระทรวงคมนาคมได้พยายามปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณท่าเรืออย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะให้บริการแก่เรือบรรทุกสินค้าและเรือโดยสารที่ใช้บริการของท่าเรืออย่างมีประสิทธิภาพ

การพาณิชย์นาวี เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง ตัวเลขจาก World in Figures ของ The Economist ปี 2539 ซึ่งให้เห็นว่าจีนเป็นประเทศที่มีจำนวนของตู้เรือพาณิชย์ขนาดสูงกว่า 100 Gross Tonnage มากถึง 2,576 ลำ หรือเป็นอันดับ 5 ของโลก รองลงไปได้แก่ เกาหลีใต้ (2,083 ลำ) อินโดนีเซีย (2,044 ลำ) ฟิลิปปินส์ (1,465 ลำ) สิงคโปร์ (1,192 ลำ) ไต้หวัน (627 ลำ) มาเลเซีย (592 ลำ)

ตารางที่ 5.2.2 สถิติด้านการคมนาคมขนส่งเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านการคมนาคมขนส่ง		2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536
1. ความยาวของถนนต่อพื้นที่ (กม.ต่อตารางกิโลเมตร)											
เกาหลีใต้		0.515	0.528	0.542	0.552	0.563	0.571	0.573	0.587	0.594	
ไต้หวัน		0.536	0.536	0.537	0.538	0.539	0.54	0.541	0.541	0.543	0.543
สิงคโปร์		4.175	4.252	4.318	4.437	4.518	4.559	4.633	4.701		
ไทย		0.068	0.071	0.074	0.078	0.081	0.087	0.089	0.09		
มาเลเซีย		0.117	0.12	0.121	0.119	0.16	0.16	0.164	0.187		
ฟิลิปปินส์		0.523	0.539	0.54	0.525	0.523					
อินโดนีเซีย		0.102	0.109	0.112	0.117	0.131	0.14	0.149	0.166		
จีน		-	0.098	-	-	-	-	0.107	-	-	-
2. ความยาวของทางรถไฟต่อพื้นที่ (กม.ต่อตารางกิโลเมตร)											
เกาหลีใต้		0.031	0.032	0.031	0.032	0.032	0.032	0.031	0.031	0.031	
ไต้หวัน		0.072	0.073	0.074	0.074	0.073	0.073	0.073	0.073	0.077	0.077
สิงคโปร์		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ไทย		0.007	0.007	0.007	0.007	0.007	0.007	0.008	0.008	0.008	
มาเลเซีย		0.006	-	-	-	-	-	-	-	0.006	
ฟิลิปปินส์		-	-	-	-	-	-	-	-	0.003	
อินโดนีเซีย		0.004	0.004	0.004	0.004	0.004	0.004			0.004	
จีน		-	0.005	-	-	-	-	0.006		0.006	

ที่มา : คำนวณจาก United Nations, Statistical Yearbook for Asia and the Pacific.

ประเทศไทยนอกจากขนาดของฝูงเรือพาณิชย์ของไทยจะมีขนาดเล็กแล้ว กิจกรรมพาณิชย์นาวีของไทยอยู่ในสภาพที่ล้าหลังมาก เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ซึ่งมีการพัฒนาเรือเดินทะเลและท่าเรือ ทำให้กิจกรรมด้านการขนส่งทางทะเลล้าหน้ากว่าประเทศไทยอย่างมาก การพัฒนากิจการพาณิชย์นาวีของไทยเป็นไปอย่างช้า โดยภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาไม่เหมือนในประเทศอื่น ๆ ที่รัฐบาลให้การสนับสนุนและปกป้องอย่างชัดเจนเช่น ในมาเลเซีย รัฐบาลให้การยกเว้นภาษีแก่กลาสีเรือและบริษัทเรือของมาเลเซีย ค่าระวางเรือของธุรกิจที่ใช้บริษัทเรือในประเทศก็สามารถนำไปหักภาษีได้ถึง 2 เท่าตัวเมื่อเสียภาษีเงินได้ นอกจากนี้ The Industrial Bank of Malaysia ยังให้การสนับสนุนในด้านเงินกู้อีกด้วย โดยให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ รัฐบาลมีโครงสร้างของภาษีที่เอื้ออำนวยแก่ธุรกิจนี้ การที่รัฐบาลไทยไม่ให้การส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจนี้อย่างจริงจัง ทำให้กองเรือพาณิชย์ไทยมีขนาดเล็กมากประกอบไปด้วยเรือเพียง 242 ลำในปี 2536 เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการค้าระหว่างประเทศของไทย และเรือก็มีอายุการใช้งานมากโดยเฉลี่ย 21.6 ปี เมื่อเทียบกับอายุการใช้งานโดยเฉลี่ยที่ใช้ในโลกคือ 17.1 ปี นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังนิยมซื้อเรือเก่าที่มีอายุระหว่าง 12-20 ปีมาใช้ทำให้กองเรือพาณิชย์ไทยมีประสิทธิภาพในการแข่งขันต่ำ เสียค่าใช้จ่ายสูงมากทั้งค่าเบี้ยประกันภัย ต้นทุนการดำเนินการ การขาดแคลนทุน ทำให้ไม่สามารถขยายธุรกิจซื้อเรือใหม่ หรือจ้างผู้มีประสบการณ์มาทำงาน ประกอบกับธุรกิจพาณิชย์นาวีไม่ได้รับความสนใจจากสถาบันการเงิน ตัวเลขจากสำนักงานคณะกรรมการพาณิชย์นาวีชี้ให้เห็นว่าปริมาณการขนส่งสินค้าทางทะเลโดยเรือไทยคิดเป็นร้อยละ 9.5 เท่านั้น ประเทศต้องพึ่งพาการขนส่งโดยเรือของต่างชาติ ทำให้ในแต่ละปีประเทศต้องสูญเสียรายได้จากค่าระวางเรือไม่น้อยกว่าปีละ 100,000 ล้านบาท เนื่องจากเรือไทยมีส่วนแบ่งจากค่าระวางเพียงร้อยละ 7.7 ซึ่งนับว่าน้อยมาก การที่เป็นเช่นนี้เพราะบริษัทเรือไทยไม่มีธุรกิจบนฝั่งที่เชื่อมโยงกับทางทะเล เช่น ท่าเรือ สถานีพักสินค้า ท่าเรือบก รถบรรทุก โกดังสินค้า การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างไม่ครบวงจร จึงไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทเรือต่างชาติได้ รวมทั้งมาตรการของรัฐที่สนับสนุนการเดินทางเรือของไทยไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาให้มีเรือพาณิชย์ที่มีคุณภาพได้

3) การคมนาคมขนส่งทางอากาศ แผนแม่บทการพัฒนาท่าอากาศยานพาณิชย์สากลของไทยคาดการณ์ว่าในปี 2553 ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ จะไม่สามารถรองรับปริมาณผู้โดยสารระหว่างประเทศที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นสูงถึง 40 ล้านคน การขนส่งสินค้าปริมาณที่สูงถึง 2.5 ล้านตัน ในขณะที่หลังจากที่มีการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพฯ อย่างเต็มที่แล้ว ท่าอากาศยานจะถึงจุดอิ่มตัว โดยจะสามารถรองรับผู้โดยสารระหว่างประเทศได้ประมาณ 25 ล้านคนต่อปี ในปี พ.ศ. 2543 ดังนั้นรัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งให้มีการก่อสร้างท่าอากาศยานพาณิชย์สากลแห่งที่ 2 ของกรุงเทพฯ เพื่อเตรียมการรองรับจำนวนผู้โดยสารและปริมาณการขนส่งทางอากาศที่คาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคตโดยด่วน เนื่องจากการคมนาคมขนส่งทางอากาศเป็นรูปแบบหนึ่งของระบบการคมนาคมขนส่งที่ให้ความสะดวก

และรวดเร็วกว่าการคมนาคมขนส่งรูปแบบอื่น ๆ และมีบทบาทสำคัญมากในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งทางด้านการท่องเที่ยว การลงทุนและการส่งออก ตลอดจนมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย

เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง สิงคโปร์เป็นประเทศที่ทำอากาศยานสากล Changi มีผู้โดยสารระหว่างประเทศผ่านเข้าออกสูงมากถึง 16,882,000 คน ติดอันดับ 8 ของโลกในปี 2535 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐสามารถที่จะเตรียมการเพื่อรองรับอุปสงค์และอุปทานของสิ่งก่อสร้างพื้นฐานได้เป็นอย่างดี

5.2.1.2 ระบบโทรคมนาคมและสื่อสาร

ระบบโทรคมนาคมสื่อสารที่จะศึกษาวิจัยฉบับนี้ประกอบไปด้วยโทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ โทรศัพท์ติดตามตัว เนื่องจากเป็นบริการที่มีประชาชนและธุรกิจใช้กันอย่างแพร่หลายสามารถหาข้อมูลเพื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่างประเทศได้ รวมทั้งการให้บริการทางด้าน Internet ซึ่งนับวันจะทวีความสำคัญมากขึ้น เป็นการติดต่อสื่อสารที่ทำได้อย่างรวดเร็วด้วยต้นทุนที่ต่ำเมื่อเทียบกับการติดต่อสื่อสารโดยใช้สื่ออื่น

โทรศัพท์ การโทรคมนาคมที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมก็คือโทรศัพท์ เปรียบเทียบจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ต่อประชากร 100 คน ในปี 2537 ของไทยยังอยู่ในระดับต่ำมากคิดเป็น 4.69 โดยกระจุกอยู่ในเขตนครหลวงเมื่อเทียบกับสิงคโปร์ (47.26) ไต้หวัน (40) เกาหลีใต้ (39.7) และมาเลเซีย (14.69) แต่สัดส่วนดังกล่าวยังสูงกว่าจีน ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย (ดูตารางที่ 5.2.3) คุณภาพการให้บริการของไทยยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ดังจะเห็นได้จากอัตราการติดต่ออย่างครบถ้วน (Complete Call) ทั้งภายในและระหว่างประเทศยังต่ำกว่ามาตรฐานของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunications Union) ถึงแม้ระยะเวลาที่ทั้งครัวเรือนและธุรกิจจะต้องรอก่อนจะได้รับการติดตั้งโทรศัพท์จะเป็นเวลาเพียง 7 วันเท่านั้น ไม่นานเหมือนในฟิลิปปินส์ (2-30 วัน) อินโดนีเซีย (14-30 วัน) และจีน (30 วัน) ก็ตาม แต่อัตราค่าโทรศัพท์ในประเทศและระหว่างประเทศก็อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าสิงคโปร์หรือแม้แต่ไต้หวัน (ดูตารางที่ 5.2.4)

โทรศัพท์เคลื่อนที่ การให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี 2529 ภายใต้การดูแลขององค์การโทรศัพท์และการสื่อสารแห่งประเทศไทย จากตารางที่ 5.2.3 จำนวนหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 ของไทยยังอยู่ในระดับต่ำเท่ากับ 11 เทียบกับสิงคโปร์ (83.6) มาเลเซีย (29.3) ไต้หวัน (27.5) เกาหลีใต้ (21.6) คุณภาพของการให้บริการอยู่ในระดับต่ำ

ผู้ให้บริการต้องประสบปัญหาสายหลุดในระหว่างติดต่อ การติดต่อในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนทำได้ยาก เสียงพูดไม่ชัดเจนและราคาเครื่องโทรศัพท์มือถือในไทยก็มีราคาแพงมาก การศึกษาของทีมวิจัยของ The Asian Wall Street Journal พบว่าราคาโทรศัพท์มือถือ Ericsson GF 337 ในไทยราคา US\$ 1,300 แพงกว่าในสิงคโปร์กว่า 10 เท่าตัว แพงกว่าในมาเลเซียกว่า 1.6 เท่าตัว (ดูตารางที่ 5.2.4) เนื่องจากผู้ให้บริการคิดค่าการตลาด ซึ่งครอบคลุมถึงการโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้า บวกเพิ่มเข้าไป (Mark Up) ทำให้ค่าเครื่องโทรศัพท์เคลื่อนที่ราคาสูงมาก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย คือ เกาหลีใต้ มีค่าใช้จ่ายในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่สูงมากถึง US\$ 0.75 ต่อ 3 นาที

วิทยุติดตามตัว วิทยุติดตามตัวเป็นเครื่องมือสื่อสารทางเดียวที่มีขนาดเล็ก กระทัดรัด ช่วยลดระยะเวลาในการติดต่อที่ใช้กันแพร่หลาย เปรียบเทียบค่าธรรมเนียมรายเดือนของบริการวิทยุติดตามตัวของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง จะเห็นว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูง สำหรับวิทยุติดตามตัวรุ่นตัวเลขในไทยเสียค่าบริการ US\$ 13 ต่อเดือน (ในประเทศคู่แข่งเสียอยู่ในช่วง US\$ 3.6 - 14 ต่อเดือน) ในขณะที่วิทยุติดตามตัวรุ่นตัวอักษรเสีย US\$ 19 ต่อเดือน (ในประเทศคู่แข่งที่พิจารณาเสียค่าบริการอยู่ในช่วง US\$ 12 - 22 ต่อเดือน)

บริการ Internet สำหรับบริการ Internet ที่เริ่มมีการให้บริการในปี 2537 โดยการร่วมทุนระหว่าง องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (25%) การสื่อสารแห่งประเทศไทย (25%) NECTEC (50%) เป็นการติดต่อสื่อสารภายในประเทศและระหว่างประเทศที่สะดวก รวดเร็วและมีราคาถูกที่สุดเมื่อเทียบกับการติดต่อสื่อสารโดยใช้สื่ออื่น ๆ และเป็นการลดปริมาณกระดาษที่จะต้องใช้ลง แต่อย่างไรก็ตาม Internet มีการขยายตัวค่อนข้างช้าในเอเชีย จากการสำรวจของ PERC (Political and Economic Risk Consultancy) ใน Asian Intelligence Report ในปี 2538 พบว่าในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและจีน มีคนใช้ Internet จำนวนใกล้เคียงกันคือประมาณ 20,000 คน ในขณะที่ในมาเลเซีย (50,000) ไทย (35,000) สิงคโปร์ (150,000) และฮ่องกง (200,000) เมื่อเทียบกับอเมริกาที่ประชากร 1 ใน 5 คนใช้ Internet นอกจากนี้ค่าบริการใช้ Internet ของไทยก็เป็นอัตราที่สูงที่สุดในโลกประเทศหนึ่งด้วย คิดเป็น US\$ 59 ต่อ 30 ชั่วโมงต่อเดือน หากใช้เกิน 30 ชั่วโมงจะต้องเสียค่าบริการคิดเป็น US\$ 4 ต่อชั่วโมง ในขณะที่อเมริกาอัตราเท่ากับ US\$ 20 ต่อเดือนใช้ได้โดยไม่จำกัด ส่วนในสิงคโปร์และมาเลเซียอัตราค่าบริการเท่ากับคือ US\$ 40 ต่อ 60 ชั่วโมงต่อเดือน หากค่าบริการทางด้านโทรคมนาคมและสื่อสารของไทยอยู่ในระดับสูงเทียบกับประเทศคู่แข่งแล้ว จะทำให้โอกาสที่ประเทศจะเป็นศูนย์กลางติดต่อสื่อสารในภูมิภาคนี้เป็นไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อต้นทุนการผลิตของธุรกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ตารางที่ 5.2.3 สถิติทางด้านการโทรคมนาคมเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านการโทรคมนาคม	2537	2538E
1. จำนวนหมายเลขโทรศัพท์ต่อประชากร 100 คน		
เกาหลีใต้	39.7	42.8
ไต้หวัน	40	43.4
สิงคโปร์	47.26	47.7
ไทย	4.69	5.8
มาเลเซีย	14.69	16.8
ฟิลิปปินส์	1.68	2.1
อินโดนีเซีย	1.33	1.8
จีน	2.29	2.6
2. จำนวนหมายเลขโทรศัพท์ตามที่อยู่อาศัยต่อ 100 ครอบครัว		
เกาหลีใต้	100.0	
ไต้หวัน	100.0	
สิงคโปร์	100.0	
ไทย	14.4	
มาเลเซีย	52.0	
ฟิลิปปินส์	3.5	
อินโดนีเซีย	2.7	
จีน	5.1	
3. จำนวนหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 1,000 คน		
เกาหลีใต้	21.6	37.9
ไต้หวัน	27.5	34.7
สิงคโปร์	83.6	100.0
ไทย	11.0	19.7
มาเลเซีย	29.3	36.6
ฟิลิปปินส์	3.0	4.4
อินโดนีเซีย	0.4	0.6
จีน	1.3	1.7

ที่มา : International Telecommunication Union, Solomon Brothers, Asian Wall Street Journal Research

ตารางที่ 5.2.4 ราคาในด้านโทรคมนาคมและสื่อสารเปรียบเทียบกับประเทศไทยปี 2539

หน่วย : US\$

ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสารและโทรคมนาคม	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. โทรศัพท์								
ภาคธุรกิจ								
ระยะเวลาที่ต้องรอก่อนจะมีการติดตั้ง	ครึ่งวัน	4 วัน	6 วัน	7 วัน	2-30 วัน	3-7 วัน	14-30 วัน	30 วัน
ค่าธรรมเนียมในการติดตั้ง	273	111	31.7	253	9.4	20	397	600
ค่าธรรมเนียมรายเดือน	325	14.3	8.80	3.98	23.3	14	13.6	5.5
ที่อยู่อาศัย								
ระยะเวลาที่ต้องรอก่อนจะมีการติดตั้ง	ครึ่งวัน	4 วัน	6 วัน	7 วัน	60-70 วัน	3-7 วัน	14-30 วัน	30 วัน
ค่าธรรมเนียมในการติดตั้ง	273	111	31.7	253	8	20	309	480
ค่าธรรมเนียมรายเดือน	325	16.6	5.8	3.98	10.8	8	9	2.9
อัตราค่าโทรศัพท์ภายในประเทศ (ต่อ 3 นาที)								
ในจังหวัดที่ติดตั้ง	ฟรี	0.07	0.03	0.20	ฟรี	0.50 ต่อครั้ง	-	0.04
ในรัศมี 50-100 กิโลเมตร	0.26	0.44	0.03	0.72	0.15	0.47	1.57	0.07
อัตราค่าโทรศัพท์ระหว่างประเทศ (ต่อ 1 นาที) ไป Sydney	2.09	1.29	0.91	1.7	0.09	1.56	2.0	3.16
2. โทรศัพท์เคลื่อนที่								
ราคาโทรศัพท์เคลื่อนที่ Ericsson GF 337	-	740	118	1,300	-	800	1,037	962
ราคาโทรศัพท์เคลื่อนที่ Ericsson GF 377	-	740	-	1,275	1,300	-	-	-

ตารางที่ 5.2.4 ราคาในด้านโทรคมนาคมและสื่อสารเปรียบเทียบกับประเทศไทยปี 2539 (ต่อ)

หน่วย : US\$

ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสารและโทรคมนาคม	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
2. โทรศัพท์เคลื่อนที่ (ต่อ)								
ค่าธรรมเนียมในการติดตั้ง	91	44	7	40	57.5	20	132	337
ค่ามัดจำ	260	107	-	120	-	120	-	-
ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ที่เสียครั้งเดียว	55			-	-	-	-	10.8
ค่าธรรมเนียมรายเดือน	29	35	24.6	20	30.4	24	22	3
ค่าโทร (ต่อ 3 นาที) ในประเทศ	0.75	0.49	0.42	0.36	0.45	0.36	0.36	0.07
3. บริการวิทยุติดตามตัว (Paging Services)								
ค่าธรรมเนียมในการติดตั้ง	5.7	-	7	-	-	-	-	12
ค่าธรรมเนียมรายเดือนรุ่นตัวเลข	10.40	7.4	11.3	13	4.8	14	-	3.6
ค่าธรรมเนียมรายเดือนรุ่นตัวอักษร	19	20.4	19	19	12.4	22	12	12
4. INTERNET ต่อเดือน	-	-	40 ต่อ 60 ชม.	59 ต่อ 30 ชม.	-	40 ต่อ 60 ชม.	-	-

ที่มา : จำนวนจาก The Asian Wall Street Journal, April 5 1996. โดยใช้ตราแลกเปลี่ยน Q3 ของปี 1995 และค่าบริการ Internet จากการสัมภาษณ์

5.2.1.3 ไฟฟ้า

ตารางที่ 5.2.5 แสดงให้เห็นว่า กำลังไฟฟ้าของไทยในปี 2535 คิดเป็น 1,000 กิโลวัตต์-ชั่วโมงต่อคน ซึ่งค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาลำหน้าไทย ได้แก่ สิงคโปร์ (6,353) เกาหลีใต้ (2,996) ภาคอุตสาหกรรมไทยเป็นภาคที่ใช้ไฟฟ้าประมาณร้อยละ 40 ของความต้องการใช้ไฟฟ้าโดยรวม และความต้องการใช้ของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้นทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตภูมิภาค โดยเฉพาะในเขตภูมิภาค ส่งผลให้เกิดปัญหากระแสไฟฟ้าไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ โดยระดับของปัญหามีมากกว่าในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาไฟดับ ไฟตก ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบการผลิตในอุตสาหกรรมมากและทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ซึ่งก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไทยไม่ประสบความสำเร็จในการ กระจายอุตสาหกรรมไปยังต่างจังหวัด

5.2.1.4 น้ำ

การใช้น้ำในประเทศไทยกว่าร้อยละ 90 ใช้ในภาคเกษตรกรรม เพียงร้อยละ 5 ที่เหลือใช้ในครัวเรือนที่อยู่อาศัย ตัวเลขจาก World Development Report 1996. สะท้อนให้เห็นว่าประชากรร้อยละ 72 สามารถเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย ตัวเลขนี้ยังต่ำกว่าในฟิลิปปินส์ (81) ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องน้ำที่สำคัญของไทยก็คือภาวะการขาดแคลนน้ำตามแหล่งกักเก็บน้ำต่าง ๆ เนื่องจากความต้องการใช้น้ำมีเพิ่มมากขึ้นจนเกินขีดความสามารถของเขื่อน ซึ่งเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนเขื่อนทั้งหมดมีประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำต่ำกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณความจุของอ่าง ประกอบกับป่าไม้ในประเทศที่ถูกทำลายไปมาก เมื่อฝนตกลงมาไม่มีป่าไม้มาดูดซับน้ำ ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมอย่างฉับพลันและเกิดภาวะความแห้งแล้งในช่วงฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังมีการนำเอาน้ำบาดาลมาใช้ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลทำให้แผ่นดินทรุดต่ำลง

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านการคมนาคมขนส่ง ระบบโทรคมนาคมและสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำ รวมทั้งสรุปผลการศึกษาจาก IMD และ WEF (จากตารางที่ 5.2.6 - 7) ทำให้สามารถสรุปได้ว่า

- ประเทศไทยไม่มีข้อได้เปรียบทางด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งใด ๆ เลย
- ข้อเสียเปรียบของไทย ได้แก่ ถนนมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของธุรกิจ เครือข่ายถนนมีความหนาแน่นต่ำ ปัญหาการจราจรติดขัดในกรุงเทพมหานครมีผลต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม ปัญหาความด้อยพัฒนาของกิจการพาณิชย์นาวีของไทยที่มีผลกระทบต่อ การส่งออกและอุตสาหกรรม จำนวนหมายเลขโทรศัพท์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คนอยู่ในระดับต่ำ ราคาโทรศัพท์เคลื่อน

ตารางที่ 5.2.5 สถิติทางด้านไฟฟ้าและน้ำเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง

สถิติทางด้านไฟฟ้าและน้ำ	
1. กำลังไฟฟ้า (กิโลวัตต์-ชั่วโมงต่อคน) ปี 2535	
เกาหลีใต้	2,996
ไต้หวัน	-
สิงคโปร์	6,353
ไทย	1,000
มาเลเซีย	1,612
ฟิลิปปินส์	419
อินโดนีเซีย	233
จีน	647
2. ร้อยละของประชากรที่มีน้ำดื่มที่สะอาดปลอดภัย ปี 2534	
เกาหลีใต้	78
ไต้หวัน	-
สิงคโปร์	100
ไทย	72
มาเลเซีย	78
ฟิลิปปินส์	81
อินโดนีเซีย	42
จีน	71

ที่มา : World Development Report 1995.

ที่ ค่าโทรทางไกลระหว่างประเทศ ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ค่าบริการวิทยุติดตัว ค่าธรรมเนียมในการติดต่อผ่าน Internet ค่อนข้างสูง คุณภาพของการให้บริการด้านโทรคมนาคมและสื่อสารค่อนข้างต่ำ

5.2.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐานของไทย

1) ขยายโครงข่ายถนนให้เพียงพอต่อความต้องการ

เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และนโยบายการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคของรัฐบาล เพิ่มโครงข่ายถนนที่เชื่อมระหว่างจังหวัดรอบนอกของกรุงเทพฯ กับสถานีขนส่งสินค้าและท่าเรือให้มากขึ้น เพื่อรองรับปริมาณการขนส่งโดยรถบรรทุกที่เพิ่มมากขึ้น ทำการศึกษาและให้ลำดับความสำคัญแก่โครงการในการทำแผนการสร้างโครงข่ายถนนและจัดสรรงบประมาณตามความเร่งด่วนของโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้เกิดประโยชน์แก่ประชากรโดยรวมในประเทศ มิใช่

เกิดประโยชน์แก่กลุ่มคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น การสร้างถนนของภาครัฐควรตั้งอยู่บนรากฐานของนโยบายให้ผู้ได้รับผลประโยชน์ในการให้บริการของรัฐ ต้องจ่ายเงินค่าบริการนั้น ๆ (User Pay) เช่น การเก็บค่าผ่านทางจากผู้ไ้รถยนต์ให้คุ้มกับการลงทุนของรัฐ การเพิ่มการจัดเก็บภาษี อาทิเช่น ภาษีรถยนต์ ภาษีน้ำมัน ค่าธรรมเนียมในการต่อทะเบียนรถยนต์ เพื่อนำรายได้เหล่านี้มาใช้ในการสร้างถนนหนทางต่อไป

2) ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้แรงจูงใจธุรกิจอย่างเต็มที่ให้มีการใช้ประโยชน์ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง

ที่มีความทันสมัยมากในเอเชียแห่งหนึ่ง แทนท่าเรือกรุงเทพฯ ซึ่งมีความแออัดมากในปัจจุบัน ความสามารถในการขนถ่ายตู้คอนเทนเนอร์ของท่าเรือกรุงเทพฯ ไม่เพียงพอกับปริมาณตู้ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ท่าเรือกรุงเทพฯ มีท่าเทียบเรือคอนเทนเนอร์เพียง 6 ท่า อุปกรณ์ขนที่หน้าท่า โดยเฉพาะปั้นจั่นยกขนตู้คอนเทนเนอร์ก็ไม่เพียงพอ ความสามารถหรือท่าก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ คือ มีพื้นที่วางตู้คอนเทนเนอร์และพื้นที่บรรจุสินค้าเข้าตู้ หรือนำสินค้าออกจากตู้มีน้อยกว่าความต้องการ จัดระบบเก็บรักษาและเคลื่อนย้ายก็ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ระบบขนถ่ายและการจราจรไม่คล่องตัว

3) เร่งให้มีการก่อสร้างท่าอากาศยานพาณิชย์สากลแห่งที่ 2

ของกรุงเทพฯ คือ สนามบินหนองงูเห่าอย่างเร่งด่วน ให้แล้วเสร็จในเวลาใกล้เคียงกับการถึงจุดอิ่มตัวของท่าอากาศยาน กรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2543 เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ในระยะยาวด้วย

4) เร่งให้มีการปฏิบัติไปตามแผนแม่บทการพัฒนากิจการโทรคมนาคม

ของกระทรวงคมนาคม

ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแล้วเมื่อเดือนมีนาคม 2538 ให้มีการเปิดเสรีธุรกิจโทรคมนาคม โดยการยกเลิกการผูกขาดกิจการโทรคมนาคมของรัฐและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2540 เพื่อลดต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการที่ใช้บริการทางด้านการโทรคมนาคมสื่อสาร ทำให้อัตราค่าบริการโทรคมนาคมทุกชนิดอยู่ในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยสะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริง นอกจากนี้เร่งให้มีการแปรรูปองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) เป็นบริษัท จำกัด และบริษัทมหาชน โดยทำหน้าที่ระดับปฏิบัติการ

5) ควรเร่งปรับปรุงโครงสร้างราคาค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ให้สะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริง

เพื่อใช้เป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้มีการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด ประเทศไทยได้มีการนำเอาระบบการกำหนดค่าไฟฟ้าให้แตกต่างกันตามช่วงเวลาที่ใช้ (Time of Use หรือ TOU) โดยใช้กับกลุ่มอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ขนาดใหญ่ แต่สำหรับราคาการใช้น้ำประปานั้นจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยดีราคาการใช้น้ำประปาแตกต่างกันออกไปตามประเภทของธุรกิจ เช่น ธุรกิจสนามกอล์ฟ โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ควรเก็บในอัตราที่สูงกว่าการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

6) รัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อปัญหาแผ่นดินทรุด

โดยกำกับดูแลการใช้น้ำบาดาล ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้แผ่นดินทรุดอย่างใกล้ชิดและเข้มงวด โดยการติดตั้งเครื่องมือตรวจสอบการใช้น้ำ และมีวิธีเติมน้ำสะอาดลงไปเพื่อไม่ให้ระดับน้ำบาดาลลดลงจนเกิดแผ่นดินทรุด

ตารางที่ 5.2.6 ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. เครือข่ายถนนมีความหนาแน่นสูง	18	24	1	39	25	32	35	-
2. จำนวนชุมสายโทรศัพท์ (Main Lines) ต่อพลเมือง 1,000 คน อยู่ในระดับสูง	25	23	21	42	44	33	45	43
3. จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์ที่มีอัตราต่อพลเมือง 1,000 คน อยู่ในระดับสูง	22	19	8	28	-	18	42	39
4. ค่าโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศค่อนข้างถูก	34	39	29	37	38	41	40	45
5. มีการติดต่อย่าน Internet อย่างแพร่หลาย	31	27	13	40	43	34	44	45
6. เทคโนโลยีสารสนเทศเพียงพอต่อความต้องการของภาคธุรกิจ	32	27	2	38	31	18	35	44
7. การลงทุนด้านโทรคมนาคมอยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละของ GDP	8	7	-	37	20	5	38	-
8. สิ่งก่อสร้างพื้นฐานเพื่อจัดสรรสินค้าและบริการมีประสิทธิภาพสูง	43	25	4	34	41	21	42	46

ที่มา : World Competitiveness Yearbook 1996.

ตารางที่ 5.2.7 ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน	เกณฑ์ได้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ความหนาแน่นของถนนต่อประชากรล้านคนอยู่ในระดับสูง	29	-	31	34	-	-	41	-
2. ถนนมีเพียงพอต่อความต้องการทางธุรกิจ	41	35	8	38	45	16	40	44
3. ทางรถไฟต่อประชากรล้านคนมีความหนาแน่นสูง	40	29	46	42	48	38	44	43
4. ทางรถไฟมีเพียงพอต่อความต้องการของธุรกิจ	22	25	9	30	46	19	32	37
5. การเข้าถึงท่าเรือตอบสนองความต้องการของการของธุรกิจ	47	22	3	30	45	25	44	43
6. โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งทางอากาศตอบสนองความต้องการของธุรกิจได้เป็นอย่างดี	38	28	2	32	48	19	37	47
7. จำนวนสายโทรศัพท์ต่อพลเมือง 100 คนอยู่ในระดับสูง	24	23	18	43	47	33	48	46
8. จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์มือถือต่อพลเมือง 100 คนอยู่ในระดับสูง	22	20	6	30	38	19	45	43
9. ค่าโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศค่อนข้างถูก	36	42	30	39	40	43	41	46
10. สิ่งก่อสร้างพื้นฐานทางด้านโทรคมนาคมตอบสนองความต้องการของธุรกิจเป็นอย่างดี	24	33	6	29	46	19	39	38
11. สิ่งก่อสร้างพื้นฐานด้านพลังงานตอบสนองความต้องการของธุรกิจเป็นอย่างดี	31	45	12	34	43	36	42	48
12. ระดับการลงทุนใหม่ในด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐานเพียงพอ	30	26	1	18	41	4	17	40

ที่มา : The Global Competitiveness Report 1996.

5.3 การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การที่ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมเป็นแกนนำในการพัฒนาสืบเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อการส่งออกของภาครัฐ การย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติเข้ามาในประเทศและปัจจัยอื่น ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน ทำให้อุตสาหกรรมในประเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การพัฒนาอุตสาหกรรมในช่วงที่ผ่านมาต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ มาใช้ประกอบกับทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์และแรงงานที่ราคาถูก แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ได้แปรเปลี่ยนไป ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มลดน้อยลง ทำให้ชาวต่างชาติมีการโยกย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรมไปยังประเทศที่มีความได้เปรียบมากกว่าโดยเปรียบเทียบ

ในขณะที่ปัจจุบันไทยก็ยังไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีเองได้ ยังต้องมีการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นบางส่วนต้องพึ่งพาบุคลากรจากต่างประเทศ ขั้นตอนที่จะพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเองนั้นต้องมีการพัฒนาบุคลากรวิจัยและพัฒนา นั่นก็คือการที่จะนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ได้ประโยชน์สูงสุดได้โดยการซื้อและในขณะเดียวกันก็สร้างไปด้วยกัน ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาจึงมีบทบาทสำคัญในช่วงที่ประเทศมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและแรงงาน ไปสู่เศรษฐกิจที่ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นส่วนเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิตมากขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยกับต่างประเทศ

5.3.1 ศักยภาพด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย

ลำดับความสามารถในการแข่งขันของไทยทางด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดย IMD ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบของบุคลากร การศึกษา ค่าใช้จ่ายในด้านวิจัยและพัฒนาของประเทศ การให้สิทธิได้ตกลงมาจาก อยู่ในลำดับที่ 39 ในปี 2535 มาเป็นลำดับที่ 44 ในปี 2539 ซึ่งเทียบแล้วไทยด้อยกว่าประเทศคู่แข่งทุกประเทศในจุดนี้โดยรวม (ดูตารางที่ 5.3.1) ส่วน WEF ก็ได้ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยีของไทยให้อยู่ในลำดับที่ 25 ในปี 2539 ซึ่งดีกว่าที่ IMD ให้ลำดับไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอาเซียนและจีน ทั้งเนื่องมาจาก WEF ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการสำรวจความคิดเห็นและ WEF ยังรวมพิจารณาถึงข้อมูลเทคโนโลยีในการผลิต กลยุทธ์ทางด้านเทคโนโลยี การร่วมมือทางเทคโนโลยี การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย การฝึกอบรมทางเทคนิค นอกเหนือไปจากที่ IMD พิจารณา

ตารางที่ 5.3.1 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับความสามารถในการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดย IMD								
ปี 2535	25	19	7	39	32	23	35	-
ปี 2536	24	20	7	40	31	22	33	-
ปี 2537	24	20	12	43	32	26	33	23
ปี 2538	24	12	7	29	35	30	33	27
ปี 2539	25	17	12	44	26	29	40	28
ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยีโดย WEF ปี 2539	20	7	6	25	28	32	43	34

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996. และ The Global Competitiveness Report 1996.

ในการเปรียบเทียบศักยภาพทางการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยกับประเทศคู่แข่ง ว่ามีสถานการณ์ความก้าวหน้า อย่างไร ได้เปรียบ เสียเปรียบอย่างไร การศึกษาจะแบ่งพิจารณาออกเป็น ค่าใช้จ่ายทางด้านการวิจัยและพัฒนา บุคลากรทางด้านการวิจัยและพัฒนา บุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และจำนวนลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรที่ออก

5.3.1.1 ค่าใช้จ่ายทางด้านการวิจัยและพัฒนา

งบประมาณหรือค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาเป็นหัวใจหลักในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของประเทศอย่างแท้จริง โครงสร้างของงบประมาณนี้แบ่งออกได้เป็นงบประมาณของภาครัฐบาลและภาคเอกชน ในอดีตที่ผ่านมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ได้ตั้งเป้าหมายของโครงสร้างงบประมาณสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาว่าเป็นภาครัฐร้อยละ 0.5 ของ GDP และภาคเอกชนร้อยละ 0.25 ของ GDP แต่เท่าที่ผ่านมายังทำไม่ได้ปฏิบัติตามเป้าหมาย

เมื่อพิจารณากรณีของต่างประเทศแล้ว เกาหลีใต้เป็นประเทศที่เห็นความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาที่สุดในประเทศที่พิจารณา ดังจะเห็นได้จากความสำเร็จของบริษัท Samsung ที่เป็นผู้นำของโลกในด้านการผลิต D-RAM Memory Chips ของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพที่สูงที่สุดในโลก ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากความสามารถในการมีความคิดริเริ่ม ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการวิจัยและพัฒนานั่นเอง เกาหลีใต้มีการใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาอยู่ในระดับสูงที่สุดในบรรดาประเทศคู่แข่งของไทยคิดเป็นร้อยละ 2.29 ของ GDP หรือคิดเป็น 7,666 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2537 รองลงไปได้แก่ ไต้หวัน (ร้อยละ 1.80) และสิงคโปร์ (ร้อยละ 1.18) สัดส่วนการใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาของภาครัฐต่อภาคเอกชนของเกาหลีใต้คิดเป็น 11.89 สิงคโปร์คิดเป็น 46.54 ไต้หวัน 53.47 แสดงให้เห็นว่าประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นภาคเอกชนจะรับภาระในการวิจัยและพัฒนาในส่วนที่สูงขึ้น จะเห็นได้ชัดจากค่าใช้จ่ายด้าน R&D ของภาคธุรกิจของเกาหลีใต้ที่สูงมากคิดเป็นร้อยละ 1.69 ของ GDP (ดูตารางที่ 5.3.2)

การวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบของไทยเริ่มต้นเมื่อมีการใช้พระราชบัญญัติสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2499 ในปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐที่ให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาตามนโยบายของรัฐ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขแห่งชาติ (สวรส) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และกองส่งเสริมเทคโนโลยีในสำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถานภาพทางด้าน R&D ของไทยยังล้าหลังมาก ดังจะเห็นได้จากค่าใช้จ่ายด้านการวิจัย

ตารางที่ 5.3.2 สถิติทางด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปรียบเทียบกับประเทศไทยกับประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนา (ล้าน US\$) ปี 2537	7,666	4,335	583	157	-	97	282	2,599
2. ค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาคิดเป็นร้อยละของ GDP ในปี 2537	2.29	1.80	1.18	0.16	-	0.17	0.16	0.50
3. ค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาของภาคธุรกิจคิดเป็นร้อยละของ GDP ในปี 2537	1.69	0.66	0.50	0.0069	0.0047	-	0.05	0.003
4. สัดส่วนของค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาของภาครัฐต่อภาคเอกชน	11.89 (2533)	53.47 (2534)	46.54 (2534)	88.12 (2534)	75.25	80.20	80.20	-
5. จำนวนนักวิทยาศาสตร์และวิศวกร (คน)	68,831 (2533)	32,857 (2534)	5,239 (2534)	9,752 (2534)	278,575 (2527)	-	16,800 (2534)	-
6. นักวิจัยและพัฒนาที่เป็นนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรต่อแรงงาน 10,000 คนปี 2530-2536	22	-	19	2	1	4	-	-
7. นักวิจัยต่อแรงงาน 10,000 คนปี 2534	27	55	34	3	-	6	-	-
8. จำนวนลิขสิทธิ์ที่ให้แก่พลเมืองโดยเฉลี่ยต่อปี ในช่วงปี 2536-2537	5,160	13,278	-	77	39	17	-	2,147

ที่มา : World Competitiveness Yearbook 1996, S&T in Korea (1994) และยูนิยูท ยูธวงศ์ “การสร้างองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาระบบประเทศไทย” (2537). และ UNDP, 1994 : Tables 5 and 32 and National Science Foundation, 1996. Science and Engineering Indicators, 1996, Washington, DC., p. 101.

และพัฒนาของไทยยังน้อยมากคิดเป็นร้อยละ 0.16 ของ GDP ในปี 2537 อยู่ในระดับต่ำที่สุดในทุกประเทศที่พิจารณาและมีแนวโน้มลดลงจากในอดีตจากปี 2528 คิดเป็น 0.2 ของ GDP ในขณะที่ในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย สัดส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา (ดูตารางที่ 5.3.3) แม้ว่าถ้ามองในรูปตัวเงินแล้ว ค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาจะเพิ่มขึ้นทุกปีก็ตาม

ตารางที่ 5.3.3 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลผลิตรวมภายในประเทศ (GDP) ของไทยและประเทศคู่แข่ง

หน่วย : ร้อยละ

ประเทศ	2526	2528	2530	2532	2534	2537
ไต้หวัน	-	1.1	1.0	-	-	1.80
เกาหลีใต้	1.6	1.8	-	-	-	2.29
สิงคโปร์	0.3	0.6	0.9	-	1.1	1.18
ไทย	0.2	0.2	0.21	0.157	0.156	0.16

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและ World Competitiveness Yearbook 1996.

สำหรับประเทศไทยนั้นบทบาทของการวิจัยและพัฒนาบางส่วนสนับสนุนความเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจที่สำคัญคือ อุตสาหกรรม น้อยมากและยังไม่มีเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งมีส่วนเพิ่มอัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในปัจจุบัน แหล่งลงทุนและการดำเนินการในกิจกรรมการวิจัยและพัฒนา ยังคงกระจุกตัวในภาครัฐบาล และผลงานวิจัยส่วนใหญ่ก็ยังไม่ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม หากพิจารณาภาคเอกชนยังให้ความสำคัญแก่การวิจัยและพัฒนาน้อยมาก โดยลงทุนเพียงร้อยละ 8 14 และ 12 ในปี 2530 2532 และ 2534 ของค่าใช้จ่ายด้าน R&D ทั้งหมด (ดูตารางที่ 5.3.4) บริษัทใหญ่ๆ เช่น เครือปูนซิเมนต์ไทย การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ก็ได้หันมาลงทุนในด้านดังกล่าวในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับที่น้อยมาก ส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างชาติ หากภาคเอกชนลงทุนก็เน้นวิจัยประยุกต์เป็นหลัก ขาดการวิจัยในขั้นพัฒนาทดลองเทคโนโลยีซึ่งเป็นหัวใจของการเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ

ตารางที่ 5.3.4 สัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการวิจัยพัฒนาของไทย

หน่วย : ร้อยละ

ภาค	2530	2532	2534
ภาครัฐบาล สถาบันศึกษาของรัฐและรัฐวิสาหกิจ	91	86	88
ธุรกิจเอกชน สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน	8	14	12

ที่มา : คำนวณจากดัชนีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยปี 2537

ประเทศจีนที่มีการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจสูงในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญทางการวิจัยและพัฒนามากกว่าไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ดังจะเห็นได้ว่า งบประมาณทางด้าน R&D ของจีนในปี 2537 อยู่ในระดับสูงถึง 2,599 ล้านเหรียญสหรัฐหรือคิดเป็นร้อยละ 0.5 ของ GDP

5.3.1.2 บุคลากรทางด้านวิจัยและพัฒนา

สาเหตุสำคัญของการด้อยพัฒนาทางด้านวิจัยและพัฒนาของไทยเนื่องมาจาก การขาดแคลนบุคลากรทางด้านนี้อย่างมาก เปรียบเทียบไทยกับเกาหลีใต้ ถ้าพิจารณาบุคลากรที่มีศักยภาพทางด้าน การวิจัยโดยพิจารณาถึงนักวิทยาศาสตร์และวิศวกร สัดส่วนของนักวิจัยและพัฒนาที่เป็นนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรต่อแรงงานหมื่นคนในช่วงปี 2530-2536 ของเกาหลีใต้ (22) คิดเป็น 10 เท่าตัวของสัดส่วนของไทย (2) แสดงให้เห็นว่าระบบการศึกษาของไทยไม่สามารถผลิตบุคลากรที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร ทำการวิจัยและพัฒนาได้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศในอันที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งใน ด้านการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมหาวิทยาลัย มีผู้นิยมเรียนวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานที่สำคัญอาทิเช่น ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ เป็นจำนวนน้อยมาก ทำให้มีผู้จบการศึกษาในสาขาเหล่านี้มีจำนวนน้อย เป็นผลให้เกิดการขาดแคลนกำลังคนในสาขาดังกล่าว รวมทั้งผู้สอนซึ่งมีผลต่อคุณภาพของ บุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ผลิตได้ รวมทั้งคุณภาพของการสอนวิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนด้วย หรือการขาดแคลนอาจเกิดเนื่องมาจากการหันเหงานของ วิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ไปประกอบอาชีพอื่นในสายธุรกิจการเงิน ที่ให้ผลตอบแทนสูงและมี บรรยากาศของการทำงานที่น่าปรารถนามากกว่า

หากดูสัดส่วนของนักวิจัยต่อแรงงาน 10,000 คนในปีเดียวกัน ได้หวัน สิงคโปร์ เกาหลีใต้มีสัดส่วนสูงเท่ากับ 55 34 และ 27 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.3.2) ในขณะที่ประเทศไทยมีเพียง 3 คน มาเลเซีย 6 คนต่อแรงงานหมื่นคนเท่านั้น อาชีพนักวิจัยในไทยยังไม่ใช่ว่าอาชีพที่สามารถที่จะผลักดันให้ บุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่งคั่งร่ำรวยเป็นปึกแผ่น จนเป็นแรงดึงดูดให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูงหัน มาประกอบอาชีพนี้อย่างจริงจัง ทুম่ทำงานอย่างเต็มความสามารถ เหมือนในประเทศที่มีระดับการ

พัฒนาสูง ๆ เป็นผลทำให้คุณภาพของผลงานวิจัย การสะสมทุนและเทคโนโลยีของไทยยังอยู่ในระดับต่ำอยู่ ทำให้ต้องมีการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศและสูญเสียเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เช่นในปี 2536 ประเทศไทยนำเข้าเทคโนโลยีมูลค่าประมาณ 14,000 ล้านบาทต่อปี และถ้ารวมค่าเครื่องจักรที่จะต้องจัดซื้อเพื่อนำเข้าเทคโนโลยี ค่าใช้จ่ายจะเพิ่มขึ้นประมาณ 22.5 เท่าคิดเป็น 300,000 ล้านบาท

ถ้าพิจารณาในรายละเอียดสำหรับประเทศไทยจะพบว่า นักวิจัยและบุคลากรผู้ช่วยนักวิจัยและผู้ทำงานสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อการวิจัยและพัฒนาประมาณร้อยละ 90 อยู่ในภาครัฐบาลและสถาบันอุดมศึกษา ถ้าเปรียบเทียบกับส่วนของนักวิจัยอย่างเดียว พบว่าเป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 ของบุคลากรทั้งหมดอยู่ในภาครัฐบาลและสถาบันอุดมศึกษา ในส่วนของธุรกิจเอกชนนั้นมีจำนวนบุคลากรนักวิจัย ผู้ช่วยวิจัย และผู้ทำงานสนับสนุนอื่น ๆ น้อยมาก ดังนั้นการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น ภาครัฐบาลจะต้องเป็นตัวกระตุ้นให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขันระหว่างประเทศมากขึ้นเหมือนกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งภาคเอกชนมีบทบาทมากกว่าไทย (ดูตารางที่ 5.3.5)

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศจะสามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้ในช่วงที่มีการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในกระบวนการผลิตมากขึ้นนั้น ข้อมูลจากวิสัยทัศน์ประเทศไทย (Thailand Vision 2020) คาดว่าใน 25 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีความต้องการนักวิจัยประมาณ 250,000 คน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เห็นความสำคัญดังกล่าวว่าการขาดแคลนนักวิจัยเป็นปัญหาคอขวดที่สำคัญของประเทศ จึงได้ริเริ่มให้มีโครงการกาญจนาภิเษกเพื่อให้ทุนสนับสนุนผลิตงานวิจัย และนักวิจัยระดับปริญญาเอกให้ทันความต้องการของประเทศใน 25 ปีข้างหน้า โดยผู้รับทุนไม่มีข้อผูกพันใด ๆ ทั้งสิ้น โดยโครงการดังกล่าวได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีในเดือนพฤศจิกายน 2539

5.3.1.3 บุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กำลังคนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ต้องพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นโครงสร้างของการพัฒนาและแผนงานจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงแนวโน้มการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในอนาคต แหล่งเงินทุนจัดสรรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหลัก ๆ 4 หน่วยงานคือ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (655 ทุน) ทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ดูตารางที่ 5.3.6)

ตารางที่ 5.3.5 เปรียบเทียบบุคลากรทางการวิจัยและการพัฒนาของไทย (ทำงานเต็มเวลาและบางเวลา) ในช่วงปี 2530-2534
จำแนกตามลักษณะของหน่วยงาน

หน่วย : คน

ลักษณะของ หน่วยงาน	ปี 2530				ปี 2532				ปี 2534			
	นักวิจัย (%)	บุคลากร ผู้ช่วยนัก วิจัย (%)	ผู้ทำงาน สนับสนุน อื่น (%)	รวม (%)	นักวิจัย (%)	บุคลากร ผู้ช่วยนัก วิจัย (%)	ผู้ทำงาน สนับสนุน อื่น (%)	รวม (%)	นักวิจัย (%)	บุคลากร ผู้ช่วยนัก วิจัย (%)	ผู้ทำงาน สนับสนุน อื่น (%)	รวม (%)
รัฐบาล	2,902 (19.42)	1,952 (13.06)	1,160 (7.76)	6,014 (40.24)	4,084 (29.20)	1,794 (12.85)	780 (5.58)	6,658 (47.60)	4,184 (26.61)	1,476 (9.39)	14,953 (9.53)	745.53 (45.53)
อุดมศึกษา	4,898 (32.78)	969 (6.49)	1,468 (9.81)	7,332 (49.08)	4,163 (29.76)	720 (5.15)	785 (5.61)	5,668 (40.52)	4,949 (31.48)	1,127 (7.17)	1,225 (7.79)	7,301 (46.44)
รัฐวิสาหกิจ	527 (3.53)	278 (1.86)	331 (2.22)	1,136 (7.61)	465 (3.32)	142 (1.01)	224 (1.60)	831 (5.94)	434 (2.76)	100 (0.64)	135 (0.86)	669 (4.26)
ธุรกิจเอกชน	145 (0.97)	66 (0.44)	50 (0.33)	261 (1.74)	199 (1.42)	68 (0.49)	432 (3.09)	699 (5.00)	143 (0.91)	96 (0.61)	171 (1.09)	410 (2.61)
เอกชนที่ไม่ได้ กำไร	21 (0.14)	19 (0.13)	158 (1.06)	198 (1.33)	41 (0.29)	70 (0.50)	21 (0.15)	132 (0.94)	42 (0.27)	99 (0.63)	42 (0.27)	183 (1.17)
รวม	8,493 (56.84)	3,284 (21.98)	3,164 (21.18)	14,941 (100)	8,952 (64.00)	2,794 (19.97)	2,242 (16.03)	13,988 (100)	9,752 (62.03)	2,898 (18.44)	3,071 (19.53)	15,721 (100)

ที่มา : รายงานการวิจัย “การศึกษาค่าใช้จ่ายและบุคลากรทางการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย ปี 2530 - 2534”

รวบรวมโดย ฝ่ายดัชนีวิทยศาสตร์ สำนักนโยบายและแผน

ตารางที่ 5.3.6 ทูทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย

แหล่งทุน	จำนวนผู้รับทุน
ทุนกระทรวงวิทยาศาสตร์ (2533-37)	655
ทุนทบวงมหาวิทยาลัย (2533-35)	296
ทุนก.พ. (2533-38)	262

ที่มา : ดัชนีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย (2537)

โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย มีเป้าหมายการให้ทุนระหว่างปี 2538-2542 อีก 1,299 ทุน โดยใช้งบประมาณกว่า 3,000 ล้านบาท

5.3.1.4 สิทธิบัตร

สิทธิบัตรเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับของเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะการคิดค้น ประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สะท้อนถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาถึงการออกสิทธิบัตรในประเทศไทย ช่วงปี 2536-37 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้วพบว่าจำนวนรวมของการออกสิทธิบัตรในประเทศมี 463 ราย โดยคนไทยมีเจ้าของสิทธิบัตรเพียง 93 ราย ในขณะที่การออกสิทธิบัตรโดยเฉลี่ยต่อปีในไต้หวัน เกาหลีใต้ และจีนมีจำนวน 13,278 5,160 และ 2,147 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.3.2) ถ้าพิจารณาในรายละเอียดแล้วในกรณีของประเทศไทยพบว่า ตั้งแต่ปี 2524 ถึง 2536 นั้น มีลักษณะของการออกแบบผลิตภัณฑ์มากกว่าการคิดค้นประดิษฐ์ กล่าวคือจำนวนสิทธิบัตรในการออกแบบผลิตภัณฑ์มีจำนวน 2,324 คน ในขณะที่สิทธิบัตรที่ออกให้การคิดค้นประดิษฐ์คิดเป็น 1,237 ราย ยกเว้นเพียงแต่ในปี 2535 และ 2536 ที่สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ลดลง สัดส่วนนี้แสดงถึงกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยียังต้องพัฒนาอีกมากเพื่อสร้างสรรค์การประดิษฐ์ใหม่ (ดูตารางที่ 5.3.7)

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งผลการศึกษาของ IMD และ WEF ในตารางที่ 5.3.8-9 ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยมีข้อเสียเปรียบในแง่ของการใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาโดยรวม การใช้จ่ายในด้านดังกล่าวของภาคเอกชนยังอยู่ในระดับต่ำ ประเทศต้องประสบภาวะการขาดแคลนบุคลากรทางด้านวิจัยและพัฒนา ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ นักเทคโนโลยี นักวิจัย มีการสอนวิทยาศาสตร์ในการศึกษาภาคบังคับไม่เพียงพอ จำนวนสิทธิบัตร หรือลิขสิทธิ์ที่ให้ในประเทศยังมีจำนวนน้อย มีการปกป้องทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาไม่เพียงพอ ไม่มีผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลในสาขาฟิสิกส์ เคมี แพทย์ และเศรษฐศาสตร์เลยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่าในระยะยาวหากประเทศไทยยังไม่มี การปรับระบบการวิจัยและพัฒนาเพื่อลดภาวะพึ่งพิงทางเทคโนโลยีจากต่างประเทศได้ เมื่อถึงจุดหนึ่งอาจจะทำให้การเจริญเติบโตของ

ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันเป็นกลจักรที่สำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราสูง จะชะลอตัวลงในอนาคต และส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศอย่างแน่นอน

ตารางที่ 5.3.7 จำนวนการออกสิทธิบัตร ระหว่างปี 2524 - 2536

หน่วย คน

ปี พ.ศ.	การออกแบบผลิตภัณฑ์			การประดิษฐ์						รวมทั้งสิ้น			
				เคมี			วิศวกรรม			รวม			รวม
	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	
2524	4	21	25	0	0	0	1	0	0	0	1	0	25
2525	5	40	45	0	1	1	1	2	3	4	3	4	49
2526	20	18	38	1	10	11	7	3	10	21	13	21	59
2527	23	21	44	3	6	9	5	6	11	20	12	20	64
2528	79	14	93	0	28	28	5	12	17	45	40	45	138
2529	46	27	73	4	26	30	12	10	22	52	36	52	125
2530	62	259	321	6	41	47	6	18	24	71	59	71	392
2531	45	163	208	1	75	76	0	10	10	86	85	86	294
2532	114	188	302	3	88	91	16	57	73	164	145	164	466
2533	79	254	333	0	104	104	7	30	37	141	134	141	474
2534	101	372	473	4	98	102	8	43	51	153	141	153	626
2535	72	115	187	4	88	92	8	99	107	199	187	199	286
2536	84	98	182	3	164	167	6	108	114	281	272	281	463
รวม	734	1,590	2,324	29	729	758	81	398	479	1,237	1,127	1,237	3,561

ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา

รวบรวมโดย ฝ่ายดัชนีวิทยาศาสตร์ สำนักนโยบายและแผน, มีนาคม 2537.

ตารางที่ 5.3.8 ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539

ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้าน R&D	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. การใช้จ่ายทางด้านวิจัยและพัฒนาอยู่ในระดับสูง	8	13	30	40	-	41	39	19
2. การใช้จ่ายทางด้านวิจัยและพัฒนาคิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ในระดับสูง	8	12	24	42	-	40	41	34
3. การใช้จ่ายของธุรกิจทางด้านวิจัยและพัฒนาอยู่ในระดับสูง	7	12	25	39	40	-	36	17
4. จำนวนบุคลากรทางด้าน R&D ในประเทศมีจำนวนมาก	10	15	36	35	-	32	9	2
5. มีวิศวกรที่มีคุณวุฒิเพียงพอในตลาดแรงงาน	37	7	17	46	16	45	42	44
6. มีผู้ได้รับรางวัลโนเบลทางด้านฟิสิกส์ เคมี แพทย์และเศรษฐศาสตร์ตั้งแต่ปี 2493 เป็นจำนวนมาก	23 ¹	23	23	23	23	23	23	14
7. มีการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาอย่างพอเพียงในประเทศ	29	23	5	37	36	24	44	32
8. มีการสอนวิทยาศาสตร์อย่างพอเพียงในการศึกษาระดับ	26	2	1	40	27	17	30	39
9. มีการให้สิทธิแก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก	7	5	-	35	38	41	-	11
10. จำนวนลิขสิทธิ์ต่อพลเมือง 100,000 คน	20	22	-	33	-	30	-	-

ที่มา : World Competitiveness Yearbook 1996.

หมายเหตุ : ¹ไม่เคยมีคนได้รับรางวัลโนเบล

ตารางที่ 5.3.9 ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยีของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539

ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้าน R&D	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. การใช้จ่ายทางด้าน R&D คิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ในระดับสูง	8	12	21	42	-	40	40	32
2. การให้สิทธิบัตรต่อแรงงาน 1,000 คน	10	1	46	40	42	43	46	36
3. การใช้จ่ายทางด้าน R&D ของธุรกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในสองปีข้างหน้า	6	24	1	2	22	20	30	4
4. มีการร่วมมือทางเทคนิคในระหว่างบริษัทสูง	30	16	9	12	28	19	33	38
5. มีการสอนวิทยาศาสตร์อย่างพอเพียงในการศึกษากาบังคับ	27	3	1	8	35	9	26	17
6. มีวิศวกรที่มีคุณภาพเพียงพอในตลาดแรงงาน	38	15	29	48	30	49	42	45
7. ระบบการฝึกอบรมด้านเทคนิค เป็นไปตามความต้องการของธุรกิจ	18	10	2	11	29	30	46	9

ที่มา : The Global Competitiveness Report 1996.

5.3.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1) ความร่วมมือเพื่อการวางแผนและนโยบายของภาครัฐและภาคเอกชน

ควรจัดให้มีคณะกรรมการที่จัดทำนโยบายและวางแผนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานรัฐมนตรี รวมทั้งหน่วยงานของภาคเอกชน เช่น สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางเป้าหมายของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อนำไปเป็นรากฐานของการผลิตสินค้าและบริการให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติน้อยลงเพื่อการส่งออก ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีเพียงการร่วมมือของคณะอนุกรรมการกลุ่มย่อย 4 กลุ่มทำหน้าที่จัดทำแผนงาน ซึ่งแบ่งออกเป็นแผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการพัฒนากำลังคน ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อนึ่งการวางแผนและนโยบายต้องตระหนักถึงการวางรากฐานระยะยาวเพื่อเป็นการพัฒนาวิทยาศาสตร์ของไทยให้ยืนได้ด้วยตัวเอง นอกเหนือจากการวางแผนระยะสั้นเพื่อเรียนรู้และนำเข้าเทคโนโลยีของต่างชาติไปปฏิบัติใช้ นอกจากนี้แล้วต้องมีการขจัดความซ้ำซ้อนขององค์กรในภาครัฐออกไปด้วยเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2) การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐและภาคเอกชน

เมื่อเปรียบเทียบการใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเทียบกับต่างประเทศแล้ว โดยเฉพาะประเทศคู่แข่งที่สำคัญ การให้ความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณนี้จะต้องสูงขึ้นให้ทัดเทียมในสัดส่วนเดียวกันกับประเทศคู่แข่ง นอกจากนี้ควรจะมีการประสานกับนโยบายทางการคลัง เช่น นโยบายภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนมีการวิจัยและพัฒนามากขึ้น เพราะโดยปกติแล้วเอกชนสร้างแรงดึงดูดโดยให้ค่าตอบแทนสูง ทำให้สามารถดึงดูดนักวิทยาศาสตร์ที่มีศักยภาพเป็นจำนวนมาก

3) การถ่ายทอดเทคโนโลยีและความร่วมมือระหว่างประเทศ

แม้ว่าประเทศที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับสูง อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน ญี่ปุ่น ก็มีการร่วมมือกันในการดำเนินการค้นคว้าวิจัย ในขณะเดียวกันประเทศต่าง ๆ ก็มีความเชื่อว่าหากประเทศที่พัฒนาแล้วถ่ายทอดเทคโนโลยีบางส่วนให้กับประเทศกำลังพัฒนา

ที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงทางเศรษฐกิจ ประเทศที่กำลังพัฒนานี้จะสามารถขยายฐานของรายได้ให้สูงขึ้น และเป็นแหล่งนำเข้าสินค้าจากประเทศพัฒนาแล้วได้ ดังนั้นความร่วมมือกัน เช่น การแลกเปลี่ยนตัวนักวิจัย การฝึกอบรม การให้ทุนไปศึกษาต่อ การให้การสนับสนุนทางวิชาการ แก่องค์กรของรัฐและภาคเอกชนหลัก ๆ จะเป็นกลจักรสำคัญในการประสานความร่วมมือในกิจกรรมระหว่างประเทศ โดยหลักแล้วการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้นนอกจากจะเป็นระดับประเทศแล้ว ยังต้องมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับในประเทศด้วย เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ชนบทและการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม

4) สร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้คนสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การใช้สื่ออาจทำได้โดยการจัดรายการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อที่จะชี้ชวนให้คนสนใจในด้านดังกล่าวมากขึ้น สื่อนี้อาจจะผ่านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เพื่อสร้างบรรยากาศให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญและมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบุคลากรในระยะยาวโดยเฉพาะเยาวชนของประเทศ นอกจากนี้แล้วสื่อควรจะมีการถ่ายทอดความสำเร็จของบุคลากรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีผลงานดีเด่นทางด้านการวิจัยและพัฒนา ทั้งนี้ระบบจูงใจยังรวมถึงการให้ค่าตอบแทนหรือรางวัลแก่ผู้ที่มีผลงานดีเด่นในอัตราเดียวกับผู้ปฏิบัติงานในวงการธุรกิจหรืออุตสาหกรรม

5) การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในปัจจุบันบุคลากรที่มีความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐานมีเป็นจำนวนน้อย ในขณะที่วิทยาศาสตร์พื้นฐานเป็นองค์ปัจจัยหลักในการสืบต่อการวิจัยและพัฒนา สาเหตุที่วิทยาศาสตร์พื้นฐานได้รับความสนใจน้อยเพราะผลตอบแทนในการทำงานค่อนข้างต่ำ ดังนั้นเพื่อที่จะดึงดูดให้นักเรียนที่มีศักยภาพสูงหันมาสนใจวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหรือวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ ที่ขาดแคลน นโยบายของภาครัฐเพื่อสนับสนุนการศึกษาจะมีความสำคัญมาก ทั้งนี้ต้องมีการอุดหนุนให้มีทุนเรียนดีและการจัดหางานที่ให้ผลตอบแทนสูงเพียงพอเมื่อนิสิต นักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้ว ในขณะเดียวกันภาครัฐยังต้องให้ความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องในระดับต่างประเทศด้วยเพื่อสนับสนุนในส่วนของ การถ่ายทอดเทคโนโลยี ในส่วนของบุคลากรดั้งเดิมที่อยู่ในแวดวงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น รัฐต้องสนับสนุนเพื่อมิให้เป็นบุคลากรที่ล้าหลัง ให้เป็นบุคลากรที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของแวดวงวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งสามารถทำได้โดยให้ทุนอุดหนุนงานวิจัย การฝึกอบรม การเสนอผลงานในต่างประเทศ การให้ความสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์ทางการทดลอง เป็นต้น

6) การวางโครงสร้างของการศึกษา

สัดส่วนของการรับนิสิต นักศึกษาของสาขาวิทยาศาสตร์ต่อสาขาสังคมศาสตร์นั้นเป็นจำนวนที่ต่ำมากในระดับอุดมศึกษา การวางแผนทางด้านการรับนิสิต นักศึกษา ต้องมีการจัดระบบให้มีความสมดุลมากขึ้น ทั้งนี้ต้องสมดุลกับภาวะทางการผลิตและเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว เอกชนจะต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนงานวิจัยในระดับอุดมศึกษา และมีส่วนร่วมในการวางร่างหลักสูตรของการศึกษามากขึ้น เพราะภาคเอกชนเป็นผู้ผลิตและเป็นผู้จ้างแรงงานของผู้ที่สำเร็จในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นถ้ามีการวางแผนรากฐานโครงสร้างการศึกษาที่ดีแล้ว ก็จะสามารถนำผลงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปปฏิบัติใช้ในเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้โดยตรง

7) แหล่งความรู้และทรัพยากรทางปัญญา

บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ทำให้การที่จะต้องแสวงหาความรู้และความทัดเทียมกับทางด้านการเข้าถึงรวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลเริ่มมีความสำคัญยิ่งในปัจจุบันและอนาคต ประเทศใดที่สามารถเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วถูกต้องและแม่นยำจะเป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงและมีความสามารถในการผลิตที่สูงเพื่อป้อนแก่ประเทศคู่ค้า ถ้าการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของไทยยังไม่ทัดเทียมกับประเทศคู่แข่งแล้ว โอกาสที่ประเทศไทยจะรุดหน้ามากกว่าประเทศคู่แข่งจะเป็นไปได้อย่างลำบาก นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาให้บุคลากรรู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มที่ด้วย ส่วนทางด้านการผลิตและคิดค้นนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายที่เคร่งครัดในการสนับสนุน ในการคุ้มครองทรัพยากรทางปัญญาแล้ว โอกาสที่ความคิดใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์จะเกิดขึ้นนั้นคงเป็นไปได้ยาก เพราะขาดแรงจูงใจและความคุ้มครอง บทบาทของรัฐในการดำเนินงานคุ้มครองทรัพยากรทางปัญญาจึงมีความสำคัญยิ่ง

5.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การที่ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ บางส่วนมีการนำมาใช้สิ้นเปลืองโดยมิได้มีการวางแผนหรือจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและหมดสิ้นไปได้ นอกจากนี้การที่ประเทศมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการผลิต โดยภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญมากขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญลดน้อยลง ประกอบกับการกระจุกตัวของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองมากขึ้นก็ก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ซึ่งการสูญเสียของทรัพยากรธรรมชาติและการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

จะมีผลต่อสุขภาพอนามัย ผลผลิตภาพในการผลิตของประชาชน และในที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

5.4.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย

5.4.1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นปัจจัยที่มีส่วนเกื้อหนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาแบ่งทรัพยากรธรรมชาติออกเป็น ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรแร่ธาตุเท่านั้น เนื่องจากข้อมูลตัวเลขที่จะสามารถนำมาเพื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งของไทยมีจำกัด

ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ เนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร ซึ่งมีความสำคัญต่อการผลิตกระแสไฟฟ้า รวมทั้งการทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ป่าไม้ยังช่วยดูดซับน้ำฝนที่ตกลงมาไม่ให้ชะล้างหน้าดิน เพราะถ้าหน้าดินถูกกัดเซาะอยู่เสมอจะทำให้เกิดการพังทลายของดินได้ และป่าไม้ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า รวมทั้งเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญของประชาชนอีกด้วย

ตารางที่ 5.4.1 ชี้ให้เห็นว่าในประเทศคู่แข่งทั้งหมดของไทย จีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่ป่าไม้กว้างใหญ่ถึง 1,247,000 ตารางกิโลเมตร ในปี 2533 ในขณะที่เดียวกันก็เป็นประเทศที่มีอัตราการปลูกป่าไม้ใหม่สูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ของโลก นับเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ โดยมีการปลูกป่าใหม่ทดแทนการตัดป่าหรือทดแทนป่าที่เสื่อมโทรมลงเหมือนกับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น อเมริกา ญี่ปุ่น สวีเดน แคนาดา เป็นต้น ส่วนเกาหลีใต้ถึงแม้จะมีพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดสูงถึงร้อยละ 65 รองลงไปคือ มาเลเซีย ร้อยละ 59 อินโดนีเซีย ร้อยละ 57 แต่เกาหลีใต้ก็เป็นประเทศที่มีการตัดไม้ทำลายป่าต่ำที่สุดในประเทศที่พิจารณานับเป็นแบบอย่างที่ดี มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนยาวนาน คนในประเทศมีวิสัยทัศน์ป้องกันมิให้เกิดผลลบจากการทำลายป่า เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังมีความกินอยู่ดีในอนาคต

สำหรับประเทศไทย ทรัพยากรป่าไม้มีความเสื่อมโทรมและถูกบุกรุกทำลายไปดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2503 เมื่อประเทศเริ่มประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ไทยมีพื้นที่ป่าไม้อยู่ประมาณ 171 ล้านไร่ ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 53 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ แต่เมื่อสิ้นสุด

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ในปี 2539 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดลงเหลือน้อยกว่า 90 ล้านไร่ หรือต่ำกว่าร้อยละ 28 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งในความเป็นจริงถ้าจะให้เศรษฐกิจและสังคมมีความมั่นคงแล้วควรมีป่าไม้ไม่น้อยกว่าสองในสามส่วนหรือร้อยละ 66 แต่ถ้าไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ก็ควรมีไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 โดยต้องให้ความระมัดระวังในเรื่องของการใช้ประโยชน์ แต่ถ้าไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้อีก ก็ควรมีพื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามส่วน หรือร้อยละ 33 ซึ่งจะต้องเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดมาก แต่ในสภาพปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ของไทยต่ำกว่าที่ควรมากทีเดียว พิจารณาอัตราการตัดไม้ทำลายป่าในช่วงปี 2524 - 2533 ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 7 ของโลก ที่มีการตัดไม้ทำลายป่าสูงถึง 5,150 ตารางกิโลเมตรต่อปี และอยู่ในลำดับที่ 6 ของโลกสำหรับประเทศที่มีการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในระดับที่สูง ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมปัจจุบันทำให้เกิดการพังทลายของดิน เกิดสภาวะแห้งแล้ง เกิดอุทกภัยในฤดูฝน เกิดการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ทำให้เกิดการสูญหายของพืชที่หายากและการสูญเสียชีวิตสัตว์ป่าทางด้านพันธุกรรม รัฐบาลไทยได้เริ่มให้ความสำคัญต่อปัญหาการบุกรุกทำลายป่า และมีแนวทางแก้ไข ตั้งแต่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา แต่การบุกรุกทำลายป่าลดลงบ้าง แต่ก็นับว่ายังสูงอยู่ ต่อมาในปี 2531 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในภาคใต้ เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญคือ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทั้งจากบริษัทสัมปทานที่ถูกต้องตามกฎหมายและผู้ลักลอบตัดไม้โดยผิดกฎหมาย จึงเป็นแรงผลักดันมีผลทำให้สัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ ยกเว้นสัมปทานป่าชายเลนต้องสิ้นสุดลงในวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2532 จึงทำให้การบุกรุกทำลายป่าลดลง ในประเทศมาเลเซียและฟิลิปปินส์ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับไทยกล่าวคือ เป็นประเทศที่มีการตัดไม้ทำลายป่าในอัตราที่สูงมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ที่สูงมากเช่นเดียวกัน

ทรัพยากรแร่ธาตุ

จีน นอกจากเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลเป็นที่ 3 ของโลกรองจาก รัสเซีย แคนาดาแล้วยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรแร่ธาตุ ติดอันดับผู้ผลิตรายใหญ่ 10 อันดับแรกของโลก ในการผลิตทองแดง ตะกั่ว สังกะสี ดีบุก นิกเกิล อลูมิเนียม ทอง ยาง น้ำมัน ถ่านหิน (ดูตารางที่ 5.4.1) ทำให้สามารถรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในประเทศได้เป็นอย่างดี

นอกจากจีนแล้ว อินโดนีเซียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความโชคดี เป็นแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุของโลกทั้ง ทองแดง นิกเกิล ทอง ยาง น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งทรัพยากรแร่หลักของประเทศก็คือ น้ำมัน

ประเทศไทยถึงแม้จะไม่ติด 10 อันดับของผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกในการผลิตทรัพยากรแร่ธาตุก็ตาม จากการประเมินสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ไทยก็มีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งแร่ธาตุต่าง ๆ ในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้สัมปทานการขุดเจาะแร่ธาตุไปเพียงร้อยละ 0.3 ของพื้นที่ทั้งหมด ทำให้ยังไม่มี การพัฒนาแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุมาใช้ประโยชน์อีกเป็นจำนวนมาก แร่ธาตุที่มีการผลิตโดยมีมูลค่าการ ส่งออกสูง ได้แก่ ดีบุก ฟลูออไรท์ หังสเดน แบไรท์ พลวง ส่วนแร่ธาตุที่มีการผลิตมาก ได้แก่ ลิกไนต์ ยิบ ซัม หินปูน ควอร์ตซ์ มังกานีส ซึ่งการผลิตแร่ธาตุของไทยไม่สอดคล้องกับความต้องการและการขยายตัว ของภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ การผลิตแร่บางประเภทยังมีทิศทางเน้นเพื่อการส่งออก

5.4.1.2 สภาวะสิ่งแวดล้อม

World Competitiveness Report 1996 ซึ่งให้เห็นว่า มาเลเซียมีความโดดเด่นที่รัฐให้ความสำคัญและมีมาตรการบำบัดน้ำเสียค่อนข้างทั่วถึง โดยที่ในปี 2536 ประชาชนร้อยละ 85 ได้รับการบริการ จากโรงบำบัดน้ำเสีย รองลงไปคือ เกาหลีใต้ (ร้อยละ 42) ฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 42) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 40) ไต้หวัน (ร้อยละ 3) ถ้าให้สัดส่วนของประชากรที่ได้รับการบริการจากโรงบำบัดน้ำเสียเป็นดัชนีแสดงถึง ปัญหามลพิษทางน้ำจะทำให้สามารถสรุปได้ว่า มาเลเซียประสบปัญหาน้ำเสียจากบ้านพักอาศัยและ แหล่งชุมชนน้อยที่สุดในประเทศที่พิจารณาทั้งหมด

ถ้าให้ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเป็นดัชนี แสดงถึงคุณภาพของอากาศในบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมแล้ว ตารางที่ 5.4.2 จะสะท้อนให้เห็นว่าอิน โดนีเซีย มีมลภาวะเป็นพิษทางอากาศที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรมต่ำสุด ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมของ จีนเป็นภาคที่ก่อให้เกิดปัญหามลภาวะเป็นพิษในอากาศในบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมสูงที่สุดใน 8 ประเทศที่นำมาศึกษา

กากของเสียที่เป็นอันตราย (Hazardous Wastes) เป็นผลมาจากการประกอบการอุตสาหกรรม การเกษตร กระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมหรือจากครัวเรือน แหล่งที่ก่อให้เกิดกากของเสียที่เป็น อันตรายในระดับสูงในภาคอุตสาหกรรมได้แก่ อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องหนัง กระดาษ เป็นต้น ตารางที่ 5.4.3 ซึ่งให้เห็นว่า จีนมีปริมาณกากของเสียที่ เป็นอันตรายในปี 2536 สูงมากที่สุดในประเทศที่พิจารณาทั้งหมดถึง 50,000,000 ตันต่อปี ส่วนเกาหลีใต้ มาเลเซีย ไทย มีปริมาณการผลิตอยู่ในระดับต่ำคิดเป็น 269,000 377,000 และ 882,000 ตันต่อปี ตาม ลำดับ

ตารางที่ 5.4.1 สถิติด้านทรัพยากรธรรมชาติเปรียบเทียบกับประเทศไทยกับประเทศคู่แข่ง

สถิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. พื้นที่ป่าไม้ปี 2533 (พันตารางกิโลเมตร)	65	-	0	127	78	176	1,095	1,247
2. การตัดไม้ทำลายป่า (ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด) ในช่วงปี 2524 ถึง 2533	0.1	-	0.9	3.3	3.3	2.0	1.0	0.7
3. ลำดับประเทศที่มีอัตราการตัดไม้ทำลายป่าต่อปีที่อยู่ในอัตราที่สูงของโลกในช่วง 2524-2533				7	17	12	2	
4. ลำดับประเทศที่มีการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ที่สูงมากของโลกในช่วง 2524-2533				6	5	13		
5. ลำดับประเทศที่มีอัตราการปลูกป่าใหม่ต่อปีสูงของโลก								1
6. ลำดับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของโลก -พื้นที่ป่าไม้คิดเป็นร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด	9					14	17	
-ทองแดง							10	9
-ตะกั่ว								3
-สังกะสี								3
-ดีบุก								1
-นิกเกิล							4	
-อลูมิเนียม								5
-ทอง							9	6

ตารางที่ 5.4.1 สถิติด้านทรัพยากรธรรมชาติเปรียบเทียบกับประเทศไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

สถิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
6. ลำดับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของโลก (ต่อ)								
- ยาง				2		5	4	7
- น้ำมัน							14	6
- ก๊าซธรรมชาติ							8	
- ถ่านหิน								1

ที่มา : The Economist, Pocket World in Figures 1996 และ World Development Report.

ตารางที่ 5.4.2 ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ลำดับความสามารถในการรักษาสีสิ่งแวดล้อม	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. มีสัดส่วนของประชากรที่ได้รับบริการจากโรงพยาบาลน้ำเสียสูง	26	38		-	27	10	28	-
2. กระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ	30	-	32	33	29	35	1	43

ที่มา : The World Competitiveness Report 1996

**ตารางที่ 5.4.3 รายงานปริมาณกากของเสียที่เป็นอันตราย
ต่อปีของไทยและประเทศคู่แข่งในปี 2536**

ประเทศ	รายงานปริมาณกากของเสียที่เป็นอันตราย (1,000 ตันต่อปี)
เกาหลีใต้	269
ไต้หวัน	3,000
ไทย	882
ฟิลิปปินส์	80-150
มาเลเซีย	377
อินโดนีเซีย	5,000
จีน	50,000

ที่มา : Hernandez, J. (1993) The Hazardous Waste Manager's Manual and Database. ESCAP, Bangkok.

สภาพการจราจรติดขัดในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการให้บริการขนส่งมวลชนมีไม่ทั่วถึงและมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในเขตเมือง ทำให้เกิดความจำเป็นต้องมีการซื้อและใช้รถยนต์ส่วนบุคคลขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่พื้นที่ถนนมีไม่เพียงพอ สภาพการจราจรติดขัดก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วกว่ามลพิษที่เกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ตัวเลขการพยากรณ์มลพิษทางอากาศปี 2543 โดย United Nations ใน Review of Developments in Transport and Communications in ESCAP Region 1993 สะท้อนให้เห็นว่าหากรัฐบาลไม่มีมาตรการควบคุมระดับมลพิษทางอากาศแล้ว ระดับมลพิษทางอากาศของเกาหลีใต้และไทยในปี 2543 จะสูงกว่า 3 เท่าของระดับในปี 2534 (ดูตารางที่ 5.4.4) ซึ่งตัวเลขของไทยและเกาหลีใต้อยู่ในระดับที่สูงกว่าทั้งไต้หวัน ฟิลิปปินส์ มาเลเซียและอินโดนีเซีย

ตารางที่ 5.4.4 พยากรณ์มลพิษในอากาศของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	2534	2536	2543
เกาหลีใต้	100	128	302
ไต้หวัน	100	125	272
ไทย	100	129	314
ฟิลิปปินส์	100	111	159
มาเลเซีย	100	121	238
อินโดนีเซีย	100	120	223
จีน	100	125	268

ที่มา : United Nations. Review of Developments in Transport and Communication in ESCAP Region 1993. Bangkok

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาวะแวดล้อม รวมทั้งผลการศึกษาของ IMD ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยมีข้อเสียเปรียบในแง่ที่มีการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ของชาติไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พืชและสัตว์ รวมทั้งความสมดุลทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดสภาวะแห้งแล้ง แหล่งต้นน้ำลำธารลดลง นอกจากนี้ยังประสบปัญหามลพิษทางอากาศในเขตเมือง

5.4.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย

1) ป้องกันรักษาพื้นที่ป่าไม้ที่ยังเหลืออยู่

โดยการรณรงค์ให้มีการใช้วัสดุก่อสร้างชนิดอื่น ๆ แทนไม้ เมื่ออุปสงค์ของการใช้ไม้ลดน้อยลง ในที่สุดการลักลอบตัดไม้ก็จะลดน้อยลงและหายไป ในขณะเดียวกันรัฐบาลควรจรรณรงค์ชี้แนะให้ชาวบ้านเข้าใจถึงผลตลอดจนอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สืบเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่าอย่างชัดเจน

2) รัฐบาลจะต้องมีการควบคุม ดูแล การให้สัมปทานการขุดเจาะทรัพยากรแร่ธาตุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้แร่ธาตุของภาครัฐและภาคเอกชนเป็นไปอย่างประหยัด และไม่ก่อให้เกิดสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสมบัติของประชาชนทั้งประเทศ

3) รมรรงค้ให้ผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการใช้ฉลากเขียวสำหรับผลิตภัณฑ์ของตน

ฉลากเขียวเป็นโครงการที่กระทรวงอุตสาหกรรมร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยจัดทำเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคอุตสาหกรรมค้นหาวิธีหรือขั้นตอนในการผลิตที่มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในขณะเดียวกันก็เพื่อให้มีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับสภาวะด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์อีกด้วย ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำฉลากเขียวไปใช้จะต้องได้รับอนุญาตจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย โดยจะได้รับการจดทะเบียนสิทธิกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

5.5 การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน

ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมในปัจจุบันต้องประสบกับภาวะของการแข่งขัน จากคู่แข่งทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างเข้มข้นมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มดำเนินการผลิตตามกลไกตลาดมากขึ้นในขณะที่มีการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ในสภาวะการณ์เช่นนี้ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจจะขึ้นกับการบริหารการจัดการกิจการ เพื่อให้มีต้นทุนในการผลิตต่ำลง ผลิตภาพในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น มีการปรับปรุงการบริหาร การดำเนินงานทางธุรกิจให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การมีนวัตกรรม การมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การมีวิสัยทัศน์ในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นต้น การศึกษาในส่วนนี้จะทำการเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการในภาคเอกชนของไทยกับประเทศคู่แข่ง 7 ประเทศ ในแง่มุมต่าง ๆ ภายใต้ข้อจำกัดของการศึกษาในด้านการเก็บข้อมูลของประเทศคู่แข่งของไทย

5.5.1 ศักยภาพทางด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน

ความได้เปรียบเสียเปรียบของขีดความสามารถในการแข่งขันทางการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ผลจากการศึกษาของ IMD ซึ่งใช้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพในการวิเคราะห์และ WEF ที่ใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 31 โดย IMD และอยู่ในอันดับที่ 20 โดย WEF ทางด้านความสามารถในด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบเสียเปรียบในศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ดังต่อไปนี้

-ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในเรื่องของผลิตภาพในการผลิตโดยรวมแล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.91 ในช่วงปี 2533-2538 ผู้บริหารระดับสูงของภาคเอกชนได้รับค่าตอบแทนค่อนข้างสูง ในขณะที่ค่าตอบแทนซึ่งรวมถึงค่าแรง ค่าจ้าง เงินเดือน รวมทั้งผลประโยชน์อื่น ๆ ที่นายจ้างจ่ายแก่ลูกจ้างหรือพนักงาน เพื่อตอบแทนการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้กรณีพิพาทแรงงานก็มีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

-ประเทศไทยมีข้อเสียเปรียบ คือ ผลิตภาพในการผลิตโดยรวมของประเทศ ผลิตภาพการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม รวมทั้งผลิตภาพในการผลิตของแรงงานอยู่ในระดับต่ำ ธุรกิจไทยขาดแคลนผู้จัดการที่มีความสามารถ การใช้ TQM (Total Quality Management) ในภาคธุรกิจยังไม่แพร่หลาย ซึ่ง TQM ตามความหมายของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นการบริหารที่

Total ทุกคนต้องมีส่วนร่วมแก้ปัญหาทั้งหมดไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

Quality ธุรกิจผลิตสินค้าและบริการให้ลูกค้าได้รับความพอใจ ตามความต้องการของลูกค้า โดยมีการปรับปรุงสินค้าบริการตลอดเวลา โดยหน่วยงานในองค์กรจะต้องมีการประสานงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการค้นหาต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการและพยายามขจัดปัญหานั้นให้หมดไป

Management ต้องมีการทำตามวงจร PDCA ตลอดเวลา คือ การวางแผน (Plan) การนำไปปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบผลปฏิบัติ (Check) แก้ไข/กำหนดเป็นมาตรฐาน (Act) วิธีปฏิบัตินี้ก็เพื่อลดต้นทุนในการผลิตตลอดจนสนองความต้องการของลูกค้า พนักงาน สังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ผลการศึกษาจากการสำรวจความคิดเห็นของ IMD และ WEF ที่ค่อนข้างขัดแย้งกัน กล่าวคือ IMD เห็นว่าไทยยังมีข้อเสียเปรียบที่ว่าผู้บริหารระดับสูงของภาคธุรกิจมีประสบการณ์ในด้านธุรกิจระหว่างประเทศน้อย วิธีปฏิบัติของผู้บริหารก็ไม่ค่อยมีความโปร่งใส รวมทั้งธุรกิจผลิตสินค้าและบริการไม่ค่อยเป็นไปตามความพึงพอใจของลูกค้า เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ซึ่งตามการศึกษาของ WEF แล้วผลที่ได้จะตรงกันข้ามกับงานของ IMD (ดูตารางที่ 5.5.1 และ 5.5.2)

เปรียบเทียบศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชนของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดยรวม จะเห็นได้ว่าสิงคโปร์มีความโดดเด่นมากในด้านนี้ จัดอยู่ในอันดับที่ 4 โดย IMD และอันดับที่ 7 โดย WEF ในปี 2539 บริษัทในสิงคโปร์มีความน่าเชื่อถือสูง ผู้บริหารมีความโปร่งใส มีประสบการณ์ด้านการทำธุรกรรมระหว่างประเทศสูง ผลิตภาพในการผลิตของภาคเกษตร อุตสาหกรรม

สูงเป็นอันดับที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งของไทยที่นำมาศึกษา คิดเป็น 18,499 36,931 ดอลลาร์สหรัฐต่อแรงงานในภาคการผลิต ในปี 2535 (ดูตารางที่ 5.5.3) ผลผลิตภาพการผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 ในช่วงปี 2533-38 ถึงแม้สิ่งคิปรจะค่อนข้างด้อยในเรื่องของความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) และการมีนวัตกรรม (Innovation) ในด้านการปรับปรุงธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ผู้ประกอบการของมาเลเซียมีความสามารถในด้านนี้สูง

ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน มีการใช้ TQM ในประเทศค่อนข้างแพร่หลาย ธุรกิจผลิตสินค้าและบริการตามความพึงพอใจของลูกค้า ผลผลิตภาพในการผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก ผลผลิตภาพในการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเป็นรองสิงคโปร์ เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง 8 ประเทศ อัตราความเจริญเติบโตของผลผลิตภาพการผลิตใน 2 ภาคการผลิตดังกล่าวอยู่ในช่วงสูงถึงร้อยละ 16.5-18.8 ในช่วงปี 2528-2535 สำหรับไต้หวันมีความโดดเด่นในแง่ของธุรกิจมีความเป็นผู้ประกอบการและมีความสามารถออกสินค้าใหม่ในตลาดได้อย่างรวดเร็ว มีความเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์สูง มีความสามารถสร้างยี่ห้อ (Brand Name) เช่น Acer ซึ่งเป็นบริษัทผลิตคอมพิวเตอร์ของไต้หวันในระยะเริ่มแรกทีก่อตั้งมีคนงานเพียง 11 คน ในปี 2537 กลุ่มบริษัท Acer มีคนทำงาน 8,200 คน มีสาขา 70 แห่งใน 27 ประเทศทั่วโลก ในด้านคอมพิวเตอร์

ประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่แล้ว ผลผลิตภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและบริการของไทยยังมีความได้เปรียบฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซียและจีนอยู่มาก ใน 8 ประเทศอินโดนีเซียมีผลผลิตภาพในการผลิตต่ำสุดคิดเป็น 1,118 2,486.4 1,118 ดอลลาร์สหรัฐต่อแรงงานในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการตามลำดับในปี 2535 แต่ถ้ามองในแง่ของค่าตอบแทน แรงงาน หรือผู้มีอาชีพให้บริการ เช่น เลขานุการ ครูโรงเรียนประถม เสมียนธนาคาร เป็นต้น ของอินโดนีเซีย จีน มาเลเซีย รวมทั้งไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

5.5.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทย

1) ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นให้ภาคเอกชนเห็นความสำคัญและหันมาใช้ TQM (Total Quality Management)

อย่างแพร่หลายด้วยความสมัครใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตทั้งในภาคอุตสาหกรรม เกษตรและบริการ เพื่อให้มีการบริหารที่ทันสมัยเป็นระบบ ตั้งแต่การคัดเลือกผู้สมัครงาน การ

เลื่อนตำแหน่ง การพิจารณาความดีความชอบ การทำบัญชีของธุรกิจ การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ เป็นต้น แทนที่จะมีการทำธุรกิจแบบครอบครัวที่ทำกันอยู่มากในธุรกิจใหญ่ ๆ ของไทยในปัจจุบัน

2) ปรณรงคั กระตุ้นให้ภาคเอกชนสนใจ เล็งเห็นความสำคัญ ธุรกิจ ทั้ขนาดใหญ ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กมีการเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO 14000

ซึ่งก็คือ TQM บวกกับ ISO 9000 เป็นมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำลังเป็นเรื่องสำคัญระดับโลกและคาดว่าจะมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจและการประกอบอุตสาหกรรมต่อไป องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO)¹ ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่เจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์และปัจจุบันมีประเทศสมาชิกมากกว่า 100 ประเทศทั่วโลกเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2490 ได้ตั้งคณะกรรมการวิชาการคณะที่ 27 ขึ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็นหลักเกณฑ์เดียวกันสำหรับใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง หรือพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ตรวจประเมินสิ่งแวดล้อมและระบบการจัดการ กำหนดเกณฑ์คุณสมบัติผู้ตรวจประเมิน ซึ่งปัจจุบัน ISO 14000 ยังอยู่ในขั้นตอนเขียนร่างมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและการตรวจประเมิน เพื่อขอข้อคิดเห็นจากสมาชิก โดยยังไม่มีมีการประกาศใช้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศ

ในอนาคตคาดว่า หลังจากที่มีการประกาศใช้ ISO 14000 แล้ว ธุรกิจจะมีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายด้วยความสมัครใจ เนื่องจากรัฐบาลหรือกลุ่มอุตสาหกรรมมิได้มีการบังคับให้มีการนำไปใช้แต่อย่างใด และสามารถเป็นไปได้อย่างมาตรฐานนี้จะมีอิทธิพลสำคัญมากต่อการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมักออกข้อกำหนดทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดเพื่อกีดกันประเทศคู่แข่ง เพื่อสร้างความเป็นธรรมในด้านการแข่งขัน หากผู้ประกอบการใดไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ ก็จะไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้

3) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนา ธุรกิจและสิ่งแวดล้อมว่าจะต้องมีการพัฒนาพร้อมควบคู่กันไป

¹ จากเอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมปี 2539 โดยคุณปริมา หวังวงศ์โรจน์

ตารางที่ 5.5.1 ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารและการจัดการ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับของความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการ								
ปี 2535	29	15	3	21	30	12	33	-
ปี 2536	29	15	3	22	30	12	33	-
ปี 2537	37	24	5	20	31	12	33	45
ปี 2538	27	16	4	28	32	23	36	41
ปี 2539	28	18	4	31	29	15	42	30
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารและการจัดการ								
1. ผลคุณภาพในการผลิตโดยรวมปี 2538	29	26	23	41	42	36	43	44
2. การเปลี่ยนแปลงผลคุณภาพในการผลิตโดยรวมในช่วงปี 2533-38	6	7	4	3	35	8	5	1
3. ผลคุณภาพในการผลิตของแรงงานปี 2537	28	26	21	38	40	33	39	41
4. ผลคุณภาพในการผลิตในภาคเกษตรปี 2536	26	27	12	40	39	-	41	42
5. ผลคุณภาพในการผลิตในภาคอุตสาหกรรมปี 2535	25	22	19	32	37	-	38	39
6. ค่าตอบแทนแรงงานในปี 2537 ¹	20	19	21	9	-	8	1	4
7. รายได้ต่อปีของผู้มีอาชีพให้บริการ ได้แก่ เลขานุการ ครูโรงเรียน ประถม เสมียนธนาคาร เป็นต้น ¹	28	26	19	15	5	11	4	-

ตารางที่ 5.5.1 ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารและการจัดการ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
8. การใช้ TOM	9	12	8	37	28	22	36	31
9. ธุรกิจผลิตสินค้าและบริการตามความพึงพอใจของลูกค้า	7	9	19	33	22	10	43	24
10. การออกสินค้าใหม่ในตลาดได้เร็วหรือช้า	19	3	6	17	30	12	42	44
11. ความน่าเชื่อถือของบริษัท	44	22	1	25	11	4	41	2
12. ความโปร่งใสของวิถีปฏิบัติของผู้บริหาร	42	19	2	38	22	14	43	11
13. ความเป็นผู้ประกอบการและมีนวัตกรรมของภาคธุรกิจ	23	5	22	27	11	9	42	45
14. การมีประสบการณ์ทางการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศของผู้บริหารระดับสูง	28	8	7	36	12	9	38	44

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996.

หมายเหตุ : 'อันดับที่ต่ำแสดงถึงค่าตอบแทนที่ต่ำ'

ตารางที่ 5.5.2 ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารและการจัดการ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับความสามารถในการบริหารและการจัดการโดยรวม	22	9	7	20	29	15	40	48
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารและการจัดการ								
1. ความเป็นผู้ประกอบการและการมีนวัตกรรม	20	5	37	14	21	11	45	46
2. การรับความเสี่ยงและการเป็นผู้ริเริ่ม	25	8	17	28	9	6	28	49
3. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	21	13	3	20	33	13	32	48
4. การให้ความสนใจแก่ลูกค้า	3	15	23	5	34	17	38	16
5. การวางตลาดสินค้า	9	6	3	16	35	14	43	49
6. การใช้ TOM	19	16	12	19	33	18	35	38
7. การมีประสบการณ์ทางธุรกิจระหว่างประเทศของผู้บริหารระดับสูง	45	20	22	10	15	13	37	36
8. ค่าตอบแทนผู้บริหารระดับสูง	35	18	2	4	21	5	33	48
9. ความโปร่งใสของวิธีปฏิบัติของผู้บริหาร	29	22	2	7	31	13	43	33
10. อุปกรณ์ของผู้จัดการที่มีความสามารถ	35	14	28	42	1	43	47	49

ที่มา : The Global Competitiveness Report 1996.

ตารางที่ 5.5.3 ผลกระทบในการผลิต ณ ราคาปี 2528 ของภาคการผลิตที่สำคัญของไทยเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

ผลิตภัณฑ์	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535
เกาหลีใต้									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)		3083.9	3476.8	4249.5	6459.6	7360.9	8759.6	10138.4	11404
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)		8199	9714.6	11495.8	16201	18513.8	22391.6	27600	30645
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)		6473.6	7730.2	9831	13685	15482.8	18361.8	21416.8	23742
ไต้หวัน									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)	2920.22	2760.09	3399.57	4793.18	5786.67	7374.72	6948.23	7471.42	8558.62
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)	8859.22	9274.57	11831.02	15556.93	16640.33	19543.14	21549.93	26253.07	29523.57
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)	9600.15	9747.92	11942.06	16318.07	18039.1	22801.48	25153.82	29870.23	34499.11
สิงคโปร์									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)		12640.69	10319.91	10182.74	17331.7	13942.2	19100.79	22960.12	18499.51
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)		15790.7	15599.38	18012.22	20413.66	23275	25875.74	34370.95	36931.96
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)		8594.93	8399.66	9784.41	11664.95	13224.43	15797.82	18939.09	19914.29
ไทย									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)		354.5	388.7	479.1	554.1	607.3	677.8	854	881.6
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)		4509.5	5226.1	5474.6	7023.5	8059.8	9059.8	10193.5	11106.9
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)		3915.9	3777	4179.5	5001.6	6159.5	7730.4	8249	9519.3

ตารางที่ 5.5.3 ผลตอบแทนในการผลิต ณ ราคาปี 2528 ของภาคการผลิตที่สำคัญของไทยเปรียบเทียบกับคู่แข่ง (ต่อ)

ผลตอบแทนของการผลิตของแรงงาน	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535
ฟิลิปปินส์									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)		732.09	676.64	813.11	968.52	1190.81	1184.46	1604.35	1792.93
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)		3451.33	3619.66	3801.09	4421.51	5277.3	5298.71	7331.19	7677.2
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)		1128.06	1091.21	1228.07	1479.76	1778.68	1845.93	2780.16	2986.93
มาเลเซีย									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)		2776.26	2642.55	2866.28	2796.29	3153.22	3473.22	3717.17	4486.98
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)		6289.37	6394.47	5616.43	6940.19	7121.44	7413.7	7786	8375.79
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)		3736.93	3198.38	3609.88	3552.32	3799.04	4023.3	4472.8	5168.19
อินโดนีเซีย									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)		589.13				701.96	236.95	268.81	301.57
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)		3688.36				4713.04	1761.32	2107.43	2486.36
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)		1725.71				2179.68	771.39	915.56	1118.12
จีน									
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคเกษตร (US\$)	236.92	277.27	273.86	263.65	342.78	420.26	465.16	458.22	494.12
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (US\$)	1250.49	1547.6	1552.2	1467.27	1971.09	2516.56	2521.76	2775.96	3399.4
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในภาคบริการ (US\$)	2166.76	3105.34	3063.3	2896.71	3989.94	6114.57	6588.46	7659.47	9166.47

ที่มา : คำนวณจาก World Table 1995 และ Statistical Yearbook for Asia and The Pacific 1994.

บทที่ 6

บทสรุปจากการสำรวจความคิดเห็นด้านสถานการณ์ภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก

ภายใต้สภาวะการแข่งขันในโลกที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น คำถามที่ว่า ศักยภาพในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันโดยรวมเปรียบเทียบกับในอดีตดีขึ้น เหมือนในอดีต หรือเลวลง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสถานการณ์ภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยมีการพัฒนาดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร สืบเนื่องมาจากการบริหารและการจัดการของภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในประเทศ ถึงแม้จะมีสถาบัน IMD และ WEF ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศเกือบ 50 ประเทศในโลกก็ตาม เพื่อตอบคำถามดังกล่าวนี้ แต่ผลที่ได้จากการศึกษาทั้ง 2 ค่อนข้างที่จะมีความขัดแย้งกัน เนื่องจากในปี 2539 ไทยติดอันดับที่ 30 โดย IMD ตกจากอันดับที่ 26 ในปี 2537 แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของ IMD ก็ชี้ให้เห็นว่าเปรียบเทียบไทยในปี 2537 กับในปี 2539 ประเทศไทยมีความด้อยลงในปัจจุบันในทุกปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในขณะที่ไทยอยู่ในลำดับที่ค่อนข้างดีคือ 14 โดย WEF ในปี 2539 การศึกษาในส่วนนี้จะพยายามตอบคำถามเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าในความเป็นจริงแล้ว สถานภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในปี 2539 เปรียบเทียบกับ 2 ปีที่ผ่านมา เป็นอย่างไร การที่เลือกเปรียบเทียบระหว่างปี 2537 กับปี 2539 เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ไม่ห่างกันนัก คนสามารถนึกภาพและเปรียบเทียบกันได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพยายามคาดการณ์ความสามารถในการแข่งขันของไทยในอนาคตปี 2542 ว่าจะดีขึ้น เลวลง หรือเหมือนปี 2539 ตลอดจนให้ลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสถานการณ์ดังกล่าวของไทย โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้ที่อยู่ในสถาบันทางการเงินของไทยจำนวนทั้งสิ้น 55 คน โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น (ดูภาคผนวก) ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม ปี 2539 โดยการศึกษานี้ได้ตระหนักถึงข้อจำกัดของวิธีศึกษาใช้การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามที่ไม่สามารถสะท้อนถึงความคิดเห็นของคนทุกคน และความคิดเห็นของคนจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสถานการณ์ในประเทศและในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง

6.1 เปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของไทยปี 2537 กับปี 2539

การศึกษาได้ทำการเปรียบเทียบโดยแบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยใน 2 ช่วงเวลาออกเป็น 6 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค (รวมถึงการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติ) ตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาล สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยไม่ได้นำเอาปัจจัยทางด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาพิจารณาในแบบสอบถาม เนื่องจากปัจจัยทั้ง 2 นี้ไม่ค่อยจะมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่ทำการเปรียบเทียบ โดยแบ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้ทำงานในสถาบันการเงิน กลุ่มนักธุรกิจอุตสาหกรรมและกลุ่มนักวิชาการ (ดูตารางที่ 6.1) เนื่องจากการศึกษาคาดหวังว่า ความคิดเห็นที่ต่างกันของกลุ่มคน 4 กลุ่ม จะมีผลอย่างยิ่งต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย เช่น หากหน่วยงานราชการมีความเห็นว่าคุณภาพด้านการแข่งขันของไทยดีอยู่แล้วในปัจจุบัน ทำให้ขาดแรงกระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายในภาครัฐ เตรียมรับมือต่อสภาวะการณ์ในเวทีการแข่งขันของโลก ในขณะที่หากนักธุรกิจเห็นว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยเลวลง ก็พยายามแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวให้ดีขึ้น แต่ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้หากรัฐไม่ให้ความสำคัญแก้ปัญหา เป็นต้น การศึกษาทำให้สามารถสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ที่ได้จากแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นส่วนที่ 1 ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 กลุ่มคนที่ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ย	อายุโดยเฉลี่ย (ปี)	จำนวนผู้ตอบ
ข้าราชการ	ปริญญาโท	46	12
นักธุรกิจ	ปริญญาตรี	47	22
นักวิชาการ	ปริญญาเอก	42	8
ผู้ที่อยู่ในสถาบันการเงิน	ปริญญาโท	45	13
ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด	ปริญญาโท	46	55

ที่มา : จากการวิเคราะห์แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีความคิดสอดคล้องกันว่าปัจจุบันประเทศไทยมีสภาพภาพเลวลงในปี 2539 เมื่อเทียบกับปี 2537 กล่าวคือ การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐไม่ค่อยจะเสริมสร้างสมรรถภาพในการแข่งขัน ประเทศค่อนข้างขาดองค์กรและข้อมูลข่าวสารในอันที่จะช่วยเหลือผู้ส่งออกให้เข้าถึงตลาดต่างประเทศ และที่สำคัญก็คือ ในปี 2539 การดำเนิน

งานของภาครัฐบาลในด้านการควบคุมดูแลเศรษฐกิจมหภาคของไทย ได้แก่ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังของรัฐบาลด้อยลงไปมาก ที่น่าเป็นห่วงก็คือ ภาพพจน์ของประเทศในปี 2539 ลดน้อยด้อยลงไปมาก โดยเฉพาะในความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ในภาครัฐบาล

ความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนต่างกลุ่มที่แบ่ง คือ กลุ่มนักวิชาการยังมีความคิดเห็นว่าธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไม่สามารถที่จะหาสินเชื่อเพื่อการส่งออกได้สะดวกในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมในปี 2539 เมื่อเทียบกับอดีต ตลอดจนเสถียรภาพของค่าเงินบาทก็มีความมั่นคงลดน้อยลงและเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงค่ามากขึ้น

ตลาดการเงิน ผู้ตอบแบบสอบถามทุกอาชีพมีความคิดเห็นและให้น้ำหนักสูงมากในปี 2539 ว่า รัฐบาลแทรกแซงการดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทย ในขณะเดียวกันนโยบายของธนาคารชาติซึ่งไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในประเทศและในเศรษฐกิจโลก ก็มีผลในทางลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมไทย นอกจากนี้ในด้านการควบคุมดูแลสถาบันการเงิน ภาครัฐบาลยังทำได้ไม่ทันต่อเหตุการณ์และมีผลทำให้ระบบการเงินไม่มีเสถียรภาพอีกด้วย มองในด้านตลาดหลักทรัพย์ไทย สถานการณ์ด้อยลงกว่าในอดีตบ้างในแง่ที่ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมไม่ค่อยจะโปร่งใส และภาครัฐก็เข้าไปแทรกแซงตลาดหลักทรัพย์ โดยไม่ปล่อยให้ตลาดดำเนินไปตามกลไกของตลาด นอกจากนี้ก็ตามผู้ตอบทุกกลุ่มก็มีความเห็นว่าธนาคารพาณิชย์มีการแข่งขันดีขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา จากการทำรัฐบาลให้สถาบันทางการเงินยื่นขอใบอนุญาตเปิดธนาคารใหม่ได้

ทรัพยากรมนุษย์ ส่วนที่ด้อยลงไปในปี 2539 เมื่อเทียบกับ 3 ปีที่ผ่านมาโดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถรู้สึกได้ในชีวิตประจำวันว่า คุณภาพชีวิตของคนโดยทั่วไปเลวลงและมีผลในทางลบต่อผลิตภาพในการผลิตของประชากร คุณภาพชีวิตนี้ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของสภาวะสิ่งแวดล้อมในอากาศ น้ำ การสามารถเลือกได้ระหว่างการทํางานและการพักผ่อนหย่อนใจของคน ส่วนสถานการณ์การขาดแคลนวิศวกร ช่างเทคนิค แรงงานไร้ฝีมือ มีมากขึ้นกว่าในอดีต อัตราค่าจ้างแรงงานโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างที่จะเหมาะสม ส่วนอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในระดับ 145 บาท ต่อวันในกรุงเทพมหานคร และ 6 จังหวัดได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรสาคร และภูเก็ต 126 บาทต่อวัน ในจังหวัดระนอง พังงา ชลบุรี สระบุรี นครราชสีมาและเชียงใหม่ 118 บาทต่อวันในจังหวัดอื่น ๆ ที่เหลือก็อยู่ในระดับที่ค่อนข้างเหมาะสม

รัฐบาล ผลการปฏิบัติงานของภาครัฐบาลโดยรวม ค่อนข้างมากในแง่ของนโยบายเศรษฐกิจของรัฐที่ขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ เนื่องมาจากการไม่มีความสามารถตลอดจนการขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐ ในแง่ที่ภาครัฐมีวิธีการปฏิบัติที่ไม่โปร่งใสที่แพร่หลายมากขึ้น รวมทั้งการประมุขของภาครัฐที่มีความไม่โปร่งใส มีการรับสินบน คอรัปชัน เป็นผลทำให้ต้นทุนในการทำธุรกิจสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกเหนือไปจากค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ในมุมมองภาคธุรกิจและประชาชนทั่วไป ก็ขาดความเชื่อมั่นว่าจะได้รับความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น ส่วนนักวิชาการเห็นว่า รัฐบาลค่อนข้างจะกำจัดการเสรีภาพในการแสดงออก

นอกจากนั้นนโยบายของรัฐบาลในอันที่จะก่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมก็อยู่ในระดับที่ลดลงจากในอดีต การให้สัมปทานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจไม่ค่อยที่จะคำนึงถึงประโยชน์แก่ส่วนรวม ในด้านการรักษาภาวะแวดล้อม รัฐบาลก็ให้ความสำคัญน้อยลง ระบบราชการโดยรวมแล้วไม่ค่อยเกื้อกูลต่อการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม รวมทั้งระบบราชการ กลไกทางการเมือง กระบวนการยุติธรรมก็ไม่สามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้

สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ปัญหาการจราจรติดขัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร มีผลอย่างมากในทิศทางลบต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม และสถานการณ์นี้ได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในปี 2539 เมื่อเทียบกับในอดีตอย่างเห็นเด่นชัด ต้นทุนในการขนส่งสินค้าก็สูงขึ้นกว่าในอดีต ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในต่างจังหวัดให้ดีขึ้น แต่การพัฒนาเป็นไปอย่างช้า ทำให้สถานการณ์ดีขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้นโดยที่ประสิทธิภาพในการพัฒนายังอยู่ในระดับต่ำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติมีความเสื่อมโทรมในปี 2539 เมื่อเทียบกับปี 2537 ภาครัฐบาลเห็นว่าแรงจูงใจและความร่วมมือของภาคเอกชนในการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติมีผลดีขึ้น ในขณะที่ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคการเงินเห็นตรงกันข้ามกัน พิจารณานโยบายของรัฐบาลในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ยังไม่ค่อยที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติเท่าใดนัก

การศึกษาแบบสอบถามส่วนที่ 1 ทำให้สามารถสรุปผลของการวิเคราะห์โดยรวมได้ว่า ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศค่อนข้างในทุกด้านในทั้ง 6 ปัจจัยที่พิจารณา หลังจากที่ได้วิเคราะห์แบบสอบถามในส่วนที่ 1 แล้ว การศึกษาก็ได้ตั้งคำถามเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของการตอบคำถามในส่วนที่ 1 ว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์หรือไม่ โดยในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามจะมีคำถามให้ผู้ตอบเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวมในปี

2537 เทียบกับปี 2539 ว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันดีขึ้น เลวลง หรือเหมือนปี 2537 และให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผลว่า เหตุใดจึงมีความคิดเช่นนั้น ร้อยละ 82 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันเลวลง ร้อยละ 9 เห็นว่าปัจจุบันไทยมีความสามารถในการแข่งขันดีขึ้นกว่าในอดีต และร้อยละ 9 เห็นว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยเหมือนในปี 2537 (ดูตารางที่ 6.2) การที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยเลวลงนี้ สืบเนื่องมาจาก

ตารางที่ 6.2 ข้อสรุปแบบสำรวจความคิดเห็นส่วนที่ 2

ความสามารถในการแข่งขันของไทย	จำนวนผู้ตอบ (คน)	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)
ความสามารถในการแข่งขันของไทยในปี 2539		
-ดีขึ้น	5	9
-เหมือนปี 2537	5	9
-เลวลง	45	82
ความสามารถในการแข่งขันของไทยในอนาคต		
-ดีขึ้น	23	42
-เหมือนปี 2539	5	10
-เลวลง	27	48

ที่มา : จากการวิเคราะห์แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น

6.1.1 ภาครัฐบาล การบริหารงานของรัฐบาลเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ไม่โปร่งใสในแง่ที่ว่าภาครัฐไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ความคิดอ่าน กระบวนการพิจารณาตัดสินใจของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับรู้ นอกจากนี้ประชาชนก็ไม่มีโอกาสที่จะตรวจสอบการทำงานของภาครัฐบาลได้ ภาครัฐมีการคอร์รัปชันสูงกว่าในอดีต ในการดำเนินงานไม่มีทิศทางที่แน่นอน ไม่มีความต่อเนื่อง รัฐบาลขาดวิสัยทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้าระหว่างประเทศ ขาดความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการดำเนินงาน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวหรือหน่วยงานที่ควบคุมดูแลเป็นหลัก แทนที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยรวม ขาดผู้นำที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ขาดแบบอย่างที่ดีต่อคนรุ่นหลัง ภาครัฐไม่มีการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการเชื่อมโยงเพื่อจุดผลโดยรวมของนโยบาย มาตรการที่คาดว่าจะใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในทางปฏิบัติ การนำมาตรการต่าง ๆ มาใช้เป็นไปตามกระแสการเรียกร้องของประชาชน โดยที่รัฐบาลขาดความรู้ ความเข้าใจ ในผลที่จะเกิดขึ้นโดยรวมต่อเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและฉาบฉวย ขาดการวางแผนในระยะยาว มาตรการต่าง ๆ ที่ออกมามีความขัดแย้งกัน รัฐบาลไม่ได้รับความเชื่อถือจากทั้งภายใน

ประเทศและต่างประเทศว่าจะมีความสามารถทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งต่อเนื่องกันไป การบริหารนโยบายเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมซึ่งเคยเป็นจุดแข็งของประเทศในอดีต ก็กลายเป็นจุดด้อยของประเทศ รัฐไม่ได้สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมเท่าที่ควร โดยเฉพาะต้นทุนทางการเงิน นโยบายของรัฐบาลในด้านการพัฒนาการแข่งขันยังไม่มี ความชัดเจน ซึ่งมีผลกระทบต่อภาคธุรกิจมาก

รัฐบาลไม่มีการดำเนินการในเรื่องของอุตสาหกรรมเป้าหมายว่าควรให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมใดหรือไม่ ทำให้รัฐบาลไม่มีแผนแม่บทในระยะยาว ว่าควรจะมีการกระจายอุตสาหกรรมประเภทใดไปในภูมิภาคใดของประเทศ ทำให้ธุรกิจและอุตสาหกรรมกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งประสบปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหามลภาวะเป็นพิษต่าง ๆ ทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการสูง

นอกจากนี้บทบาทของแต่ละหน่วยงานของรัฐที่มีค่อนข้างจำกัด ไม่มีการประสานเชื่อมโยงกัน ในระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยส่วนรวม การบริหารและการจัดการในระบบราชการไทย ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีคุณภาพ กฎระเบียบพิธีการศุลกากรกีดขวางการทำธุรกิจอุตสาหกรรม

6.1.2 ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรมนุษย์ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาในอัตราที่รวดเร็วพอ การพัฒนาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศประสบกับปัญหาข้อจำกัดทางด้านอุปทานแรงงานที่ขาดกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพทางการศึกษาของไทยยังไม่ได้มาตรฐานสากล ขาดแคลนสถาบันการศึกษาที่ให้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

6.1.3 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาขั้นพื้นฐานซึ่งจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจมีน้อย ส่วนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต หรือลดต้นทุนการผลิตมีการขยายตัวค่อนข้างช้า ทำให้สินค้าไทยเริ่มเสียเปรียบคู่แข่งมากขึ้นทั้งทางด้านราคาและคุณภาพ

6.1.4 สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน เติบโตช้ากว่าที่ควรจะเป็น

6.1.5 ระบบทางการเมือง ประเทศไทยยังไม่มีระบบการเมืองที่มีคุณภาพ ระบบการเมืองไม่เปิดโอกาสให้คนดี มีฝีมือมาบริหารประเทศ การพัฒนาทางการเมืองในประเทศเป็นไปอย่างเชื่องช้า การดำเนินธุรกิจของภาคเอกชนอยู่ภายใต้ระบบการเมืองที่เอื้อประโยชน์แก่คนเฉพาะกลุ่ม

ที่มีอำนาจต่อรองสูง ก่อให้เกิดการผูกขาดในธุรกิจ ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

6.1.6 การประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมของไทย ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการทำธุรกิจในครอบครัว ไม่มีการบริหารและการจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 9 ที่มองเห็นว่าไทยมีความสามารถในการแข่งขันดีขึ้นในปัจจุบันให้เหตุผลว่า เนื่องมาจากการพัฒนาประสิทธิภาพทางด้านการจัดการของภาคเอกชนที่จะต้องปรับตัวเพื่อแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ภายใต้ภาวะการแข่งขันเสรีในตลาดโลก นอกจากนี้รัฐบาลก็เริ่มมีมาตรการในการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อรองรับการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต ส่วนร้อยละ 9 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทย ในปัจจุบันเหมือนปี 2537 โดยให้เหตุผลว่า การปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันต้องใช้เวลาในการดำเนินการและความก้าวหน้าจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จึงทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยเหมือนในอดีต

6.2 เปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของไทยปี 2539 กับปี 2542

มองไปในอนาคตถึงปี พ.ศ. 2542 ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 48 คาดว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยจะเลวลง (ดูตารางที่ 6.2) โดยให้เหตุผลว่าปัญหาสำคัญที่บั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของไทยในอดีตและปัจจุบันยังไม่มีที่ท่าที่จะได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาลงในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง และการสะสมปัญหาต่างก็ทับทวีมากขึ้นจนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งทำให้การทำงานตามแผนต่าง ๆ ไม่มีความต่อเนื่อง การยกระดับการศึกษาของประชากรในประเทศยังทำได้ค่อนข้างช้า กลไกทางการเมืองไม่สามารถนำไปสู่การมีรัฐบาลที่บริหารนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่รากฐานของปัญหา การเปิดเสรีทางการค้าและการเงินจะทำให้ธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องตายไป ประเทศเพื่อนบ้านที่พัฒนาช้ากว่าไทยในอนาคตจะสามารถดึงดูดอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากไปจากไทย ในขณะที่อุตสาหกรรมไทยยังไม่มี ความคล่องตัวที่จะปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและบุคลากรให้สามารถประกอบอุตสาหกรรมและธุรกิจที่มีมูลค่าเพิ่มสูงได้ทันการณ์

ร้อยละ 42 ของผู้ตอบแบบสอบถามคาดการณ์ว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยจะดีขึ้น เพราะคาดว่ารัฐบาลจะมีการปรับโครงสร้างภาษีให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อลดต้นทุนการผลิตของภาคเอกชน ทำให้เอกชนมีระยะเวลาในการปรับตัวมากขึ้น รัฐบาลมีการเตรียมการด้านทรัพยากรมนุษย์โดย

จะเห็นได้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้เน้นเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาคนไทยทุกคนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ สิ่งก่อสร้างพื้นฐานจะพร้อมมากกว่าที่เป็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการขนส่งมวลชนจะเริ่มให้บริการได้ การประกอบธุรกิจน่าจะคล่องตัวมากขึ้น รัฐบาลจะลดการผูกขาดในการดำเนินธุรกิจลงและสามารถปรับกลยุทธ์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมให้สามารถแข่งขันในเศรษฐกิจโลกได้ มีผู้ตอบบางคนให้เหตุผลว่าศักยภาพในการแข่งขันของไทยจะดีขึ้น ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าประเทศไทยจะได้ผู้บริหารประเทศชุดใหม่ที่มีความโปร่งใส มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสามารถในการบริหารประเทศ มีการเร่งแก้ไขปัญหที่สำคัญอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนเห็นความสำคัญของการที่จะต้องมีกลยุทธ์ในการสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ

ร้อยละ 10 ของผู้ตอบคาดว่าจะความสามารถในการแข่งขันของไทยในปี 2542 จะเหมือนกับปัจจุบัน เนื่องจากเห็นว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยเปลี่ยนแปลงไป

6.3 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย

ผลการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในภาครัฐบาลและภาคเอกชน ทำให้สามารถลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยได้โดยใช้เกณฑ์ 3 เกณฑ์ ซึ่งได้ผลสรุปเหมือนกัน ได้แก่เกณฑ์ที่ลำดับความสำคัญของปัจจัย โดยลำดับตามร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยเป็นอันดับที่ 1 เกณฑ์ที่ลำดับความสำคัญของปัจจัยโดยพิจารณาร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความสำคัญปัจจัยว่าอยู่ใน 3 ลำดับแรก และเกณฑ์ที่ได้จากการเฉลี่ยอันดับในแต่ละปัจจัยจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ทำให้สามารถลำดับความสำคัญของปัจจัย 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ดังนี้ (ดูตารางที่ 6.3) ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดในปัจจัยทั้งหมด รองลงมาก็คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน รัฐบาล สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ส่วนปัจจัยทางด้านตลาดการเงิน การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ การลำดับจากเกณฑ์ทั้ง 3 เกณฑ์ได้ผลที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6.3 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย

ปัจจัย	ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ให้คำตอบที่สำคัญที่สุด	ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่ ให้ความสำคัญรองลงมา	เกณฑ์ที่ 1 : ลำดับความ สำคัญของ ปัจจัยโดย พิจารณาจาก (1)	เกณฑ์ที่ 2 : ลำดับความ สำคัญของ ปัจจัยโดย พิจารณาจาก (2)	เกณฑ์ที่ 3 : ลำดับความสำคัญ โดยการเฉลี่ยอันดับ ในแต่ละปัจจัยจาก ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค	21	47	2	2	2
ตลาดการเงิน	0	17	8	7	7
ทรัพยากรมนุษย์	34	66	1	1	1
รัฐบาล	15	40	4	4	4
สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน	4	36	5	5	5
การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	4	32	5	6	6
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	0	11	8	8	8
การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน	17	45	3	3	3
อื่น ๆ	4	4	5	9	9

ที่มา : จากการวิเคราะห์แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น

ข้อสรุปที่ว่าคนหรือทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จากผลของการสำรวจความคิดเห็นชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการประกอบการธุรกิจของภาคเอกชนในการบริหารประเทศของภาครัฐบาล ในการที่ครอบครัวยุคใหม่จะมีความมั่งคั่งขึ้นหรือยากจนลง การที่ประชาชนในประเทศจะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดีขึ้นอย่างยั่งยืนยาวนานหรือเลวลง การที่อุตสาหกรรมใดจะกลายเป็นดาวรุ่งหรือดาวร่วง การที่อุตสาหกรรมใดหรือประเทศโดยส่วนรวมจะสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในโลกได้มากน้อยเท่าใด ปัจจัยที่เป็นเครื่องชี้วัดในความสำเร็จหรือความล้มเหลวก็คือ ทรัพยากรมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่ประสบกับภัยทางธรรมชาติทั้งแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจตกต่ำหลังจากที่ได้พ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 แต่จากการที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงผลักดันให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ 30 ปีหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองได้จบสิ้นลงต่อเนื่องกันถึงในปัจจุบัน ส่วนประเทศสิงคโปร์ซึ่งเป็นประเทศที่มีขนาดเล็กมีประชากรเพียง 2.9 ล้านคน อยู่ในที่ตั้งที่เหมาะสม ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การมี “คน” ที่มีคุณภาพผลักดันให้ประเทศมีความโดดเด่น ก้าวไปสู่การเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เป็นศูนย์กลางทางการเงิน การขนส่งและโทรคมนาคมที่สำคัญของโลก ตลอดจนมีคุณสมบัติที่สามารถที่จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียอีกประเทศหนึ่ง

บทที่ 7

บทสรุปและแนวนโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย

ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการผลิตจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งในปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะภาคการผลิตเพื่อการส่งออกได้ทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น และนับเป็นจักรกลสำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในระดับที่สูงมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาอย่างรวดเร็วก็ก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ภายในประเทศ ประกอบกับการแข่งขันทางการค้าของโลกก็ได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การที่ประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคตอันใกล้นี้ จึงขึ้นกับสมรรถภาพในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยอย่างเร่งด่วน ดังนั้นการศึกษาจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะ

-ศึกษาปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาล โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการบริหาร และการจัดการของภาคเอกชนว่าไทยมีข้อได้เปรียบ เสียเปรียบในปัจจัยใดบ้าง ตลอดจนลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว

-วิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทย เปรียบเทียบกับประเทศที่มีระดับความสามารถในการแข่งขันล้าหน้าไทย ได้แก่ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันใกล้เคียงกับไทย ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันที่ล้าหลังกว่าไทย คือ จีน เพื่อดูว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันต่าง ๆ ดังกล่าว ไทยมีข้อได้เปรียบ เสียเปรียบอย่างไร ในช่วงที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งเหล่านี้

-เสนอแนะวิถีปฏิบัติ นโยบาย มาตรการต่าง ๆ รวมทั้งกลยุทธ์ใหม่ ๆ ในอันที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งในการแข่งขันกับนานาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ตามลำดับความสำคัญภายในกรอบเวลาอันเหมาะสม

7.1 ผลสรุปที่ได้จากการศึกษา

1) การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบสถานภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยปี 2537 กับปี 2539 แนวโน้มของสถานภาพดังกล่าวในปี 2542 และลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพในการแข่งขันของไทย

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้ที่อยู่ในสถาบันการเงินของไทย รวมทั้งสิ้น 55 คน (จากแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 250 ฉบับ) ในปี 2539 โดยแบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยใน 2 ช่วงเวลา ออกเป็น 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค (รวมถึงการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติ) ตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาล สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยไม่ได้นำเอาปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพิจารณาในส่วนแรกของแบบสอบถาม

ผลของการวิเคราะห์แบบสอบถามโดยรวมทำให้สามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศด้อยลงในปี 2539 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2537 ในทั้ง 6 ปัจจัยที่พิจารณา ซึ่งผลที่ได้นี้สอดคล้องกับการศึกษาของ IMD ใน The World Competitiveness Yearbook 1996 การศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานของภาครัฐบาลโดยรวม การจัดสรรงบประมาณ การควบคุมดูแลด้านเศรษฐกิจมหภาค ด้านตลาดการเงิน ด้อยกว่าในอดีต ภาครัฐมีวิธีการปฏิบัติที่ไม่โปร่งใสแพร่หลายมากขึ้น เป็นผลทำให้ต้นทุนในการประกอบธุรกิจเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว การให้สัมปทานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจไม่คำนึงถึงผลประโยชน์แก่ส่วนรวม ระบบราชการไม่เกื้อกูลต่อการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม นอกจากนี้ระบบราชการ กลไกทางการเมือง กระบวนการยุติธรรมก็ไม่สามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ ทำให้ภาพพจน์ของประเทศลดน้อยถอยลงไปมาก นอกจากนี้ประเทศยังประสบปัญหาการขาดแคลนวิศวกร ช่างเทคนิค แรงงานไร้ฝีมือมากขึ้น ปัญหาการจราจรติดขัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครก็มีผลในทางลบต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมและสถานการณ์ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติก็เสื่อมโทรมลง ในขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตของคนทั่วไปก็เลวลงด้วย ซึ่งก็มีผลต่อผลิตภาพในการผลิตของประชากร

ในการเปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของไทยในปี 2539 กับปี 2542 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองอนาคตในแง่ร้ายโดยคาดการณ์ว่าในปี 2542 ความสามารถในการแข่งขันของไทยจะเลวลง เนื่องจากเหตุผลที่ว่าปัญหาสำคัญที่บั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของไทยในอดีตและปัจจุบัน

ไม่มีทีท่าว่าจะได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาลงในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง และการสะสมปัญหาต่าง ๆ ก็จะมีทวีมากขึ้นจนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งทำให้การทำงานตามแผนต่าง ๆ ไม่มีความต่อเนื่อง การยกระดับการศึกษาของประชากรในประเทศยังทำได้ค่อนข้างช้า กลไกทางการเมืองไม่สามารถนำไปสู่การมีรัฐบาลที่บริหารนโยบาย และมีมาตรการทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่รากฐานของปัญหาได้ ประเทศเพื่อนบ้านที่พัฒนาช้ากว่าไทยในอนาคตจะสามารถดึงเอาอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานไปจากไทย ในขณะที่อุตสาหกรรมไทยยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่จะปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและบุคลากรให้สามารถประกอบอุตสาหกรรมและธุรกิจที่มีมูลค่าเพิ่มสูงได้ทันการณ์

การให้ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย โดยการสำรวจความคิดเห็น จากผู้ทรงคุณวุฒิในภาครัฐบาลและภาคเอกชน ทำให้สามารถลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย โดยใช้เกณฑ์ 3 เกณฑ์ ซึ่งได้ข้อสรุปเหมือนกัน ได้แก่ เกณฑ์ที่ลำดับความสำคัญของปัจจัยตามร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยเป็นอันดับที่ 1 เกณฑ์ที่ลำดับความสำคัญของปัจจัยโดยพิจารณาร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความสำคัญปัจจัยว่าอยู่ใน 3 ลำดับแรก และเกณฑ์ที่ได้จากการเฉลี่ยอันดับของแต่ละปัจจัยจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยมากที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ขัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของบุคคล ครอบครัว การประกอบการของภาคเอกชนในด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและบริการ การดำเนินงานของภาครัฐบาล การที่ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสามารถที่จะผลักดันให้ประเทศมีความโดดเด่น ก้าวกระโดดไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ได้ในเวลาอันใกล้ ปัจจัยที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน รัฐบาล สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ส่วนปัจจัยที่เหลือ คือ ตลาดการเงิน การวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ การลำดับโดยใช้เกณฑ์ทั้ง 3 ได้ข้อสรุปที่แตกต่างกัน การวิจัยในส่วนนี้จึงจะไม่ให้ลำดับปัจจัยที่เหลือนี้

2) การศึกษาข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของไทย ในปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตามลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวโดยการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณและคุณภาพที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย

ปัจจัยตามลำดับความสำคัญของไทย	ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
1. ทรัพยากรมนุษย์ ครอบคลุมถึง คุณลักษณะทั่วไปของประชากร ทัศนคติ ค่านิยม และวิถีทัศน์ของประชากร โครงสร้างการทำงานของประชากร การศึกษา การสาธารณสุข และคุณภาพชีวิตของประชากร	-สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ ศิพ -ประชากรมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้สูง -อัตราการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาสูง -สัดส่วนของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานสูง -สตรีมีอัตราการมีส่วนร่วมของแรงงานสูง -อัตราการว่างงานต่ำ -มีจำนวนชั่วโมงทำงานโดยเฉลี่ยต่อปีของกำลังแรงงานสูง -มีกรณีพิพาทแรงงานต่ำ -ตลาดแรงงานมีความยืดหยุ่นสูง	-ผู้นำชาดวิสัยทัศน์นี้ในการพัฒนาประเทศ -ประชากรมีทัศนคติค่อนข้างลบ -การใช้จ่ายของรัฐต่อหัวทางด้านการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ -ประชากรมีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา -ระบบการศึกษาโดยทั่วไปไม่มีคุณภาพ -การพัฒนาระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับนโยบาย -การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและความต้องการทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันเพิ่มขึ้นทุกวัน -แรงงานมากกว่าครึ่งหนึ่งยังอยู่ในภาคเกษตร -ขาดแคลนแรงงานฝีมือ นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร และนักวิจัย -ประชากรยังเน้นการรักษาพยาบาลเจ็บป่วยแทนที่จะเน้นการป้องกันไม่ให้เกิดโรคร้ายใช้เจ็บในอนาคด -อัตราส่วนของประชากรต่อแพทย์ยังอยู่ในระดับต่ำ -คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย (ต่อ)

ปัจจัยตามลำดับความสำคัญของไทย	ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค ศึกษาถึงอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศ เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ และระดับการเปิดของประเทศไทยในการประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ	- มีอัตราความเจริญเติบโตอยู่ในระดับสูง - เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ - อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ - อัตราการออมประชากรอยู่ในระดับสูง - รัฐบาลมีวินัยทางด้านการคลัง - มีความสามารถในการร่วมทุนกับคนต่างประเทศ - อยู่ในทำเลที่ตั้งที่ดี - การเปิดกว้างของวัฒนธรรมและความสามารถในการเมืองระหว่างประเทศ - เสรีภาพของข่าวสาร	- การออมของภาคครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ - มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องในระดับสูง - หนี้ระยะสั้นระหว่างประเทศอยู่ในสัดส่วนที่สูง - ต้นทุนเงินกู้ของนักลงทุนขนาดเล็กภายในประเทศอยู่ในระดับสูง - ค่าแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว - กฎหมายเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ทำให้ธุรกิจว่างจ้างแรงงานต่างชาติได้ยาก - การด้อยในแง่ของคุณภาพและความทันสมัยของระบบข้อมูล ตลอดจนความด้อยของศักยภาพในการพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจมหภาค - ภาพพจน์ของประเทศเป็นอุปสรรคในการพัฒนาธุรกิจ

ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย (ต่อ)

ปัจจัยตามลำดับความสำคัญของไทย	ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
3. การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน พิจารณาผลิตภาพในการผลิตของแรงงานในภาค เกษตร ขุดสหกรรมและบริกาาร การใช้ TOM ในภาค ธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ การมีนวัตกรรม	-ผลิตภาพในการผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้นในระดับสูงใน ช่วง 2533-2538 -ผู้บริหารระดับสูงในภาคเอกชนได้รับค่าตอบแทน ค่อนข้างสูง -ค่าตอบแทนสูงจ้งหรือพนักงาน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ	-ผลิตภาพในการผลิตโดยรวมของประเทศ ผลิตภาพ การผลิตในภาคเกษตร ขุดสหกรรม รวมทั้งผลิต ภาพในการผลิตของแรงงานอยู่ในระดับต่ำ -ขาดแคลนผู้จัดการที่มีความสามารถ -การใช้ TOM ในธุรกิจยังไม่แพร่หลาย -การบริหารและการจัดการของภาคเอกชนไทยยังมี ลักษณะเป็นการทำธุรกิจแบบครอบครัว
4. รัฐบาล ศึกษาถึงโครงสร้างของรายจ่ายและรายรับของภาค รัฐบาล ัฒนาภาษี การแทรกแซงทางด้านการผลิต การลงทุน การออม การควบคุมของภาครัฐ งบ ประมาณและหนี้สินของภาครัฐ ระบบราชการ	-ภาครัฐมีขนาดค่อนข้างเล็ก -รัฐบาลมีวินัยด้านการคลัง -หนี้สินของภาครัฐค่อนข้างต่ำ -ภาษีรายได้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับต่ำเกินไปจนให้คน ทำงาน -ภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในระดับต่ำจูงใจในการทำการค้า -ภาครัฐเปิดให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพด้านข่าวสาร	-ความด้อยในประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐ -ภาครัฐมีวิฤติปฏิบัติที่ไม่โปร่งใส -ภาครัฐมีกฎการปกครองแบบรวมอำนาจอยู่ในส่วน กลาง -การแปรรูปภาครัฐวิสาหกิจยังอยู่ในระดับต่ำ -ขาดความต่อเนื่องของนโยบายของรัฐบาล -ระบบการเมืองขาดประสิทธิภาพและไม่มีความต่อเนื่อง

ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย (ต่อ)

ปัจจัยตามลำดับความสำคัญของไทย	ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
5. สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ครอบคลุมถึงระบบการคมนาคมขนส่งทางบก ทาง น้ำ และทางอากาศ ระบบโทรคมนาคมและสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำประปา	-	- โครงข่ายถนนมีความหนาแน่นที่ต่ำและไม่เพียงพอ - ต่อความต้องการของธุรกิจ - การจราจรติดขัดในเขตกรุงเทพมหานคร มีผลต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม - การด้อยพัฒนาในกิจการพาณิชย์นาวี - จำนวนนายเลขาธิการศัพท์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชาชน 100 คนอยู่ในระดับต่ำ - ต้นทุนของธุรกิจในการใช้เครื่องมือทางด้านโทรคมนาคมและสื่อสารอยู่ในระดับสูง - คุณภาพการให้บริการทางด้านโทรคมนาคมและสื่อสารค่อนข้างต่ำ

ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย (ต่อ)

ปัจจัยตามลำดับความสำคัญของไทย	ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
ตลาดการเงิน การศึกษาพิจารณาความสามารถในการแข่งขันของระบบการเงินโดยรวม ของธนาคารพาณิชย์ ของสถาบันการเงินอื่น ๆ ได้แก่ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทบริหารกองทุนรวม บริษัทประกันภัย กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ) ตลาดหลักทรัพย์ ตลาดพันธบัตร	-ธนาคารพาณิชย์สามารถจัดสรรสินเชื่อให้แก่ภาคธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว -มีการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อขายในตลาดทุนที่ทันสมัย	-เครดิตเรตติ้งของประเทศอยู่ในระดับต่ำกว่าในอดีต -อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นอยู่ในระดับสูง -ข้อมูล ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของตลาดการเงินค่อนข้างไม่โปร่งใส -ประสิทธิภาพของสถาบันการเงินอยู่ในระดับต่ำ -การกำกับดูแลของภาคีรัฐขาดความน่าเชื่อถือ -ความด้อยในคุณภาพของสินทรัพย์ของสถาบันการเงิน -สถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารมีการแข่งขันค่อนข้างต่ำ -ความไม่เท่าเทียมกันของการเข้าถึงตลาดทุนของนักลงทุนต่างประเทศ -ผู้ประกอบการขนาดเล็กเข้าถึงตลาดการเงินค่อนข้างยาก -ตลาดตราสารหนี้มีขนาดเล็กและขาดสภาพคล่อง -ประเทศไทยมีการพัฒนาบริษัทประกันภัยและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพน้อยมาก

ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย (ต่อ)

ปัจจัยตามลำดับความสำคัญของไทย	ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษาพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา บุคลากรทางด้านการวิจัยและพัฒนา บุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน ลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรที่ออก	-	- ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาโดยรวมและค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนยังอยู่ในระดับต่ำ - ขาดแคลนบุคลากรทางด้านวิจัยและพัฒนา - ไม่มีระบบอาชีพนักวิจัย - มีการสอนวิทยาศาสตร์ในการศึกษาภาคบังคับไม่เพียงพอ - ไม่มีการนำเอานโยบายการวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในทางปฏิบัติ - จำนวนสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ที่ยังมีจำนวนน้อย - มีการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาไม่เพียงพอ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาครอบคลุมถึงทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรแร่ ธาตุ สภาวะสิ่งแวดล้อม	-	- สูญเสียทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไปอย่างรวดเร็ว - ปัญหามลพิษในอากาศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต

หมายเหตุ : ข้อสรุปในตารางได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ตัวเลข ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ตัวเลขที่ได้จากการคำนวณดัชนีที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมผลการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าว ในบทที่ 2-5

3) การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่มีระดับความสามารถในการแข่งขันชั้นนำ ใกล้เคียง และล้าหลัง เมื่อเทียบกับไทยในปัจจุบัน 8 ปัจจุบันดังกล่าว (ดูตารางที่ 7.2)

ปัจจุบันที่ประเทศไทยค่อนข้างจะด้อยกว่าประเทศคู่แข่งคือ ทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดความสามารถในการแข่งขันของประเทศตามผลของการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว แต่รัฐบาลไทยในอดีตที่ผ่านมาให้ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาค่อนข้างต่ำ และมุ่งเน้นในการก่อสร้างตึกเรียน จัดหาอุปกรณ์มากกว่าการพัฒนาคุณภาพของคนให้ดีขึ้น ครูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการศึกษาเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย ไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมทำให้คนเก่งไม่เลือกที่จะประกอบอาชีพครู นอกจากนี้ คุณภาพของคนไทยก็ด้อยกว่าคนเกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ อย่างเด่นชัดในขณะเดียวกันก็ด้อยกว่าทั้งคนมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ รวมทั้งจีนด้วย

ไทยมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ในปัจจุบันด้านเศรษฐกิจมหภาคในระดับที่ค่อนข้างจะดีในช่วงที่ผ่านมาจนปี พ.ศ. 2539 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งถึงแม้ผลจากการสำรวจความคิดเห็นจะสะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยในด้านดังกล่าวในปี 2539 จะลดน้อยถอยลงไปเมื่อเทียบกับปี 2537 ก็ตาม เศรษฐกิจไทยจัดได้ว่ามีขนาดใหญ่พอสมควร และมีแนวโน้มที่จะเจริญเติบโตค่อนข้างสูงต่อเนื่องไปในอนาคต เสถียรภาพภายในประเทศเมื่อพิจารณาจากอัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับปานกลาง อัตราการว่างงานอยู่ในระดับที่ต่ำ มีดุลการคลังที่เกินดุลแสดงถึงรัฐบาลว่ามีวินัยทางการคลังที่ดี อัตราการเพิ่มของค่าแรงไม่สูงนัก อัตราการออมประชากรชาติอยู่ในระดับค่อนข้างสูงโดยเปรียบเทียบ ส่วนระดับการเปิดของประเทศไทยก็อยู่ในระดับปานกลาง

แต่ในช่วงปี 2537-2538 เศรษฐกิจไทย มีการเจริญเติบโต ในระดับสูงเกินควร มีการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการเงินของประเทศในแถบเอเชีย กับกระแสโลกาภิวัตน์และสภาพคล่องส่วนเกิน ทำให้มีการลงทุนในระดับสูงในภาคอสังหาริมทรัพย์ นำไปสู่ปัญหาอุปทานส่วนเกิน และปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ปัญหามภาวะหนี้ในภาคเอกชนในระดับสูง ในช่วงปี 2539-2540 ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนของไทยไม่สามารถปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาอุปทานส่วนเกินได้อย่างรวดเร็ว ต้องพึ่งการปรับตัวของราคาสินค้า และทรัพย์สินต่าง ๆ มีผลทำให้เศรษฐกิจของไทยถดถอยอย่างมากต้องใช้เวลายาวนานในการปรับตัวสู่สภาวะดุลยภาพ

เปรียบเทียบศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชนของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยใช้ผลผลิตภาพในการผลิตของแรงงานในภาคการผลิตที่สำคัญเป็นตัวสะท้อนให้เห็นความสามารถในการแข่งขันในด้านดังกล่าว ประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลางในภาคอุตสาหกรรมและบริการ นับว่าภาคเอกชนของไทยมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาวะการแข่งขันในโลกได้ดีพอสมควร แต่ การบริหารและการจัดการของภาคเอกชนไทยยังมีลักษณะเป็นการทำธุรกิจในครอบครัว ทำให้ขาดการบริหารงานอย่างเป็นระบบ เป็นอุปสรรคต่อการรวมตัวขององค์กรเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ในบรรยากาศการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน

ในภาครัฐบาลศักยภาพของไทยอยู่ในระดับปานกลาง รัฐบาลไทยมีขนาดค่อนข้างเล็กสะท้อนให้เห็นว่าการแทรกแซงหรือบทบาทของภาครัฐค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง อัตราภาษีของไทยทั้งภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีรายได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับต่ำโดยเปรียบเทียบ การที่ภาครัฐบาลมีผลการคลังที่เกินดุลในอดีตก่อนปี 2540 มีผลทำให้ประเทศไทยมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค แต่ในปัจจุบันภายใต้ระบบการเมืองที่ขาดประสิทธิภาพ จึงทำให้ได้บุคคลากรในภาครัฐบาลที่ด้อยความสามารถมาปกครองประเทศ และทำให้การทำงานของภาครัฐบาลขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากมีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง

พิจารณาปัจจัยย่อยของภาครัฐบาลที่ประเทศไทยและประเทศคู่แข่งส่วนใหญ่ยังมีความด้อยอยู่มากก็คือ ระบบราชการที่มีประสิทธิภาพต่ำ ประกอบกับระบบเงินเดือนที่ต่ำในภาครัฐทำให้ระบบราชการต้องประสบภาวะสมองไหลไปยังภาคธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า นอกจากนี้ปัญหาการคอร์รัปชันที่แพร่หลายในระบบราชการไทยในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของอาเซียน ยังส่งผลทำให้ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผลทางลบอย่างร้ายแรงต่อศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย

ศักยภาพของประเทศไทยทางด้านตลาดการเงินอยู่ในระดับดี ในช่วงก่อนปี 2538 แต่ด้อยกว่าสิงคโปร์ ไต้หวัน มาเลเซีย เกาหลีใต้ พิจารณาตลาดหลักทรัพย์ไทยมีสภาพคล่องดีมาก มีความสามารถในการเคลื่อนย้ายทุนและกระจายความเสี่ยงในระดับปานกลาง ส่วนการกระจุกตัวและความผันผวนอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ส่วนตลาดตราสารหนี้ยังมีขนาดเล็กและขาดสภาพคล่อง แต่สภาวะในช่วงหลังปี 2538 เป็นต้นมาศักยภาพของไทย ในด้านการตลาดการเงินด้อยลงกว่าในอดีตมาก เนื่องจากระบบการเงิน โดยเฉพาะการกำกับดูแลสถาบันการเงินถูกแทรกแซงจากการเมือง จากปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงินและปัญหานี้เสีย

ประเทศไทยมีความเสียเปรียบประเทศคู่แข่งอย่างมากในด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการ เสียเปรียบในด้านการพัฒนาและการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นปัจจัยที่นับวันจะทวีความสำคัญ ในขณะที่ประเทศมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานไปสู่เศรษฐกิจที่ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นส่วนสร้างเสริมมูลค่าเพิ่มในการผลิตมากขึ้น ตลอดจนมีความด้อยในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะป่าไม้ ประกอบกับการเสื่อมโทรมของสภาวะแวดล้อมจะมีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคน สุขภาพอนามัย ตลอดจนผลิตภาพในการผลิตของประชาชน และปัญหามลพิษในอากาศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต

ตารางที่ 7.2 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศคู่แข่ง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อนความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ทรัพยากรมนุษย์								
- คุณลักษณะของประชากร	+	-	--	+	+	-	+	++
- ทัศนคติ ค่านิยม วิสัยทัศน์ของประชากร	+	+	++	-	-	+	-	-
- โครงสร้างการทำงานของประชากร	+	-	--	+	+	-	++	++
- การศึกษา	++	++	++	-	+	+	-	-
- การสาธารณสุข	++	++	++	-	-	+	-	++
- คุณภาพชีวิตของประชากร	+	+	++	-	-	+	-	-
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค								
- ขนาดเศรษฐกิจของประเทศ	+	+	--	+	--	-	+	++
- อัตราการเจริญเติบโต	+	-	+	++	--	+	-	++
- เสถียรภาพภายในประเทศ	+	+	++	+	-	+	--	--
- เสถียรภาพระหว่างประเทศ	-	++	++	-	-	+	--	+
- ระดับการเปิดประเทศ	+	+	++	+	+	++	-	--
3. การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน								
- นวัตกรรมในการผลิตภาคเกษตร	++	+	++	-	+	+	+	-
- นวัตกรรมในการผลิตภาคอุตสาหกรรม	++	++	++	+	+	+	--	-
- นวัตกรรมในการผลิตภาคบริการ	++	++	+	+	--	-	--	+
- การใช้ IOM แพร่หลาย	+	+	++	--	-	-	--	--

ตารางที่ 7.2 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
4. รัฐบาล								
-ขนาดของภาครัฐบาล		-	++	+	-	+	+	--
-ประสิทธิภาพของระบบราชการ	--	+	++	--	--	+	--	--
-ประสิทธิภาพของระบบการเมือง	--	-	++	--	-	++	-	--
-ความโปร่งใสการคอร์รัปชัน	-	-	++	--	--	+	--	--
-การแทรกแซงจากรัฐบาลในเศรษฐกิจ	--	+	++	+	--	+	--	--
-อัตราภาษี	-	+	++	+	+	+	+	-
-วิสัยทัศน์ด้านการคลัง	+	+	++	+	-	+	-	--
5. สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน								
-การคมนาคมขนส่ง	+	+	+	-	-	+	-	-
-การโทรคมนาคมและสื่อสาร	+	+	++	-	-	+	--	-
-ไฟฟ้าและน้ำประปา	+	+	++	-	-	+	--	-
ตลาดการเงิน								
-ระบบสถาบันการเงินโดยรวม	-	++	++	+	--	+	--	--
-ธนาคารพาณิชย์	++	++	++	+	--	++	--	--
-ตลาดหลักทรัพย์	++	-	++	+	-	++	--	--
-สถาบันการเงินอื่น ๆ	--	++	++	--	--	+	--	--

ตารางที่ 7.2 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศคู่แข่ง (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี								
-ประเทศให้ความสำคัญต่อการวิจัยและพัฒนา	++	++	++	--	--	--	--	--
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม								
-การรักษาทรัพยากรป่าไม้	++		++	--	-		-	++
-ทรัพยากรแร่ธาตุมีความอุดมสมบูรณ์			--				++	++
-พยากรณ์ปัญหามลพิษในอากาศในอนาคต	--	..	++	--	-	-	-	--

หมายเหตุ : ข้อสรุปของตารางนี้เป็นผลมาจาก การวิเคราะห์ สังเคราะห์ตัวเลข ข้อมูล ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ตัวเลขที่ได้จากการคำนวณดัชนีที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมผลการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าว จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในปี 2-5 รวมทั้งสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศคู่แข่ง

- ++ มีความสามารถโดดเด่น
- + มีความสามารถดีรองลงมา
- ด้อยความสามารถที่สุด
- ด้อยรองลงมา

7.2 ข้อเสนอแนะนโยบายเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทย

สรุปภาพทิศทางของศักยภาพในการแข่งขันของไทยโดยรวมเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งภายใต้สภาพแวดล้อม มีลักษณะเสื่อมถอยลง เมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมาและมีแนวโน้มที่จะเสื่อมลงไปอีกในอนาคตถ้าไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจัง หากพิจารณาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในอดีตศักยภาพของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงิน ของไทยอยู่ในระดับค่อนข้างจะดีเทียบกับประเทศคู่แข่ง แต่ในปัจจุบันมีความด้อยลงไป หรือแม้แต่ภาครัฐบาลที่ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางโดยเปรียบเทียบกับศักยภาพของประเทศคู่แข่งของไทย ก็มีความด้อยลงไปอีกในปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยเป็นไปอย่างเชื่องช้า ไม่ทันการต่อความต้องการในภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ปัจจัยที่เป็นข้อเสียเปรียบของประเทศ ได้แก่ สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลก็ไม่ได้ให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วนและถูกจุดในทางปฏิบัติ ทำให้ช่องว่างระหว่างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย ได้แก่ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ห่างกับไทยมากยิ่งขึ้น โดยมีมาเลเซีย แซงหน้าไทยในเกือบทุกปัจจัยที่พิจารณา โดยมีประเทศฟิลิปปินส์ และจีนไล่กวดไทยขึ้นมาติด ๆ ทำให้ช่องว่างระหว่าง 2 ประเทศนี้ กับไทยเริ่มลดน้อยลงกว่าในอดีตที่ผ่านมา การที่ภาครัฐบาลจะปล่อยให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีก ไม่เร่งแก้ไขโดยด่วนจะมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่งคั่ง และมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งประเทศ ดังนั้นภาครัฐบาลและภาคเอกชนจึงควรที่จะมีกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศที่ด้อยลงไปกว่าในอดีตโดยเร่งด่วน ตามลำดับสำคัญ ภายในกรอบเวลาอันเหมาะสมดังต่อไปนี้

7.2.1 ข้อเสนอแนะทางด้านทรัพยากรมนุษย์

- **แผนการดำเนินงานที่จะต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนให้แล้วเสร็จในระยะปานกลาง กล่าวคือ ภายในระยะเวลา 5 ปี ข้างหน้า**

เร่งให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังโดยเร่งด่วน

ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการเรียนการสอนจะต้องปรับให้มีคุณภาพ หลักสูตรจะต้องมีความทันสมัย การผลิตบุคลากรในสาขาต่าง ๆ จะต้องเน้นทางด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา เร่งรัดที่จะขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับจาก 9 ปี

ในปัจจุบันเป็น 12 ปี ให้เท่าเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้วในอนาคตอันใกล้นี้ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของไทยส่วนใหญ่ยังอยู่ภายใต้ระบบราชการที่มีความมีประสิทธิภาพต่ำ ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลง และเห็นเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาบางอย่างว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ยาก ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีการแยกระบบการศึกษาออกจากระบบราชการ เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพมาช่วยปฏิรูปการศึกษาให้ได้มาตรฐาน

- **แผนที่จะต้องกระทำโดยเร่งด่วน และดำเนินการต่อเนื่องไปในอนาคต**

รณรงค์ กระตุ้นให้คนไทยมีการปรับเปลี่ยนให้มีความนิยมที่ถูกต้อง ในขณะเดียวกันพยายามปลูกฝังค่านิยมที่ถูกแก่เยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศในอนาคตให้มีความนิยมที่ถูกต้อง

กล่าวคือ จะต้องมีความเชื่อว่าคนที่ดีจะต้องทำการใด ๆ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัยในการทำงานจะต้องทำให้เต็มขีดความสามารถด้วยความขยันขันแข็ง มีความมัธยัสถ์ ซึ่งค่านิยมดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพในด้านการแข่งขันกับต่างประเทศสูงขึ้น แทนค่านิยมในปัจจุบันที่สังคมมีความเป็นวัตถุนิยมมากให้ความนิยมยกย่องคน โดยวัดที่ฐานะความร่ำรวยโดยไม่คำนึงถึงว่าหามาในทางที่สุจริตหรือไม่ก็ตาม ค่านิยมของการฟุ้งเฟ้อใช้จ่ายซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศโดยไม่คำนึงคุณค่าของเงินซึ่งมีผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ค่านิยมดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบกระตุ้นให้เกิดการทุจริต คอรัปชั่น เพื่อให้คนร่ำรวยโดยทางลัดอย่างรวดเร็วภายในเวลาอันสั้นอย่างแพร่หลายในสังคมไทย การรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมใหม่นี้จะต้องเริ่มต้นมาจากภาครัฐบาล โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน ครู อาจารย์ เป็นต้น ไปยังประชาชนอย่างทั่วถึง พร้อมกับการชี้ให้เห็นถึงผลดี ผลเสียอย่างชัดเจนของค่านิยมเดิมที่สามารถมีผลกระทบต่อการกินดีอยู่ดี ความมั่งคั่งของประเทศในปัจจุบันและอนาคต

7.2.2 ข้อเสนอแนะทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค

- **แผนการดำเนินงานของภาครัฐบาลในระยะสั้น สามารถดำเนินการได้ทันที โดยจะต้องมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา**

-รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศทางด้านเงินเพื่อและดุลบัญชีเดินสะพัดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยเร่งแก้ไขปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดให้อยู่ในระดับไม่เกิน 4-5% ต่อ GDP ในขณะเดียวกันก็รักษาวินัยทางการคลังอย่างเคร่งครัด โดยรักษาดุลการคลังให้อยู่ในสมดุล

-ปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการใช้จ่ายของรัฐบาล ในอดีตที่ผ่านมา กระบวนการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐมักจะถูกแทรกแซงจากทางด้านการเมือง ทำให้การใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและงบประมาณถูกใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่มีหรือด้อยในประสิทธิภาพหรือถูกใช้เพื่อประโยชน์ของกลุ่มคนเท่านั้น แทนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศโดยรวม ในขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการอย่างแพร่หลายในระดับสูง ดังนั้นภาครัฐจึงควรจะมีการพัฒนาระบบการใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสในการวางแผนการใช้จ่ายของภาครัฐในอนาคต ในการกำหนดทิศทางการใช้จ่ายงบประมาณของประเทศ รวมทั้งในการจัดสรรงบประมาณในกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เป็นระบบที่มีการตรวจสอบได้ เป็นระบบที่ประชาชนมีสิทธิที่จะรู้ถึงกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะเป็นมาตรการขั้นพื้นฐานในอันที่จะบรรเทาปัญหาข้อร้องเรียนที่บังหลวงที่เกิดขึ้น เป็นมาตรการที่ควบคุมหรือป้องกันไม่ให้อาณาจักรลุกลามใหญ่โตมากขึ้นในอนาคต

-จำกัดการแทรกแซงทางการเมืองที่มีต่อการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงินของธนาคารชาติ ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงิน การกำกับดูแลสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มขาดประสิทธิภาพ สาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากการแทรกแซงทางการเมืองเกิดขึ้น ทำให้ธนาคารขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน และเกิดปัญหาทางด้านจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ ขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการแทรกแซงทางการเมืองนั้น อาจทำได้โดยกำหนดเป้าหมายของการดำเนินนโยบายการเงินให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น รักษาเสถียรภาพทางด้านราคา ดังนั้นมาตรการทางการเงินจะมีเป้าหมายชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้อิทธิพลทางการเมืองที่เข้ามาแทรกแซงลดน้อยลงเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินนโยบายการเงิน กำกับดูแลสถาบันการเงินสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารระดับสูงจำเป็นต้องมีจรรยาบรรณและดำรงไว้ซึ่งเกียรติภูมิของสถาบันที่มีหน้าที่กำกับดูแล โดยไม่ผ่อนปรนให้กับกลุ่มผลประโยชน์ใดจนเกินสมควร

- แผนการดำเนินงานในระยะปานกลางเป็นแผนที่จะต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า

-บทบาทการดำเนินนโยบายทางการเงินให้มีกลไกสามารถปรับตัวต่อผลกระทบจากภายนอกประเทศได้มีประสิทธิภาพขึ้น กล่าวคือ มีการปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนให้มีความยืดหยุ่นสูงขึ้น เนื่องจากผลกระทบภายนอกประเทศมีมากขึ้น ภายใต้สภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการเคลื่อนย้ายทุนอย่างเสรี การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการปรับอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ในการควบคุมปริมาณเงินหรืออัตราดอกเบี้ยในอันที่จะรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ

รัฐบาลจึงควรที่จะปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนให้มีความยืดหยุ่นสูงขึ้น โดยอนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนมีขอบเขตการปรับตัวกว้างกว่าเดิม

-พัฒนาการดำเนินมาตรการทางการเงินในลักษณะ Preemptive กล่าวคือใช้มาตรการทางการเงินเพื่อป้องกันปัญหาทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากการคาดการณ์ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมักนำไปสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตจริง ถึงแม้ว่าจะไม่รู้ต้นตอหรือสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดการขาดเสถียรภาพนั้น ๆ ก็ตาม ภาครัฐจึงควรดำเนินมาตรการในลักษณะที่จัดการคาดการณ์ดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นการขจัดไม่ให้เกิดปัญหานั้นเกิดขึ้นจริง

-พัฒนาการจัดทำงบประมาณในระยะกลาง ในการวางแผนการคลังควรจัดทำงบประมาณและแผนรายรับในระยะ 3-5 ปี เพื่อให้การใช้จ่ายของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการลงทุนไม่ผันผวนไปกับภาวะเศรษฐกิจจนเกินไป

-พัฒนาระบบข้อมูลและความสามารถในการคาดการณ์ด้านเศรษฐกิจมหภาค ภาครัฐควรจะต้องพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพสูง ปรับปรุงระบบข้อมูล คุณภาพของข้อมูล มีวิธีขั้นตอนในการประกาศข้อมูล สามารถเผยแพร่ข้อมูลที่ทันสมัยอย่างครบถ้วนและพอเพียง ในขณะที่เดียวกันก็มีศักยภาพและความเที่ยงตรงในการพยากรณ์สภาพเศรษฐกิจในอนาคตให้สะท้อนถึงสภาพความเป็นจริงที่สุดเท่าที่จะทำได้

7.2.3 ข้อเสนอแนะทางด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน

- แผนการดำเนินงานในระยะยาวที่จะต้องเน้นการดำเนินการที่มีความต่อเนื่องให้แล้วเสร็จตามแผน

-ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นให้ภาคเอกชนเห็นความสำคัญและหันมาใช้ TQM (Total Quality Management) อย่างแพร่หลายด้วยความสมัครใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพื่อให้มีการบริหารที่ทันสมัยเป็นระบบ ตั้งแต่การคัดเลือกผู้สมัครงาน การเลื่อนตำแหน่ง การพิจารณาความดีความชอบ การทำบัญชีของธุรกิจ การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น แทนที่จะมีการทำธุรกิจแบบครอบครัวที่ทำกันแพร่หลายในธุรกิจขนาดใหญ่ของไทยปัจจุบัน

-รณรงค์ กระตุ้นให้ภาคเอกชนเล็งเห็นความสำคัญและธุรกิจทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กสนใจ มีการเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO 14000 ซึ่งก็คือ TOM บวกกับ ISO 9000 เป็นมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำลังเป็นเรื่องสำคัญระดับโลกและคาดว่าจะมีผลกระทบต่อการค้าและธุรกิจและการประกอบการอุตสาหกรรมในอนาคต เนื่องจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมักออกข้อกำหนดทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวด เพื่อกีดกันประเทศคู่แข่งเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขัน หากผู้ประกอบการใดไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ ก็จะไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้

7.2.4 ข้อเสนอแนะทางด้านภาครัฐบาล

- แผนการดำเนินงานของภาครัฐบาลในระยะสั้นสามารถดำเนินการได้ทันที โดยจะต้องมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

-แก้ไขวิกฤตการณ์ขาดความเชื่อมั่น (Crisis of Faith) ของประชาชนภายในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากเสถียรภาพของประเทศขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นว่า ภาครัฐบาลมีความรู้ความสามารถในการบริหารประเทศ มีวิถีปฏิบัติที่โปร่งใส มีความคงเส้นคงวา ระบบเศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นรัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างภาพพจน์อันดีแก่ประเทศ

- แผนการดำเนินงานของรัฐบาลในระยะกลาง เป็นแผนที่ต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนให้แล้วเสร็จในระยะปานกลาง กล่าวคือ ภายในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า

-ปฏิรูประบบราชการ ในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยสิ้นเชิง โดยแบ่งภาระความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ใหม่ มีการรวมหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในเรื่องเดียวกัน ทำงานซ้ำซ้อนกัน มาอยู่ภายใต้หน่วยงานเดียว ยุบหน่วยงานที่มีขอบข่ายของบทบาทภารกิจที่ลดน้อยลงในปัจจุบันมารวมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพิ่มหน่วยงานสำหรับบทบาทหน้าที่ใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันและอนาคตตามความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในปัจจุบัน ปรับระบบราชการให้มีความยืดหยุ่น มีเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กรที่ชัดเจน มีขนาดเล็กและมีการกระจายอำนาจความรับผิดชอบไปในระดับต่าง ๆ มากขึ้น มีการประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เปลี่ยนบทบาทของภาครัฐให้มีบทบาทเพียงกำกับดูแล ส่งเสริมเท่านั้น โดยลดบทบาททางด้านการควบคุมออกไปเพื่อลดโอกาสของการคอร์รัปชันที่มีแพร่หลายและรุนแรงในภาครัฐบาล ลดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของภาครัฐบาลในการบริการ เช่น การจัดเก็บภาษีอากร ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าธรรมเนียมในการต่อทะเบียนรถ เป็นต้น ให้เอกชนรับเหมา

ไปดูแลจัดเก็บเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐบาล โดยภาครัฐบาลควรจะมีการใช้จ่ายงบประมาณไม่ว่าจะเป็นในด้านการป้องกันประเทศ การศึกษา การโยธา ฯลฯ อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสสูง เนื่องจากงบประมาณของรัฐบาลได้มาจากเงินภาษีของประชาชนทั้งประเทศ การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายของภาครัฐ อาจทำได้โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์ประเมินผลในแง่ของประสิทธิภาพในการใช้จ่ายของภาครัฐ เพื่อเป็นการลดปัญหาการคอร์รัปชันที่มีปรากฏอย่างแพร่หลายในภาครัฐ เป็นปัจจัยทำให้ต้นทุนในการทำธุรกิจของภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดก็จะมีผลต่อราคาของสินค้าและบริการทั่วไปในประเทศและมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม นอกจากนี้รัฐบาลยังควรเผยแพร่กระบวนการตัดสินใจตั้งงบประมาณการใช้จ่ายของรัฐและการใช้จ่ายของรัฐบาลในความเป็นจริงอย่างละเอียด เพื่อให้กลุ่มตัวแทนของประชาชนซึ่งอาจเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ สามารถทำการตรวจสอบได้

-สร้างระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของภาครัฐบาลและภาคเอกชน สารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการแข่งขันของภาคเอกชน โดยทั่วไปสารสนเทศมักจะมีคุณสมบัติเป็นสินค้าสาธารณะ ที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสนใจในด้านนี้ต่ำมาก ทำให้ระบบสารสนเทศในภาครัฐมักจะเข้าถึงยาก ขาดความทันสมัยและไม่เที่ยงตรง ดังนั้นเป็นหน้าที่ของภาครัฐจะต้องเร่งพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยเฉพาะในภาครัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องช่วยเอกชนในการแสวงหาข้อมูลทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนค้นคว้าวิจัยทางด้านแหล่งตลาดสินค้า ข้อมูลทางด้านตลาดและต้นทุน ตลอดจนแหล่งปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ให้ภาคเอกชนเข้าถึงได้โดยง่ายเพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของไทย ดังนั้นทิศทางการสำคัญประการหนึ่งของบทบาทภาครัฐคือ พัฒนาระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

-ปฏิรูประบบการเมือง การปฏิรูปทางการเมืองมีความจำเป็นสูงสุดในการแก้ปัญหาของภาครัฐ เนื่องจากภายใต้ระบอบประชาธิปไตย นักการเมืองมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศและภายใต้สภาพปัจจุบันนักการเมืองส่วนใหญ่ขาดคุณภาพ กลไกการเลือกตั้งนำไปสู่การซื้อเสียงและขาดความเป็นธรรม นักการเมืองให้ความสำคัญแก่การบริหารมากกว่างานทางด้านนิติบัญญัติ ทำให้การแก้ไขกฎหมายเป็นไปอย่างล่าช้า นอกจากนี้ระบบรัฐบาลผสมทำให้รัฐบาลขาดความต่อเนื่องในการกำหนดและดำเนินนโยบาย ดังนั้นการปฏิรูปการเมืองในทิศทางที่ได้ผู้ที่มีคุณภาพและมีจริยธรรมเข้ามาเป็นตัวแทนประชาชนในการบริหารและทำงานด้านนิติบัญญัติ โดยสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีกลไกตรวจสอบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อศักยภาพของภาครัฐบาล นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระจายอำนาจทางการเมืองและการปกครองสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อเป็นการลดข้อบกพร่องของการกระจุกศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลางแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

การร่างรัฐธรรมนูญใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการปฏิรูประบบการเมืองของไทยและต่อศักยภาพของรัฐบาลในการเสริมสร้างขีดความสามารถของรัฐบาล

7.2.5 ข้อเสนอแนะทางด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน

- แผนการดำเนินงานในระยะยาว ที่ภาครัฐบาลจะต้องเน้นการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่องให้แล้วเสร็จตามแผน

-เร่งให้มีการปฏิบัติตามแผนแม่บทการพัฒนากิจการโทรคมนาคม ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแล้วเมื่อเดือนมีนาคม 2538 โดยสาระสำคัญในแผนให้มีการยกเลิกการผูกขาดกิจการโทรคมนาคมของรัฐและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2540 เพื่อลดต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการที่ใช้บริการทางการโทรคมนาคมสื่อสาร ทำให้อัตราค่าบริการโทรคมนาคมทุกชนิดอยู่ในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยสะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริง นอกจากนี้เร่งให้มีการแปรรูปองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) เป็นบริษัท จำกัดและบริษัทมหาชน โดยทำหน้าที่ระดับปฏิบัติการ

-เร่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความต่อเนื่องและแล้วเสร็จตามแผนที่กำหนดไว้

7.3 งานวิจัยในอนาคต

- การศึกษาในอนาคตควรจะมีการเจาะลึกลงไปในปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทย ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค รัฐบาล สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ตลาดการเงิน การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ในมุมมองที่ลึกซึ้งกว่าที่งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับคู่แข่งที่สำคัญของไทย โดยเน้นการเปรียบเทียบในเชิงนโยบายของภาครัฐบาลและภาคเอกชนในประเทศคู่แข่งที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงามในการพัฒนาปัจจัยดังกล่าว งานวิจัยในอนาคตจะมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หากคณะผู้ทำวิจัยจะสามารถที่จะเดินทางไปทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ศึกษาข้อเท็จจริงในเชิงนโยบายในประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยเพื่อมาเสนอแนะทางด้านนโยบายต่อไป

- ในความเป็นจริงแล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย นอกเหนือไปจากปัจจัยที่วิจัยชิ้นนี้ได้ครอบคลุม ได้แก่ วัฒนธรรม สถาบันทางการเมือง สถาบันทางกฎหมาย

ตัวบทกฎหมาย การปฏิรูปทางการเมือง สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในโลก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของโลก การพัฒนาและวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นต้น ที่งานวิจัยในอนาคตสามารถที่จะศึกษาให้เกิดความสมบูรณ์ในเรื่องดังกล่าวขึ้น

- หนทางหนึ่งที่จะทำให้การศึกษาวិเคราะห์ ปัจจัย อาทิเช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ มีความเชื่อมโยงกันเป็นระบบกับเศรษฐกิจไทยและประเทศคู่ค้าที่สำคัญ การศึกษาโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ เช่น CGE (Computable General Equilibrium Model) จะสะท้อนให้เห็นถึงผลของการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ที่จะมีผลต่อ สภาวะเศรษฐกิจและตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจมหภาค

- การจัดสรรงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรมไทยใน เศรษฐกิจโลกในอนาคต ควรจะมีการประสานงานกันในระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวง อุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภา หอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดการจัดสรรงานวิจัยที่ซ้ำซ้อนกันในเรื่องเดียวกัน ทำให้ เกิดการใช้ทรัพยากรทางด้านงบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพและการศึกษาวิจัยจะได้เป็นไปตามความ ต้องการของภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และผลจากการวิจัยจะได้มีผลในทางปฏิบัติใน อนาคตและเป็นประโยชน์ในอันที่จะเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมไทย

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์โครงการวิจัย “การวิเคราะห์สถานภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก”

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....ตำแหน่ง.....
สถานที่ทำงาน.....
โทร..... FAX..... อายุ..... ปี
ระดับการศึกษา.....
สาขาวิชา.....

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย

		ปี 2537	ปี 2539
	เสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวม		
101	เศรษฐกิจโดยส่วนรวมสามเสถียรภาพ		
	เศรษฐกิจโดยส่วนรวมมีความมั่นคงและมี ความเจริญเติบโตในระดับสูง		
	โครงสร้างทางเศรษฐกิจ		
102	จำเป็นต้องปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เร่งรัดได้ในระยะยาว		
	การใช้นโยบายการเงิน		
103	ไม่เหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจ		
	การใช้นโยบายการคลัง		
104	ไม่เหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจ		
	การจัดสรรงบประมาณ		
105	ไม่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขัน		

		ปี 2537	ปี 2539
1.06	มีลักษณะหายากและอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	สามารถหาได้โดยสะดวก ณ อัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม		
1.07	ขาดเสถียรภาพและมีความเสี่ยงสูง	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	มีความมั่นคงและความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าต่ำ		
1.08	ขาดองค์กรและข้อมูลข่าวสารในอันที่จะช่วยผู้ส่งออก	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	มีความพร้อมในด้านองค์กรและข้อมูลข่าวสารเพื่อช่วยเหลือผู้ส่งออก		
1.09	เป็นอุปสรรคในการพัฒนาธุรกิจ	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	ภาพพจน์ของประเทศช่วยส่งเสริมในการพัฒนาธุรกิจ		

2. ทรรศนภาพกรมนุสรณ์

		ปี 2537	ปี 2539
2.01	ไม่ขาดแคลน	1 2 3 4 5 ขาดแคลนมาก	1 2 3 4 5
2.02	ไม่ขาดแคลน	1 2 3 4 5 ขาดแคลนมาก	1 2 3 4 5
2.03	ไม่ขาดแคลน	1 2 3 4 5 ขาดแคลนมาก	1 2 3 4 5
2.04	เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว	1 2 3 4 5 เพิ่มขึ้นในอัตราที่เหมาะสม	1 2 3 4 5
2.05	สูงเกินไป	1 2 3 4 5 อัตราค่าจ้างแรงงานขึ้นต่ำ	1 2 3 4 5 อยู่ในระดับที่เหมาะสม
2.06	อยู่ในระดับต่ำ มีผลในทางลบต่อผลิตภาพในการผลิต	1 2 3 4 5 คุณภาพชีวิตของประชากร	1 2 3 4 5 อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ มีผลในทางบวกต่อผลิตภาพในการผลิต

3. ตลาดการเงิน

	นโยบายและประสิทธิภาพในการดำเนินการของธนาคารชาติ					ปี 2537	ปี 2539
	มีผลกระทบในทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม						
	ธนาคารชาติ						
3.01	นโยบายของธนาคารชาติถูกแทรกแซงจากรัฐบาล						
3.02	ไม่ทันต่อเหตุการณ์และยังผลให้ระบบการเงินไร้เสถียรภาพ						
3.03	มีการแข่งขันต่ำและได้ประสิทธิภาพสูง						
3.04	ผู้ที่เกี่ยวข้องมีพฤติกรรมไม่โปร่งใส						
	ธนาคารพาณิชย์						
	ตลาดหลักทรัพย์						
	มีเสถียรภาพ						
	ทันต่อเหตุการณ์และยังผลให้ระบบการเงินมีเสถียรภาพ						
	มีการแข่งขันอย่างเข้มข้นและมีประสิทธิภาพสูง						
	ผู้ที่เกี่ยวข้องมีพฤติกรรมโปร่งใส						

		ปี 2537	ปี 2539
3.08	เจ้าหน้าที่ตลาดหลักทรัพย์		
	รัฐบาล		
	1 2 3 4 5		
	ปล่อยให้ตลาดหลักทรัพย์ดำเนินไปตามกลไกตลาด		

4. รัฐบาล

		ปี 2537	ปี 2539
4.01	ก่อให้เกิดการผูกขาด		
	นโยบายของรัฐบาล		
	1 2 3 4 5		
	ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม		
4.02	ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์		
	นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐ		
	1 2 3 4 5		
	มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์		
4.03	ไม่โปร่งใส		
	การประมวลของภาครัฐบาล		
	1 2 3 4 5		
	มีความโปร่งใสสูง		
4.04	ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวม		
	การให้สัมปทานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ		
	1 2 3 4 5		
	คำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวม		
4.05	แพร่หลายในภาครัฐบาล		
	การปฏิบัติที่ไม่โปร่งใส (ได้แก่ การรับสินบน การคอร์รัปชัน)		
	1 2 3 4 5		
	มีค่อนข้างน้อยในภาครัฐบาล		

		ปี 2537	ปี 2539
	ประชาชน		
	12345		
4.06	ขาดความเชื่อมั่นว่าจะได้รับความเป็นธรรมในสังคม		
	เสรีภาพในการแสดงออก		
	12345		
4.07	ถูกจำกัดอยู่ในกรอบ		
	การรักษาสภาวะแวดล้อม		
	12345		
4.08	รัฐบาลไม่ให้ความสำคัญอย่างจริงจัง		
	ระบบราชการ		
	12345		
4.09	กีดขวางการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม		
	กลไกทางการเมือง ระบบราชการ กระบวนการยุติธรรม		
	12345		
4.10	ไม่สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาล		
	12345		

5. สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน

ปี 2537 ปี 2539

การจราจรติดขัดในกรุงเทพมหานคร
5.01 มีผลอย่างมากในทางลบต่อการประกอบ
ธุรกิจอุตสาหกรรม

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

--

ต้นทุนการขนส่งสินค้า

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

--

5.02 สูงมากและมีผลเสียต่อความสามารถในการ
แข่งขันของอุตสาหกรรม

อยู่ในระดับที่เหมาะสม

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในต่างจังหวัด

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

--

5.03 ชักช้าและขาดประสิทธิภาพ

เป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ

6. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปี 2537 ปี 2539

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ
6.01 อยู่ในภาวะวิกฤติ

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

--

อยู่ในระดับที่ไม่ต้องกังวล

ปี 2537 ปี 2539

นโยบายของรัฐบาลในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.02 ยังไม่บรรลุผลในทางปฏิบัติ

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

บรรลุเป้าหมายในกรอบจำกัด

--	--

แรงจูงใจและความร่วมมือของภาคเอกชนในการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

6.03 ยังไม่บรรลุผลในทางปฏิบัติ

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

บรรลุเป้าหมายในกรอบจำกัด

--	--

ส่วนที่ 2

7.01 กรุณาลำดับความสำคัญของปัจจัยทั้ง 9 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบัน (1 แสดงถึงปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด 9 แสดงถึงปัจจัยที่มีความสำคัญน้อยสุด)

- ☐ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค
- ☐ ทรัพยากรมนุษย์
- ☐ ตลาดการเงิน
- ☐ รัฐบาล
- ☐ สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน

- ☐ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ☐ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☐ การบริหารงานและการจัดการของภาคเอกชน
- ☐ ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ _____

7.02 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยโดยรวมปี 2537 เทียบกับปี 2539 ความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบัน

☐	ดีขึ้น	☐	เหมือนปี 2537	☐	เลวลง
--------------------------	--------	--------------------------	---------------	--------------------------	-------

76

หน้า 2539

๗๕๕

ਅੰਤਰ

ਅੰਤਰ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กองประสานความร่วมมือภาคีรัฐบาลและเอกชน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ด้านการพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย (พ.ศ. 2540 - 2544). เอกสารประกอบการสัมมนาโต๊ะกลม เรื่องแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 (สาขาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ). โรงแรมพรินซ์ พาเลซ มหานาค กันยายน 2538.

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม. แผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเฉพาะด้าน. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “แผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ”. โรงแรมอิมพีเรียล วันอังคารที่ 12 มีนาคม 2539.

คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจด้านการเงินการคลังเพื่อสังคม. ร่างแผนแม่บทการเงินการคลังเพื่อสังคม. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “แผนแม่บทการเงินการคลังเพื่อสังคม”. ศูนย์การประชุมแห่งชาติ สิริกิติ์ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2539.

ณรงค์ โชควัฒนา. ความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องปฏิรูปโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศไทย. 1 กุมภาพันธ์ 2540. 32 หน้า.

ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต และคณะศึกษา. การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า “ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย”. การประชุมสมัชชาการศึกษา ณ ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ราชบุรีบูรณะ สุกรีที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2539. 92 หน้า.

ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต และคณะศึกษา. การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า “ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”. การประชุมสมัชชาการศึกษา ณ ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ราชบุรีบูรณะ สุกรีที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2539. 72 หน้า.

ตีรณ พงศ์มพัฒน์. ความสามารถด้านการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า. 10 ปีเศรษฐกิจศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร, 2536 : 169-187.

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. ภาวะธุรกิจอุตสาหกรรมปี 2538 และแนวโน้มในอนาคต. มีนาคม 2539. 393 หน้า.

ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย ภาคที่หนึ่ง : นโยบายและกลยุทธ์. เอกสารประกอบการสัมมนา ระดับชาติ. โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี้ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี 20-21 มกราคม 2539 : 72 หน้า.

ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. พฤศจิกายน 2538. 311 หน้า.

ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ฝ่ายวิจัย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. การรักษาไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกของไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา. โรงแรม Novotel Bangkok วันอังคารที่ 28 มิถุนายน 2537 : 1-49.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานสภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2538 และแนวโน้มปี 2539, 19 ธันวาคม 2538.

สำนักนายกรัฐมนตรี. คณะอนุกรรมการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ. สรุปปกขาว การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ. กทม, มกราคม 2538, 154 หน้า.

อัครยุทธ สุนทรวิภาต, ทิตนันทน์ มัลลิกะมาส. ฐานะการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน. การประชุมวิชาการประจำปี ครั้งที่ 7 ของสมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย เรื่องความสามารถในการแข่งขัน : บทท้าทายใหม่ของไทย. เอกสารประกอบการประชุม. โรงแรมอิมพีเรียล ถนนวิทย์ 27 มกราคม 2537 : 1-27.

องอาจ ทิระหุด. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ. วารสารเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน). ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 เดือนพฤษภาคม 2538 : 11-14.

ภาษาอังกฤษ

A World Bank Policy Research Report. The East Asian Miracle : Economic Growth and Public Policy. New York : Oxford University Press, Inc. 1993, 389 pages.

Blinder, Alan S. Maintaining Competitiveness with High Wages. San Francisco : ICS Press, 1992, 31 pages.

Davidson, Paul and Ciambella, Franca. Envestment in Southeast Asia : Laws and Policy. Singapore : KHL Printing Co. Ltd. 1995, 360 pages.

Demirguc-Kunt and Levine. Stock Market Development and Financial Intermediaries : Stylized Facts. The World Bank Economic Review. May 1996. Vol.10 No.2

Economic Development Institute of the World Bank. Trade, Technology and International Competitiveness. Washington, DC. World Bank, 1995, 218 pages.

Economic Development Institute of the World Bank. International Competitiveness : Interaction of the Public and the Private Sectors. Collected papers from an EDI Policy Seminar held in Seoul, Republic of Korea. April 18-21, 1990 : 93 pages.

Edited by A. Michael Spence and Heather A. Hazard. International Competitiveness. Ballinger Publishing Company. 1988, 451 pages.

Edited by Bruce R. Scott and George C. Lodge. U.S. Competitiveness in the World Economy. Harvard Business School Research Colloquium. Boston : Harvard Business School Press, 1985, 543 pages.

Edited by David E. Bloom and Joyce V. Lyons. Economic Implications of AIDS in Asia. United Nations Development Programme, Regional Programme Division, Regional Bureau for Asia and the Pacific. 1993, 203 pages.

Edited by Haggard, Stephan and Webb, Steven B. Voting For Reform. Democracy, Political Liberalization and Economic Adjustment. New York : Oxford University Press, Inc. 1994, 519 pages.

Edited by Louis A. Lefevre and Elisabeth Lefevre. Management of the Technology and Regional Development in a Global Environment (An International Perspective), Paul Chapman Publishing Ltd. 1995, 192 pages.

Hamel, Gary and Prahalad, C.K. Competing of the Future. United States : Harvard Business School Press, 1994, 327 pages.

ING Barings. Will Fortune Still Shine on Asia? Economic Outlook 1996. Macro Monitor Asian Regional Research December 1995. Xpress Print Ptc. Ltd, 1995, 133 pages.

Institute of Southeast Asian Studies. Afta in the Changing International Economy. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore. 1996, 216 pages.

International Institute for Management Development, World Economic Forum. The World Competitiveness Report. Switzerland, 1995, 795 pages.

Narongchai Akrasanee, Paitoon Wiboonchutikula, Supote Chunanuntathum, Juanjai Ajanant. Productivity Changes and International Competitiveness of Thai Industries. 1987 TDRI Year-End Conference on Efficiency and Competitiveness of the Thai Economy. The Regent Cha-Am Beach Hotel November 28-29 1987 : 1-1-6-25.

National Economic & Social Development Board. Thailand 2000 : A guide to Sustainable Growth and Competitiveness. 1994, 182 pages.

Office of the Board of Investment, Investment Opportunities Study Telecommunications in Thailand, August 1993, 40 pages.

Pongsapich, Amara. United Nations Recent Trends in International Migration in Asia. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific Asian Population Studies Series No. 137. New York, 1995, 56 pages

Porter, Michael E. and Claas van der Linde. Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship. The Journal of Economic Perspectives Fall 1995; Volume 9 Number 4 : 97-118

Porter, Michael E. Beyond Comparative Advantage. Working Paper. Harvard Graduate School of Business Administration, August 1985 b.

Porter, Michael E. Competitive Advantage : Creating and Sustaining Superior Performance. New York : The Free Press, 1985 a, 557 pages.

Porter, Michael E. Competitive Strategy : Techniques for Analyzing Industries and Competitors. New York : The Free Press, 1980, 396 pages.

Porter, Michael E. Competition in Global Industries. Boston : Harvard Business School Press, 1986.

Porter, Michael E. From Competitive Advantage to Corporate Strategy. Harvard Business Review; May-June 1987 P. 43-59.

Porter, Michael E. The Competitive Advantage of Nation. New York : The Free Press, 1990, 855 pages.

Reisen, Helmut. Public Debt, External Competitiveness, and Fiscal Discipline in Developing Countries. Princeton Studies in International Finance No. 66. New Jersey; Princeton University Press. November 1989, 30 pages.

Serageldin, Ismail Sustainability and the Wealth of Nations : First Steps in an Ongoing Journey. Third Annual World Bank Conference on Environmentally Sustainable Development. September 30, 1995 : 27 pages.

Tan, Gerald. ASEAN Economic Development and Co-operation. Times Academic Press. 1996, 262 pages.

Tara Siam Business Information Ltd, Thai Telecommunication Industry 1993/94, 439 pages.

The World Bank East Asia & Pacific Region. The Emerging Asian Bond Market. Hong Kong (35 pages), Singapore (21 pages), Thailand (32 pages), Indonesia (27 pages), philippines (28 pages), India (46 pages), Korea (62 pages), China (56 pages), Malaysia (44 pages). Washington D.C. : The World Bank, June 1995.

The Economist. Pocket Wold in Figures : 1996 Edition. The Annual Bestseller.

The World Bank. World Tables 1995. Baltimore and London : The John Hopkins University Press, 1995.

The World Bank East Asia & Pacific Region. The Emerging Asian Bond Market. Washington D.C. : The World Bank, June 1995, 141 pages.

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Application and Extension of the Technology Atlas. Regional Training Workshop on the Application and Extension of the Technology Atlas : Selected Papers and Report, New York, 1994, 145 pages.

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Compendium of Social Development Indicators in the ESCAP Region, 1993, 152 pages.

United Nations, Department of Economic and Social Information and Policy Analysis. The Ageing of Asian Populations. Proceedings of the United Nations Round Table on Ageing of Asian Populations, Bangkok, 4-6 May 1992, 144 pages

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Major Issues in Human Resource Development. Policy and Planning for Industry. Seminar-cum-Study Tour on Human

Resources Development Policies and Planning for Industrial Development, held in Seoul, Republic of Korea. 18-21 November 1991, 286 pages.

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Promoting International Competitiveness and Efficient Resource Utilization in Manufacturing in Asia and the Pacific. Proceedings of the Regional Seminar Beijing, 17-21 December 1991. 224 pages.

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Quality of Life in the ESCAP Region. 1995, 176 pages.

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Regional Study on Promoting International Competitiveness and Efficient Resource Utilization in Manufacturing in Asia and the Pacific, December 1991, 111 pages.

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Review of Development in Transport, Communications and Tourism in the ESCAP Region, 1995, 85 pages.

United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Statistical Compendium on Women in Asia and the Pacific. New York, 1994, 50 pages.

Vongpanitlerd, S. Endogeneous Capacity Building in Science and Technology for Development. Thailand Development Research Institute. Bangkok, 1994.

Weiss, Frank D. The Structure of International Competitiveness in the Federal Republic of Germany : An Appraisal. World Bank Staff Working Papers Number 571. Washington D.C. 1983, 64 pages.

World Bank, Decision and Change in Thailand : Technology Strategy and Policy for Industrial Competitiveness : A Case Study in Thailand, July 1991.